

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

TÜRK CEZA KANUNU'NDA İFTİRA SUÇU

Ahmet Selçuk SÖNMEZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. M. Onursal CİN**

Konya - 2015

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin

Adı Soyadı	Ahmet Selçuk SÖNMEZ		
Numarası	124234001022		
Ana Bilim/Bilim Dalı	Kamu Hukuku		
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
Tezin Adı	Türk Ceza Kanunu'nda İftira Suçu		

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Ahmet Selçuk Sönmez
Öğrencinin imzası
(İmza)

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin

Adı Soyadı	Ahmet Selçuk SÖNMEZ		
Numarası	124234001022		
Ana Bilim / Bilim Dalı	Konu Hukuku / Konu Hukuku		
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. M. Davut CİN		
Tezin Adı	Türk Ceza Kanunu'nda İhtiva Sıvı		

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Türk Ceza Kanunu'nda İhtiva Sıvı başlıklı bu çalışma 14/08/2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı

Danışman ve Üyeler

İmza

Yrd. Doç. Dr. M. Davut CİN Danışman
Prof. Dr. İbrahim DİLGER Üye
Yrd. Doç. Dr. Mustafa AKSOY Üye

(Signature)
Prof. Dr. İbrahim DİLGER

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı **Ahmet Selçuk SÖNMEZ**

Numarası **124234001022**

Ana Bilim / Bilim Dalı **Kamu Hukuku**

Programı Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐

Tez Danışmanı **Yrd. Doç. Dr. M. Onursal CİN**

Tezin Adı **Türk Ceza Kanunu'nda İftira Suçu**

ÖZET

İnsanlar toplum halinde yaşama şeklini benimsemeleriyle birlikte, oluşturdukları toplumun huzur, güven ve devamını sağlamaya yönelik bir takım düzenlemelere ihtiyaç duymuşlardır. Bu ihtiyaç dolayısıyladır ki bazı davranışları, bu birlikteliği tehdit eder mahiyette kabul edip suç olarak belirleme ve cezalandırma yoluna gitmişlerdir.

İnceleme konumuzu oluşturan iftira suçu da bu amaçla, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda ikinci kitabını oluşturan “Özel Hükümler”in dördüncü kısmında yer alan “Mille ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler” üst başlığı altında, ikinci bölümde yer alan “Adliye Karşı Suçlar” alt başlığı altında 267. maddede düzenleme altına alınmıştır. İki bölümden oluşan çalışmamızın “Genel Bilgiler” başlıklı 1.bölümünde “Kavram, Tarihsel Gelişim, Karşılaştırmalı Hukukta Düzenleniş Biçimi, Korunan Hukuki Menfaat, ETCK ile Karşılaştırılması ve Benzer Suçlardan Farkı” üzerinde durulmuştur. Çalışmamızın esas sütununu oluşturan “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Çerçevesinde İftira Suçu” başlıklı 2.bölümünde ise 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun sistematığına uyularak suç tipi derinlemesine incelenmiş ve konu hakkında spesifik örnekler verilmek suretiyle, alternatif görüşler sunulmaya çalışılmıştır.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı **Ahmet Selçuk SÖNMEZ**

Numarası **124234001022**

Ana Bilim / Bilim Dalı **Kamu Hukuku**

Programı Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐

Tez Danışmanı **Yrd. Doç. Dr. M. Onursal CİN**

Tezin İngilizce Adı **The Crime of Calumny in the Turkish Penal Code**

SUMMARY

As the humans have started living in societies they have found it necessary to make some sort of requirements to ensure the safety, peace and future of these societies. As a part of these requirements they have seen some actions as a threat to these societies and determined these actions as a crime and decided to impose punishments against them.

The crime of calumny has been regulated under the title of “Special Provisions” in the “Offenses Against Nation and State and Final Provisions” part of the “Offenses Against The Judicial Bodies or Court” chapter of these codebook of the Turkish Penal Code No 5237. Our study is composed of two parts. In the first part of this study, which is entitled “General Information”, it is emphasized what is to be understood by the terms “Concepts, History, Comparative Law Configuration Format, Protected Ground and Similarly The Crime Through Comparison With ETCK” within the context of criminal law. In the second part of our study, which is entitled “The Crime of Calumny in the Turkish Penal Code” and which constitutes the main pillar of our work, the crime type is thoroughly examined in accordance with the systematic of the Turkish Penal Code No 5237 and it is endeavoured to present the alternative opinions by providing specific examples regarding the topic.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
KISALTMALAR	VI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

I. KAVRAM	3
II. SUÇUN TARİHSEL GELİŞİMİ	4
A. GENEL OLARAK	4
B. BATI HUKUK SİSTEMLERİNDE	7
C. TÜRK HUKUK SİSTEMİNDE	9
1. İslam Hukukunda Suçun Düzenleniş Şekli.....	9
a) Zina İftirası.....	12
b) Zina Dışındaki Konulara Yönelik İftiralar.....	15
2. Osmanlı Devleti Döneminde Suçun Düzenleniş Şekli	16
3. Cumhuriyet Döneminde Suçun Düzenleniş Şekli.....	18
III. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA SUÇUN DÜZENLENİŞ BİÇİMİ	21
IV. İFTİRA SUÇUNDA KORUNAN HUKUKİ MENFAAT.....	23
A. GENEL OLARAK	23
B. GÖRÜŞLER	25
1. İftira Suçunda Korunan Hukuki Menfaatin “Tek” Olduğunu Savunan Görüşler	25
a) Bireysel Menfaatin Korunduğunu Savunan Görüş.....	25
b) Kamunun Güveninin Korunduğunu Savunan Görüş.....	28
c) Adliye Düzeninin Korunduğunu Savunan Görüş.....	29

2. İftira Suçunda Korunan Hukuki Menfaatin “Karma” Olduğunu Savunan Görüşler	31
a) Adliyenin Menfaatinin Öncelikli Olduğunu Savunan Görüş.....	32
b) Bireyin Menfaatinin Öncelikli Olduğunu Savunan Görüş	35
c) Her İki Menfaatin Aynı Derecede Korunduğunu Savunan Görüş ...	37
d) Adil Yargılanma Hakkının Öncelikle Korunan Değer Olduğunu Savunan Görüş.....	38
3. Görüşümüz.....	41
V. ETCK'NIN 285. MADDESİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	42
VI. BENZER SUÇLARDAN FARKI	43
A. İFTİRA- SUÇ ÜSTLENME	43
B. İFTİRA- SUÇ UYDURMA	45
C. İFTİRA-YALAN TANIKLIK.....	48
D. İFTİRA- HAKARET.....	50
E. İFTİRA- BAŞKASINA AİT KİMLİK VEYA KİMLİK BİLGİLERİNİN KULLANILMASI	53

İKİNCİ BÖLÜM

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNUNDA İFTİRA SUÇU

I. İFTİRA SUÇUNUN MADDİ UNSURLARI.....	56
A. SUÇUN KONUSU	56
B. FİİL.....	58
1. ŞEKLİ İFTİRA.....	61
a) İhbar	61
b) Şikâyet	62
c) İhbar ve Şikâyetin Yapılacağı Makam.....	65
d) Basın ve Yayın Yoluyla Fiilin İşlenmesi.....	67
e) Hukuka Aykırı Fiil İsnadı	70
f) İsnadın Objektif Olarak Gerçeğe Aykırı Olması	74

2. MADDİ İFTİRA.....	77
3. SUÇUN TAMAMLANMASI.....	78
C. FAİL VE MAĞDUR.....	80
1. FAİL	80
2. MAĞDUR.....	82
II. SUÇUN MANEVİ UNSURU	88
III. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU.....	96
A. GENEL OLARAK	96
B. HUKUKA UYGUNLUK SEBEPLERİ.....	97
1. Kanun Hükmünü (Görevi) Yerine Getirme	97
2. Meşru Savunma.....	99
3. Hakkın Kullanılması.....	100
a) İhbar ve Şikâyet (Dilekçe) Hakkı.....	101
b) Basının Haber Verme Hakkı.....	103
c) İddia ve Savunma Dokunulmazlığı	107
4. İlgilinin Rızası.....	112
IV. KUSURLULUK	113
A. GENEL OLARAK	113
B. KUSURLULUĞU ETKİLEYEN (KALDIRAN VEYA AZALTAN) HALLER.....	114
1. Hukuka Aykırı ve Fakat Bağlayıcı Emrin Yerine Getirilmesi.....	114
2. Zorunluluk Hali	114
3. Yaş Küçüklüğü	116
4. Sağır ve Dilsizlik	116
5. Akıl Hastalığı	117
6. Geçici Nedenler, Alkol ve Uyuşturucu Madde Etkisinde Olma	119
7. Cebir veya Tehdit Dolayısıyla Kişinin İrade Yeteneğinin Etkilenmesi	120

8. Haksız Tahrik	120
9. Kusurluluğu Etkileyen Hata Halleri	122
V. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ	123
A. TEŞEBBÜS	123
B. İŞTİRAK.....	126
C. İÇTİMA	127
1. Bileşik Suç	128
2. Zincirleme Suç	128
a) Aynı Mağdura Karşı İşlenen Eylemler	130
aa. Aynı Fiilin Farklı Mercie İhbar veya Şikâyet Edilmesi	130
bb. Mağdurun Aynı Fiili Farklı Zamanlarda da İşlediğinin Birden Çok İhbar veya Şikâyetle İsnat Edilmesi.....	131
cc. Aynı Mağdur Hakkında Farklı Fiillerin İsnat Edilmesi.....	131
b) Birden Fazla Mağdura Karşı İşlenen Eylemler	132
3. Fikri İctima.....	133
4. Görünüşte İctima	135
VI. SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ.....	137
A. CEZANIN AĞIRLAŞTIRILMASINI GEREKTİREN NİTELİKLİ HALLER.....	137
1. Fiilin Maddi Eser ve Delillerini Uydurarak İftirada Bulunulması	137
2. Masum Kişi Hakkında Tutuklama ve Gözaltı Dışında Başka Bir Koruma Tedbirine Başvurulması	141
3. Masum Kişinin Tutuklanması veya Gözaltına Alınması.....	143
4. İftiraya Uğrayan Hakkında Hürriyeti Bağlayıcı Cezaya Hükmedilmiş Olması.....	145
5. İftiraya Uğrayanın Mahkûm Olduğu Hapis Cezasının İnfazına Başlanması.....	148

6. İftiraya Uğrayan Hakkında Hapis Cezası Dışında Adli veya İdari Yaptırım Uygulanması	149
B. 4926 SAYILI (MÜLGA) KANUNDA ÖNGÖRÜLEN DURUM	152
VII. ETKİN PİŞMANLIK	152
A. FAİLİN, ADLİ VEYA İDARİ SORUŞTURMA BAŞLAMADAN ÖNCE İFTİRASINDAN DÖNMESİ.....	155
B. FAİLİN KOVUŞTURMA BAŞLAMADAN ÖNCE İFTİRASINDAN DÖNMESİ.....	157
C. İFTİRADAN DÖNMENİN; İFTİRAYA UĞRAYAN HAKKINDA HÜKÜM VERİLMEDEN ÖNCE VEYA İFTİRAYA UĞRAYANIN MAHKÛMİYETİNDEN SONRA VEYA CEZANIN İNFAZINA BAŞLANDIKTAN SONRA GERÇEKLEŞMESİ.....	158
D. İSNAT EDİLEN FİİLİN İDARİ YAPTIRIM GEREKTİREN BİR FİİL OLMASI	161
E. BASIN VE YAYIN YOLUYLA İŞLENEN İFTİRA SUÇUNDA ETKİN PİŞMANLIK.....	162
VIII. YAPTIRIM, KOVUŞTURMA VE GÖREVLİ MAHKEME.....	164
A. YAPTIRIM.....	164
B. KOVUŞTURMA.....	166
C. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME.....	169
IX. ZAMANAŞIMI	171
SONUÇ	173
KAYNAKLAR	182

KISALTMALAR

a.g.e.	: adı geçen eser
ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AD	: Adalet Dergisi
AÜEHFD	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFY	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları
AYM	: Anayasa Mahkemesi
Bkz.	: Bakınız
C. Savcısı	: Cumhuriyet Savcısı
C.	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CK	: Ceza Kanunu
Çev.	: Çeviren
DMK	: Devlet Memurları Kanunu
EÜHFD	: Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dn.	: dipnot
E.	: Esas
E.T.	: Erişim tarihi

ETCK	: Eski (1926 tarih ve 765 sayılı) Türk Ceza Kanunu
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HPD	: Hukuki Perspektifler Dergisi
İHAS	: İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
Kap.	: Kapital
KHukA	: Kamu Hukuku Arşivi
kşz.	: karşılaştırınız
m./md.	: madde
MÜHF-HAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
MvDKGYUK	: Memurlar Ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun
No	: Numara
Orm.K	: Orman Kanunu
prg.	: paragraf

PVSK	: Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
RG	: Resmi Gazete
RGT	: Resmi Gazete Tarihi
s.	: sayfa
S.	: Sayı
s.K.	: sayılı Kanun
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TAHD	: Terazı Aylık Hukuk Dergisi
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBBY	: Türkiye Barolar Birliği Yayınları
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDKY	: Türk Dil Kurumu Yayınları
TMK	: Türk Medeni Kanunu
UÜİFD	: Uludaę Üniversitesi İlahiyat Fakóltesi Dergisi
vd.	: ve devamı
vs.	: ve saire
YD	: Yargıtay Dergisi
YDT	: Yayınlanmamış Doktora Tezi
YİBGK	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu
YTCK	: Yeni (2004 tarih ve 5237 sayılı) Türk Ceza Kanunu
YÜHFY	: Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Yayınları

Yür. Tar. : Yürürlük Tarihi
YYLT : Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
Zikr. :Zikreden

GİRİŞ

Bir kimsenin suçsuz olduğunu bildiği kişiye karşı suç isnat etmesi olarak tanımlanan iftira, çok eski dönemlerden beri belli şartlar altında yasaklanıp müeyyideye bağlanan bir eylemdir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de en çok işlenen suçlardan olan iftira, özellikle şeref ve namusa yönelik olduğunda, kişilerin sosyal hayatında ve psikolojilerinde büyük ve onarılmaz yaralar açılmasına sebep olmaktadır. Masumiyetin ispatı hususunda güçlükler olduğundan, pek çok zaman masum kimselerin cezai veya idari yaptırım ile karşı karşıya kalmalarına sebep olmaktadır.

Tezimizin konusu Türk Ceza Kanunu'nda yer alan bir suç olduğu için, konunun incelenmesi bakımından hemen hemen tüm suçların irdelenmesinde klasik olarak takip edilen metodu uygulamaya çalıştık. Bu kapsamda çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde "Genel Bilgiler" başlığı altında, öncelikle iftira kavramı kökeninden yola çıkarak lügati ve cezai manada izah edilmiştir. Daha sonra iftiranın, kadim medeniyetlerden başlayarak batı hukuk sistemindeki ve Türk hukuk sistemindeki tarihsel gelişimi ele alınmıştır. Suçun karşılaştırmalı hukuktaki yerine değindikten sonra çalışmamızın en kapsamlı başlığını oluşturan ve doktrinde çok farklı görüşlerin bulunduğu iftira suçunda korunan hukuki menfaat, doktrindeki farklı görüşler dikkate alınarak ayrıntılı olarak incelenmiştir. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki düzenleme ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki düzenleme arasındaki farklılıklar da ayrı bir başlık altında incelenmiştir. Son olarak iftira suçu ile benzer suçların farkı doktrin ve yargı ışığında açıklanarak birinci bölüm tamamlanmıştır.

İkinci Bölümde ise iftira suçunun maddi ve manevi unsurları ile hukuka aykırılık unsuru ve kusurluluk konuları değerlendirilmiştir. Suçun özel görünüş biçimlerinin incelendiği başlık altında ise konuyla ilgili ortaya çıkabilecek ihtimaller ve sorunlar üzerinde durulmuştur. Suçun nitelikli halleri ve etkin pişmanlık konuları

Yargıtay kararları çerçevesinde ayrıntılı olarak irdelendikten sonra yaptırım, kovuşturma, görevli mahkeme ve zamanaşımı konuları ayrı başlıklar altında incelenerek ikinci bölüm tamamlanmıştır.

Tüm çalışma boyunca yapılan incelemeler Kanun, doktrin ve içtihat ışığı altında yapılmıştır. Böylece hem kanun maddesinin daha iyi anlaşılması amaçlanmış hem de özellikle bu suçla korunan hukuki menfaat olmak üzere tartışmalı hususlar hakkında doktrin ve yargı kararları incelenerek konu hakkında bütünlük oluşturulmuştur. Bu amaçla en güncel yargı kararlarına ulaşılarak, ilgili yerlere işlenmiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun yürürlüğünün yaklaşık on yıllık bir süreye ulaşması nedeniyle, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki düzenlemelere ve o dönem yargı kararlarına ayrıntılı yer verilmemiştir.

Bütün bu açıklamalardan sonra, tezimizdeki çeşitli konularla ilgili ulaşılmış olduğumuz sonuçların bir özetini ve bazı temennilerimizi “Sonuç” başlığı altında aktararak çalışma sonuçlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

I. KAVRAM

İftira; zarar verme, kıskançlık vb. sebeplerden dolayı olmayan bir şeyi varmış gibi gösterme, bir kimseye işlemediği suçu isnat etme demektir. Kökeni itibariyle Arapça bir kelime olan iftira, sözlükte “bir kimseye kasıtlı ve asılsız suç yükleme, kara çalma, buhtan”¹ olarak tanımlanmaktadır². Bu fiili gerçekleştiren kimselere ise, “iftiracı, iftira eden (atan), müfteri” denilmektedir. İslâm hukuku eserlerine bakıldığında, iftira kavramını ifade etmek üzere, aralarındaki ince anlam farklılıkları göz önünde tutularak, birden fazla kelimenin kullanıldığı görülmektedir. Bunlar, iftira, kazf, şetm, sebb, ifk ve buhtân kelimeleridir³.

Ceza hukuku bakımından “iftira”, bir kişinin, suçsuz olduğunu bildiği belirli ve yaşayan bir veya birden fazla kimse hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunması ya da basın ve yayın yoluyla hukuka aykırı bir fiil veya maddi bulguları uydurulmuş bir suç isnat etmesi⁴ anlamına gelmektedir (kşz. TCK m. 267/1-2).

¹ **Türkçe Sözlük**, TDKY: 549, Ankara, 2005, s. 939.

² İngilizcede, calumny (calumniation), defamation, libel, slander, false accusation, aspersion gibi sözcüklerle ifade edilmektedir. Bkz. **A.D. ALDERSON/Fahir İZ/H. C. HONY**, The Oxford English- Turkish Dictionary, İstanbul 1986, s. 73, 133, 311, 499, 5 ve 29; **Türk Hukuk Lügati**, 3. Baskı, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1991, s. 149.

³ **Hasan DOĞAN**, İslam Hukukunda İftira Suçu ve Cezası, YDT, Ankara, 2008, s. 9.

⁴ **A. Caner YENİDÜNYA**, *İftira Suçu*, YYLT, İstanbul, 1997, s. 3; **Köksal BAYRAKTAR**, “İftira”, İÜHFİM, C.: 40, S.: 1-4, İstanbul, 1974, s. 181; **Akif YILDIRIM**, İftira ve Suç Uydurma Suçları, Ankara, 2010, s. 1; **Durmuş TEZCAN/Mustafa Ruhan ERDEM/R. Murat ÖNOK**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Güncellenmiş 11. Baskı, Ankara, 2014, s. 983; **Doğan SOYASLAN**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Ankara, 2012, s. 712; **Hamit DÜNDAR**, “İftira Suçu İle Benzeri Suçlar Üzerine Bir İnceleme”, AD, Y.: 75, S.: 2, Ankara, 1984, s. 293.

TCK m. 267'nin gerekçesine göre, "İftira, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için, bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat edilmesi" demektir.

TCK md. 267 incelendiğinde ve yukarıdaki açıklamalara bakıldığında iftiranın, bir suç türü olarak şekli iftira ve maddi iftira olarak iki şekilde ortaya çıkabileceği görülmektedir ki doktrinde de suçsuz bir kimseye ihbar, şikâyet veya basın yoluyla hukuka aykırı bir fiil isnad etme "şekli iftira" (TCK m. 267/1) ve suçsuz olduğunu bildiği bir kimsenin suç işlediğine ilişkin delilleri uydurduktan sonra şikâyet veya ihbar suretiyle suç isnadı ise "maddi iftira" (TCK m. 267/2) olarak incelenmektedir⁵. Şekli iftira suçun temel şeklini oluştururken, maddi iftira suçun nitelikli şekli olarak düzenlenmiştir.

Dürüst ve namuslu bir kimsenin kazanmış olduğu şeref ve itibar aleyhinde gerçeğe aykırı ve menfi bir kamu kanaatini uyandırmaya matuf her hareket toplumda ve mağdurda yıkıcı bir tesir meydana getirir⁶. İşte bu sebeple iftira, tarih boyunca kavramsal açıdan tanımlanarak suç olarak kabul edilmiş ve cezalandırılmıştır.

II. SUÇUN TARİHSEL GELİŞİMİ

A. GENEL OLARAK

İftira, insanlık tarihi kadar eski olmakla birlikte hemen hemen her dönemde cezalandırılan bir fiil olmuştur.

⁵ **Faruk EREM**, "İftira", AD, Y.: 45 S.: 9, Ankara, 1954, s. 1063; **Ayhan ÖNDER**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 4. Bası, İstanbul, 1994, s. 278 ; **Abdullah Pulat GÖZÜBÜYÜK**, Alman, Fransız, İsviçre ve İtalyan Ceza Kanunlarıyla Mukayeseli Türk Ceza Kanunu Açıklaması, C.: III, Genişletilmiş 4. Bası, 1980, s. 416; **DÜNDAR**, s. 294; **Yener ÜNVER**, Adliye Karşı Suçlar (TCK. m. 267-298), 3. Bası, Ankara, 2012, s. 44; **Mehmet Emin ARTUK/Ahmet GÖKCEN/A. Caner YENİDÜNYA**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 14. Baskı, Ankara, 2014, s. 1036 vd.; **YENİDÜNYA**, s. 3; **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**¹¹, s. 981; **Necati MERAN**, İçtihatlı-Açıklamalı Basın Yoluyla ve Genel Olarak Hakaret- İftira Yargılamayı Etkilemeye Teşebbüs ve Soruşturmanın Gizliliğini İhlal Suçları, Ankara, 2009, s. 184-185; **SOYASLAN**, s. 716; **Ali PARLAR/Muzaffer HATİPOĞLU**, Türk Ceza Kanunu Yorumu, 3. Baskı, Ankara, 2010, s. 4219.

⁶ **Hamdi ÖNER**, "İftira Cürmü Üzerinde Bir İnceleme", AD, Y.: 37, S.: 11, Ankara, 1946, s. 1139.

Mısır Ceza Hukukunda bir kişinin diğer kişiye ağır suç isnat etmek suretiyle iftirada bulunması fiilinin cezası ölümdü⁷. Mısır Ceza Kanunu'nun 302. maddesinin 1. fıkrasında kazif suçu tarif edilmekte ve "Her kim başkasına, bu kanunun 171. maddesinde belirtilen yollardan biri ile, şayet doğru olsa, hakkında isnad edilen kimsenin bunun için tesbit edilen cezaya çarptırılması gerekecek ya da yakınları arasında hakareti mucip olacak bir isnadda bulunsa, kazifi yapmış kabul edilir." hükmü yer almıştır⁸.

Babillere ait meşhur Hammurabi Kanunları'nda; "Eğer bir adam, bir adamı suçlayıp ona cinayet suçu atar ve bunu ispat edemezse, suçlayan kimse ölümlle cezalandırılır"⁹ hükmü ve "Eğer herhangi bir kişi rahibelere (Tanrı'nın kız kardeşlerine) ya da herhangi bir kişinin karısına iftira atarsa ve bunu ispat edemezse bu adam hâkim huzuruna çıkarılır ve alını işaretlenir (derisi çizilerek ya da belki de saçları kesilerek)"¹⁰ hükmü yer almıştır. Bu suçta genel ilke, bir kişinin başkasına isnat ettiği suçun iftira olduğunun anlaşılması halinde, müfterinin, isnat ettiği suçun cezası ne ise o cezaya çarptırılmasıdır¹¹.

Eski Hint Medeniyetinin Manus ve Yajñavalkya Kanunları'nda iftira ve hakaret suçları, adam öldürme, adam dövme, kutsal şeyleri tahkir, yalan yere şahitlik, zina, ırza tecavüz gibi şiddetle cezalandırılan suçlar arasında yer almıştır¹².

Asur Medeniyetinde de iftira, hakaret, ırza tecavüz, zina, hırsızlık gibi suçları işleyen kimseye ağır cezaların uygulanacağı öngörülmüştür¹³. Asur hukukuna göre, evli bir kadına zina isnat eden kimse bu iddiasını şahitlerle ispat edemezse,

⁷ **G. Recai OKANDAN**, Umumi Hukuk Tarihi Dersleri, İstanbul, 1951, s. 96.

⁸ **Tevfik Ali VEHBİ**, "İslam Hukukunda ve Mısır Hukukunda Kazif Suçu", (Çev.: Servet ARMAĞAN), İÜHFM, C.: 39, S.: 1-4, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1974, s. 422.

⁹ **Mebrure TOSUN/Kadriye YALVAÇ**, Sumer, Babil, Assur Kanunları ve Ammi-Şaduqa Fermanı, 2. Baskı, Ankara, 1989, s. 185 vd.

¹⁰ <http://eawc.evansville.edu/anthology/hammurabi.htm> (E.T.: 31.12.2014)

¹¹ **İbrahim Erol KOZAK**, Kadim Dönemler Genel Hukuk Tarihi, Ankara, 2011, s. 103.

¹² **OKANDAN**, s. 67.

¹³ **OKANDAN**, s. 155.

bağlanarak nehre atılırdı ve bir kavga esnasında, bir kadının iffet ve namusuna yönelik iftira ve hakarete bulunan kimseye elli sopa vurulur, bir ay kral angaryasında çalıştırılır, para cezasına çarptırılırdı; gerekirse kısırlaştırma cezası bile uygulanabilirdi¹⁴.

İbrani hukukunda ise erkeğin karısını boşayamayacağı hallerle ilgili bazı hükümler bulunmaktaydı. Mesela, evlendiği kıza bakire olmadığı yolunda iftirada bulunan bir koca hem kızın babasına para vermeye mecbur tutulur hem de evlendiği kızı hiç bir suretle boşayamazdı.¹⁵

İslamiyet öncesi eski Türkler tarafından kurulmuş devletlerin ceza hukuku esaslarına ve kurumlarına sahip oldukları bilinmekle birlikte, konuya dair bilgiler günümüze sınırlı biçimde ulaşmıştır¹⁶. Çoğu göçebe ve bazıları ise yerleşik olarak Orta Asya’da yaşamış olan Türklerin İslamiyetten önceki dönemleri, Uzakdoğu kültürü etkisinde kalmasına rağmen kendilerine özgü bir hukuka sahip oldukları tespit edilmiştir¹⁷. İslamiyet öncesi Türk hukuku hakkında kitabeler, vesikalar, örf-adetler, edebi, tarihi, ilmi eserler, kanunnameler ve komşu ülkelere ait kaynaklardan bilgi edinilmektedir. Milattan Sonra 730-734 yılları arasında dikilen Orhun Kitabeleri ile Yenisey Kitabeleri arkeolojik kaynakların en önemlileridir¹⁸. Eski Türkler’de Tengri’ye iftirada-hakarete bulunmak büyük bir suç olarak kabul edilmiş ve fiili yedi şahit tarafından kanıtlanan kişinin taşlanarak öldürüleceği hükme bağlanmıştır¹⁹.

Moğol Kanunlarında hırsızlık iftirası hükme bağlanmış olup, müfteriye ceza verebilmek için iftiraya uğrayanın mahkûm edilmiş olması ve sonradan da

¹⁴ KOZAK, s. 144-145.

¹⁵ OKANDAN, s. 181; A. Reha YILMAZ/Abdullah DEMİR, Umumi Hukuk Tarihi, Gaziantep, 2012, s. 138.

¹⁶ Sulhi DÖNMEZER/Sahir ERMAN, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku (Genel Kısım), C.: I, İstanbul, 1987, s. 106.

¹⁷ Coşkun ÜÇÖK/Ahmet MUMCU, Türk Hukuk Tarihi, Ankara, 1991, s. 4.

¹⁸ Ergün ŞAHİN, “Ceza Yargılamasının Tarihçesi”, TAAD, Y.: 5, S.: 18, Temmuz 2014, s. 368.

¹⁹ Hasan Tahsin FENDOĞLU, Türk Hukuk Tarihi, İstanbul, 2000, s. 14.

suçsuzluğunu ispat etmiş olması şartı vardı. İftira kastıyla hareket edilip edilmemesinin sonuca tesiri de bulunmamaktadır. İftirayı atan, iftiraya uğrayana bu iftiradan dolayı ödemiş olduğu cezanın iki mislini vermekle mükellefti.²⁰

Çin hukukunda da müfteri, suçsuz yere mahkûm edilmiş olanın cezasına çarptırılır; ayrıca duruma göre ek cezalara da mahkûm edilirdi²¹.

B. BATI HUKUK SİSTEMLERİNDE

Eski Yunan'da iftira, ileri sürdüğü ithamı delillerle ispatlayamayan kimsenin işlediği suç anlamına gelmekteydi. İtham sisteminin benimsendiği o dönemde savcılık kurumunun bulunmaması sebebiyle vatandaşlar suç ve suçlu ithamı yapabilme hakları karşısında, bu iddialarını da delilleri ile ispat etmek yükümlülüğündeydiler²². İddiasını ispat edemeyen kişi, eğer suç devlet teşkilatına karşı suikast, yabancı bir Devlet lehine casusluk, rüşvet, askerlikten kaçmak, devletin dinine karşı suç işlemek gibi kamu düzeni ile yakından ilgili ise bazı vatandaşlık haklarını kaybetme ya da bir daha suç takibi yapamama gibi önemli müeyyideler ile cezalandırılırdı. Hırsızlık, çocuk düşürme, darp ve yaralama, evli olmayan bir kadını kaçırma gibi ispat edilemeyen suçun şahısları yakından ilgilendirmesi halinde de faile, itham olunan kişi için istenmiş cezanın altıda biri verilirdi.²³

Roma hukukunda iftira, gerçeğe uygun olmayan ihbarlar dolayısıyla ortaya çıkan ve üç ana başlık içerisinde sınıflandırılan suçlardan biri olarak kabul edilirdi. Buna göre söz konusu fiiller²⁴; 1) La calumnia (falsa crimana intendere) – iftira: mevcut olmayan (mesnetsiz) suçla itham etmek, 2) La praevaricatio (vera crimina absondere) – vazifeyi ihlal: mevcut olmayan bir suç takibinde gerçeği saklamak, 3)

²⁰ **Curt ALINGE**, Moğol Kanunları, (Çev.: Coşkun ÜÇÖK), AÜHFY No: 227, Ankara, 1967, s. 114.

²¹ **ALINGE**, s. 114, dn. 18.

²² **BAYRAKTAR**, s. 181; **İbrahim ŞAHBAZ**, “İftira Suçu”, YD, C.: II, S.: 4, Ankara, 1985, s. 486.

²³ **BAYRAKTAR**, s. 181-182; **YENİDÜNYA**, s. 9-10.

²⁴ **BAYRAKTAR**, s. 182, dn. 2; **YENİDÜNYA**, s. 10-11.

La tergiversatio (in universum ab accusatione desistere) – tereddüt: davacının açtığı davadan vazgeçmek suretiyle bir davaya engel olması, şeklinde sınıflandırılırdı. Gerçeğe uygun olmayan beyan durumunda, fail, Lex Remnia ve Turpillianum kararı gereğince cezaya çarptırılırdı²⁵. İmparatorluk döneminde ise kısas kuralları ve mağdurun gerçek olmayan isnat neticesinde mahkûm olması durumunda da Lex Cornelia de sicariis uygulanırdı²⁶. Eski Roma’da iftiracıların alnına “calumniator” (iftiracı) kelimesinin baş harfı “C” dağlanmak suretiyle cezalandırılmaktaydı. Bu ağır ceza yerini sonraları Pretorlar tarafından “iftiracının düşük ahlaklı olmasını ilan etme” gibi diğer uygulamalara bırakmıştır. M.S. 61 yıllarında Nero’nun imparatorluğu döneminde somut bir müeyyide belirlenmemekle birlikte iftira suçuna destek olan veya iftira suçunu teşvik edenlerin aynı cezaya çarptırılmaları uygulamasına geçilmiştir. Bu durumun ortaya çıkardığı problemler, iftiraya daha açık cezalar öngörülmesi zarureti doğurmuş, buna göre suçsuz bir kimseye suç isnadında bulunan kişinin iftiraya uğrayanın suçu işlemiş olması durumunda alacağı ceza ile tecziyesi benimsenmiştir. Roma hukukunda iftira suçu ile ilgili son olarak korunan hukuki yarardan bahsetmekte yarar görüyoruz. Bir görüşe göre, iftira suçu ile suç isnadına maruz kalanın onuru, şahsiyet hakları saldırıya uğradığından bu suçla korunan hukuki menfaat de kişilerin şeref ve haysiyetidir. Diğer bir görüşe göre, asılsız ihbarlar, devletin bireylere sağladığı hukuki himayeyi, güven duygusunu ihlal ettiğinden, bu suç ile devlete ait bir menfaat korunmaktadır. Baskın olan görüşe göre ise, iftira suçu hem kişinin şahsiyet haklarına hem de kişilere devletin sağladığı hukuki himayeye saldırı niteliğinde bir hareket olduğundan, suçun ihdası ile her iki menfaat de korunmaktadır.²⁷

Ortaçağ Alman hukuk sisteminde iftira suç olarak cezalandırılan eylemlerden biriydi. 16. yüzyılda (1530 Ausburg ve 1532 Regensburg) Cermen İmparatoru V.

²⁵ **BAYRAKTAR**, s. 182.

²⁶ **BAYRAKTAR**, s. 182; **ŞAHBAZ**, s. 486-487.

²⁷ **Hermann MENZEL**, Die Falsche Anschuldigung Nach Deutschen und Schweizerischem Strafrecht, (Doktora Tezi), Münster (Westfalen), 1963, s. 3, 4 ve 5 (Zikr.: **YENİDÜNYA**, s. 12-13).

Karl (Şarlken) zamanında kabul edilen ve tam olarak üç yüz yıl Alman müşterek hukukuna kaynaklık yapan, ancak yerel kanunlar yanında ikinci derecede değerlendirilen, 219 maddeden müteşekkil Constitutio Criminalis Carolin'nın 110. maddesi “yazılı hakaret”i bir suç olarak düzenleyip ceza tespit ederken, iftira ve asılsız ihbar için bir hüküm içermemektedir. Bu nedenle zamanla kamuya yapılan asılsız ihbarlarla ilgili faile yargıcın takdirine göre standart olmayan cezalar verilmeye başlanmıştır. Kamu erkine yapılacak asılsız ihbarlarda, fail eskisi gibi kısas ile değil ve fakat yargılama neticesinde verilecek ceza ile cezalandırılması yoluna gidilmiştir. 16 ve 17. yüzyılda hazırlanan bölge kanunlarında da iftira suçuyla ilgili net hükümlere rastlanmamaktadır.²⁸

Alman hukuk sistemlerinin aksine, 16. yüzyılda iftirayı bağımsız bir suç olarak değerlendiren İsviçre hukuk kaynaklarında ise iftiraya konu olan iddiaya yönelik belirlenmiş cezanın, kısas kuralları gereği iftira atana uygulanması esası benimsenmiştir. Bern Şehir Kanunu (1539), Schwyz yasaları (1701) örnek olarak gösterilebilir. Buna karşılık Biel (1614) ve Waadt (1616) şehir hukuklarında iftira suçunun yaptırımını olarak kısasa (suç sabit olsaydı mağdurun alacağı cezanın faile verilmesi esası) ilaveten para cezasına da yer verildiği görülmektedir.²⁹

C. TÜRK HUKUK SİSTEMİNDE

1. İslam Hukukunda Suçun Düzenleniş Şekli

İslam'ın hedeflerinden birisi de, hâkim olduğu toplumda bireylerin namus ve şahsiyetini korumaktır. Zira İslâm dini, insanların birbirinin hukukuna saygı gösterdiği, şeref ve haysiyetlerin korunduğu huzurlu bir toplumu gaye edinir³⁰. Bu

²⁸ **Franz VON LISZT**, *Traité de Droit Pénal Allemand*, (Çev. M. René LOBSTEIN), C.: II, Partie Spéciale, Paris, 1913, s. 464 ve **MENZEL**, s. 9-10 (Zikr.: **YENİDÜNYA**, s. 16-17); **BAYRAKTAR**, s. 182.

²⁹ **MENZEL**, s. 10 (Zikr.: **YENİDÜNYA**, s. 17)

³⁰ **Hüseyin ALGÜL**, “İslâm Tarihinden Örneklerle İftira Olayına Tahlîlî Bir Bakış”, UÜİFD, S.: 9, C.: 9, Y.: 2000, s. (belirtilmemiş) [http://ucmaz.home.uludag.edu.tr/PDF/ilh/2000-9\(9\)/htmpdf/M-4.pdf](http://ucmaz.home.uludag.edu.tr/PDF/ilh/2000-9(9)/htmpdf/M-4.pdf) (E.T.: 05.06.2015)

sebeple insanların namusuna yönelik bir tecavüz olan zina yasaklandığı gibi, bireyin onur ve şahsiyetini zedeleyen, yaşadığı toplumda şahsı manen öldüren zina iftirası (kazf) da yasaklanmıştır³¹.

İftiraya konu olan veya yüklenmek istenen suç uydurma, asılsız ve mesnetsiz bir suç ise ya da iftiranın hedefi olan kimse masum, günahsız ve bunun sonucunda mağdur ise, yüce Yaratıcının katında bu kişi mazlum; “müfteri” dediğimiz bu işi yapan kimse ise zalim ve melundur, lanetlenmiştir³². Yüce kitabımız Kur’an-ı Kerim bu konuda ciddi uyarılarda bulunmuş, müfterilerin lanetlendiklerini ve en büyük azaba maruz kalacaklarını, “*Onlardan her biri için, işledikleri günahın cezası vardır. İçlerinden o günahın büyüğünü üstlenen için ise ağır bir azap vardır*”³³ ayetiyle bildirmiştir.

İftira; yalan, uydurmak, asılsız isnat anlamlarıyla ve kimi ibarelerde şirk, zulüm gibi manaları pekiştiren biçimlerde ve bazı ayetlerde birden fazla olmak üzere Kur’an-ı Kerim’de toplam 59 yerde geçmektedir³⁴.

İslam hukukunda iki türlü iftira vardır: hadd cezasını gerektiren, diğeri ise tazir cezası verilen³⁵. Hadd cezasını gerektiren iftira, namuslu kadın veya erkeğe³⁶ zina ve

³¹ **Muhsin KOÇAK/Nihat DALGIN/Osman ŞAHİN**, İslam Hukuku, İstanbul, 2013, s. 544; **Yaşar YİĞİT**, “İnsanlık Onur ve Şerefının Korunması Açısından Kazf Suçu ve Cezasının Değerlendirilmesi”, s. 2 <http://yasariyigit.com/makaleler.asp> (E.T.: 05.06.2015)

³² **Seyid Ali TOPAL**, “İftira, İnsan Onuruna Karşı Saygısızlıktır”, Kuran’dan Öğütler, C.: I, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 5. Baskı, Ankara, 2011, s. 386.

³³ Nûr Suresi, 24:11.

³⁴ Yalan atmak, uydurmak, bühtân, asılsız isnât, haksız iddia anlamlarıyla iftira kavramı Kur’an-ı Kerim’in şu ayetlerinde kullanılmıştır: Âl-i İmrân Sûresi, 3: 24, 94; Nisâ Sûresi, 4: 48, 50; Mâide Sûresi, 5: 103; Enâm Sûresi, 6: 21, 24, 93, 112, 137, 138, 140, 144; A’râf Sûresi, 7: 37, 53, 89, 152; Yûnus Sûresi, 10: 17, 30, 37, 38, 59, 60, 69; Hûd Sûresi, 11: 13, 18, 21, 35, 50; Yûsuf Sûresi, 12: 111; Nahl Sûresi, 16: 56, 87, 101, 105, 116; İsrâ Sûresi, 17: 73; Kehf Sûresi, 18: 15; Tâhâ Sûresi, 20: 61; Enbiyâ Sûresi, 21: 5; Mü’minûn Sûresi, 23: 38; Furkân Sûresi, 25: 4; Kasas Sûresi, 28: 36, 75; Ankebût Sûresi, 29: 13, 68; Secde Sûresi, 32: 3; Sebe’ Sûresi, 34: 8, 43; Şûrâ Sûresi, 42: 24; Ahkâf Sûresi, 46: 8, 28; Mümtehine Sûresi, 60: 12; Saf Sûresi, 61: 7. (Ayrıca “feriy” garip iş: Meryem Sûresi, 19: 27) **DOĞAN**, s. 10; **ALGÜL**, s. (belirtilmemiş); **Mustafa AVCI**, Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler, 1. Baskı, Konya, 2014, s. 270-271.

³⁵ **İbn KESİR**, Hadislerle Kur’an-ı Kerim Tefsiri, C.: 11, (Çevirenler: Bekir KARLIAĞA/Bedrettin ÇETİNER), İstanbul, 1994, s. 5815.

neseb-i gayri sahih isnadının yapılması³⁷ anlamına gelen “kazf” terimi ile ifade edilir³⁸. Kazf kelimesinin hukuktaki anlamı ise, zina iftirasında bulunmak yani bir kimseye belirli koşullarla zina suçu isnadıdır³⁹. Malikilerin dışındaki hukukçulara göre bu ithamın açık (sarih) bir şekilde yapılması gerekir. Malikiler kapalı bir ifadeyle de (tarizle) bu ithamın yapılabileceğini belirtmektedirler⁴⁰. Suçun takibinin şikâyetle bağlı olup olmaması bakımından görüş ayrılığı yoktur. Bütün görüşlere göre bu suçun takibi şikâyetle tabidir⁴¹. Hanefiler suçun aleniyet kazanmasının mağdur için çoğu zaman daha fazla zarar verici bir sonuç doğurduğunu dikkate alarak bu suçun takibi şikâyetle bağlı suçlardan saymışlardır⁴².

İftiranın belirli bir kimseye karşı yapılması⁴³ ve her türlü şarttan ve belirli bir vakte bağlanmasından uzak ve mutlak olması gerekir. Aksi durumda müfteriye hadd cezası uygulanamaz. Örneğin bir kimse diğere “Sen şu eve girersen zinakarsın” dese ve o kişide o eve girse, sözü söyleyen kimse hakkında kazf haddi uygulanamaz.

³⁶ Fukahau'l Emsar (Ebu Hanife ve mezhep imamları dönemi öncesi, meşhur olmuş İslam fakihleridir), iffetli erkeklere iftira atmanın iffetli kadınlara iftira atmak gibi olduğunu görüş birliği içerisinde ifade ederler (**Muhammed Ebu ZEHR**A, İslam Hukukunda Suç ve Ceza, (Çev.: İbrahim TÜFEKÇİ), İstanbul, 1994, s. 99).

³⁷ **VEHBE**, s. 417.

³⁸ *Avcı*'ya göre, “Kazif, iffetli bir insana açıkça veya nesebin nefyi şeklinde zina isnadıdır. İftira suçunda korunan hukuki yarar kişi ve adliye, kazifte mağdurun iffeti (cinsel onuru) ve kamu ahlakıdır. İftirada mağdurun o anda isnat edilen fiili işlememiş olması ve durumun failce bilinmesi gerektiğinden özel kast aranır, kazifte ise genel kast yeterlidir. İftirada isnadın resmi bir mercie ulaştırılması gerekli, kazifte hadd cezası için aleni bir hakaret (tahkir) yeterlidir. İftira kamu adına resen soruşturulan ve kovuşturulan, kazif takibi şikâyetle bağlı bir suçtur. İftira suç sayılan tüm isnatları, kazif yalnızca iffete yönelik zina isnadını ilgilendirir. Özet karşılaştırmamızdan da anlaşılacağı üzere kazfı iftira şeklinde tercüme etmek yerine “*nitelikli hakaret*” olarak ifade etmek daha uygundur” (**AVCI**, s. 272).

³⁹ **Abdülkerim ZEYDAN**, İslam Hukukuna Giriş, İstanbul, 2011, s. 549.

⁴⁰ **M. Akif AYDIN**, Türk Hukuk Tarihi, Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, İstanbul, 2009, s. 191.

⁴¹ **AYDIN**, s. 191-192; **AVCI**, Özel Hükümler, s. 272 ve 294; **Mehmet AKMAN**, Osmanlı Devleti'nde Ceza Yargılaması, İstanbul, 2004, s. 29 ve 30.

⁴² **AKMAN**, s. 30.

⁴³ **Abdulkadir UDEH**, Seküler Ceza Hukuku Kurumlarıyla Mukayeseli İslam Ceza (Suç) Hukuku, Özel Hükümler, İkinci Cilt, (Çeviren ve Genişletilmiş Notlar Ekleyen Ali Şafak), İstanbul, 2012, s. 534; **AVCI**, Özel Hükümler, s. 281; **KOÇAK/DALGIN/ŞAHİN**, s. 547.

Bunun sebebi, şartın ve vaktin belirtilmesi o anda kazfın oluşmasına mani olmasıdır.⁴⁴

Kazf suçunda dava hakkı, diğer hadd suçlarından farklı olarak⁴⁵ sadece mağdura veya mağdur ölmüş ise çocuklarına aittir ve şikâyet ya da dava edilmeyen kazf suçlarının başkası tarafından dava edilmesi olanak dışıdır⁴⁶.

Klasik İslam hukuku eserlerinde iftira suçuna dair temel yaklaşımlar büyük oranda zina isnadı çerçevesinde toplanmakla birlikte, suç tipinin zina iftirası ve zina dışındaki konulara yönelik iftiralar olmak üzere iki kısımda incelendiği görülmektedir.

a) Zina İftirası

Hadd cezasını gerektiren kazf, muhsin (muhsan)⁴⁷ kişiye zina yaptığına yönelik iftirada bulunmak veya nesebini inkâr⁴⁸ etmektir. İftira atılan kimsede aranan şartların⁴⁹ tamamlanmasından sonra hadd cezasının uygulanabilmesi için, zina

⁴⁴ UDEH, s. 534.

⁴⁵ Zira İslam Hukukunda kabul edilen genel kurala göre, hadd cezasını gerektiren bir suçla ilgili davanın açılmasında mağdurun bizzat dava ikamesi zorunlu değildi. Buna karşılık kazf suçunun mahiyeti göz önüne alınarak bu suç kuraldan istisna edilmişti. Zira her ne kadar suç, hadd cezası ile cezalandırılıyorsa da, diğer hadd cezası gerektiren eylemlere göre, bu fiil mağdur daha çok zarar görmektedir. Bkz. YENİDÜNYA, s. 19, dn. 64.

⁴⁶ Ahmed AĞGÜNDÜZ, “Kanunnamelerdeki Ceza Hukuku Hükümleri ve Şer’i Tahlili”, İslami Araştırmalar Dergisi, C.: 12, S.: 1, Y.: 1999, s. 4; KESİR, s. 5837; UDEH, s. 544 vd.; Coşkun ÜÇÖK, “Osmanlı Kanunnamelerinde İslam Ceza Hukukuna Aykırı Hükümler”, AÜHFD, C.: III, S.: 1, Y.: 1946, s. 136-137; KOÇAK/DALGIN/ŞAHİN, s. 549; YENİDÜNYA, s. 19-20.

⁴⁷ Yani akıllı, Müslüman, hür, buluğa ermiş, daha evvel zinadan dolayı cezalandırılmamış ya da zina fiilini işlememiş olan kadın veya erkek kişi olmalıdır, UDEH, s. 538; KESİR, s. 5831; DOĞAN, s. 71; KOÇAK/DALGIN/ŞAHİN, s. 547; VEHBE, s. 421; YENİDÜNYA, s. 18; İlhan AKBULUT, “İslam Hukukunda Suçlar Ve Cezalar”, AÜHFD, C.: 52, S.: 1, Y.: 2003, s. 175; Abdurrahman MALİKİ, İslam Hukukunda Ceza, İstanbul, 2002, s. 86; ÜÇÖK, s. 136 vd.; AVCI, Özel Hükümler, s. 283-284; YİĞİT, s. 5.

⁴⁸ Buna göre bir kimsenin başkası için “veled-i zinâ” (zina mahsulü çocuk), “babası belirsiz”, “fuhuş yapan kadının çocuğu” ya da bu anlama gelen ibareler kullanması bu kapsamda değerlendirilir (DOĞAN, s. 17).

⁴⁹ Hadd cezasını gerektiren kazf suçunun oluşması için gerekli şartlar; 1) zina ya da neseple ilgili kasten bir iftirada bulunulması, 2) iffetine iftira atılan erkek ya da kadının muhsin olması, 3) müfterinin akli muvazenesinin normal ve bulug çağında olması, 4) isnat edilen fiil ispat edilemediğinden ya da ispattan kaçınıldığından iftira olduğunun ortaya çıkması

isnadında bulunan kimsenin bu hususta beyyine getirmemiş olması gereklidir⁵⁰. Zira yüce Allah şöyle buyurmaktadır⁵¹: “*Namuslu kadınlara iftira atan sonra da bu hususta dört şahit getirmeyen kimselerin her birine seksen değnek vurun. Artık onların şahitliğini asla kabul etmeyin. İşte bunlar fâsık kimselerdir*”. Ayeti Kerime’de ilk ifade edilen asli, bedeni cezadır ve 80 celdedir (sopayla dövme). Bu ceza, asli ceza olduğundan miktarı artırılıp azaltılamadığı gibi, yerine başka bir ceza da uygulanamaz⁵². İkincisi ise tebei cezadır ve suçlunun şahitliğinin kabul edilmemesidir⁵³. Kişinin “fâsık” olarak nitelendirilmesi ile maddi ve manevi cezalar birleştirilmiştir⁵⁴. Kazf davası açıldığı halde, şart ve deliller mahkemece yeterli bulunmadığı ve bu sebeple suçluya kazf cezası verilmediği durumlarda, hâkim gerekli görürse, tazir nevinden bir ceza verebilir. Zira gereksiz yere bir insan rahatsız edilmiş ve şahsiyeti zedelenmiştir⁵⁵. Yine “*Namuslu, kötülüklerden habersiz mümin (muhsin) kadınlara iftira atanlar dünyada da ahirette de lanete uğratıldılar. Onlar için büyük de bir azap var*”⁵⁶ ayeti ve “Yedi helak edici şeyden kaçınınız: 1) Allah’a şirk koşmak, 2) Sihir, 3) Allah’ın öldürülmesini yasakladığı bir hayatı söndürmek (öldürmek) –haklı öldürülen müstesna-, 4) Faiz kazancı yemek, 5) Yetim malı yemek, 6) Düşmana hücum sırasında harpten kaçmak, 7) *Zinadan masum olan, hatırından bile geçmeyen Müslüman kadınlara zina isnat ve iftirasında bulunmak*”⁵⁷

(**AKGÜNDÜZ**, s. 4; **Hayrettin KARAMAN**, Mukayeseli İslam Hukuku, C.: 1, İstanbul, 1978, s. 129; **KOÇAK/DALGIN/ŞAHİN**, s. 547; **VEHBE**, s. 421; **YENİDÜNYA**, s. 19, dn. 60).

⁵⁰ **MALİKİ**, s. 86.

⁵¹ Nûr Suresi: 24:4.

⁵² **KESİR**, s. 5844; **YİĞİT**, s. 7; **UDEH**, s. 555.

⁵³ **AKGÜNDÜZ**, s. 4. Hanefiler’e göre suçlunun tövbe etmesi sonucu değiştirmez. Maliki, Şafii ve Hanbeli hukukçulara göre ise, tövbe etmesi durumunda suçlunun şahitliği kabul edilir (**KESİR**, s. 5844; **ZEHR**, s. 105; **KARAMAN**, s. 129-130; **AYDIN**, s. 192; **YİĞİT**, s. 7-8).

⁵⁴ **KOÇAK/DALGIN/ŞAHİN**, s. 550.

⁵⁵ **KOÇAK/DALGIN/ŞAHİN**, s. 550; **KARAMAN**, s. 129.

⁵⁶ Nûr Suresi: 24:23.

⁵⁷ Buhari, vesaya 23, tıp 48; Müslim, iman 144; Ebu Davud, vesaya 10; Nesai, vesaya 12. (Zikr.: **UDEH**, s. 525; **KOÇAK/DALGIN/ŞAHİN**, s. 545; **KESİR**, s. 5814).

hadisi şerifi kazfın kesin olarak yasaklandığını ve delilin Kuran-ı Kerim ve sünnet olduğunu göstermektedir.

Köleler hakkında kazf haddi 40 sopadır ve köleye yapılan zina iftirası ise, hadd-i kazfı değil, tazir'i gerektirir⁵⁸. Ancak karısına zina isnad edip de ispat edemeyen koca cezalandırılmadığı gibi, küçükler, deliler (akıl hastaları) ve fûruuna (çocuğuna, torununa) zina isnat etmiş olan usûl kazf'den ötürü cezalandırılmazlar⁵⁹.

Kur'an-ı Kerim bize bu konuda, Hz. Âişe'nin iftiraya maruz kalması hadisesini (İfk Hadisesi) unutulmaz bir ibret olarak örnek verir. “Benî Mustalik (Müreysi) gazvesinden dönülürken bir ara Hz. Âişe zaruret sebebiyle (kaza-i hacet için) kafileden uzaklaşmıştı. Döndüğünde hatıra değeri büyük olan gerdanlığının kaybolduğunu farkedince, süratle bulur gelirim düşüncesiyle ve mahfeye bindirilmeden kafilenin hareket etmeyeceği yaklaşımı ile, aramak üzere ayrıldı ve buldu. Fakat ordu uzaklaşmıştı. Çünkü beden yapısı bakımından zayıf bir hanım olması itibariyle hizmetliler, onun, içinde olduğunu zannederek mahfeyi (tahtirevan) deveye bağlamışlardı. Bu durumda Hz. Aişe, mahfede olmadığı anlaşılnca kendisini bulmaya gelecekleri düşüncesiyle oturup beklemeye koyuldu. Bu esnada ordunun gerisinde unutilan eşyayı (metrûkât) toplamak için görevli olan Safvan b. Muattal, Hz. Aişe'yi farkettil, onu devesine bindirdi; deveyi yederek hiç konuşmadan ordunun konakladığı yere geldi. Hz. Aişe'nin mahfede olmadığı da ordugâhta anlaşılmıştı. Bu esnada Hz. Aişe ve Safvan'ın gelişini fırsat sayan münafıklar, her ikisinin de iffetine dil uzattılar, iftira ederek dedikoduyu hayli ileri göturdüler. Safvan'la olan eski husumetinden dolayı Hassan b. Sâbit, Hz. Peygamber'in zevcesi olan Zeyneb'in yükselmesi beklentisi ile Hamne bint Cahş ve Hz. Ebû Bekir'in malî desteğiyle hayatını sürdürür olmanın hissî bir reaksiyonu içinde Mıstah b. Usase de bu söylentilere kulak verip aldanmışlardır. Nihayet Cenâb-ı Hak, vahy ile Hz. Aişe'nin

⁵⁸ **AVCI**, Özel Hükümler, s. 296; **ÜÇÖK**, s. 136; **DOĞAN**, s. 83 ve 120 vd. Tabiinden bazı alimler tarafından kölelere de tam ceza uygulanması gerektiğine ilişkin görüş ve kölenin iffetine iftira edenin nasıl cezalandırılacağına ilişkin görüşler için bkz. **ZEHR**A, s. 102 ve 103-104.

⁵⁹ **AKBULUT**, İslam, s. 175.

namuslu ve kendisine dil uzatanların müfteri olduklarını beyan etti. Bu konuda inzal olunan ayetlerde⁶⁰ Hz. Peygamber'in zevcesine iftira edenlerden her birine kazandıkları günaha karşı büyük ceza verileceği, elebaşılık yapanın ise, daha büyük azap göreceği belirtiliyor, Müslümanların duyduklarında hüsnü zan besleyerek bunun apaçık bir iftira olduğunu ifade etmeleri gerektiği vurgulanıyor, bu tip iddialarına dört şahit getirmeyenlerin Allah katında yalancı olduklarını bildiriliyor, İslâm toplumunun o kötü sözün yayılmasına fırsat vermelerinden dolayı büyük bir azaba uğramaktan ancak Allah'ın lütfu ile kurtulabildikleri hatırlatılıyordu.”⁶¹ Hz. Aişe’yi temize çıkaran ayetler⁶² nazil olunca, Hassan b. Sâbit, Mıstah b. Usase ve Hamne bint Cahş’a kazf haddi uygulanmıştır⁶³.

b) Zina Dışındaki Konulara Yönelik İftiralar

Bir kimse hakkında “hırsızlık”, “hilekârlık”, “ahlâksızlık” gibi insan onuruna yakışmayan ithamlarda bulunulup, bunların ispatta edilemediği durumlar bu kapsamda değerlendirilen iftiralar. Kişilere yönelen hakaretler, zina suçu dışındaki konularla ilgili sövgüler ve asılsız ithamların tümü bu tür iftiraları içerir⁶⁴. Zina iftiraları kadar olmasa da bu kapsamdaki iftiralarda insan onuru ve haysiyetini zedelemekte, kişilerin manen zarar görmelerine sebep olmaktadır. Örneğin bir kimsenin servetini yetim malı yiyerek, zimmetine para geçirerek elde ettiğine yönelik ithamlarda bulunulması, o kişi ve ailesinin üzerinde çirkin bir leke olarak daima var olacaktır.⁶⁵ İsnat edilen fiil bu şekilde olursa (zina ve nesebin reddi dışında) hadd gerekmez, ancak tazir cezası icabeder⁶⁶.

⁶⁰ Nur Suresi, 24:11-14.

⁶¹ **ALGÜL**, s. (belirtilmemiş).

⁶² Nur Suresi, 24:11-23.

⁶³ **AVCI**, Özel Hükümler, s. 274 ve 277; **Mustafa AVCI**, Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler, İlaveli ve Tashihli 2. Baskı, Konya, 2014, s. 385; **ALGÜL**, s. (belirtilmemiş); **DOĞAN**, s. 120.

⁶⁴ **KESİR**, s. 5815.

⁶⁵ **DOĞAN**, s. 18-19; **UDEH**, s. 527.

⁶⁶ **KESİR**, s. 5821.

2. Osmanlı Devleti Döneminde Suçun Düzenleniş Şekli

Osmanlı Hukuku esas itibariyle şer'î hukuk ile bu hukukun yanında ve içerisinde oluşan örfî hukuktan meydana gelmektedir⁶⁷. Zira Osmanlı Devleti'nde, İslam Ceza Hukuku uygulanmakla birlikte padişahların yayınladıkları kanunnamelerle kısmen de olsa İslam Ceza Hukuku'ndan ayrılarak birtakım eylemleri yaptırıma bağladıkları görülmektedir⁶⁸. Dolayısıyla Osmanlı Hukukunun, İslam Hukukunun Osmanlı dönemi şartlarına uygun bir yorumundan müteşekkil olduğunu söylemek mümkündür⁶⁹.

Klasik dönem Osmanlı uygulamasında iftira hapis cezası ile yaptırıma bağlanmıştır. 1514 tarihli iki mahkeme kaydında kendisine hakaret edildiğini iddia eden ve bu hususu ispat edemeyen, yemin etmekten de kaçınan kimseye tazir cezası verilmiştir.⁷⁰ 1536 tarihli bir mahkeme kaydında bir zımninin Ali ismindeki amilin kendisinden haksız yere üç akçe aldığını söylemiş, üzeri aranarak üç akçenin kendi üzerinde çıkması üzerine iftirası tazirle cezalandırılmıştır⁷¹.

Tanzimat'tan önceki dönemde Kanuni Sultan Süleyman zamanında çıkarılan Ceza Kanunnamesinde iftiranın suç olarak tanımlanarak yaptırıma bağlandığını görmekteyiz⁷². Osmanlıca bir fıkıh kitabında⁷³ “*Eğer kimse biregiye sögse zinalık üzere 80 ağaç⁷⁴ had o kişiye vacip olur, gerek er gerek avret olsun*” şeklinde bir

⁶⁷ AKMAN, s. 16.

⁶⁸ DÖNMEZER/ERMAN, Genel Kısım, C.: I, s. 121; ÜÇÖK, s. 125 vd.

⁶⁹ AKMAN, s. 17.

⁷⁰ Üsküdar Mahkemesi 1 Numaralı Sicil, s. 136, No: 88 (Zikr.: AVCI, Genel Hükümler, s. 441).

⁷¹ Üsküdar Mahkemesi 9 Numaralı Sicil, s. 328, No: 821 (Zikr.: AVCI, Genel Hükümler, s. 441).

⁷² “Eğer bir kişi, bir kimseye hadd veya tazir'i gerektirecek şekilde iftira ederse” cezalandırılacaktır, Ahmet Lütfi, Osmanlı Adalet Düzeni, İstanbul, 1979, s. 39 (Zikr.: Mehmet Emin ARTUK/Ahmet GÖKCEN/A. Caner YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Gözden Geçirilmiş, Yenilenmiş 10. Baskı, Ankara, 2010, s. 984; YENİDÜNYA, s. 20).

⁷³ İmam KADI, Kitab-ı Gunya, s. 360 (Zikr.: AVCI, Özel Hükümler, s. 271).

⁷⁴ “Ağaç”, İslam Hukukunda “celde” olarak bahsedilen dayaktır. Dayak cezası meydana, bir metre uzunluğunda budaksız ve serçe parmağın kalınlığında bir ağaç çubuğuyla uygulanır. Çubuk en fazla omuza kadar kaldırılır, suçlunun yüzüne, edep yerlerine ve sürekli aynı yerine

ifade mevcuttur. Ebussuud Efendi'ye göre, “ Hind'in kayın atası Zeyd, Hind'e: “Sen Amr ile –haşa- zina ettin” dese, iftira eylese şer'an Hind muhsane olucak hadd-i kazif lazımdır”.⁷⁵ Tanzimat'tan sonraki dönemde çıkarılan kanunnamelerde de iftira suçuna ilişkin hükümler bulunmaktadır. Sultan Abdülmecid döneminde çıkarılan 1840 tarihli Ceza Kanunnamesine göre (Üçüncü fasıl, m. 5/2); “..*fasılda düzenlenen suçlar ile ilgili yargılamalarda yalnız şikâyetçinin iddiası ile hüküm verilmemeli ve doğrusu araştırılmalıdır. Şayet, ithamın iftira olduğu anlaşılırsa, bu takdirde müfteri de cezalandırılmalıdır*”⁷⁶. Aynı maddede “İftirası tebeyyün ettikte müfteri bulunan şahıs tediben 5 günden 45 güne kadar hapsedile”⁷⁷ düzenlemesi yer almıştır.

1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu'nun Türkçeye tercüme edilmesi suretiyle meydana getirilmiş olan 28 Zilhicce 1274 (9 Ağustos 1858) tarihli Ceza Kanunname-i Hümayununun ilk şeklinde (m. 213/1); “*Mücezat-ı kanuniyeyi davet edecek cürmü ve halkın nefretini mucip olacak şeyleri bir adamın sahihan mürtekip olmuş olması lazım gelse bile diğer bir şahıs kendisine bir cemiyette lisanen veyahut el yazısı veya basma kâğıt talik ve neşri ile isnat eder ve memurin-i devlet hakkında ligarazın müfteriyata tasaddi eder ve şahs-ı merkumun bu isnadatı iftira olduğu tebeyyün eyler ise azvolunan maddenin faili hakkında kanunen terettüp edecek ceza aynı ile müfteri hakkında icra olunur. Fakat kanunen ve nizamen hükümete ihbar-ı vukuat etmek veyahut davayı hukuk eylemek bu kaideden müstesnadır*”⁷⁸ düzenlemesine yer verilmiştir.

vurulmaz. Suçlu celdeye dayanamayacaksa cezası ertelenir, yine uygulanamayacaksa kaldırılır (**Ekrem Buğra EKİNCİ**, Osmanlı Hukuku, s. 339, Zikr.: **YILMAZ/DEMİR**, s. 234).

⁷⁵ Ebussuud, No:775 (Zikr.: **AVCI**, Özel Hükümler, s. 271). “Hind birkaç kimesnelere bunlar esbabım sirkat etti deyip isbata kadire olmasa Hind'e şer'an iftira ettiği zahir olıcak ta'zire müstehak olur” (Ebussuud, Veli-1, vr. 71b, Zikr.: **AVCI**, Genel Hükümler, s. 441).

⁷⁶ **Ahmet GÖKCEN**, Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri, İstanbul, 1989, s. 21-95 (Zikr.: **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**¹⁰, s. 984; **YENİDÜNYA**, s. 20).

⁷⁷ **AVCI**, Genel Hükümler, s. 411.

⁷⁸ **GÖKCEN**, s. 154 (Zikr.: **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**¹⁰, s. 984, dn. 69; **YENİDÜNYA**, s. 21, dn. 72).

1858 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayununun 04.06.1911 tarihli kanunla değiştirilmesinden sonra hukuken daha kapsamlı bir hale gelen ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun kabul edilmesine kadar geçen dönemde uygulanan maddesine göre ise⁷⁹; “Bir kimse, suçlu olmadığını bildiği bir kişiye intikam saikiyle bir suç isnat eder ve bu fiili adli bir makama veya adli bir makama aksettirecek bir memura bildirir veya masum bir kimse hakkında, onun suç işlediğine ilişkin emareler ve maddi deliller uydurursa isnad edilen fiilin ağırlığına göre ve uydurulan delillerin şiddetine göre 1 haftadan 3 seneye kadar mahkûm olur. Bir kimseye isnad edilen cezayı mucip fiil, korkutucu cezaları gerektiriyorsa iftira eden kimse, delillerin ağırlığına ve şahsi hürriyetin kısıtlanmasına göre, örneğin, iftiraya uğrayan tutuklanmışsa, müddetli çalışma cezasına mahkûm edilir. İftiraya uğrayan hakkında cürümden dolayı bir mahkûmiyet kararı verilmişse, müfteri hakkındaki süreli çalışma cezası 10 seneden aşağı olamaz. Yukarıdaki fıkralarda belirtilen fiilleri işleyen iftirasını geri alır veya delilleri değiştirdiğini itiraf ederse ve şayet iftiraya uğrayan hakkında cezai kovuşturma başlamadan önce bunları yaparsa, yukarıda belirtilen cezaların ancak 1/6 sına mahkûm olur. Eğer iftiranın geri alınması veyahut delillerin uydurulduğunun itiraf edilmesi cezai kovuşturma başlatıldıktan sonra gerçekleşmiş ise esas ceza 2/3 nisbetinde indirilir.”

Alaüddevle Bey Kanunnamesi m. 39 ve Bozok Sancağı Kanunnamesi m. 40'a göre, kazif suçunu işleyenlere 80 sopa veya 80 akçe ceza verilirdi⁸⁰.

3. Cumhuriyet Döneminde Suçun Düzenleniş Şekli

İftira suçu, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda 285. maddede “Adliye Aleyhine Cürümler” başlıklı dördüncü babın üçüncü faslında düzenlenmişti⁸¹. Mezkûr madde

⁷⁹ Bkz. ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁰, s. 985.

⁸⁰ AVCI, Genel Hükümler, s. 387. “Muhsana bühtan etseler zina etmiş deyu, 80 ağaç vuralar...” (Zikr.: AVCI, Özel Hükümler, s. 271).

⁸¹ 765 sayılı Türk Ceza Kanunu md. 285 – (Değişik: 11/6/1936 - 3038/1 md.)

Her kim Adliyeye veya keyfiyeti Adliyeye tevdi mecbur olan bir makama veya kanuni takib yapacak veya yaptırabilecek bir mercie ihbar veya şikâyetle bulunarak suçsuz olduğunu bildiği bir kimseye bir suç isnad eder yahut o kimse aleyhinde böyle bir suçun maddi eser ve

1933, 1936 ve 1990 yıllarında olmak üzere üç defa değişikliğe uğramıştır. İlk değişiklikte maddenin birinci fıkrasındaki cezanın diğer suçlarla karşılaştırıldığında, daha az olması sebebiyle cezanın alt haddi yükseltilmiştir. İhbarın “Adliye veya işi Adliye vermeye mecbur olan bir memura” ifadesi kaldırılarak yerine “Adliyeden başka kanuni takip yapacak veya yaptırabilecek bir mercie” ifadesi getirilmiş, aynı değişiklikte fıkra mevcut “garaza mebnî” unsuru da çıkarılmıştır. İkinci değişiklikte ise ihbarın yazılı olması şartı kaldırılmış, iftiranın kabahat teşkil eden fiillere de uygulanabileceği benimsenerek, bu hal aynı zamanda kanuni bir hafifletici sebep olarak maddeye eklenmiştir⁸². 12.11.1990 yılında yapılan değişiklikle, 5 ncı fıkra yer alan idam cezası, müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülürken, 6 ncı fıkra hükmü de yürürlükten kaldırılmıştır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda ise ikinci kitabını oluşturan “Özel Hükümler”in dördüncü kısmında yer alan “Mille ve Devlete Karşı Suçlar ve Son

delillerini uydurursa isnad eylediği suçun nevi ve mahiyetine ve uydurduğu delillerin kuvvetine göre üç aydan üç seneye kadar hapsedilir.

Bu isnad kendine iftira olunan kimsenin tevkifi gibi şahsi hürriyeti bağliyan bir halin hudusuna sebep olmuşsa müfteri hakkında bir seneden beş seneye kadar hapis cezası hükmolunur.

Kendine iftira olunan kimse hakkında üç seneden fazla şahsi hürriyeti bağliyan bir ceza ile mahkûmiyeti mutazammın bir hüküm sadır olmuşsa müfteri hakkında on beş seneyi geçmemek üzere aynı ceza hükmolunur.

Eğer mağdurun mahkûmiyeti müebbet ağır hapis ise müfteri on beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapisle cezalandırılır.

Eğer mağdurun mahkûmiyeti ölüm cezası ise, müfteri müebbet ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

(Altıncı fıkra mülga: 21/11/1990 - 3679/28 md.)

Yukarıdaki fıkralarda yazılı olan suç faili mağdur hakkında takibat yapılmadan evvel bu isnadatından rücu eder veya uydurduğunu itiraf ederse yukarıda yazılı cezaların altında biri hükmolunur ve ceza müebbet ağır hapis ise on sene ağır hapse indirilir ve isnaddan rücu veya tasniin itiraf olunması takibata başlandıktan sonra vaki olursa asıl cezanın üçte ikisi indirilir ve müebbet ağır hapis yerine 24 sene ağır hapis cezası tayin olunur. Tasni veya iftira, kabahat efalline taallük ederse bu madde ile 283 üncü maddede tesbit olunan cezalar yarıya kadar indirilir.

⁸² ÖNDER, Özel Hükümler, s. 278.

Hükümler” üst başlığı altında, ikinci bölümde yer alan “Adliye Karşı Suçlar” alt başlığı altında 267. maddesinde düzenlenmiştir⁸³.

Kanun koyucu 267. madde içerisinde, iftira suçunun temel özelliklerini, nitelikli hallerini, dava zamanaşımı süresinin başlangıç zamanını ve suçun basın ve yayın yoluyla işlenmesi halinde uygulanacak ceza ve usulüne ilişkin düzenlemelere yer vermiştir.

Çalışma konumuz dışında kalan “Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması” suçu, iftira suçu ile ilişkilendirilerek m. 268’de düzenlenmiştir⁸⁴.

⁸³ (1) Yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunarak ya da basın ve yayın yoluyla, işlemediğini bildiği halde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat eden kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Fiilin maddî eser ve delillerini uydurarak iftirada bulunulması halinde, ceza yarı oranında artırılır.

(3) Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayla yer olmadığına dair karar verilmiş mağdurun aleyhine olarak bu fiil nedeniyle gözaltına alma ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbiri uygulanmışsa, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayla yer olmadığına dair karar verilmiş olan mağdurun bu fiil nedeniyle gözaltına alınması veya tutuklanması halinde; iftira eden, ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulur.

(5) Mağdurun ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis cezasına mahkûmiyeti halinde, yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis cezasına (İptal edilen ibare RGT: 10.12.2013 RG No: 28847 AYM 10.04.2013 tarih 2013/14 E. 2013/56 K.) (Yür. Tar.: 16.04.2014) hükmolunur.

(6) Mağdurun mahkûm olduğu hapis cezasının infazına başlanmış ise, beşinci fıkraya göre verilecek ceza yarısı kadar artırılır.

(7) (İptal: RGT.: 17.03.2012 RG No.: 28236 AYM’nin 17.11.2011 tarihli ve 2010/115 E., 2011/154 K. sayılı Kararı ile.) (Yür. Tar.: 17.03.2013)

(8) İftira suçundan dolayı dava zamanaşımı, mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu tarihten başlar.

(9) Basın ve yayın yoluyla işlenen iftira suçundan dolayı verilen mahkûmiyet kararı, aynı veya eşdeğerde basın ve yayın organıyla ilan olunur. İlan masrafı, hükümlüden tahsil edilir.

⁸⁴ (1) İşlediği suç nedeniyle kendisi hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engellemek amacıyla, başkasına ait kimliği veya kimlik bilgilerini kullanan kimse, iftira suçuna ilişkin hükümlere göre cezalandırılır.

İftira suçuna ilişkin “Etkin pişmanlık” hükümlerine ise TCK m. 269’da ayrıntılı olarak yer verilmiştir⁸⁵.

III. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA SUÇUN DÜZENLENİŞ BİÇİMİ

Adli mercilere karşı suçların ceza kanunlarında ayrı bir "bölüm" oluşturması oldukça yenidir. *Beccaria* ve *Carrara*, bu tür suçların kendisine has hukuksal konusu bulunduğunu ilk savunan yazarlardandır. *Filangieri* de, bu suçları "contro la giustizia pubblica - kamu adaletine karşı" suç olarak isimlendirerek bu alanda öncülük yapmıştır. Nitekim 1889 İtalyan Ceza Yasasından önce yürürlükte bulunan ceza yasalarının hiç birinde "adliye karşı suç" ayrımı yer almamıştır.⁸⁶ Karşılaştırmalı hukuk araştırmaları göstermektedir ki, iftira suçunun, ceza kanunlarındaki sistematik yeri hususunda farklı tercihler mevcut olsa da, ulusal hukukların tamamında suç olarak kabul edilmektedir⁸⁷.

⁸⁵ (1) İftira edenin, mağdur hakkında adli veya idari soruşturma başlamadan önce, iftirasından dönmesi halinde, hakkında iftira suçundan dolayı verilecek cezanın beşte dördü indirilir.

(2) Mağdur hakkında kovuşturma başlamadan önce iftiradan dönme halinde, iftira suçundan dolayı verilecek cezanın dörtte üçü indirilir.

(3) Etkin pişmanlığın;

a) Mağdur hakkında hükümden önce gerçekleşmesi halinde, verilecek cezanın üçte ikisi,

b) Mağdurun mahkûmiyetinden sonra gerçekleşmesi halinde, verilecek cezanın yarısı,

c) Hükmolunan cezanın infazına başlanması halinde, verilecek cezanın üçte biri,

İndirilebilir.

(4) İftiranın konusunu oluşturan münhasıran idari yaptırım uygulanmasını gerektiren fiil dolayısıyla;

a) İdari yaptırıma karar verilmeden önce etkin pişmanlıkta bulunulması halinde, verilecek cezanın yarısı,

b) İdari yaptırım uygulandıktan sonra etkin pişmanlıkta bulunulması halinde, verilecek cezanın üçte biri,

İndirilebilir.

(5) (Değişik: 29.6.2005 – 5377/31 md.) Basın ve yayın yoluyla yapılan iftiradan dolayı etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanılabilmesi için, bunun aynı yöntemle yayınlanması gerekir.

⁸⁶ **Çetin ÖZEK**, “Adliye Karşı Suçların Hukuksal Konusu”, İÜHFİM, C.: LV, S.: 3, İstanbul, 1997, s. 17.

⁸⁷ **BAYRAKTAR**, s. 182.

İftira suçu, ceza kanunlarının çoğunda, “Adliye –ya da Adliye İdaresi-Aleyhine İşlenen Suçlar” bölümünde düzenlenmiştir. 1889 ve 1930 İtalyan CK, 1971 İspanyol CK, 1940 Brezilya CK, 1968 Bulgar CK, 1950 Yunan CK, 1974 Avusturya CK, 1948 Romen CK, 1937 İsviçre CK, 1961 Macar CK ve 1936 Küba Sosyal Müdafaa Kanunu bu şekilde düzenlenmiştir.⁸⁸

Bir kısım ceza kanunlarında ise iftira isnadı ile daha çok bireye ait şeref ve haysiyetin ihlal edildiği gerekçesi ile bu suç “Şerefe Karşı Suçlar” bölümünde düzenlenmiştir. 1810 ve 1994⁸⁹ Fransız CK ile aynı sistemin etkisinde kalan 1921 Arjantin CK ve Belçika CK bu şekilde düzenlenmiştir.⁹⁰

Bu iki sistem dışında, iftira suçunu “Kamu Düzenine Karşı İşlenen Suçlar” bölümünde düzenleyen ceza kanunları da bulunmaktaydı. Örnek olarak, 1961 Çekoslovak CK gösterilebilir.⁹¹

Bazı hukuk düzenlerinde ise iftira suçuna belirli bir nitelik tanınmayarak bağımsız bir bölüm altında düzenlenmiştir. 1975 Federal Alman CK, 1950 Grönland CK ile Avusturya CK, Danimarka CK, Lihtenştayn CK⁹² ve Norveç CK gibi.⁹³

⁸⁸ YENİDÜNYA, s. 27; BAYRAKTAR, s. 183 ve dn. 8; Mehmet Emin ARTUK/Ahmet GÖKCEN/A. Caner YENİDÜNYA, Türk Ceza Kanunu Şerhi, 5. Cilt, Genişletilmiş ve Yargıtay Kararlarıyla Zenginleştirilmiş 2. Baskı, Ankara, 2014, s. 7697; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁰, s. 986; ÜNVER, s. 46-47.

⁸⁹ 1994 yılında yürürlüğe giren ve 2001 Türk Ceza Kanunu Tasarısını da büyük ölçüde etkileyen Fransız Ceza Kanunu, adliye karşı işlenen suçları üç bölüm altında düzenleme yoluna gittiğini belirtmekle birlikte, hemen ifade edelim ki, iftira suçunu, bizden farklı olarak, eskiden olduğu gibi (m. 323) adliye karşı suçlar içerisinde değil, kişilere karşı suçlar içerisinde düzenlemiştir (m. 226-10) (TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 979-980, dn. 2).

⁹⁰ YENİDÜNYA, s. 28; BAYRAKTAR, s. 182-183 ve dn. 7; Nevzat TOROSLU, “İftira Cürmünün Hukuki Konusu”, AÜHFD, C.: XXXVII, S.: 1-4, Y.: 1980, s. 121; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, TCK Şerhi, s. 7697;; Faruk EREM, Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler, C.: II, Ankara, 1993, s. 1517; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁰, s. 986.

⁹¹ YENİDÜNYA, s. 28; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁰, s. 986.

⁹² Lihtenştayn CK’nda iftira suçu, adliye karşı cezalandırılabilir hareketler başlığı altında ve 297. paragrafta düzenlenmiştir (ÜNVER, s. 47).

⁹³ YENİDÜNYA, s. 28; BAYRAKTAR, s. 182 ve dn. 6; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁰, s. 986.

Son olarak belirtmek gerekir ki, iftira suçunun geçmiş dönem bazı ceza kanunlarında “Kamu İtimadına –Güvenine- Karşı Cürümler” başlığı altında düzenlendiği görülmektedir. Örnek olarak, 19 ve 20 nci yy. İsviçre Kantonlarından, 1899 Appenzel-I CK, 1899 Glarus CK, 1906 Luzern CK, 1864 Obwalden CK, 1855 Solothurn CK, 1876 Zug CK, 1871 Zürih CK ile 18 ve 19 uncu yy. Alman Kantonlarından, 1840 Braunschweig CK, 1840 Hannover CK, 1861 Bayern CK⁹⁴ ve 1889 İtalyan CK’nun yürürlüğe girmesine kadar İtalya’da uygulanan 1853 Toskana CK ile 1859 Sardinya CK gösterilebilir⁹⁵.

İftira suçunun, karşılaştırmalı ceza hukuku kanunlarındaki güncel madde karşılıkları ise şu şekildedir⁹⁶: Almanya CK prg. 164, 165; İtalya CK m. 368; Fransa CK m. 226-10, 226-11; İsviçre CK m. 303; Avusturya CK m. 297; Danimarka CK m. 147, 148, 154, 165; İsveç CK m. XV-1, 3, 4, 4a, 4b; Polonya CK m. 238; Rusya Federasyonu CK m. 299, 306; İspanya CK m. 456, 457; Finlandiya CK Kap. 15, prg. 6.

IV. İFTİRA SUÇUNDA KORUNAN HUKUKİ MENFAAT

A. GENEL OLARAK

Ceza normlarının tespitinde temel ve çıkış noktası, suç ile korunan hukuki menfaattir⁹⁷. Hukuki menfaat, toplumun ceza hukuku tarafından korunan yaşamsal değerleridir ve bu değerler, dış dünyanın elle tutulur, gözle görülebilir maddi varlıkları olarak değil, toplumdaki güvenliğe, sükûna ve var olmanın onuruna dayanan toplumsal düzenin manevi değerleri olarak anlaşılmalıdır⁹⁸.

⁹⁴ **YENİDÜNYA**, s. 28-29.

⁹⁵ **TOROSLU**, *Hukuki Konu*, s. 119; **YENİDÜNYA**, s. 29; **EREM**, Şerh, C.: II, s. 1517.

⁹⁶ **Kayıhan İÇEL/Yener ÜNVER/Hakan HAKERİ**, *Karşılaştırmalı Ceza Hukuku Yasaları*, Yenilenmiş 7. Bası, İstanbul, 2011, s. 222-223.

⁹⁷ **Hakan HAKERİ**, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 17. Baskı, Ankara, 2014, s. 133.

⁹⁸ **Mahmut KOCA/İlhan ÜZÜLMEZ**, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 5. Baskı, Ankara, 2012, s. 107.

Masum olduğu bilinen bir kişiye isnat edilen hukuka aykırı fiil neticesinde ortaya çıkan iftira suçunda, korunan hukuksal menfaatin ne olduğu tartışılmalıdır. Bu konuda ileri sürülen görüşleri şu şekilde de sıralamak mümkündür⁹⁹: 1) İftira ile kişilerin şeref ve haysiyeti zarar görmekte olduğundan, bu suç kişilere karşı suçlar içinde düzenlenmelidir; 2) Bu suç doğrudan devlete karşı işlenmekte olup, onun adli mekanizmasını ilgilendirmektedir; 3) Bu suç ile kamunun güveni ihlal edilmektedir; 4) Bu suç ile hem adliyenin hem de kişilerin şeref ve onuru zedelenmektedir ve aralarında derece farkı yoktur; 5) Hem adliyeye hem de kişilere karşı bir suç olmakla birlikte, kişileri ilgilendiren yönü ağır basmaktadır; 6) Hem adliyeye hem de kişilere karşı bir suç olmakla birlikte, adliyei ilgilendiren yönü ağır basmaktadır.

Kanunumuzda “Adliye Karşı Suçlar” başlığı altında düzenlenen iftira suçunda korunan hukuki menfaatin karma bir nitelik taşıdığı konusunda doktrinimizde görüş birliği mevcuttur. Ancak bu yararlardan hangisine öncelik tanınması gerektiği veya eşit nitelikte mi oldukları hususunda görüş ayrılıkları vardır. Yabancı doktrinde ise, adliye ve bireyin alternatif olarak korunduğunu ileri süren yabancı yazarlar olduğu gibi, adliye ile kişinin şeref ve onurunun birlikte korunduğunu ve bunun önemli sonucunun da bu suçta mağdurun rızasının hukuka aykırılığı ortadan kaldırmayacağını savunan yazarlar da vardır¹⁰⁰.

Geçmişte ve günümüzde doktrinde meydana gelen bu görüş ayrılığının temel nedeni, iftira teşkil eden eylemin üç grup varlık veya menfaat ile çatışma içerisinde olmasıdır. “Nitekim iftirada, suçlama gerçek dışı olduğundan gerçeğe ilişkin bir varlık veya menfaat, kendisine isnad edilen suçu işlemediğinden bireye ait bir varlık veya menfaat ve başlamaması gereken bir kovuşturma başlayabileceğinden adliyenin idaresine ilişkin bir varlık veya menfaat ihlal edilmektedir. İftira suçunun sosyal gerçeklik üzerindeki bu üçlü etkisi, hukukî konusunun bu varlık veya menfaatlerden hangisi olduğu konusunda farklı anlayışların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

⁹⁹ **ÖNDER**, Özel Hükümler, s. 279-280; **BAYRAKTAR**, s. 182-183; **ŞAHBAZ**, s. 485-486; **ÜNVER**, s. 39.

¹⁰⁰ Bkz. **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**¹¹, s. 982.

Nitekim bu suçun anlamına ilişkin anlayışlardaki küçük farklılıklar, somut hukuk düzenini, sözü edilen varlık veya menfaatlerden birinin korunmasını yoğunlaştırmaya götürebileceği gibi, bu üç temel varlık veya menfaatten birine dâhil olan daha özel bir varlık veya menfaate daha fazla önem vermeye de götürebilir”.¹⁰¹ Zira suçlama, sahte nitelikte olduğu için gerçekliği, bir suça ilişkin olduğu ve adliye veya durumu adliyeye bildirmeye mecbur olan bir makama yöneldiği için adliye idaresini ve nihayet belirli (suçsuz olduğu bilinen) bir kimseyi hedef aldığı için de bireyin haklarını ihlal etmektedir¹⁰².

B. GÖRÜŞLER

1. İftira Suçunda Korunan Hukuki Menfaatin “Tek” Olduğunu Savunan Görüşler

a) Bireysel Menfaatin Korunduğunu Savunan Görüş

İftira suçunda iftiraya uğrayan kişinin bireysel menfaatlerinin korunduğunu ileri süren görüşün çoğunluğuna göre, bu suçta korunan menfaat asılsız suçlama neticesinde soruşturma ve kovuşturmayaya uğrayan bireyin şeref ve haysiyetidir¹⁰³. Öncelikli ve asli olan bireydir.

Bu görüşün savunucularından olan *Pagliari*’ya göre, bir suçun birden fazla menfaati ihlal etmesi halinde, normun sağladığı korumanın konusunun bu menfaatlerden hangisi olduğunun tespit edilebilmesi için, söz konusu menfaatlerin hukukî konusunun özellikle mağdurun rızasına, şikâyeteye ve suç sayısına ilişkin önemi yönünden ele alınması gerekir¹⁰⁴. Yazara göre, “suçsuz bir şahsın ceza kovuşturmasına uğramamasında devletin de adlî yetkileri yönünden bir menfaati vardır; ancak bireyin menfaati ile adliyenin idaresine ilişkin bu menfaat arasındaki

¹⁰¹ **TOROSLU**, *Hukuki Konu*, s. 107.

¹⁰² **TOROSLU**, *Hukuki Konu*, s. 108.

¹⁰³ **BAYRAKTAR**, s. 184-185.

¹⁰⁴ **PAGLIARO**, *Il delitto*, s. 110, 111 (Zikr.: **TOROSLU**, *Hukuki Konu*, s. 110).

ilişki, kamusal haklar yönünden bireyin menfaati ile devletin menfaati arasındaki ilişkinin aynıdır; yani doğrudan doğruya korunan menfaat bireyin menfaatidir; ancak bu koruma, bireyin menfaatine tekabül eden ve devlete ait olan bir menfaat de göz önünde tutularak öngörülmüştür”¹⁰⁵.

Bayraktar’a göre¹⁰⁶, müfterinin iftira suçundaki amacı adliyenin yanılması değil, isnat olunan fiil neticesinde masum kişinin cezalandırılmasıdır. Yazara göre, iftira adliyenin işleyişinden çok, kişi ve onun toplumsal yaşayışında önemli neticeler ortaya çıkartmaktadır. İftira neticesinde kişi haksız yere soruşturma ve kovuşturma geçirmekte, tutuklanmakta ve hatta cezalandırılmaktadır. Bu da kişinin maddi ve manevi yönden büyük bunalımlar yaşamasına sebep olmakta, toplum nazarındaki onur ve haysiyeti olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu durumun kişinin şeref ve haysiyetine bir tecavüz teşkil ettiği açıktır. Ayrıca kanunumuzun (ETCK) düzenleniş şekli incelendiğinde de görülecektir ki, hafifletici ve ağırlatıcı nedenler¹⁰⁷ düzenlenirken, cezanın tespitinde hep "suçsuz olan kimsenin uğradığı hal" dikkate alınmıştır. Dolayısıyla kanun koyucu, gerçek mağdur olarak adliyeyi değil, menfaatleri ihlal edilen suçsuz kimseyi kabul etmiştir. Hakikaten sadece adliye mağdur olarak kabul edilse idi, ya buna ilişkin ağırlatıcı veya hafifletici nedenler yasaya konulur ya da suç tasniinde olduğu gibi suça ilişkin hükümde ağırlatıcı ya da hafifletici nedenlere yer verilmezdi. Netice olarak iftira, adliye aleyhine bir suç olmaktan ziyade şahıs aleyhine, kişinin şeref ve haysiyeti aleyhine bir suçtur ve bu suçun hakaret ve sövme suçlarını düzenleyen bölümde yer alması gerekir.

Şahbaz’da iftira suçunun kişi aleyhine işlenen bir suç olduğunu belirtmektedir. Soruşturma ve kovuşturma sonucu bireyin gördüğü zararın göz ardı edilemeyeceğini, iftiracının da genellikle çekemediği bir kimseyi cezalandırma amacıyla hareket

¹⁰⁵ **PAGLIARO**, s. 121-122 (Zikr.: **TOROSLU**, *Hukuki Konu*, s. 112).

¹⁰⁶ **BAYRAKTAR**, s. 184.

¹⁰⁷ YTCK sisteminde *ağırlatıcı ve hafifletici sebep* kavramlarına yer verilmemiştir. Bunun tek istisnasını, “*bileşik suç*”un düzenlendiği 42. madde oluşturur. Madde metninde “ağırlatıcı neden” ibaresi kullanılmıştır (**İzzet ÖZGENÇ**, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 6. Bası, Ankara, 2011, s. 207, dn. 258).

ettiğini ifade etmektedir. Yazar, *Bayraktar*'ın ileri sürdüğü gerekçelere ilaveten bazı kanunlardaki düzenlemelerin de iftira suçu bakımından kişi aleyhinde suç vasfının varlığına işaret ettiğini belirterek, tüm bunlardan, iftira suçundan bireylerin zarar gördüklerinin anlaşıldığını, bu durum karşısında da iftira suçunu yalnız adliye aleyhine işlenen bir suç olarak görmenin yerinde olmayacağını belirtmektedir.¹⁰⁸

Toroslu'ya göre, bu suç ile iftiraya uğrayan kişinin şerefının ihlal edildiği görüşüne ve gerekçelerine katılmak mümkün değildir¹⁰⁹. Pagliaro'nun iddia ettiği gibi, iftira suçunun hukuki konusunun, bir masumun ceza kovuşturmasına uğramamasındaki menfaati olduğu kabul edilse bile, bu menfaatin hukuken geçerli şekilde tasarruf edilebilen yani suçlananın rızası ile korunmaya değer olmaktan çıkan bir menfaat olduğunu söyleyemeyiz¹¹⁰. Ayrıca bazı kabahat niteliğindeki suçların (özellikle trafiğe ilişkin kabahatlerin) veya bazı siyasi veya dini suçların isnat edilmesi halinde, haksız yere suçlanan masum kimsenin şerefının ihlal edildiği söylenemez. Bir başka ifadeyle, niteliği veya saiki nedeniyle toplum şuurunun kınanabilir kabul etmediği bir suçun isnadı söz konusu olduğunda, bireyin şeref varlığının normun korumak istediği menfaat olduğu görüşü dayanaksız kalır¹¹¹. Yazar, Pagliaro'nun görüşleri üzerinden konuyu açıklayıp eleştirdikten sonra konuyu ETCK m. 285 açısından ise şu şekilde açıklamaktadır: İftira suçunda korunan hukuki menfaat, masum kimsenin iftira isnadı neticesinde, cezai kovuşturmaya tabi olmama, mahkûm olmama ve infaz olmama gibi bireysel varlık ve menfaatleri de değildir. Masum bir kimsenin asılsız bir suç isnadına maruz kalması, onun bu hak ve menfaatlerini zarara uğratmakta ise de, ceza kanunumuz bireyin hak ve menfaatlerine ait bu üç ayrı varlık ve menfaati sadece ağırlaştırıcı nedenler yönünden ele almıştır. Bu durumda bu üç varlık veya menfaatin iftira suçunun varlık nedeni olamayacağı sonucunu ortaya çıkarır. Geriye ise sadece masum bir kimsenin ceza kovuşturmasına

¹⁰⁸ **ŞAHBAZ**, s. 508-509.

¹⁰⁹ **TOROSLU**, *Hukuki Konu*, s. 112 ve 125.

¹¹⁰ **TOROSLU**, *Hukuki Konu*, s. 113.

¹¹¹ **TOROSLU**, *Hukuki Konu*, s. 125.

tabi olmamadaki varlık veya menfaati kalır. Devletin adli yetkisini gerçekleştiren organların masum kimseler aleyhine cezai kovuşturma yapmaması hukuk devletinin temel niteliklerinden biridir. Dolayısıyla bu gibi kimselerin haksız yere ceza kovuşturmasıyla karşı karşıya kalmamasında devletin de menfaati olduğunda kuşku bulunmamaktadır. Bu konuda ferde ve devlete ait varlık veya menfaatlerden devlete ait olana üstünlük tanıyan kanun koyucu, iftira suçunu adliye aleyhine suçlar arasında düzenlemiştir. Şu halde iftira suçunun hukuki konusunun, masum bir kimse aleyhine kovuşturma yapmamadaki devlete ait varlık veya menfaat olduğunu söylemek mümkündür¹¹².

b) Kamunun Güveninin Korunduğunu Savunan Görüş

Yukarıda “Karşılaştırmalı Hukukta İftira Suçunun Düzenleniş Şekli”ni incelerken verdiğimiz örneklerde de görüleceği üzere, bazı eski ceza kanunlarında iftira suçu “Kamunun İtimadı-Güveni- Aleyhinde Suçlar” bölümünde düzenleme altına alınmıştır.

Bu görüşün savunucularından olan *Pessina*, iftira suçunu iftira edilen kişi ve adliyenin idaresi yönünden zararlı bir fiil olarak kabul etmekte ve bu suçun esas itibarıyla ceza muhakemesinde elde edilmek istenen maddi gerçeği değiştirmesi nedeniyle, bir sahtekârlık suçu olduğunu iddia etmektedir¹¹³. 1859 tarihli Sardinya Ceza Kanunu’nun sistemini esas alarak bu görüşleri savunan yazar, 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu’nun¹¹⁴ yürürlüğe girmesinden sonra, bu kanunun sistematığıne uyarak suçu adliye idaresine karşı işlenen suçlar arasında incelemiştir¹¹⁵.

¹¹² TOROSLU, *Hukuki Konu*, s. 126-127.

¹¹³ Bak. **PESSİNA**, *Elementi di diritto penale*, vol. III, Napoli, 1885, s. 229, 249, 250 (Zikr.: TOROSLU, *Hukuki Konu*, s. 119).

¹¹⁴ “1889 İtalyan Ceza Kanunu, adliye karşı suçların, devletin adli otoritesine zarar verdiği için cezalandırıldığını kabul etmekle beraber, bu cezalandırmanın bireyin haklarının sağlanması amacıyla yönelik olduğunu da belirtmektedir” (ÖZEK, s. 28).

¹¹⁵ Bkz. **PESSİNA**, *Manuale del diritto penale italiano*, parte seconda, Napoli, 1899, s. 165 vd. (Zikr.: TOROSLU, *Hukuki Konu*, s. 119, dn. 32).

Bu görüş, kamunun güvenini ihlal eden suçlar kategorisinin, hukukî ve ekonomik hayatta dürüstlüğü ihlal eden bütün suçları (dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma, suç eşyasını satın almak ve saklamak, hileli iflas gibi suçlar) da içine alacak şekilde genişletilmesi sonucunu doğuracağı için kabul görmemiş ve bu kategoride yer alan suçların vasıflarının iftira suçunda bulunmaması sebebiyle eleştirilmiştir. Örneğin kamunun güvenine yönelik işlenen suçlar bakımından, bazen gerçek olan bir durumu ispat etmeye yönelik sahtecilik fiilleri de suç oluşturabilir. Nitekim TCK m. 211'e göre, *“Bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla belgede sahtecilik suçunun işlenmesi halinde, verilecek ceza, yarısı oranında indirilir”*. Burada sahtecilik suçu gerçekleşmiştir. Hâlbuki suçun maddi eser ve delilleri bir kimsenin gerçek suçluluğunu ortaya çıkarmak amacıyla uydurulup ihbar edilse bile, iftira suçu gerçekleşmez. Bu durumda suçlanan kimsenin suçsuz olması şartı (*işlemediğini bildiği halde*) gerçekleşmemiştir¹¹⁶. Zira eğer, isnat edilen haksız eylem veya suç kendisine isnat yapılan kişi tarafından gerçekten işlenmişse, bu eylem iftira suçuna vücut vermez¹¹⁷.

Son olarak ifade edelim ki, iftira suçu ile esas olarak kamunun güveninin ihlal edildiğini düşünen bu görüşü günümüzde benimseyen yazar yoktur.

c) Adliye Düzeninin Korunduğunu Savunan Görüş

İftira suçunda korunan hukuki menfaatin adliyeyle ilişkin olduğu doktrinde çokça taraftar bulmuştur¹¹⁸. Bu görüşe göre, iftira suçunu oluşturan fiil, adil ceza yargısını bozma ve yargı fonksiyonunun norma ve adalete uygun tecelli etmesine

¹¹⁶ TOROSLU, Hukuki Konu, s. 120.

¹¹⁷ DÜNDAR, s. 295.

¹¹⁸ GÖZÜBÜYÜK, TCK Açıklaması, C.: III, s. 416; EREM, Şerh, C.: II, s. 1517; ÖNER, s. 1139; Sulhi DÖNMEZER, Ceza Hukuku Hususi Kısım: Şahıslara Karşı ve Mal Aleyhinde Cürümler, İstanbul, 1965, s. 202. Ayrıntılı bilgi ve İtalyan hukukçuların görüşleri için bkz. TOROSLU, Hukuki Konu, s. 120.

mani olma riskini taşımaktadır¹¹⁹. Bu görüşte bireysel hukuki yarara müstakil bir önem verilmez.

Gözübüyük'e göre, iftira adliye idaresine karşı işlenen suçlardandır ve bu suçun düzenlenmesi ile amaçlanan hedef, iyi bir ceza adaletinin yerine getirilmesi ve adliye idaresinin maksat ve gayesine uygun olarak faaliyette bulunmasını sağlamaktır ki, iftira bu amacı baltalamaktadır¹²⁰.

Erem ise, iftiranın adliyeye karşı işlenen suçlardan olduğunu ve suçun oluşması bakımından da belirli bir şahsın zarar görmüş olmasına gerek olmadığını belirtmektedir¹²¹.

Dündar'a göre kanun koyucu, toplum düzeninin sağlanmasını, kişilerin haklarına saygı gösterilmesini, başkasının hakkının başladığı yerde kişinin hakkının sona erdiğinin tespitini ve bilinmesini, asılsız isnatlardan kişilerin korunmasını ve iyi bir ceza adaletinin yerine getirilmesini amaçlayarak bu maddeyi düzenlemiştir. Ayrıca adaletin tarafsız, süratli, isabetli ve adil bir şekilde yerine getirilmesi toplum düzeni için hayati önem taşımaktadır. Zira haksızlık, toplumdaki en yıkıcı ve öldürücü yaradır. İşte adalet, haksızlık yaralarını gidererek haklıya hakkını, haksıza da kanunların tanıdığı yetkiye göre hak ettiği cezayı veren Anayasal kurumdur. Bu sebeptendir ki iftira, adliye aleyhine işlenen suçlardandır.¹²²

Öner'e göre, iftira suçu adalet teşkilatına karşı işlenen bir suçtur ve bu suçu işleyen müfteri adaleti, hukuka aykırı ve sosyal düzeni bozan amaçlarına alet etmekte, vasıta olarak kullanmaktadır. Adalet teşkilatı masumları himaye ve suçluları cezalandırma amacı ile kurulmuştur. Müfteri ise isnat etmiş olduğu asılsız fiil ile masum kimseyi haksız bir şekilde ceza yaptırımının konusu haline getirmekte, toplumun hayatını düzenleme ve haklıyı koruma amacı ile kurulmuş olan adliyenin,

¹¹⁹ **DÜNDAR**, s. 293; **TOROSLU**, Hukuki Konu, s. 120-121; **YENİDÜNYA**, s. 39.

¹²⁰ **GÖZÜBÜYÜK**, TCK Açıklaması, C.: III, s. 416.

¹²¹ **EREM**, Şerh, C.: II, s. 1517.

¹²² **DÜNDAR**, s. 293.

varlık amacına uygun olmayan hareketi sergilemesine sebebiyet vermektedir. Pervasız müfterinin hareketinde genel kanaat ve duygu aleyhinde bir tecavüz de mevcuttur.¹²³

Son olarak ifade edelim ki, iftira suçunun devlete ya da adliyenin idaresine ait bir menfaati ihlal ettiğini savunan başka görüşler de mevcuttur¹²⁴. Bunlardan birisine göre, iftira suçunda ispat faaliyetinin doğruluğunun meydana gelmesi ihlal edildiğinden adliyeye karşı bir suçtur. Diğer bir görüşe göre, kanun koyucunun bu suçu ihdas etmesindeki amaç, gereksiz ve yararsız muhakeme faaliyetini önlemektir.

2. İftira Suçunda Korunan Hukuki Menfaatin “Karma” Olduğunu Savunan Görüşler

Bu suç ile korunan hukuki menfaatin tek olmadığı, karma bir nitelik taşıdığına dair eskiden beri savunulan görüşün günümüzdeki taraftarı oldukça fazladır¹²⁵. Ancak bu yararlarından hangisinin öncelikli olduğu hususunda doktrinde görüş birliği mevcut değildir¹²⁶.

¹²³ ÖNER, s. 1139.

¹²⁴ Bu görüşler ve eleştirileri için bkz. TOROSLU, *Hukuki Konu*, s. 121 vd.

¹²⁵ ÖNDER, *Özel Hükümler*, s. 280 ; M. Oktay YİĞİTBAŞ, “İftira Cürmü Üzerine Bir Deneme”, AD, Y.: 58, S.: 11, Ankara 1967, s. 825; TOROSLU, *Hukuki Konu*, s. 107 vd.; Nevzat TOROSLU, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, Ankara, 2012, s. 310; ÜNVER, s. 43; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1035; A. Caner YENİDÜNYA, “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda İftira Suçu (m. 267-269)”, *Legal Hukuk Dergisi*, Y.: 3, S.: 32, Ağustos 2005, s. 2824; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 982; Veli Özer ÖZBEK/Mehmet Nihat KANBUR/Koray DOĞAN/Pınar BACAKSIZ/İlker TEPE, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı*, Ankara, 2014, s. 1075; Ersan ŞEN/Ertekin AKSÜT, “İftira Suçu”, Prof. Dr. Feridun YENİSEY’e Armağan, C.:1, İstanbul, Ekim 2014, s. 471; CARRARA, *Programma del corso di diritto criminale*, C.: V, Firenze, 1911, s. 211, dn. 3; GULLO, *Il delitto di calunnia*, Milano, 1946, s. 8; MAGGLORE, *Dritto penale*, par. spec, C.: II, Bologna, 1960, s. 261; BOSCARELLI, *Il delitto di calunnia verbale*, Milano, 1961, s. 41 (Son 4 İtalyan yazarı Zikr.: TOROSLU, *Hukuki Konu*, s. 108); Ernst HAFTER, *Schweizerisches Strafrecht, Besonderer Teil*, C.:II, Berlin, 1943, s. 789; Reinhart MAURACH, *Deutsches Strafrecht, Besonderer Teil*, 5. Baskı, Karlsruhe, 1969, s. 707 (Son 2 Alman yazarı Zikr.: YENİDÜNYA, s. 41).

¹²⁶ Toroslu, “Hukuki konuyu oluşturan varlık veya menfaatin hukuk bilimindeki öneminden kaynaklanan bu sonuçlar, bizi suçun hukukî konusunun daima tek bir varlık veya menfaat olduğunu kabule götürmektedir. Dolayısıyla bir suç fiilen birden çok varlık veya menfaati ihlal ettiğinde, bunlardan sadece biri, üstünlük ölçüsü gereği, o suçun hukukî konusunu oluşturur ve

Bir görüşe göre, iftira suçu hem adliye hem de kişi aleyhine işlenen bir suçtur ve her iki menfaat arasında derece farkı yoktur.

Diğer bir görüşe göre, iftira suçunun hem adliye hem de kişilere karşı işlenen bir suç olduğunu belirtmekle birlikte, kişileri ilgilendiren yönünün devlete ait olan menfaatlerden daha ağır bastığını kabul etmektedirler.

Başka bir görüşe göre ise, iftira suçu hem adliye hem de kişilere karşı bir suç olmakla birlikte, adliye ilgilendiren yönü daha ağır basmaktadır.

Bir görüş ise bu suç ile birden fazla hukuksal değer korunduğunu, ancak belirleyici, etkin ve öncelikli korunan değer bireyin adil yargılanma hakkı olduğunu savunmaktadır.

a) Adliyenin Menfaatinin Öncelikli Olduğunu Savunan Görüş

Bu düşüncede olan yazarlara göre, iftira suçunda korunan hukuki menfaat karma nitelik taşımakta ve fakat bireye ait olan hukuki yararlar, devletin adli mekanizmasına ilişkin olan yararlar göre tali derecede korunmaktadır¹²⁷. Kanun koyucu, bir suç birden fazla hukuki varlık veya menfaatin korunmasını amaçladığında bunu sağlamak için içlerinde en önemli olanını dikkate alarak o değeri koruyan suçlar grubunda düzenler. Nitekim adliye aleyhinde suç olma vasfı ağır basan iftira suçuna da adliye karşı işlenen suçlar arasında yer vermiştir. Ancak ikinci planda da olsa bu suçla bireye ait menfaatlerde zorunlu olarak korunmaya değer nitelik taşımaktadır¹²⁸. Zira pozitif düzenlemenin bu şekilde yapılması o

yine sadece bu varlık veya menfaatin sahibi o suçun pasif süjesidir. Suç tarafından ihlal edilen diğer varlık veya menfaatlerin sahipleri ise, ya suçun maddî konusu veya davranışın (suçun değil) pasif süjesi oldukları için yahut suçun maddi konusunu oluşturan şahıs veya şey ile hukuki veya fiili ilişkisi bulunduğu için suçtan zarar gören olarak belirirler ve sadece muhakeme hukuku yönünden (örneğin kamu davasına katılma ve şahsi hak davası gibi) bazı haklara sahip olabilirler.” gerekçesi ile bu suçun hukuki konusunun karma nitelikli olamayacağını savunmaktadır (TOROSLU, *Hukuki Konu*, s. 110).

¹²⁷ YENİDÜNYA, s. 45.

¹²⁸ YİĞİTBAŞ, s. 825; ÖNDER, *Özel Hükümler*, s. 280.

normun diğerk hukuksal değerkleri korumaktan vazgeçtiğı veya kanun koyucunun bu norma artık bu ödevi vermekten vazgeçtiğı anlamı taşımaz¹²⁹.

Torosl’ya göre, bu hükmün amacı adliyenin aldatılması ve yanlış yola sevk edilmesi tehlikesi olduğu kadar masum bir bireyin şerefının ve özgürlüğünün zarar görme tehlikesini de önlemektir. Devletin adli yetkisini gerçekleştiren organların suçsuz-masum kimseler aleyhine cezai kovuşturma yapmaması hukuk devletinin temel niteliklerinden biri olduğundan, bu kişilerin haksız yere ceza kovuşturmasıyla karşı karşıya kalmamasında devletin de menfaati vardır. Kanun koyucu, bu konuda ferde ve devlete ait varlık veya menfaatlerden devlete ait olana üstünlük tanıyarak bu suçu adliye aleyhine suçlar arasında düzenleme yoluna gitmiştir. Şu halde iftira suçunun hukuki konusunu, suçsuz bir kimse aleyhinde kovuşturma yapmamadaki devlete ait varlık veya menfaat olduğunu belirtmek mümkündür. İftira suçunun, haksız yere bir ceza kovuşturmasına maruz kalmamaya ilişkin ve bireye ait bir varlık veya menfaati de daima ihlal ettiği şüphesizdir. Bu durum ise devlete ve bireye ait olan varlık veya menfaatler arasındaki ilişkinin normal bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.¹³⁰

Tezcan/Erdem/Önok’a göre, bu suçla adliye ile bireyin şeref ve onuru birlikte korunmaktadır ve fakat adliyenin korunan menfaat içinde öncelikli olduğunu kabul etmek gerekir. Zira mağdurun rızası bu suçta hukuka aykırılığı ortadan kaldırmaz.¹³¹

Soyaslan’a göre, bu suçun amacı adaleti aldatılmaktan, itibar kaybetmekten, yanlış yola sevk edilmekten korumak, aleyhine isnatta bulunulan kişinin onurunu ve muhtemelen özgürlüğünü korumaktır. Yazara göre, bu suç ile adliye ve kişi

¹²⁹ **ÜNVER**, s. 36.

¹³⁰ **TOROSLU**, Özel Kısım, s. 310; **TOROSLU**, *Hukuki Konu*, s. 107, 108, 118, 126 vd. İftira suçunun devlete ya da adliye idaresine ait bir menfaati ihlal ettiğine yönelik doktrinde başka fikirler de vardır. Bu görüşler için bkz. **a.g.e.**, s. 121 vd.

¹³¹ **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**¹¹, s. 982.

korunmaktadır, ancak kanun koyucu bu suçta adli faaliyetin korunmasını daha önemli ve ağırlıklı kabul ettiği için adliye karşı suçlar arasında düzenlemiştir.¹³²

Malkoç'a göre de bu suçun birden fazla hukuki konusu vardır. Yazara göre, bu suç ile öncelikle yargılama makamları yanıltılarak yanlış ve haksız işlemler yapmaları sağlanır. İkinci olarak suçsuz kişiler suçlanarak haksız yere adli ya da idari yaptırıma uğramalarına yol açılır. Belirtilen bu iki haksız davranış neticesinde de adli ve idari makamlar hatalı çalışma ve karar alma sonuçlarıyla karşı karşıya kalmakta ve kamu düzeni bozulmaktadır. Bu hatalı işlem ve işleyiş neticesinde bireylerin maddi ve manevi hakları da zarara uğrayacaktır.¹³³

Yıldırım'a göre ceza hukukçusuna düşen görev, kanun koyucunun düzenlemesinden yola çıkarak yorum yapmaktır ki bu suç da “adliye karşı suçlar” bölümünde düzenlendiğine göre, kanun koyucunun üstün tuttuğu değer adliye veya yeni düzenlemeyle artık idarenin de düzgün işlemesindeki menfaattir¹³⁴.

Yargıtay'da “iftiranın hem adliye (yargıya) ve hem de kişilere karşı bir cürüm olduğu, dolayısıyla çok (iki) hukuki konulu bir suç bulunduğu, T.C. Yasası sistematğinde toplumsal bir değer olan yargıya karşı işlenen suç niteliğine ve hukuki konusuna, kişilere karşı suç niteliğine oranla daha çok ağırlık verildiği gözetilerek ve fakat kişilere karşı suç olma niteliği de savsaklanmayarak” ifadeleri ile suçun hukuki konusunun karma nitelik arz ettiğini ve fakat adli yargıya olan ağırlığın daha fazla olduğunu belirtmiştir¹³⁵.

¹³² SOYASLAN, s. 712.

¹³³ MALKOÇ, s. 4601.

¹³⁴ YILDIRIM, s. 17; Akif YILDIRIM, “İftira Suçu”, TBBD, S.: 69, Y.: 2007, s. 183.

¹³⁵ 4. CD., 3.9.1990, 1990/3734 E., 1990/4792 K. (www.kazanci.com); “Sanığın iki ayrı kişiye, iki ayrı mektupla iftirada bulunduğu kabul edildiği halde, iftira cürmünün hem adliye ve hem de kişilere karşı olduğu gözetilmeden ...hüküm kurulması yasaya aykırıdır.” 4. CD., 16.10.1990, 1990/4159 E., 1990/5088 K. (www.kazanci.com).

b) Bireyin Menfaatinin Öncelikli Olduğunu Savunan Görüş

Bu düşüncede olan yazarlara göre, iftira suçunda korunan hukuki menfaat karma nitelik taşımakta ve fakat kanun koyucu iftira eylemini cezalandırılabilir bir suç yapmak suretiyle ön planda bireye ait hakları korumayı amaçlamaktadır. Adliyeyle ilişkin menfaatler ise tali derecede korunmaya değer görülmüştür.¹³⁶

Hafter'e göre, iftira veya suç tasnii amacıyla yapılan ihbar ya da şikâyetler ceza adaletini tehlikeye atmaktadır. Nitekim gerçekleşen bu tür eylemler neticesinde, davanın baştan itibaren yanlış temellere oturtulması söz konusu olabileceği gibi, masum bir kimsenin cezalandırılması da mümkündür. Bu da bize, söz konusu eylemin öncelikle kişiye yönelik bir suç olmakla birlikte, aynı zamanda tali nitelikte adliyeyle ilişkin bir menfaati de ihlal ettiğini göstermektedir.¹³⁷

Artuk/Gökçen/Yenidünya'ya göre, kanun koyucu hükmü düzenlerken fiilin adliyeyle karşı suç olma vasfından ziyade masum kimseyi esas almıştır. Zira iftira suçunda failin asıl amacı masum bireyin cezalandırılması ve şeref ve haysiyetinin de zarar görmesidir. Ayrıca kanun koyucu sadece asılsız suç isnatlarının değil, idari yaptırımı gerektiren fiillerin isnadının da iftira suçuna vücut vereceğini düzenleyerek masum bireye ait menfaati ön planda koruduğunu göstermiştir. Bunun dışında, suç mağdurunun ceza takibatı ile karşı karşıya kalmasına ve hatta ceza yargılamasının doğası gereği bazı sınırlamalara tabi olmasına yol açabileceği de bir gerçektir. Örneğin yakalanması, tutuklanması, aranması gibi. Ayrıca masum bireyin, idari yaptırımı gerektiren bir fiil isnadına maruz kalması ve neticesinde de idarenin geçici olarak görevden uzaklaştırma gibi önleyici tedbirler öngörmesi durumunda, kişinin şeref ve haysiyetine yönelik menfaatinin yanında kişisel özgürlüklerinin, vücut

¹³⁶ **ÖNDER**, Özel Hükümler, s. 280.

¹³⁷ **HAFTER**, s. 789 (Zikr.: **YENİDÜNYA**, s. 46).

bütünlüğünün veya mal varlığına ilişkin haklarının zarar görmesi yahut zarar görme tehlikesine maruz kalması riski çok yüksek ve doğal bir neticedir.¹³⁸

Mahmutoğlu'na göre, "Maddede "idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak" amacıyla yapılan isnatlar da iftira suçu kapsamında kabul edilmiştir. Ancak iftira suçu adliye aleyhine bir suçtur ve idari bir yaptırımın adliyeyle ilgisinin olmadığı açıktır. Bu nedenle de, korunan hukuksal yarar ile madde metni birbiriyle çelişmektedir. Düzeltilmesi gerekir. Bununla, idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak amacıyla yapılan iftira eylemlerinin cezalandırılmaması söylemiyoruz. Ya bölüm başlığı değiştirilmelidir, ya da bu bölümde yer alan suçların birden fazla hukuksal yararı ihlal edebilmesi gerçeği karşısında Kişilere Karşı Suçlar bölümünde düzenlenmelidir. Örneğin; hakaret suçu bölümü içerisinde bu suça da yer verilebilir".¹³⁹ Bu görüşe katılmamaktayız. Zira bu görüşü savunan yazar, suçun maddi konusu ile suçun korumayı amaçladığı hukuksal değeri birbirine karıştırmıştır. Kaldı ki bu görüşe itibar ettiğimizde, yukarıda bir suçun birden fazla hukuksal değeri koruyabileceğini izah eden açıklamaları, gerçek olguları ve kanuni düzenlemeleri göz ardı etmemiz gerekecek ve ceza kanunlarında kişilere karşı suçlar bölümü dışında bir bölüme yer vermek imkânsızlaşacak; karma hukuksal değeri koruyan

¹³⁸ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1035; YENİDÜNYA, *YTCK'da İftira*, s. 2824. Yenidünya'nın makalesinin devam eden sayfalardaki görüşlerinden suçun korumayı amaçladığı hukuksal değer, suçun maddi konusunun, mağdur ve suçtan zarar gören kavramlarının birbirine karıştırıldığı ve suçun koruduğu hukuksal değer ve bunun sahibinin gerçekte kim olduğu hususunda net ve açık bir görüşünün bulunmadığına yönelik eleştiri için bkz. ÜNVER, s. 42.

¹³⁹ **Fatih Selami MAHMUTOĞLU**, "TBMM Adalet Komisyonu'nda Kabul Edilen Türk Ceza Kanunu Tasarısı Hakkında Görüş", Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar, TBBY: 71, Ankara, 2004, s. 377.

Keskin'e göre de yeni yasada, suç tipinde bir yenilik olarak iftiraya konu oluşturan eylemin suç olmasının yanında, idari yaptırım uygulanmasını sağlamak için, yani disiplin cezasını gerektiren bir disiplin suçunun kişiye bunu işlemediğini bildiği halde yüklenmesi de iftira suçu kapsamı içine alınması bu suçun kanundaki yeri açısından doğru olmamıştır. Yazara göre idari yaptırım gerektiren fillerin isnatlarında adliye devreye girmediğinden bu eylemin "adliye karşı suçlar" bölümünde düzenlenmesi isabetli olmamıştır (**Serap KESKİN**, Türk Ceza Kanunu Reformu, Birinci Kitap, Toplumsal Değişim Sürecinde Türk Ceza Kanunu Reformu Paneli, TBBY: 68, Ankara, 2004, s. 223-224).

suçlar için ayrı bir bölüm oluşturmak ve kanundaki suçların büyük bir bölümünü bir araya toplamak gerekecektir¹⁴⁰.

c) Her İki Menfaatin Aynı Derecede Korunduğunu Savunan Görüş

Önder'e göre, bu suç ile müfterinin suç işlemediğini bildiği bir kimseyi suç faili olarak göstererek ceza kovuşturması yapacak veya yaptıracak bir makam veya mercie şikâyet veya ihbarda bulunması üzerine devletin adalet mekanizması derhal harekete geçmekte ve isnada muhatap olan kişinin gerçekten bu suçun faili olup olmadığını tespiti yönelik araştırma işlemlerine başlamaktadır. Suç isnat edilen kimse gerçekten bu suçu işlemiş ise mahkûm olacak, aksi halde beraat edecektir. Müfteri kovuşturma şartlarının gerçekleştiğini biliyor ve bilerek ihbar veya şikâyetini gerçekleştiriyor ise, bütün çabalar heba olacak, gerçek suçların kovuşturulmasına ayrılan zaman ve masraf ve emek boşa gidecektir. Diğer taraftan bir kimseye işlemediği bir suç isnat edilmesi ve yetkili mercilere ihbar veya şikâyetle bulunulması ile bu kişinin onurunun kırılacağı, toplum nazarında saygınlığının azalacağı ve daha başka hak ve yararlarının (hürriyet, vücut bütünlüğü, mal varlığı vs.) da zarara uğrayacağı veya tehlikeye maruz kalacağı, soruşturma sebebiyle psikolojik olarak yıpranacağı açıktır. Hatta duruşmaların aleni olduğu da dikkate alınmalıdır. Kaldı ki birçok durumda iftiraya maruz kalan kişi suçsuzluğunu tam olarak ispatlayamayacak ve gerek takipsizlik gerekse beraat kararı delil yokluğundan verilmiş olacaktır ki, bu durumda kişinin zarar görmemiş olduğu iddia edilemez. Öyle ise bu suç ile gerek devletin adli mekanizmasının, gerek iftiraya uğrayan masum kimsenin kişilik haklarının aynı derecede zarara uğramış olduğunu beyanda hata yoktur.¹⁴¹

¹⁴⁰ ÜNVER, s. 44, dn. 19; Ali Kemal YILDIZ, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Seminer Notları, İstanbul, 2007, s. 328.

¹⁴¹ ÖNDER, Özel Hükümler, s. 280-281.

Şen/Aksüt'e göre, iftira suçunda adliyenin korunduğu ve bu suçla birlikte kişi saygınlığının da rencide edildiği noktasında şüphe bulunmadığından, hem adliyenin hem de kişi şeref ve onurunun bu suçla zedelendiğini kabul etmek gerekir¹⁴².

*Meran*¹⁴³ ise iftira suçunun işlenmesiyle gerek iftiraya uğrayanın gerekse adli makamların aynı derecede zarara uğradığını, bu iki menfaatin birbirine yakın ağırlıkta olduğundan söz etmekle birlikte, açıklamalarından bireyin menfaatinin daha öncelikli olduğu sonucu çıkartılmaktadır. Zira yazar, iftira ile müfterinin amacının adliyenin yanıltılması değil, suç yüklenen kişinin cezalandırılması olduğu; iftiranın adliyenin işleyişinden çok kişi ve onun toplumsal yaşamında önemli sonuçlar meydana getirdiği; kişinin haksız yere kovuşturularak toplum nezdinde kişiliğinin küçük düşürüldüğü, toplumun o kişi hakkındaki değer yargısının değiştiği ve bu durumlarında kişinin “şeref ve haysiyetine saldırı” oluşturduğu gerekçeleri ile uzun uzun bireyin haklarının daha çok zedelendiğini ima etmektedir. Ancak sonuç olarak her iki menfaatin aynı derecede zarara uğradığını ifade etmektedir.

d) Adil Yargılanma Hakkının Öncelikle Korunan Değer Olduğunu Savunan Görüş

Bu görüşe göre, çağdaş demokratik devletin adli fonksiyonlarının amacı, kişi hak ve özgürlüklerini, hukuk devleti ilkesini sağlamak olmalıdır. Bu nedenledir ki adli fonksiyonlara aykırı eylemler, bireye güvence sağlayan hukuk düzenine, hukuka bağlı uygar toplum düzenine aykırılık oluşturmaktadır. Bu nedenle adli fonksiyonların korunmasının asıl nedeni, bazı cezacıların yaptığı gibi “kuvvetler ayrılığı” gibi kuramlarla adli fonksiyonun kendisi değil, bireyin adil yargılanma hakkıdır. Zira adli fonksiyonlara karşı eylemlerin cezalandırılmasının mantığı, doğrudan doğruya uluslararası sözleşmelerden ve demokratik anayasal kurallardan kaynaklanmaktadır. Uluslararası sözleşmelerden ve anayasadan doğan bireyin yargıya başvurma, savunma, gereksiz ve haksız yere suçlanmama, soruşturma ve

¹⁴² **ŞEN/AKSÜT**, s. 471.

¹⁴³ **MERAN**, s. 180. Yazarın bu görüşüne farklı yönden eleştiri için bkz. **ÜNVER**, s. 41.

kovuşturmayla uğramama ve netice itibariyle cezalandırılmama hakkı açıkça belirtilmiştir ve adliye karşı suçlar kategorisinde yer verilen suçlar bu hakları ihlal etmektedir. Yargıya başvurma ve savunma hakkı biçimsel haklar değildir. Bu hakların varlığı, adli faaliyetin, bu hakları sağlayacağı öngörülen normlara uygunluğuna bağlıdır. Bu açıdan bakıldığında adli faaliyete karşı eylemlerin suç sayılması, devletin bireye armağanı olmayıp, anayasal bir görevidir. Devlet, bireyin anayasal haklarına geçerlilik sağlamak zorundadır ki, adli faaliyetin norma uygunluğunu, kişi güvenliğini sağlamak da aynı zorunluluk kapsamında yer almaktadır. Böylece, adli faaliyetin amacını oluşturan, "adalet", "norma uygun yargılama", "eşitlik" kuralları gerçekleştirilerek "adil yargılanma hakkı" sağlanmış olacaktır.¹⁴⁴

*Ünver*¹⁴⁵, iftira suçunun birden fazla hukuksal değeri koruduğunu, suç tipinin getirdiği korumanın kapsamını, normun koruma amaç ve kapsamını korunması amaçlanan hukuksal değerden ayırarak ifade etmek gerektiğinden hareket ederek korunan hukuksal değerlerin birey ve topluma ait iki temel değerden oluştuğunu kabul etmekle birlikte; öncelikle, etkin ve belirleyici olarak korunan değerin bireyin adil yargılanma hakkı olduğunu belirtmektedir. Yazara göre, adli makamların boş yere uğraştırılması, suçsuzluk karinesi, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması esasında adil yargılanma hakkının alt başlıkları kapsamındadır.

Yıldız'da konuya ilişkin genel görüşleri kabul ettiğini belirttikten sonra, bireyin haksız olarak disiplin soruşturmasına ve yaptırımına uğramasına neden olabilecek nitelikteki eylem isnatlarının da iftira suçu kapsamında ele alınması gerektiğini belirtmektedir. Zira bu hükme yalnızca cezai manada adil yargılanma hakkı değil, genel anlamda muhakeme hukukunu kapsayacak adil yargılanma hakkı girer. Gerçekten kişiye medeni hukuk anlamında haksız fiil isnat edilebilir ve hakkında açılan dava ile ödememesi gereken bir tazminatı ödemek mecburiyetinde kalabilir. Yazara göre, tüm bu sebepten idari yaptırımları madde kapsamına alan kanun

¹⁴⁴ **ÖZEK**, s. 28-31.

¹⁴⁵ **ÜNVER**, s. 43.

koyucunun özel hukuk sorumluluklarını da koruma altına alması gerekmektedir. Sonuç olarak iftira suçu ile korunan hukuksal değer “adil yargılanma hakkı” olup, bireye karşı gerçekleşen suçların değişik bölümlerde düzenlenmesinin nedeni, bazen faildeki amaç ya da saike önem verilmesi, bazen suçun işleniş biçimi, bazen de suçun maddi konusundaki farklılıklardır. Kaldı ki bu suçun birden fazla değeri koruması adliye aleyhine işlenen suçlar bölümünde düzenlenmesine de mani teşkil etmez. Zira aksini kabul durumunda, karma nitelik taşıyan suçlar için ayrı bir bölüm oluşturmak ve kanunun büyük bir kısmını burada toplamak gerekecektir.¹⁴⁶

Yaşar/Gökcan/Artuç ise bu suç ile bir taraftan yargının işleyiş düzeninde somutlaşan toplumun adil yargılanma hakkının, öte taraftan ise iftiraya uğrayan masum kişilerin şahsiyet haklarının da korunmakta olduğu görüşündedirler. Zira asılsız suç isnadı neticesinde masum kimsenin, işlemediği bir suç isnadına maruz kaldığı için onur ve haysiyet hakları, bu eylem neticesinde karşılaşacağı yaptırım veya tedbirler dolayısıyla hürriyet ve ekonomik hakları da zarar görmektedir. Ancak bu hakların yanı sıra adil yargılanma hakkı içerisinde görülmesi gereken haksız/hukuka aykırı yargılanmama hakkı da korunmaktadır.¹⁴⁷

Şahbaz ise açıkça adil yargılanma hakkının korunmasından bahsetmemekle birlikte, makalesinin giriş kısmında, İHEB m. 11¹⁴⁸ ve İHAS m. 6/2¹⁴⁹,’ye atıf

¹⁴⁶ **YILDIZ**, s. 327-328.

¹⁴⁷ **Osman YAŞAR/Hasan Tahsin GÖKCAN/Mustafa ARTUÇ**, Yorumlu- Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, C.: 6, 2. Basım, Ankara, 2014, s. 8048-8049.

¹⁴⁸ **Madde 11/1-** Kendisine bir suç yüklenen herkes, savunması için gerekli olan tüm güvencelerin tanındığı açık bir yargılama sonunda, yasaya göre suçlu olduğu saptanmadıkça, suçsuz sayılır. 2) Hiç kimse işlendiği sırada ulusal ya da uluslararası hukuka göre bir suç oluşturmayan herhangi bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu sayılamaz. Kimseye suçun işlendiği sırada uygulanabilecek olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

¹⁴⁹ **Madde 6/2-** Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır.

yaparak masumluk karinesinin bir uzantısı olarak iftiraya uğrayan şahsın korunması gerektiğini belirtmektedir¹⁵⁰.

3. Görüşümüz

YTCK ile iftira suçunda korunan hukuki menfaatin karma nitelik taşıdığı tartışılmaz bir gerçektir. Bu suç ile korunan hukuki menfaate bakıldığında suçun salt bireyi koruduğu veya salt adliyenin menfaatinin korunduğu bir çırpıda söylenemiyor. Zira iftira suçu kendisine asılsız suç isnat edilen birey, maddi gerçek ve adliye olmak üzere üç temel kavramla ilgili ve ilişkilidir.

Kanaatimizce iftira suçu ile hem yanıltılmış olan kurumun haksız olacak saldırılarına karşı, bir kamusal soruşturmanın veya kovuşturmanın ya da başka bir idari tedbirin mağduru olmaması gereken bireyler korunmakta hem de ülke içindeki yargı, aldatmalara, gereksiz ve gerekçesiz meşgul etmelere (kullanmalara) karşı korunmaktadır. Bu iki menfaat arasında öncelik olmadığı kanaatindeyiz. Suçun objektif unsurunun meydana gelmesi için şüpheliye (iftira edilen kişiye) karşı onun menfaatlerini (onur, hürriyet, malvarlığı gibi) ihlal edebilecek bir sürecin başlaması (soruşturma başlatılması, dava açılması vs.) şart değildir. Burada iftira eyleminin böyle bir süreci başlatmaya elverişli olması yeterlidir ve bunun yanında (sübjektif unsur olarak) şüphelinin sebep olunan kamusal müdahale ile zarara uğraması zorunluluğu yoktur. Failin kamusal müdahaleye sebebiyet verme ya da onu devam ettirme kastı yeterlidir. Bunun doğal sonucu olarak bireyin onur ve haysiyetinin zarara uğrayacağı da aşikârdır. Netice olarak şunu belirtmek gerekir ki, masum kişiye atılan iftira sonucunda, hem kişinin onuru, haysiyeti, özgürlüğü ve malvarlığı gibi daha başka hak ve yararları zarar görmekte ve çoğu zaman bu lekeyi temizleyememekte hem de adli veya idari makamlar harekete geçerek isnadın gerçekliğini araştırmakta, meşgul olmakta; hatta neticesinde hatalı olarak masum birey hakkında ceza verebilmektedir.

¹⁵⁰ **ŞAHBAZ**, s. 485. *Ünver*'de yazarın bu yaklaşımını yerinde bulduğunu ve "iftira suçunun bireyin adil yargılanma hakkı hukuksal değeri olduğu" yönündeki görüşünü desteklediğini belirtmektedir (**ÜNVER**, s. 44).

V. ETCK'NIN 285. MADDESİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

ETCK'nın 285. maddesinde yer verilen iftira suçunun, 5237 sayılı TCK'nda 267 ve 269. maddede düzenlendiğini ve önemli bazı değişikliklerin olduğunu söyleyebiliriz.

ETCK'da şekli ve maddi iftira aynı fıkra düzenlenip alt ve üst sınırları aynı olan hapis cezası öngörülüyordu. YTCK'da, "Yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunarak ya da basın ve yayın yoluyla, işlemediğini bildiği halde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için, bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat eden kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır" denilerek, önce şekli iftira tanımlanmış ve yaptırımı gösterilmiş; ikinci fıkra ise "Suçun maddi eser ve delillerini uydurarak iftirada bulunulması halinde, ceza yarı oranında artırılır" hükmüyle maddi iftira cezası artırıcı nitelikli hal olarak tanımlanmıştır.

İftira suçunun oluşumu açısından, ETCK'dan farklı olarak YTCK'da, "hukuka aykırı bir fiil isnadı" yeterli görülerek isnat edilen bu fiilin ayrıca suç teşkil etmesi aranmamıştır. Böylece, ETCK döneminde cezalandırılmayan, suç niteliği taşımayan ve fakat objektif olarak gerçek dışı olan hukuka aykırı fiil isnatları da cezalandırılabilecektir.

ETCK döneminde sadece "suç" isnadı cezalandırılabilirdi için bir kişi hakkında disiplin cezası almasını sağlamaya yönelik isnatlar madde kapsamı dışında kalıyordu. YTCK ile, sadece suç işlemediğini bildiği bir kimse hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını sağlamaya yönelik isnatlar değil, idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamaya yönelik isnatlarda iftira suçu kapsamına alınmıştır. Bu önemli düzenleme ile sadece suç oluşturan fiillerin isnadı değil, disiplin yaptırımını veya başka bir idari yaptırımı gerektiren veya Kabahatler Kanunu kapsamındaki fiillerin isnadı halinde de bu suçun oluşacağı kabul edilmiştir.

ETCK'da bu suçun basın ve yayın yoluyla da işlenebileceğine ilişkin bir düzenleme mevcut değildi. YTCK'da “...*ya da basın ve yayın yoluyla*” ibaresi ile suçun yetkili mercilere ihbar ve şikâyetle bulunarak gerçekleştirilmesine ilaveten basın ve yayın yoluyla da işlenebileceği kabul edilmiştir. ETCK döneminde iftira suçu, yalnızca adliyeye veya durumu adliyeye bildirmeye mecbur olan ya da kanuni takip yaptırabilecek bir mercie ihbar veya şikâyetle bulunmakla işlenebilmekteydi.

Önemli değişikliklerden birisi de kasta ilişkindir. YTCK ile, ETCK'dan farklı olarak, suçun işlenebilmesi için “genel kast” yeterli görülünerek “özel kast” aranmıştır.

Cezayı artırıcı nedenler kapsamına, ETCK'da olmayan, “iftira olunan kimsenin tutuklanması ve hapis cezasıyla hükümlendirilmesi”, “gözüaltına alınması; gözüaltına alma ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbiri uygulanması” halleri YTCK'ya eklenmiştir.

Dava zamanaşımına ilişkin YTCK'da özel bir düzenleme getirilmiştir. Bu düzenlemeye göre iftira suçundan dolayı dava zamanaşımı, mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu tarihten başlayacaktır.

ETCK döneminde aynı maddenin son fıkrası olarak düzenlenen iftiradan dönme, YTCK ile bağımsız bir madde olarak (m. 269) ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

VI. BENZER SUÇLARDAN FARKI

A. İFTİRA- SUÇ ÜSTLENME

İftira suçu, TCK m. 270'de¹⁵¹ düzenlenen “Suç Üstlenme” suçundan farklıdır. Suç üstlenme suçunda fail, yetkili makamlara gerçeğe aykırı olarak bir suç işlediğini

¹⁵¹ **Madde 270-** (1) Yetkili makamlara, gerçeğe aykırı olarak, suçu işlediğini veya suça katıldığını bildiren kimseye iki yıla kadar hapis cezası verilir. Bu suçun üstsoy, altsoy, eş veya kardeşi cezadan kurtarmak amacıyla işlenmesi halinde; verilecek cezanın dörtte üçü indirilebileceği gibi tamamen de kaldırılabilir.

veya suça katıldığını bildirmektedir. Görüldüğü üzere bu hüküm aslında kendi kendine iftiradan başka bir şey değildir¹⁵². Kanun koyucu bu fiili, bağımsız bir suç olarak düzenlemiştir ve dolayısıyla iftira suçundan farklılık arz eder.

Farklılık ilk olarak, suç isnat eden ve edilen kişi açısından ortaya çıkar. İftira suçunda, kendisine asılsız suç isnat edilen kişi iftira edenden farklı, masum üçüncü bir kişiyken; suç üstlenmede ise fail, bizzat kendisini işlemediği bir suçun faili ya da iştirak edeni olarak göstermektedir^{153,154}.

İkinci olarak, isnat edilen fiilin konusunda farklılık vardır. Suç üstlenme suçunda, failin kendisine isnat ettiği fiil kanunlarda düzenlenmiş ve adli yaptırım gerektiren bir suç iken¹⁵⁵; iftira suçunda ise isnat edilen fiilin suç olması şart değildir, idari yaptırım gerektiren hukuka aykırı bir fiilde olabilir¹⁵⁶.

Son olarak, iftira suçu olası kastla işlenemezken; suç üstlenme suçunun kastın her türü gibi olası kastla da işlenebilmesi mümkündür¹⁵⁷.

Kanun koyucu TCK m. 270/1'in ikinci cümlesinde iftira suçunda olmayan bir düzenlemeyle, "Bu suçun üstsoy, altsoy, eş veya kardeşi cezadan kurtarmak amacıyla

¹⁵² **YİĞİTBAŞ**, s. 836; **DÜNDAR**, s. 310; **BAYRAKTAR**, s. 191; **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**¹⁴, s. 1033.

¹⁵³ **YENİDÜNYA**, s. 6. Kanun koyucu ETCK'da olmayan bir hususu, *nemo tenatur* ilkesinin bir izdüşümü olarak, failin suç üstlenme suçunu, üstsoy, altsoy, eş veya kardeşini cezadan kurtarmak amacıyla işlemesi halini daha az cezayı gerektiren veya cezayı ortadan kaldıran şahsi cezasızlık sebebi olarak düzenlemiştir (bkz. TCK m. 270) **ÜNVER**, s. 142.

¹⁵⁴ "Oluşa, 29.07.2011 tarihli olay görgü ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre sanık U.'un neden olduğu yaralamalı ve maddi hasarlı trafik kazasını adı geçen sanığın alkollü olması nedeniyle kazayı üstlenmesi için diğer sanık F.'ı azmettirdiği, sanık F.'ın da soruşturmayla yetkili olan polis memurlarına gerçeğe aykırı olarak suçu işlediğini bildirdiğinin anlaşılması karşısında, sanıkların sübuta eren ve unsurları yönünden oluşan atılı suçtan mahkumiyetleri yerine yazılı gerekçe ile beraatlerine karar verilmesi" **9. CD., 14.1.2014, 2013/13847 E., 2014/384 K.** (www.kazanci.com)

¹⁵⁵ "Burada suçtan kasıt teknik olarak ceza hukuku anlamında suç olup, kabahat, idare veya özel hukuka ilişkin haksız bir fiil yahut disiplin eylemi, idari soruşturmayı veyahut bir kurumun iç işleyişini ilgilendiren eylemlerle kabahat niteliğindeki eylemler vb. nin bildirimi tipik eylem unsuruna vücut vermez." **ÜNVER**, s. 147.

¹⁵⁶ **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**¹⁴, s. 1033; **YILDIRIM**, s. 111.

¹⁵⁷ **ÜNVER**, s. 150.

işlenmesi halinde; verilecek cezanın dörtte üçü indirilebileceği gibi tamamen de kaldırılabilir” hükmü ile *numerus clausus* (sınırlı sayıda) sayılmış akrabaları cezadan kurtarmak amacıyla bu suçun işlenmesi halinde hâkime takdir yetkisi tanıyarak cezada indirim yapabilme veya cezayı tamamen kaldırabilme takdiri tanımıştır. Muhakkak ki bu yetki takdir yetkisi olup, keyfilik anlamına gelmez.¹⁵⁸

ETCK’da asılsız isnadın yapılabileceği merciler açısından da farklılık bulunmaktaydı. Zira iftira suçu “Adliye veya keyfiyeti Adliyeye tevdi mecbur olan bir makam veya kanuni takip yapacak veya yaptırabilecek bir mercie” yapılırken; suç üstlenme (kendi kendini itham) suçu ise sadece “Adliye” huzurunda yapılabiliyordu (kşz. ETCK m. 285/1; ETCK m. 283/2).

B. İFTİRA- SUÇ UYDURMA

TCK m. 271’de¹⁵⁹ düzenlenen “Suç Uydurma” suçu ile iftira suçu da birbirinden farklılık arz eder¹⁶⁰. Suç uydurma suçunda fail, işlenmediğini bildiği bir suçu yetkili makamlara işlenmiş gibi ihbar etmekte ya da işlenmeyen bir suçun delil veya emarelerini soruşturma yapılmasını sağlayacak biçimde uydurmaktadır¹⁶¹.

¹⁵⁸ “Kanun koyucu, diğer benzer suç tiplerinde haksız olarak dikkate almayıp düzenlemediği halde, *nemo tenetur ilkesine* yer vererek, failin bu suçu üstsoy, altsoy, eş ve kardeşini cezadan kurtarmak amacıyla işlemesi halinde hâkime suçun cezasında indirim yapabilme veya cezayı tamamen kaldırabilme hususunda takdir yetkisi vermiştir” (ÜNVER, s. 154-155).

¹⁵⁹ **Madde 271-** (1) İşlenmediğini bildiği bir suçu, yetkili makamlara işlenmiş gibi ihbar eden ya da işlenmeyen bir suçun delil veya emarelerini soruşturma yapılmasını sağlayacak biçimde uyduran kimseye üç yıla kadar hapis cezası verilir.

¹⁶⁰ “Sanığın Cumhuriyet Başsavcılığına müracaat ederek, satması için mağdura verdiği cep telefonunu geri iade etmemesi sebebiyle mağdurun ismini vermeden, çalındığından bahisle şikâyetçi olması şeklinde gerçekleşen olayda sanığın eyleminin suç uydurmak suçunu oluşturacağı hukuki durumunun buna göre takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden; suç vasfında yanılığa düşülerek iftira suçundan mahkûmiyet hükmü kurulması, Kabule göre de; Kovuşturma başlamadan önce gerçeğe döndüğü anlaşılan sanık hakkında TCK’nın 269/2. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi, Kanuna aykırı, Cumhuriyet savcısı ve sanığın temyiz itirazları bu itibarla yerinde görüldüğünden, hükmün bu sebepten dolayı BOZULMASINA...” **9. CD., 06.05.2014, 2013/15288 E., 2014/5811 K.** (www.kazanci.com)

¹⁶¹ Suç tipinin tipe uygun eylem unsurunu taşıyabilmesi için, işlenmemiş bir suçun olması, suç duyurusunun kanuni tipte belirtilen makamlara yapılmış olması, yapılan isnad ve uydurulan

Farklılık ilk olarak yapılan bildirimin konusu açısından ortaya çıkar. Suç uydurmada failin yetkili makamlara ihbar ettiği ya da soruşturma açılmasını sağlayacak şekilde delil ve emarelerini uydurduğu fiilin konusu gerçek ve tam bir suç¹⁶² iken; iftira da ise, masum kimseye isnat edilen hukuka aykırı fiil teknik anlamda suç olabileceği gibi, idari yaptırım gerektiren hukuka aykırı başka bir eylem de olabilir¹⁶³.

İkinci farklılık, hukuka aykırı fiilin isnat edildiği kişi de ortaya çıkar. İftira suçunda hukuka aykırı fiil, fail tarafından masum olduğunu bildiği başka bir kimseye isnat edilirken; suç uydurma suçunda ise, ihbar ya da delillerin uydurulması suretiyle yetkili makamlara bildirilen suç, belirli bir kimseye isnat edilmemekte¹⁶⁴, yani belirli bir kimse fail olarak gösterilmemektedir¹⁶⁵. Örneğin, bir kimse, gerçekte suç işlemediği halde, kendisini bağlayıp etrafa bir saldırganla boğuşulduğu izlenimi vererek yağma suçunun işlendiği ve kendisinin bu suçta mağdur olduğu izlenimini vermesi ve eve gelip inceleme yapan polisler bu yönde beyanda bulunması, suç uydurma suçunu oluşturur¹⁶⁶. Ancak kişinin, yetkili makamlara suçsuz olduğunu

suçun belirli bir kimseye karşı ve bu kimseye isnad edilerek yapılmamış olması gerekir (ÖNDER, Özel Hükümler, s. 270-271).

¹⁶² “Eğer suç olmayan bir fiil ihbar edilmiş veya suç olmayan birtakım izler uydurulmuş iseler suç uydurma olamaz. Mesela intihar, henüz teşebbüs kapsamına girmeyen hazırlık hareketleri, evlenmesi yasak olan akrabalar arasında cinsel ilişki gibi” (SOYASLAN, s. 709).

¹⁶³ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1034.

¹⁶⁴ SOYASLAN, s. 709; YENİDÜNYA, s. 5-6. “İftira suçunun oluşabilmesi için failin yetkili makamlara ihbar veya şikayette bulunarak işlemediğini bildiği halde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat etmesi gerektiği, somut olayda; sanığın isim vermeden ve belirli bir kişiye isnatta bulunmadan faili meçhul kişi veya kişilerin kendisi adına cep telefonu hattı alarak kullandıklarını beyan ederek Cumhuriyet savcılığına ihbar ve şikayette bulunmaktan ibaret eyleminin suç uydurma suçunu oluşturacağı hukuki durumunun buna göre takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden; suç vasfında yanlışlığa düşülerek iftira suçundan mahkumiyet hükmü kurulması” 16. CD., 9.3.2015, 2015/66 E., 2015/15 K. (www.kazanci.com)

¹⁶⁵ GÖZÜBÜYÜK, TCK Açıklaması, C.: III, s. 417; Durmuş TEZCAN/M. Ruhan ERDEM/Murat ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 9. Baskı, Ankara, 2013, s. 933. “Sanığın olay tarihinde 155 polis imdat telefonunu arayıp isim, yer ve zaman belirterek belli kişilere suç yükleyerek ihbarda bulunması eyleminin, TCK’nın 267. maddesinde düzenlenen iftira suçunu oluşturup oluşturmayacağı tartışılmadan, yazılı şekilde suç uydurma suçundan hüküm kurulması,” 4. CD, 2.10.2012, 2011/23611 E., 2012/19114 K. (www.kazanci.com)

¹⁶⁶ ÜNVER, s. 158-159.

bildiği bir kimsenin adını vererek fiili onun işlediğini isnat etmesi, iftira suçuna vücut verir.

Diğer farklılık ise hukuka aykırı fiilin gerçekte işlenip işlenmediğinden kaynaklanmaktadır. Suç uydurma suçunda failin yetkili makamlara ihbar ettiği ya da delillerini uydurduğu suçun gerçekleşmemiş olması şart iken; iftira suçunda ise failin masum kişiye isnat ettiği hukuka aykırı fiilin gerçekte işlenip işlenmemesi önemli değildir. Yani iftira suçunda hukuka aykırı fiil başkası tarafından işlenmiş olabileceği gibi, hiç işlenmemişte olabilir¹⁶⁷. Sonuç olarak suç uydurma suçunda, suç teşkil eden fiil ön plandayken; iftira suçunda ise suçu işlediği iddia edilen fail önem kazanmaktadır¹⁶⁸.

Bir diğer farklılık mağdurlar açısından ortaya çıkmaktadır. “Suç uydurma suçunun mağduru, yalnızca adliyeyle ilişkin varlık veya menfaatleri itibariyle devlet olmakla birlikte, iftira suçunda haksız yere suçlanan kimsenin menfaatleri de korunmaktadır. Bu itibarla iftira suçunda ceza yalnızca uydurulan suçun ağırlığına göre değil, fail olduğu iddia edilen kişi hakkında verilen karara göre de derecelendirilmektedir.”¹⁶⁹

Son olarak, suçun basın yayın organları ile işlenmesi halinde ihbar kabul edilip edilmemesi açısından farklılık ortaya çıkmaktadır¹⁷⁰. İftira suçu basın yayın organları aracılığı ile işlenmiş ise C. Başsavcılıkları bunu ihbar kabul edip soruşturma başlatmakta iken; suç uydurma suçunda, yetkili mercie yönelik olmayan bir

¹⁶⁷ DÜNDAR, s. 309; YENİDÜNYA, s. 6.

¹⁶⁸ Haluk TOROSLU, “Suç Uydurma Suçu”, ABD, Y.: 2013, S.: 1, s. 325.

¹⁶⁹ TOROSLU, Özel Kısım, s. 325.

¹⁷⁰ İhbarın nasıl olması gerektiği konusunda doktrin de farklı görüşler yer almaktadır. Yaşar/Gökcan/Artuç’a göre ihbarın, bizzat ifade vermek, ihbar veya şikâyet dilekçesi veya mektubu yazılarak ya da telefon ya da e-posta yoluyla yapılması mümkündür ve bir şekli yoktur. Yine Artuk/Gökcan/Yenidünya’ya göre de ihbar, soruşturma ve kovuşturma makamlarını suç ve suçluları araştırmak üzere harekete geçmesini sağlayacak her türlü bildirimdir. Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe’ye göre de, suç uydurma suçunda ihbar kavramını dar/teknik anlamda yorumlamamak gerekmektedir. Erem’de suç tasnii suçundaki ihbarın teknik anlamıyla ihbar olarak anlaşılmaması gerektiği, şikâyet dilekçesinin de, adliyeyle harekete geçirmek için yapılan her çeşit beyanın da bu suç anlamında ihbar sayılması gerektiğini belirtmektedir (Faruk EREM, “Suç Tasnii”, AD, Y.: 45, S.: 10, Ekim 1954, s. 1181).

bildirimin veya basındaki bir açıklamanın yetkili mercilerce dikkate alınıp soruşturmaya başlanması mümkün değildir. Zira basındaki bir açıklama suç tipinde gerçekleşmesi zorunlu olan ilgili mercie doğrudan doğruya yapılacak bildirim şartını gerçekleştirmemektedir.¹⁷¹

C. İFTİRA-YALAN TANIKLIK

En eski suç tiplerinden birisi olan ve TCK m. 272’de¹⁷² düzenlenen yalan tanıklık¹⁷³, iftira suçundan farklıdır. Bu suçta tanık, tanıklığın konusunu oluşturan hususlar hakkındaki bilgisini veya gördüğünü tam olarak açıklamakla yükümlü olduğu halde, bilerek, kısmen veya tamamen saklamakta ve adaletin yanlış yönde tecelli etmesine yol açmaktadır¹⁷⁴.

¹⁷¹ ÜNVER, s. 164; MERAN, s. 238-239; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK⁹, s. 936.

¹⁷² **Madde 272-** (1) Hukuka aykırı bir fiil nedeniyle başlatılan bir soruşturma kapsamında tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapan kimseye, dört aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir. (2) Mahkeme huzurunda ya da yemin ettirerek tanık dinlemeye kanunen yetkili kişi veya kurul önünde gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir. (3) Üç yıldan fazla hapis cezasını gerektiren bir suçun soruşturma veya kovuşturması kapsamında yalan tanıklık yapan kişi hakkında iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (4) Aleyhine tanıklıkta bulunulan kişi ile ilgili olarak gözaltına alma ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbiri uygulanmışsa, yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayla yer olmadığına dair karar verilmiş olması koşuluyla, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. (5) Aleyhine tanıklıkta bulunulan kişinin gözaltına alınması veya tutuklanması halinde; yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayla yer olmadığına dair karar verilmiş olması koşuluyla; yalan tanıklık yapan kişi, ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kalma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulur. (6) Aleyhine tanıklıkta bulunulan kimsenin ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis cezasına mahkûmiyeti halinde, yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis cezasına; (Anayasa Mahkemesinin 14/1/2015 tarihli ve E:2014/116, K:2015/4 sayılı kararıyla bu bentte yer alan “...sürelili hapis cezasına mahkûmiyeti halinde, mahkûm olunan cezanın üçte ikisi kadar hapis cezasına...” ibaresi iptal edilmiş olup, kararın Resmi Gazetede yayımlandığı 29/4/2015 tarihinden başlayarak altı ay sonra yürürlüğe gireceği hüküm altına alınmıştır.) hükmolunur. (7) Aleyhine tanıklıkta bulunulan kimsenin mahkûm olduğu hapis cezasının infazına başlanmış ise, altıncı fıkraya göre verilecek ceza yarısı kadar artırılır. (8) Aleyhine tanıklıkta bulunulan kişi hakkında hapis cezası dışında adli veya idari bir yaptırım uygulanmışsa; yalan tanıklıkta bulunan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

¹⁷³ Yalan tanıklık suçuna ilişkin detaylı bilgi için bkz. ÜNVER, s. 175-229; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK⁹, s. 938-952; MERAN, s. 243-259; ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAĞSIZ/TEPE, s. 1093 vd; SOYASLAN, s. 724-730; Zafer İÇER, “Yalan Tanıklık Suçu”, MÜHF-HAD, C.: 18, S.: 1, Y.: 2012, s. 179-226.

¹⁷⁴ EROL, s. 1262.

İftira suçunda fail, yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunarak ya da basın ve yayın yoluyla, işlemediğini bildiği hâlde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat etmekte iken; yalan tanıklık suçunda, doğrudan bir kimseye suç isnadında bulunulması şart değildir¹⁷⁵.

İftira suçu özgü suç olarak düzenlenmediğinden, yaşayan her gerçek kişi bu suçun faili olabilirken¹⁷⁶; yalan tanıklık suçunun faili¹⁷⁷ ise yalnızca tanıklar olabilir. Bu açıdan bakılırsa, yalan tanıklık suçu bizzat işlenebilen bir suçtur¹⁷⁸ ve bunun sonucu olarak da bu suçta müşterek faillik ve dolaylı faillik söz konusu olamaz¹⁷⁹, sadece azmettirme veya yardım etme (TCK m. 40/2) mümkündür¹⁸⁰.

İftira suçun oluşumu için mağdur hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılması ya da idari bir yaptırım uygulanmasının sağlanması maksadıyla kasten hareket edilmesi, yani belirli bir saikle hareket etmesi gerekirken; yalan tanıklık

¹⁷⁵ “Sanığın, Halil İbrahim Aydın’ın sanık olarak yargılandığı Akçakale Asliye Ceza Mahkemesinin (2004/126 E., 2004/141 karar sayılı dosya) 06.05.2004 günlü oturumunda, anılan davanın hazırlık soruşturması sırasında tanık olarak verdiği yalan anlatımından rücu ettiğinin anlaşılması karşısında, eylemin yalan tanıklık suçunu oluşturup oluşturmayacağı tartışılmadan ve tanık olarak dinlendiği sırada söylenen ve resmi makamlara yakınma niteliğinde bulunmayan sözlerin iftira suçunu oluşturmayacağı gözetilmeden yetersiz gerekçeyle hüküm kurulması...”, 4. CD., 19.06.2006, 1001/12551 (MERAN, s. 258).

¹⁷⁶ Bkz. (Üçüncü Bölüm, İftira Suçunun Faili)

¹⁷⁷ Şüpheli ve sanık, yalan tanıklık suçunun faili olamazlar (TEZCAN/ERDEM/ÖNOK⁹, s. 941; ÜNVER, s. 178-179; MERAN, s. 244). Suçtan zarar gören veya mağdur ise yalan tanıklık suçunun faili olabilirler. (Bkz. TEZCAN/ERDEM/ÖNOK⁹, s. 941; ÜNVER, s. 179). Aksi yöndeki yazarlara göre suçtan zarar gören veya mağdur yalan tanıklık suçunun faili olamaz. (Bkz. ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAĞIZ/TEPE, s. 1094; MERAN, s. 244; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁰, s. 1050).

¹⁷⁸ Dönmezer/Erman, Almancada “eigenhändige Delikte“ olarak isimlendirilen bu suçların, Türkçe’ye “münhasıran failin kendi eliyle işlenen suçlar” şeklinde çevrilebileceğini, ancak anlamı daha iyi belirtmesi bakımından “şahsen işlenebilecek suçlar” olarak isimlendirilmesini önermektedirler. (Sulhi DÖNMEZER/Sahir ERMAN, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku (Genel Kısım), C.: II, İstanbul, 1999, no: 1265, dn. 287).

¹⁷⁹ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK⁹, s. 941; Berrin AKBULUT, “Bağlılık Kuralı”, GÜHFD, C.: XIV, Y.: 2010, S.: 1, s. 188. “Yalan tanıklık suçu, tek başına işlenebilen bir suçtur. Bu itibarla, bu suça müşterek fail olarak iştirak mümkün değildir. Buna karşılık iftira suçu yönünden böyle bir özellik yoktur. İftira suçuna iştirakin her şekli mümkündür.” (İÇER, s. 188, dn. 18).

¹⁸⁰ HAKERİ, s. 131; AKBULUT, Bağlılık Kuralı, s. 189; KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 396.

suçunda ise kasten hareket etmek yeterli olup, failin belirli bir saikle hareket etmesi aranmamıştır¹⁸¹.

D. İFTİRA- HAKARET

TCK m. 125’de¹⁸² yer alan hakaret suçunda kanun koyucu, bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut (belirli) bir fiil veya soyut (belirsiz) bir olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişinin cezalandırılmasını öngörmüştür¹⁸³. İftira suçunda da, hakkında asılsız olarak suç isnadı yapılan kişinin onur, şeref ve saygınlığına yönelik bir saldırının gerçekleştiği muhakkaktır. Bu benzerliğe rağmen iki suç birbirinden şu noktalarda ayrılır:

İlk farklılık korunan hukuki menfaat açısından ortaya çıkar. Hakaret suçunda korunan hukuki menfaat, kişilerin şeref, haysiyet ve namusu, toplum içindeki itibarı, diğer fertler nezdindeki saygınlığı¹⁸⁴ iken; iftira suçunda ise, asılsız bir isnad sonucunda hem gereksiz ve mesnetsiz yere meşgul edildiği için adliyenin menfaati hem de şeref ve haysiyeti ihlal edildiği için masum bireyin hukuki menfaati korunmaktadır. Kanun koyucu bu saiklerle hakaret suçunu, iftira suçundan farklı

¹⁸¹ ÜNVER, s. 202.

¹⁸² **Madde 125-** (1) *Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir.*

(2) *Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkra da belirtilen cezaya hükmolunur.* (3) *Hakaret suçunun; a) Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı, b) Dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı, c) Kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle, İşlenmesi halinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.* (4) *(Değişik: 29/6/2005–5377/15 md.) Hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altıda biri oranında artırılır.* (5) *(Değişik: 29/6/2005–5377/15 md.) Kurul hâlinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret edilmesi hâlinde suç, kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılır. Ancak, bu durumda zincirleme suça ilişkin madde hükümleri uygulanır.*

¹⁸³ Bkz. **Ahmet Caner YENİDÜNYA/Mehmet Emin ALŞAHİN**, “Bireyin Şerefine Karşı Suçlar”, TBBT, S.: 68, Y.: 2007, s. 44-87.

¹⁸⁴ Bkz. madde gerekçesi.

olarak, İkinci Kitabı oluşturan “Özel Hükümler”in ikinci kısmında yer alan “Kişilere Karşı Suçlar” üst başlığı altında, sekizinci bölümde yer alan “Şerefe Karşı Suçlar” alt başlığı altında 125. madde de düzenlemiştir.

İkinci olarak, bu iki suç konuları bakımından birbirinden ayrılır. Hakaret suçunun konusunu “somut bir fiil veya olgu isnadı” oluştururken; iftira suçunun konusunu ise “hukuka aykırı bir fiil isnadı” oluşturur. İftira suçunun oluşumu açısından hukuka aykırı fiilin ya suç oluşturması ya da idari nitelikte yaptırım gerektirmesi gerekirken; hakaret suçunun oluşması için böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır¹⁸⁵.

Diğer farklılık, isnad edilen fiilin gerçekte işlenmiş olup olmadığının bilinip bilinmemesinden kaynaklanmaktadır. İftira suçunda müfteri isnatta bulunduğu fiilin masum kişi tarafından işlenmediği bilmekte iken; hakaret suçunda bu hususun bir önemi yoktur.

İsnad edilen fiilin gerçek olup olmaması da bir diğer farklılıktır. Zira hakarete kişiye isnat edilen somut fiilin gerçek olup olmaması bir önem arz etmez iken¹⁸⁶; iftirada gerçek dışı bir fiil isnadı söz konusudur. Hakaret suçunda isnad edilen fiil veya olgunun gerçek olması halinde bazı durumlarda faile bunu ispatlama olanağı

¹⁸⁵ **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**⁹, s. 919. “İddianamede, sanığın internet ortamından 27.10.2006 tarihinde Çevre Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğüne gönderdiği elektronik posta ile, Balıkesir Orman Müdürlüğünde Kadastro komisyon üyesi olan katılanların kendilerine araç tahsis ettirip sahte araç kartıyla göreve gidiyor gibi gösterip harcırah beyannamesi düzenlediklerini, göreve gitmeden haksız harcırah aldıklarını, gittikleri köylerde de köylüden haraç aldıklarını, mesai saatlerinde alkol kullandıklarını belirterek, Balıkesir Orman İşletme Müdürlüğü 83 numaralı Orman Kadastro Komisyonunda görev yapan katılanlara hakaret ettiği, sanığın aynı şekilde 11.3.2007 tarihinde katılanları internet üzerinden orman genel müdürlüğüne şikayet ettiği, bu iddiasında da müştekiler hakkında aynı şekilde benzer hakaretlerde bulunduğu, katılanlar hakkında çalıştıkları kurum tarafından idari soruşturma açıldığı, ancak soruşturma sonunda belirtilen suçları işlemedikleri tespit edilerek ceza verilmesine yer olmadığına kararı verildiği bu şekilde sanığın görevlerinden dolayı katılanlara internet üzerinden hakaret ettiği iddiasıyla dava açıldığı, mahkemece de eylemin bu şekilde kabul edilmiş olması karşısında; eylemi iftira suçunu oluşturabileceğinden, kanıtları değerlendirme ve suçu nitelendirme görevinin asliye ceza mahkemesine ait olduğu gözetilmeden, yargılamaya devamla hakaret suçundan hüküm kurulması...” **4. CD., 12.2.2014, 2012/35521 E., 2014/4433 K.** (www.kazanci.com)

¹⁸⁶ Bkz. madde gerekçesi.

verilirken; iftira suçunda böyle bir olanak mümkün değildir, zira gerçek dışı bir fiil isnadı söz konusu olduğundan bunun ispatına da olanak yoktur¹⁸⁷.

Bir diğer önemli farklılıkta failin kastı açısından ortaya çıkar. Hakaret suçunda failin genel kast ile hareket etmesi yeterli iken; iftira suçunda tipik eylemin gerçekleştirilmesine yönelik genel kast yeterli olmayıp, failin, işlemediğini bildiği bir kimse hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak amacıyla hukuka aykırı bir fiil isnad etmeli, yani özel kastla hareket etmelidir¹⁸⁸.

Bu iki suç soruşturma ve kovuşturma yapmaya başlanması için gerekli şartlar açısından da birbirinden ayrılır. Hakaret suçunun soruşturulması ve kovuşturulması, kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hariç, şikâyeteye bağlı iken; iftira suçunun soruşturulması ve kovuşturulması C. Savcılığı tarafından re'sen yapılır. Buna bağlı olarak CMK m. 253'te düzenlenen "Uzlaşma" müessesesine de değinmekte yarar görmekteyiz. Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı suçlarda şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişinin uzlaştırılması mümkün olduğu için, hakaret suçunda, kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hariç, uzlaşma mümkün ve zorunlu¹⁸⁹ iken; iftira suçunda uzlaşma yoluna gidilemez.

Yetkili makamlara ihbar ve şikâyeteye bulunma ögesi iftira suçu açısından bir zorunluluk iken; hakaret suçu bakımından böyle bir zorunluluk yoktur¹⁹⁰. Zira iftira suçunda, failin asılsız isnatta bulunma niyeti masum kişinin soruşturma ve kovuşturma geçirmesini sağlamak iken; hakaret suçunda failin temel niyeti,

¹⁸⁷ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK⁹, s. 919.

¹⁸⁸ ÜNVER, s. 91.

¹⁸⁹ "Basın yoluyla hakaret suçunun kovuşturulmasının yakınmaya bağlı suçlardan olması nedeniyle, 5271 sayılı CCY'nin 253 ve 254. maddelerinde öngörülen uzlaşma hükümleri uygulanmadan eksik soruşturma ile yazılı biçimde karar verilmesi," 4. CD., 21.01.2009, 2007/3171 E., 2009/330 K. (MERAN, s. 112).

¹⁹⁰ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8075.

mağdurun şeref, onur ve saygınlığında toplum nazarında bir azalma meydana gelmesini sağlamaktır.

Son olarak, hukuka aykırı fiil isnadının basın ve yayın yoluyla olması durumunda bu iki suç birbirinden ayrılır. Hakaret suçunun konusunu oluşturan fiil hakkında daha önce bir soruşturma veya kovuşturma yapılmış olması, hakaret suçunun mevcudiyetine mani teşkil etmez. Zira ispat edilmiş fiilinden söz edilerek kişiye hakaret edilmesi halinde de bu suç oluşur¹⁹¹ (TCK m. 127/2)¹⁹². Oysaki iftira suçunda hukuka aykırı bir fiili yetkili makamlar ilk elden basın ve yayın yoluyla öğrenmektedirler¹⁹³.

E. İFTİRA- BAŞKASINA AİT KİMLİK VEYA KİMLİK BİLGİLERİNİN KULLANILMASI

İftira suçunun özel bir işleniş biçimi olarak belirtilen¹⁹⁴ “Başkasına Ait Kimlik veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu”¹⁹⁵, aslında iftira suçundan farklıdır¹⁹⁶.

¹⁹¹ “Sanık H. Domaç’ın program sorumlusu, İ.Y.’nin yapımcı ve sanık F.A.’nın konuşmacı olarak bulunduğu “Futbol Gecesi” programında, sanık F.A.’nın katılan hakkında “H.’in pazarlama işini Beşiktaş’a, Kalkavan üstleniyor. Kalkavan kim? F. Cemaati denen grubun mali işlerine bakan, üstelik bakmaması gerektiği halde bakan, çünkü sabıkalı var, kaçakçılıkla ilgili sabıkalı var, buna rağmen...” diyerek katılanın önceden yargılanıp beraat ettiği davalardan söz edip sabıkalı, kaçakçı olarak göstererek küçük düşürdüğü gözetilmeden, beraat kararlarına hükmolunması...” 4. CD., 15.10.2002, 13143 E., 15023 K. (ARISOY, s. 193, dn. 130).

¹⁹² “Maddenin ikinci fıkrasına göre; kesin hükümle sonuçlanmış bir davayla işlendiği sabit görülen bir fiilden bahisle kişiye hakaret edilmiş olması hâlinde, cezaya hükmedilir. Böylece, daha önce işlediği bir suçtan dolayı mahkûm edilmiş olan kişiye, bu suçtan bahisle hakaret edilmiş olmasının tasvip edilemez olduğu vurgulanmıştır.

Hakkında başlatılan soruşturma sonucunda takipsizlik kararı veya açılan davada düşme veya beraat kararı verilmiş olan kişiye, soruşturma veya kovuşturma konusu fiilden bahisle hakaret edilmiş olması hâlinde, hakaret edenin cezalandırılacağında kuşku yoktur.” (bkz. madde gerekçesi).

¹⁹³ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK⁹, s. 919.

¹⁹⁴ Bkz. madde gerekçesi. Yargıtay da bu suçun iftira suçunun özel bir şekli olduğuna vurgu yapmaktadır: “İftira suçunun özel bir halini düzenleyen 268. maddesindeki başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması suçunun oluşabilmesi için de kişinin, işlediği suç nedeniyle kendisi hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engellemek amacıyla, başkasına ait kimliği veya kimlik bilgilerini kullanması koşulu aranmaktadır. Başka bir anlatımla, bu maddede öngörülen suçta fail sadece kimliği hakkında yalan beyanda bulunmamakta, aynı zamanda başkasının kimliğini ya da kimlik bilgilerini kullanarak kendisini suçsuz ve bir başkasını da işlemediği bir suçun faili olarak göstermek suretiyle iftirada

Bu suç, evrakta sahtecilik yapılarak işlenen bir fiille soruşturma ve kovuşturma makamlarını yanıltarak soruşturma ve kovuşturma yapmalarını önlemeyi amaçlayan bir fiili cezalandıran ve fakat cezalandırmak hususunda da maddede ceza yaptırımını özel olarak düzenlemeyip iftira suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağını belirten bir suçtur¹⁹⁷.

Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması suçunda kişinin amacı, işlediği suç nedeniyle kendisi hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engellemek iken¹⁹⁸; iftira da ise failin amacı başkası hakkında adli ve/veya idari işlem yapılmasını sağlamaktır. Örneğin, fail henüz hakkında bir soruşturma veya kovuşturma başlamadan işlemiş olduğu suçun sonrasında olay yerine başkasına ait kimliği bırakarak olay yerinden ayrılırsa, başkasına ait kimlik

bulunmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, failin kullandığı başkasına ait kimlik bilgilerinin gerçek bir kişiye ait olması gerekmektedir”, **4. CD., 21.11.2007, 2006/4634 E., 2007/9761 K.** (www.kazanci.com)

“Burada iftira suçunun özel bir şekli düzenlenmek istenmiştir. Ancak bu suçun unsurları iftira suçu ile uyuşmamaktadır. Aralarında bir benzerlik var ancak bu benzerlik aynı hükümlerin uygulanmasını gerektirecek derecede değildir. Bir suçun özel şeklinden söz etmek için hiç olmazsa bazı müşterek unsurların açıkça bulunması gerekir. Oysa bu suçta öyle bir durum söz konusu değildir.” (SOYASLAN, s. 723). Aynı yönde eleştiri için bkz. **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**¹⁴, s. 1050; **DONAY**, s. 387. Madde de düzenlenen suçun esasen evrakta sahtecilik suçuna daha fazla benzediği yönündeki eleştiri için bkz., **ÜNVER**, s. 125.

¹⁹⁵ **Madde 268-** (1) *İşlediği suç nedeniyle kendisi hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engellemek amacıyla, başkasına ait kimliği veya kimlik bilgilerini kullanan kimse, iftira suçuna ilişkin hükümlere göre cezalandırılır.*

¹⁹⁶ Tartışmalar ve ayrıntılı bilgi için bkz. **ÜNVER**, s. 125-128.

¹⁹⁷ **ÜNVER**, s. 125. “Sanığın hırsızlık suçu nedeniyle hakkında yapılan soruşturma sırasında, Mustafa A. adlı gerçek şahsa ait kimlik bilgilerini kullanma biçimindeki eyleminin, yalnızca TCK’nın 268. maddesinde öngörülen başkasına ait kimlik bilgilerinin kullanılması suçuna uyduğu gözetilmeden, ayrıca TCK’nın 206. maddesi uyarınca cezalandırılmasına karar verilmesi, kanuna aykırıdır.”, **4. CD., 16.01.2013, 2011/22838 E., 2013/465 K. (YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ**, s. 8124).

¹⁹⁸ Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerini kullanma suçunun oluşması için daha önce işlenmiş ve soruşturma ya da kovuşturmaya konu olmuş bir suçun işlenmiş olması şarttır. Aksi halde bu suçun oluştuğundan söz edilemez. (**Kerim ÇAKIR**, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Başkasına Ait Kimlik Veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu”, MÜHF-HAD, Nur CENTEL’e Armağan, C.: 19, S.: 2, Y.: 2013, s. 1553; **CGK, 3.6.2014, 2013/13-643 E., 2014/307 K.**)

veya kimlik bilgilerinin kullanılması suçundan değil, diğer şartlarında oluşması halinde iftira suçundan (TCK m. 267/2) cezalandırılır¹⁹⁹.

İftira suçunda müfterinin mağdura isnat ettiği eylem, suç ya da idari yaptırımı gerektiren hukuka aykırı bir fiil iken; başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması suçunda fail, önceden işlemiş olduğu bir “suç”un takibatını engellemek istemektedir. Yani başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması suçunun işlenebilmesi için, tipik eylem öncesi bir zamanda fail tarafından herhangi bir suçun işlenmiş olması önkoşulunun varlığı zorunludur²⁰⁰; dolayısıyla fail önceden bir suç işlememiş veya işlemediği bir suç nedeniyle ifade verirken kimliği hakkında gerçeği söylemeyerek başkasına ait kimliği veya kimlik bilgilerini verirse, bu suç oluşmaz.

Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması suçunda evrakta sahtecilik veya yalan bilgi beyanı suçun oluşumu için zorunlu bir unsur iken; iftira suçunda değildir²⁰¹.

İftira suçundan basın-yayın yoluyla yani dolaylı olarak haberdar olma mümkünken; başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması suçundan dolaylı olarak haberdar olunması mümkün değildir²⁰².

¹⁹⁹ **YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ**, s. 8116 ; **ÇAKIR**, s. 1546. “5237 sayılı TCY.nın 267/2. maddesinde öngörülen düzenlemenin, iftira suçunda ilgili kişiye yüklenen eylemin maddi eser ve delillerine ilişkin olduğu ve sanığın başkasına ait ticari taşıt kullanma belgesini, soruşturma sırasında, kendisininmiş gibi ibraz etmesinin, aynı Yasanın 268. maddesinde tanımlanan suçun maddi ögesini oluşturduğu gözetilmeden, sanığa verilen cezanın bu gerekçe ile artırılması...”, **4. CD., 28.5.2007, 3350 E., 5014 K. (ÇAKIR, s. 1556, dn. 67).**

²⁰⁰ **ÜNVER**, s. 130.

²⁰¹ **ÜNVER**, s. 125. “Sanığın işlediği suç nedeniyle hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engellemek amacıyla, ismini kullandığı Hüseyin Çınar’ın gerçek kişi olması halinde, 5237 sayılı TCY.nın 268. madde yoluyla 267/1. maddesine uyan iftira, hayali kişi olması halinde ise aynı Yasanın 206/1. maddesinde düzenlenen yalan beyanda bulunmak suçu oluşacağı gözetilmeden, eylemin yalan beyan suçu kabul edilerek yazılı biçimde hüküm kurulması, bozmayı gerektirmiştir.” **6. CD., 08.03.2007, 2006/10878 E., 2007/2626 K. (www.kazanci.com)**

²⁰² **ÇAKIR**, s. 1546.

İKİNCİ BÖLÜM

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNUNDA İFTİRA SUÇU

I. İFTİRA SUÇUNUN MADDİ UNSURLARI

A. SUÇUN KONUSU²⁰³

Suçun konusunu, tipik hareketin yöneldiği kişi ya da şey oluşturur²⁰⁴. Konusuz suç olamayacağı için, fail tarafından gerçekleştirilen hareket, ya bir eşyaya ya da bir şahsın fiziki, maddi yapısına veya bünyesine yönelir²⁰⁵. Suçun konusunu insanın maddi veya manevi varlığı da oluşturabilir²⁰⁶.

Suçun işlenmesi, konuya ya bir zarar verir ya da onun tehlikeye uğramasına neden olur. Bu itibarla suç tipinde ortaya çıkan hareketin yönelik olduğu konunun, hareketten etkileniş derecesine ve şekline göre suçlar; zarar ve tehlike (somut-soyut)

²⁰³ Doktrinde, *suçun konusu* kavramına karşılık olarak, “suçun maddi konusu”; *hukuki değer* kavramına karşılık olarak ise, “suçun hukuki konusu” ifadeleri de kullanılmaktadır (Bkz. **EREM/DANIŞMAN/ARTUK**, s. 234 vd.; **SOYASLAN**, s. 88 vd.)

Hemen yeri gelmişken suçun konusu ile hukuki konusunun aynı olmadığını ve aradaki farkı da izah etmekte yarar görmekteyiz. Suçun konusu yukarıda açıkladığımız gibi hareketin yönelik olduğu ve suç tipinde belirtilen konu iken; suçun hukuki konusu (ya da korunan hukuki değer/menfaat) ise, işlenen fiille ihlal edilen hukuki varlık veya menfaati ifade etmektedir (**Mehmet Emin ARTUK/Ahmet GÖKCEN/A. Caner YENİDÜNYA**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Ankara, 2009, s. 305). Korunan hukuki değer, suçun işlenmesiyle ihlal edilmesine karşılık; suçun işlenmesiyle, suçun konusuna zarar verilmekte veya tehlikeye maruz bırakılmaktadır (**ÖZGENÇ**, s. 201).

Özbek ve diğerleri ise iftira suçunu incelerken, bir başlık altında suçla korunan hukuki değeri, diğer başlık altında ise suçun hukuki konusunu incelemişlerdir ki, hem teknik olarak bu ayırmada hem de suçun hukuki konusu başlığı altında inceledikleri hususta hata yaptığını belirtmek gerekir (Bkz. **ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE**, s. 1074-1075).

²⁰⁴ **Faruk EREM/Ahmet DANIŞMAN/Mehmet Emin ARTUK**, Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara, 1997, s. 236 vd.; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, s. 107; **Yener ÜNVER**, Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Ankara, 2003, s. 130, 131, 142.

²⁰⁵ **ÖZGENÇ**, s. 200.

²⁰⁶ **EREM/DANIŞMAN/ARTUK**, s. 237.

suçları olmak üzere iki şekilde ortaya çıkabilir²⁰⁷. İftira suçu, suçun kanuni tarifinde yer alan fiilin icra edilmesinin yeterli olduğu, bunun dışında suçun konusu üzerinde gerçekten bir tehlikenin meydana gelip gelmediğinin hâkim tarafından araştırılmasına gerek olmayan “soyut tehlike suçu”dur²⁰⁸. Zira suçun oluşması için bir zarar doğması aranmamıştır.

İftira suçunun konusuna ilişkin doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Bir kısım yazara göre²⁰⁹, iftira suçunun konusunu “hukuka aykırı fiil” oluşturur. Diğer bir görüşe göre, iftira suçunun geniş manada mağduru, dar anlamda ise konusu (eylemin yöneldiği şey ya da obje), fail tarafından hakkında gerçek dışı hukuka aykırı bir fiil isnad edilen masum kişidir²¹⁰. Benzer başka görüşe göre ise²¹¹, “bazı hallerde iftira suçunda olduğu gibi suçtan zarar görenle maddi konu birleşebilir. Suçsuz kimse (iftiraya uğrayan), bu suçun maddi konusudur”. ETCK dönemindeki benzer bir görüşe göre ise²¹², “Yasamızın sistemine göre suçun mağduru, adli makam geniş bir belirtiyle yargı organıdır. İftiraya uğrayan kimsede suçun konusu olmaktadır.”

Kanaatimizce bu görüşler suçun konusunu oluşturmamaktadır. Zira suçun konusunu hareketin bizatihi kendisi ya da mağdur oluşturmaz. Suçun konusunu eylemin üzerinde icra edildiği insan veya şey oluşturabilir. Bizce iftira suçunun konusunu, somut olayda iftiraya uğrayan kişinin kişilik hakları (onur, hürriyet, malvarlığı gibi) ile olağan işleyişi etkilenen adli veya idari makamlar oluşturur.

²⁰⁷ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Genel Hükümler, s. 305.

²⁰⁸ ÖZGENÇ, s. 202. Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZGENÇ, s. 200-204; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Genel Hükümler, s. 305-307.

²⁰⁹ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 988; ŞEN/AKSÜT, s. 472; PARLAR/HATİPOĞLU, s. 4218; Vahit BIÇAK, Ceza Özel Hukuku, Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 2011, s. 276. Ayrıca bkz. madde gerekçesi.

²¹⁰ YENİDÜNYA, YTCK'da İftira, s. 2825.

²¹¹ YILDIRIM, s. 25; YILDIRIM, İftira, 182-183 ve 187.

²¹² ŞAHBAZ, s. 493.

B. FİİL²¹³

Fiil, kişinin iradesiyle hakim olduğu, belli bir neticeyi gerçekleştirmeye matuf ve dış dünyada cereyan eden, hukuki varlık veya çıkarları ihlal edici etkiler meydana getiren her türlü (kasıtlı, taksirli, icrai yahut ihmali) bir insan davranışdır²¹⁴. İradi bir insan davranışı (hareket) olmadan suç olmaz. İcrai ya da ihmali bir hareketin mutlaka gerçekleşmesi gerekir²¹⁵.

TCK m. 267’de düzenlenen iftira suçu, seçimlik hareketli bir suçtur²¹⁶. Madde incelendiğinde seçimlik hareketlerden bir kısmının suçun basit şekli olarak bir kısmının ise nitelikli hal olarak düzenlendiği görülmektedir. ETCK döneminde iftira suçunun oluşması için isnat edilen fiilin suç olması gerekmektedir (bkz. m. 285). YTCK ile kapsam genişletilerek hukuka aykırı bir fiil olması yeterli görülmüştür. Böylece suç isnadının yanı sıra disiplin yaptırımını veya başka bir idari yaptırımını gerektiren isnatlar da iftira suçunun konusunu oluşturabilmektedir. Burada isnat edilen fiil en az teşebbüs aşamasında kalmış olmak kaydıyla²¹⁷ kasten ya da taksirle işlenmiş olabileceği gibi²¹⁸; ihmali veya icrai nitelikte de olabilir²¹⁹. Şikâyeteye tabi bir

²¹³ Fiil, doktrinde ve kanunda “hareket”, “eylem”, “davranış” gibi çeşitli terimlerle ifade edilmektedir. Örneğin, TCK m. 2, 20/1, 21/2, 22/1, 99/4 “fiil”; m. 22/2, 31/2, 32, 34/1, 83, 88, 94, 96/1, 102/1, 103/1, 112/1, 113/1, 114/2, 115/2, 117/1, 157/1, 223/1, 235/2, 250/2 “davranış”; m. 22/6, 23, 30/1, 35/1, 67/6, 203, 223/3, 225, 257/1, 319/1, 321, 323/4 “hareket” terimlerini kullanmıştır. Fiil konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**, Genel Hükümler, s. 236-273.

²¹⁴ **Selahattin KEYMAN**, “Cürmi Fiilin Yapısal Unsuru Olarak Hareket”, AÜHFD, C.: XL, S.: 1-4, Y.: 1988, s. 153; **ÖZGENÇ**, s. 155; **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**, Genel Hükümler, s. 238.

²¹⁵ **HAKERİ**, s. 144.

²¹⁶ Suçun oluşması için suçun kanuni tanımında yer alan birden fazla hareket içerisinde sadece birisini yapmakla suç işlenmiş oluyorsa bu durumda seçimlik hareketli suç vardır ve bir suçun seçimlik olup olmadığını, suçun kanuni tanımında yer alan hareketlerin “virgül” ya da “veya”, “ya da” bağlaçları ile seçimlik bir şekilde sayılmasından anlayabiliriz (**Fatih BİRTEK**, Pratik Ceza Hukuku (Genel Hükümler), Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul, 2012, s. 60-61).

²¹⁷ **ÜNVER**, s. 54; **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**¹¹, s. 988.

²¹⁸ **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**¹⁴, s. 1043; **SOYASLAN**, s. 713; **YENİDÜNYA**, *YTCK’da İftira*, s. 2835; **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**¹¹, s. 988; **ÜNVER**, s. 54; **ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAĞIZ/TEPE**, s. 1075.

suçun isnadı halinde iftiranın oluşup oluşmayacağı konusu doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre, şikâyet tabi suçlarda, suçtan doğrudan zarar gören dışındaki kişiler tarafından yapılan şikâyetler iftira suçunu oluşturmaz²²⁰. Diğer görüşe göre ise takibi şikâyet tabi bir suçun isnadı halinde de iftira suçunun gerçekleştiğini kabul etmek gerekir; zira şikâyet suçun bir unsuru değil, muhakeme şartıdır²²¹.

İsnadı oluşturan fiil, hukuka uygunluk nedenlerinden herhangi birisini içeriyorsa ve fiili hukuka uygun hale getiren bir neden de belirtilmemişse, bu çerçevede işlenen fiil suç olarak nitelendirilemez ve böylece iftira suçu meydana gelemez²²². Ayrıca isnat edilen bu fiilin açık ve belirli olması gerekir ki, bundan anlaşılması gereken ise fiilin bütün özellikleri ile ortaya konulmuş veya isnat edilen suçun isminin belirtilmiş olması değil, isnat edilen fiilin gerçekte işlenmiş olsaydı her hangi bir suç tipini oluşturacak veya idari ya da disiplin yaptırımını gerektirecek olmasıdır²²³.

İftira suçu iki temel şekilde işlenebilir²²⁴:

²¹⁹ ÜNVER, s. 54; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1043; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 988; ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAĞIZ/TEPE, s. 1075. YENİDÜNYA, YTCK'da İftira, s.2835.

²²⁰ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1044; EREM, Şerh, C.: II, s. 1521; ŞAHBAZ, s. 498; YILDIRIM, s. 49; ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAĞIZ/TEPE, s. 1078.

²²¹ ÜNVER, s. 54; SOYASLAN, s. 714. Ayrıca bkz. ve kısz. ÖNDER, Özel Hükümler, s. 289-290; YİĞİTBAŞ, s. 829 vd.; DÜNDAR, s. 303 vd.; MALKOÇ, s. 4604 vd. ETCK döneminde Yargıtay tarafından verilen bir karar şu şekildedir: “iftira suçunda isnat olunan fiilin takibat icrasını müstelzim bir suç olması lazımdır” 4. CD., 24.12.1935, 5778 E., 7420 K. (ÖNDER, Özel Hükümler, s. 288).

²²² TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 989.

²²³ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 989.

²²⁴ ETCK m. 285 ile yasaklanan fiil failin, “ Adliye veya keyfiyeti Adliye tevdi mecbur olan bir makama veya kanuni takib yapacak veya yaptırabilecek bir mercie ihbar veya şikayette bulunarak suçsuz olduğunu bildiği bir kimseye suç isnad...” etmesi yahut “... o kimse aleyhinde böyle bir suçun maddi eser ve delillerini...” uydurması şeklinde ifade edilmişti. Suçsuz olduğu bilinen bir kimseye, yetkili mercilere yapılan ihbar ya da şikayet yoluyla suç isnad edilmesi şekli iftira, bu kimse hakkında suçun maddi eser ve delillerinin uydurulması suretiyle isnadda bulunulması ise maddi iftira olarak doktrinde isimlendirilmekteydi. ETCK'nın bu düzenlemesine göre, iftira suçu seçimlik hareketi bir suçtu ve bu sebeptendir ki maddi veya şekli iftira sayılan hareketlerden birinin yapılmasıyla suç teşekkül etmekte, her

a) Yetkili makamlara ihbar ve şikâyetle bulunarak doğrudan ya da basın ve yayın yoluyla dolaylı olarak suç işlemediğini bildiği kimseyi ceza soruşturması veya kovuşturmasına uğratmak ya da bu kimse hakkında idari yaptırım uygulanmasını sağlamak için hukuka aykırı bir fiilin isnat edilmesi suretiyle.

Fiilin bu şeklini, iftira doğrudan ya da dolaylı bir bildirimle gerçekleştiğinden şekli iftira olarak isimlendirebiliriz (TCK m. 267/1).²²⁵

b) Suç işlemediği bilinen kişiye isnat edilen suçun ya da idari yaptırımı gerektiren fiilin maddi eser ve delillerinin uydurulması suretiyle.

Fiilin bu şeklini ise, bildirimden ziyade suçun ya da idari yaptırımı gerektiren fiilin delilleri oluşturulduğundan maddi iftira olarak adlandırabiliriz (TCK m. 267/2).²²⁶

Doktrinde ise bu suçu incelerken *şekli ve maddi iftira* olarak ayıran yazarlar²²⁷ olduğu gibi, şekli iftirayı da ihbar ve şikâyet yoluyla gerçekleştirilme biçimi için *doğrudan iftira* ve basın yoluyla gerçekleştirilen biçimi için de *dolaylı iftira* diye alt gruplara ayıran²²⁸ yazarlarda bulunmaktadır. Aynı ayırım çerçevesinde *bayağı iftira* (şekli iftira) ve *düzmeli iftira* (maddi iftira) olarak tasnif eden²²⁹ ve nihayet suçun işlendiği aracı esas alarak *doğrudan iftira* ve *dolaylı iftira* olarak²³⁰ konuyu inceleyen yazarlar da bulunmaktadır²³¹.

ikisinin birden gerçekleşmesi halinde de tek suçun varlığı kabul edilmekteydi (ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1036, dn. 20).

²²⁵ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1036.

²²⁶ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1036.

²²⁷ EREM, İftira, s. 1063; ÖNDER, Özel Hükümler, s. 278, 282 vd. ; GÖZÜBÜYÜK, TCK Açıklaması, C.: III, s. 416; YAŞAR/GÖKCEN/ARTUÇ, s. 8050 vd.; YENİDÜNYA, s. 3; MERAN, s. 184; SOYASLAN, s. 716. Anılan son yazara göre, şekli iftiraya doğrudan iftira, maddi iftiraya ise dolaylı iftira adı verilir (a.g.e., s. 716).

²²⁸ ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAĞIZ/TEPE, s. 1077 vd.

²²⁹ DÜNDAR, s. 294.

²³⁰ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 985.

²³¹ Ünver, “bu ayırımı sadece suçun tipe uygun eylem unsurunun gerçekleştirilme biçimine işaret ettiği ve fakat suçu daha nitelikli hale getirmediği veya cezasının miktar ve türü açısından

1. ŞEKLİ İFTİRA

a) İhbar

İhbar, re'sen kovuşturulan bir suçun veya disiplin yahut idari bir yaptırım gerektiren hukuka aykırı bir fiilin herhangi bir kişi tarafından ve takibi şikâyeteye tabi bir suçun ise şikâyeteye hakkı olan kimse dışındaki veya onun iradesini yerine getiren kimse dışındaki bir kişi tarafından soruşturma ve kovuşturma makamlarına veya bu bildirim bu organlara bildirme zorunluluğu olan ve CMK m. 158'de sayılan makamlara herhangi bir yolla (sözlü veya yazılı) bildirmektir²³².

İhbar herkese tanınmış bir hak olup, ihbarda bulunan kimsenin hukuka aykırı fiil sebebiyle zarar görmesi şart değildir. İstisnaları olmakla birlikte²³³ kimse yetkili makamlara suç duyurusunda bulunmakla mükellef değildir²³⁴. Kişiler ihbarda bulunma hususunda özgürdürler, bu haklarını kullanmaktan sarfınazar edebilirler ki daha sonra ihbardan feragattan feragat ederek bu hakkını kullanabilir. Ancak yapılan ihbarın geri alınması mümkün olmadığı gibi ihbar tek taraflı ve yapılanca sonuç doğuran bir haktır²³⁵.

Bu hakkın iftira suçu kapsamında değerlendirilmesinde esas olan, failin Anayasa m. 36'da düzenlenmiş olan hak arama hürriyeti ve m. 74'de yer alan dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkının gereğini yerine getirip başvuruda bulunması değil, “işlenmediğini bildiği” hukuka aykırı bir fiilden dolayı yetkili makamlara başvurmak suretiyle suç mağdurunun aleyhine bir hukuka aykırı fiil isnat etmesidir²³⁶. Bunun için failin kendi kimliğini açıklaması veya doğru

önemli olmadığı ve tipik davranış normların gerçekleştirilme biçiminin farklılığına işaret etmek dışında suçun diğer tüm unsur ve koşulları açısından bir farklılık veya özelliğinin bulunmadığını” haklı olarak ifade etmektedir (ÜNVER, s. 45).

²³² ÜNVER, s. 55.

²³³ Bkz. TCK m. 278, 279, 280.

²³⁴ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1037.

²³⁵ ÜNVER, s. 55.

²³⁶ ŞEN/AKSÜT, s. 473.

bildirmesi zorunlu değildir. Zira isimsiz veya sahte, müstear isimle yapılan ihbar durumunda da iftira suçu vücut bulur²³⁷.

Kanunumuz ihbarda şekil serbestliğini kabul etmiştir. İhbar, sözlü ya da yazılı yapılabilir, ancak sözlü yapılan ihbarlar bir tutanak vasıtasıyla tespit edilmelidir (bkz. CMK m. 158/5). Telefon, telgraf, elektronik posta veya imzalı, imzasız, adı yazılı ya da adsız mektup yoluyla da ihbarda bulunulabilir²³⁸.

4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun²³⁹ m. 4'te memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkındaki ihbarların soyut ve genel olmaması, kişi veya olay belirtilmesi, iddiaların ciddi bulgu ve belgelere dayanması, dilekçe sahibinin doğru ad, soyad ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin bulunmasının zorunlu olduğu ve bu özellikleri taşımayan ihbar ve şikâyetler C. Başsavcılar ve izin vermeye yetkili merciler tarafından işleme konulmayacağı öngörüldüğünden, belirtilen nitelikleri taşımayan bir ihbar, diğer koşulları mevcut olsa bile iftira suçunu oluşturmaz²⁴⁰.

b) Şikâyet

Şikâyet, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olan bir suçun şikâyete hakkı olan kimse veya onun kanuni veya iradi temsilcisi²⁴¹ tarafından altı aylık hak düşürücü süre içinde (TCK m. 73/1) kanunda belirtilen (CMK m. 158)

²³⁷ SOYASLAN, s. 716.

²³⁸ GÖZÜBÜYÜK, TCK Açıklaması, C.: III, s. 417; DÜNDAR, s. 297; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1037.

²³⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Selman Sacit BOZ, Memur Yargılanmasında İzin ve İtiraz Süreci, Ankara, 2014.

²⁴⁰ Aynı yönde TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 985-986; ÜNVER, s. 56; YAŞAR/GÖKCEN/ARTUÇ, s. 8058. Aksi yöndeki görüş için bkz. ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAĞIZ/TEPE, s. 1079.

²⁴¹ “Küçük olan mağdurun annesinin şikâyetçi olmadığından bahisle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş ise de, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 336/1. maddesindeki "Evlilik devam ettiği sürece ana ve baba velayeti birlikte kullanırlar" hükmü uyarınca babanın beyanı alınmadan şikâyet yokluğundan bahsedilemez” 9. CD., 14.04.2010, 2010/3106 E., 2010/4290 K. (www.kazanci.com)

yetkili kişi veya makamlardan o kişinin cezalandırılmasını istemesi anlamına gelir²⁴². Başka bir deyişle hem bir muhakeme şartı (TCK m. 73/1) hem de suçun öğrenilme şekli (TCK m. 158) olan “şikâyet” yoluyla müfteri kendisine karşı hukuka aykırı bir fiil işlendiğini söyleyerek, kendisini mağdur konumuna sokarak, yetkili makamlara ihbarda bulunmaktadır²⁴³. Kanun koyucu, hangi suçların şikâyet üzerine takip edileceğini suç tanımlamalarını yaparken düzenlemiştir.

şikâyetin kural olarak yazılı olarak yapılması, sözlü olarak yapılması halinde ise CMK m. 158/5 uyarınca tutanağa geçirilmesi, gerekir. Suçtan zarar görenler birden fazla ise, her biri ayrı ayrı şikâyet hakkını kullanabilecekleri gibi, birlikte de kullanabilirler.

şikâyet hakkı, kamu kudreti kullanıcıları ile muhatap olan bireylerin, karşılaştıkları kamu görevlilerinin tasarruflarının hukukilik denetiminin yapılmasını sağlamak, şüphenin giderilmesi ve varsa hukuka aykırılığın ortadan kaldırılması amacıyla Anayasa m. 36/1, 40/1 ve 74 tarafından güvenceye alınmış, hukuk devletinin olmazsa olmaz haklarından²⁴⁴. TCK m. 121’de bu hakkı hukuki bir neden olmaksızın engelleyen kişilerin cezalandırılacağı düzenlenmiřtir²⁴⁵.

Fail, mağdurun işlemediğini bildiğı hukuka aykırı fiili isnat ettiğı tarih itibariyle şikâyet süresi geçmişse, hak düşürücü süre dolduğundan fiil soruşturulamayacak ve iftira suçu oluşmayacaktır. Yine takibi şikâyete tabi suçlarda, şikâyet bir dava şartı olduğundan, bu şartın gerçekteşmemesi durumunda soruşturma veya kovuşturma işlemlerine başlanamayacaktır.

²⁴² ÜNVER, s. 55; Yener ÜNVER/Hakan HAKERİ, Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Baskı, Ankara, 2014, s. 88.

²⁴³ YILDIRIM, s. 35.

²⁴⁴ şEN/AKSÜT, s. 477; ÜNVER/HAKERİ, s. 89.

²⁴⁵ **Madde 121-** (1) Kişinin belli bir hakkı kullanmak için yetkili kamu makamlarına verdiğı dilekçenin hukuki bir neden olmaksızın kabul edilmemesi halinde, fail hakkında altı aya kadar hapis cezasına hükmolunur.

Şikâyet (veya ihbar) dilekçesinde (ya da beyanında) suçlunun cezalandırılmamasını gerektiren hususlarda (örneğin, ilgilinin rızası, meşru savunma veya kanun hükmünü icra gibi hukuka uygunluk nedenlerinin varlığı) belirtilmişse, yine iftira suçu gerçekleşmeyecektir. Fakat fail şikâyet (veya ihbar) dilekçesinde bu tür hususların varlığını gizlemiş ise, bu durumda iftira suçu gerçekleşmiş olur.²⁴⁶

Şikâyet kişiye tanınmış bir hak olup, yükümlülük olmamakla birlikte, herkese de tanınmış değildir. Bu hakkı şikâyete hakkı olan ayırt etme gücüne sahip kişi kullanabilir²⁴⁷. Feragat edilmesi de geri alınması da mümkün bir hak olmakla birlikte feragattan feragat veya geri almadan sonradan vazgeçme ve yeniden şikâyet geçerli değildir. Zira feragat tek taraflı bir işlem iken, şikâyetin geri alınması iki taraflı bir işlemdir ve hukuksal sonuç doğurabilmesi için şikâyet edilenin bu geri alınmayı kabul etmesi gerekmektedir.²⁴⁸

Bir kimse soruşturma aşamasında kendisine iftira edildiği ve müfterinin cezalandırılmasını istediğini belirterek açıkça şikâyetçi olmuş ve sonra duruşmada ölmüş ise ne olacaktır? Bu durumda kişinin şikâyetinden vazgeçmediğini kabul ederek davaya devam edilmesi gerekir²⁴⁹. Nitekim Yargıtay'ın da bu yönde kararları mevcuttur²⁵⁰.

²⁴⁶ **BAYRAKTAR**, s. 198; **ŞAHBAZ**, 498; **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**¹⁴, s. 1044.

²⁴⁷ “...mağdurun nüfus kaydı getirilerek taksirle yaralama suçunda şikâyet hakkını kullanabilmesi bakımından ayırt etme gücüne sahip olup olmadığına dair rapor alındırdıktan sonra, ayırt etme gücüne sahip olmadığına anlaşılmaması halinde sanık hakkındaki davanın şikâyet yokluğundan düşürülmesi, ayırt etme gücüne sahip olması halinde ise yargılamaya devamla sonucuna göre hüküm kurulması gerektiğinin gözetilmemesi” **9. CD., 18.01.2011, 2009/3273 E., 2011/98 K.** (www.kazanci.com)

²⁴⁸ **ÜNVER**, s. 55.

²⁴⁹ **ÜNVER/HAKERİ**, s. 94.

²⁵⁰ “Şikâyetçi Şemsettin, soruşturma evresinde sanıktan şikâyetçi olduğunu açıklamıştır. Şikâyetçi, kovuşturma aşamasında ifadesi alınmadan ölmüştür. 5237 sayılı TCK'nın 64. maddesinde, sanığın ölmesi halinde davanın düşürülmesi kurumu düzenlendiği, 5271 sayılı CMK'nın 243. maddesinde öngörülen düzenleme ise; katılanın, katılma kararından sonraki bir süreçte şikâyetinden vazgeçmesi veya ölmesi halinde katılmanın hükümsüz kalacağına ilişkindir. Bu düzenlemede ayrıca mirasçılarının da katılanın haklarını takip etmek üzere davaya katılabilecekleri de öngörülmüştür. Görülüyor ki, getirilen bu düzenlemeyle şikâyetçinin davaya katılmadan önce ölümü halinde davanın düşürülmesinin öngörülmediği, yalnızca ölüm

Şikâyet yoluyla, suç işlemediğini bildiği masum kişi hakkında yetkili makamlara suç isnadında bulunulması iftira suçuna vücut verir. Zira bu durumda yasal bir hakkın kullanılması söz konusu değildir ve TCK m. 267'nin unsurları gerçekleştiği için failin iftira suçundan cezalandırılması gerekir²⁵¹.

Şikâyetçinin beyanında belirli kelime ya da cümleler kullanması gerekmez. Dilekçesinde veya tutanakta fiilin cezalandırılması isteğini gösteren herhangi bir ifadenin varlığı, şikâyet şartının gerçekleşmesi için yeterlidir. *Cezalandırılmasını istiyorum, o cezasını bulsun, şikâyetçiyim, davacıyım, ihbar ediyorum* gibi ifadeler yeterlidir²⁵².

c) İhbar ve Şikâyetin Yapılacağı Makam

TCK m. 267'ye göre ihbar ya da şikâyet “*yetkili makamlara*” yapılmış olmalıdır. ETCK döneminde ise iftira suçunun oluşumu bakımından ihbar ya da şikâyetin yapılabileceği makam ve merciler, “...*adliye veya keyfiyeti adliye tevdie mecbur olan bir makama veya kanuni takib yapacak veya yaptırabilecek mercie...*” denilerek, üç kategoride düzenlenmişti. Yetkili makamın belirlenmesi, iftiranın konusu olan gerçek dışı hukuka aykırı fiilin mağdur hakkında ceza soruşturması ya da kovuşturması başlamasını mı yoksa idari bir yaptırım

halinin katılma kararını hükümsüz hale getireceğinin ifade edildiği, anılan düzenlemeye şikâyet hakkının sona ermeyeceği, çünkü şikâyet hakkı şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardan olup, somut olaya göre, soruşturma evresinde açıkça şikâyetçi olduğunu bildiren Şemsettin'in duruşma sırasında henüz dinlenmeden önce öldüğü ve şikâyetinden vazgeçmediği halde, CMK'nın 243. maddesi yanlış yorumlanarak yazılı biçimde sanık hakkındaki davanın düşürülmesine karar verilmesi, bozmayı gerektirmiş” 2. CD., 23.06.2009, 2008/30475 E., 2009/30297 K. (www.kazanci.com)

²⁵¹ “Katılanın beyanı, 18.10.2010 tarihli bilirkişi raporu ile tüm dosya kapsamına göre; sanığın, aleyhine yapılan icra takibinin dayanağını oluşturan tahliye taahhütnamesi altındaki imzanın kendisine ait olmadığını, katılan tarafından sahte olarak düzenlendiğini iddia ederek Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyetle bulunmak suretiyle işlemediğini bildiği halde mağdur hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını sağlamak için hukuka aykırı bir fiil isnat ettiği anlaşıldığından sübuta eren ve unsurları itibarıyla oluşan iftira suçundan mahkumiyeti yerine yazılı gerekçe ile beraatine karar verilmesi” 9. CD., 05.11.2014, 2014/6613 E., 2014/11032 K. (www.uyap.gov.tr)

²⁵² Nur CENTEL/Hamide ZAFER, Ceza Muhakemesi Hukuku, 10. Bası, İstanbul, s. 86; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1038.

uygulanmasını mı sağlamaya yönelik olması bakımından önemlidir²⁵³. Ancak hemen ifade etmek gerekir ki, ihbar veya şikâyetin hangi mercie yapılması gerektiği hususu basın yayın yoluyla işlenen iftira suçu bakımından önem arz etmez. Zira basın yayın yoluyla gerçekleştirilen iftiralar, yetkili mercie doğrudan ulaşmamakta, dolaylı biçimde yapılmış olmaktadır.

Suçla ilişkin ihbar veya şikâyetin yapılacağı makamlar CMK m. 158’de gösterilmiştir. Buna göre, suçla ilişkin ihbar veya şikâyet, C. Başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabilir. Valilik veya kaymakamlığa ya da mahkemeye yapılan ihbar veya şikâyet, ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir. Yurt dışında işlenip ülkede takibi gereken suçlar hakkında Türkiye'nin elçilik ve konsolosluklarına da ihbar veya şikâyetle bulunulabilir. Bir kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluş idaresine yapılan ihbar veya şikâyetler, gecikmeksizin ilgili C. Başsavcılığına gönderileceğinden bu makamları da görev alanlarına giren suçlar bakımından yetkili makam olarak zikredebiliriz (bkz. CMK m. 158/1, 2, 3, 4). İhbar veya şikâyetin yapılabilmesi için makamları yalnızca CMK m. 158’de sayılanlarla sınırlı olarak anlamamak gerekir²⁵⁴. Bu makamlar CMK m. 158’de veya başka kanunlarda açıkça düzenlenen (mesela 4483 sayılı MvDKGYUK veya 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu) makamlardır²⁵⁵. Burada önemli olan ilgili makamın, kendisine ulaşan ihbar veya şikâyeti soruşturma ve kovuşturma yapmaya yetkili makamlara aktarma görevinin olup olmadığı hususudur. TCK m. 279 uyarınca kamu görevlilerinin görevleriyle bağlantılı olarak öğrendikleri suçları bildirme yükümlülükleri nedeniyle, herhangi bir kamu görevlisine suçun ihbar edilmesinin de

²⁵³ **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**¹⁴, s. 1040.

²⁵⁴ “Yetkili merciler arasında Adalet Bakanlığı, diğer bakanlıklar ile TBMM ile Cumhurbaşkanlığı da sayabiliriz. Zira bunlar bizim uygulamamız ve mevzuatımız bakımından her türlü şikâyeti kabul etmek ve ilgili mercilere ulaştırmak durumundadırlar.” (**MALKOÇ**, s. 4611).

²⁵⁵ **ÖNDER**, Özel Hükümler, s. 286; **BOZ**, s. 60; **BAYRAKTAR**, s. 164; **EREM**, Şerh, C.: II, s. 1522; **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**¹¹, s. 986; **YAŞAR/GÖKCEN/ARTUÇ**, s. 8059; **ÜNVER**, s. 60; **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**¹⁴, s. 1040; **YENİDÜNYA**, *YTCK’da İftira*, s. 2833; **MALKOÇ**, s. 4611. Karşı görüş için bkz. **GÖZÜBÜYÜK**, TCK Açıklaması, C.: III, s. 418.

iftira suçunu oluşturabileceğini savunan yazarlar olduğu gibi²⁵⁶, aksi görüşteki yazarlar ise bu görüşün kabulü halinde TCK m. 278 ve 280'nin de göz önüne alınması gerektiği, bu durumda da neredeyse herkese yapılan ve suç isnadı içeren her bildirimin iftira suçu açısından ihbar kabul edilmesi gerektiği, bu durumun ise suç tipinin işleniş biçiminin neden ihbar, şikâyet ve basın yayın yoluyla sınırlandırıldığını izah edemeyeceğini belirtmektedirler²⁵⁷.

İdari yaptırımı gerektiren gerçek dışı fiillerin isnadı durumunda önemli olan husus, ihbar veya şikâyetin söz konusu yaptırımı uygulamaya veya uygulamaya yetkili makamı harekete geçirmeye olanaklı bir mercie yöneltilmiş olması gerekir²⁵⁸. Bunun için idari yaptırımın uygulanmasını gerektirecek nitelikte gerçek dışı (=asılsız) bir isnadın yapılması gerekli ve yeterli olup, bu idari yaptırımın kişisel veya mali haklara ilişkin olmasının herhangi bir önemi bulunmamaktadır²⁵⁹.

Kabahatler hakkındaki isnadın ise yaptırımı uygulamakla yetkili makamlara yapılması gerekir²⁶⁰.

d) Basın ve Yayın Yoluyla Fiilin İşlenmesi

ETCK döneminde şekli iftira, sadece kovuşturma mercilerine ihbar veya şikâyet yoluyla yapılabilmekteydi. Doktrinde iftiranın basın ve yayın yoluyla işlenmesi halinde cezalandırılmaması eleştirilmekteydi²⁶¹. Kanun koyucu TCK m. 267 ile iftira suçunun basın yayın yoluyla da, diğer bir ifade ile yazılı ve/veya diğer kitle iletişim araçlarıyla yapılan yayınlarla da işlenebileceğini düzenleme altına aldı²⁶². Basın ve yayın yolu ile deyiminden; her türlü yazılı, görsel, işitsel ve

²⁵⁶ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1040; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 986.

²⁵⁷ ÜNVER, s. 60-61; YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8060.

²⁵⁸ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1041; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 986.

²⁵⁹ ÜNVER, s. 62.

²⁶⁰ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8060.

²⁶¹ YENİDÜNYA, s. 67-68, 125-126.

²⁶² Doktrinde basın ve yayın yoluyla bir kimseye işlemediği bir fiili isnat etmenin iftira suçunu değil hakaret suçunu oluşturacağı belirtilmektedir ki bu görüşe katılmak mümkün değildir:

elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar anlaşılır (TCK m. 6/1, g). Bu düzenleme ile suçun doğrudan bildirilmesi şekilleri olan ihbar veya şikâyet yoluna ilaveten üçüncü bir yol olarak dolaylı bildirim şekli olarak basın ve yayın yolu eklenmiştir. Gerekçeye göre “*Cumhuriyet savcıları, kamu adına re’sen soruşturulabilen suçlarla ilgili olarak yayınlanan haberleri ihbar kabul ederek, soruşturma başlatmaktadırlar. Bu bakımdan, basın ve yayın yolu ile bir kişiye gerçeğe aykırı olarak hukuka aykırı fiil isnat edilmesi hâlinde, iftira suçu oluşur*”.

Suçun basın yoluyla işlenmesi halinde, suç yayın anında oluşur ve süreli veya süresiz yayınlar yoluyla işlenen suçlardan eser sahibi sorumludur²⁶³ (Basın Kanunu m. 11/1, 2). Ancak eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında bulunması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde, sorumlu müdür ve yayın yönetmeni, genel yayın yönetmeni, editör, basın danışmanı gibi sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili sorumlu olur. Ancak bu eserin sorumlu müdürün ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin karşı çıkmasına rağmen yayımlanması halinde, bundan doğan sorumluluk yayımlatana aittir (Basın Kanunu m. 11/3).

“AİHS, 7. maddesinde, “kanunilik ilkesi” temelinde, “bir fiil veya ihmalden dolayı” diyerek “fiilsiz suç olmaz” kuralına yer vermiş bulunmaktadır. Kuralın istisnası yoktur. Ceza hukukunda fiil, failin nesnel, yani başkalarının beş duyularıyla algılayabildikleri davranışlarıdır. Bu açıdan bakıldığında, CK’nun iftirayı düzenleyen 267. maddesinin, AİHS’ni sağlamadığı gözlenmektedir. Gerçekten, iftira kısaca bir kimsenin bir kimse hakkında işlemediğini bildiği halde kovuşturmaya yetkili mercie bir suçu işlediğini ihbar etmesi veya şikâyetinde bulunmasıysa, “basın ve yayın” yoluyla bir kimseye işlemediği bir fiili isnat etmek hakaret olabilir, ama iftira olmaz, çünkü failin iftira olarak nitelendirilebilecek bir fiili bulunmamaktadır. Burada, fail, olan bir fiilinden değil, olmayan bir fiilinden sorumlu tutulmaktadır.” **Zeki HAFIZOĞULLARI**, “*Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini Sağlamayan Ceza Ve Ceza Muhakemesi Hukuku Düzenlemeleri Ve Uygulamaları*”, <http://www.zekihafizogullari.com/Makaleler/Ceza%20Muhakemesi%20Meseleleri.doc> (E.T.: 29.04.2015).

²⁶³ “21.2.2010 tarihli gazetede yayınlanan yazı içeriğiyle (basın yoluyla) işlenen iftira suçundan dolayı cezai sorumluluğun, 5187 sayılı Basın Yasasının 11/2 maddesi uyarınca yazıyı yazan (eser sahibi olan) şüpheli A.S.’ye ait olduğu ve Y... Gazetesi sorumlu yazı işleri müdürü şüpheli M.K.’nın anılan yasa hükmüne göre cezai sorumluluğunun bulunmadığı açıktır. Eyüp Cumhuriyet Başsavcılığının iftira suçu nedeniyle şüpheli M.K. hakkında yukarıdaki gerekçeye dayanarak verdiği kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı yapılan itirazın kabulüne ilişkin merci kararı hukuka aykırıdır.” **4. CD, 30.11.2011, 2011/1635 E., 2011/22906 K.** (www.kazanci.com)

Basın yayın yoluyla iftiranın konusunu da suçlar, kabahatler veya disiplin fiilleri meydana getirmektedir. Belirtilen hukuka aykırı fiillerden herhangi birisinin²⁶⁴ müfteri tarafından basın yayın yoluyla masum kişiye isnat edilmesi halinde, iftira suçu oluşur. Yetkili makamın, yayın yoluyla öğrendiği suç isnadı hakkında cezai veya idari bir soruşturma başlatıp başlatmaması suçun tamamlanması açısından önem arz etmez.²⁶⁵

Doktrinde, YTCK’da iftira suçunun basın ve yayın yoluyla işlenebileceğine ilişkin düzenleme yapılması, iftira ve hakaret suçları arasında karışıklığa yol açacağı, basının haber verme ve toplumun bilgilendirme hakkını da kısıtlayacağı²⁶⁶ ve bu hükmün “fiilsiz suç olmaz” kuralını açıkça tehdit ettiği²⁶⁷ gerekçeleriyle eleştirilmiştir. Oysaki iftira suçunun oluşması için mağdurun fiili işlemediğinin bilinmesi gerektiği madde de açıkça ifade edilmiştir. “İşlemediğini bildiği halde” şartı gerçekleşmemiş ise iftira suçu oluşmayacak, bu nedenle de, düzenlenen hükmün basının haber verme ve toplumun haber alma hakkını gereksiz yere sınırlandırdığından söz edilemeyecektir²⁶⁸.

²⁶⁴ Örneğin bir memura yönelik disiplin suçu işlediğine ilişkin bir haber gazetede yer alsa veya hukuka aykırı herhangi bir fiil yer alsa (suç olması şart değil), bu durumda basın mensubunun iftira suçunun faili olacağını söylemek mümkündür (**Mahmut KOCA**, *Yeni Türk Ceza Kanunu’nun Basın Özgürlüğüne İlişkin Getirdiği Hükümler*, Bilişim Hukuku, İstanbul, 2006, s. 394).

²⁶⁵ **YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ**, s. 8061.

²⁶⁶ **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹**, s. 987; **Duygun YARSUVAT/Köksal BAYRAKTAR ve diğerleri**, “*Türk Ceza Kanunu Tasarısı Hakkında Galatasaray Üniversitesi’nin Görüşü*”, Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar, TBBY: 71, Ankara, 2004, s. 315; **KOCA**, Bilişim, s. 394; **Fikret İLKİZ**, “*Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Basın Yayın Fiilleriyle İlgili Düzenlemeler*”, Hukuk ve Adalet Dergisi, Y.: 2, S.: 5, Nisan 2005, s. 334; **YILDIRIM**, s. 38.

²⁶⁷ **Zeki HAFIZOĞULLARI**, Türk Ceza Hukuku Ders Notları, s. 259, <http://www.zekihafizogullari.com/CezaHukuku%20Ders%20Notlari.pdf> (E.T.: 02.04.2015).

²⁶⁸ **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴**, s. 1064. Ancak basının, verdiği haber nedeniyle ceza kovuşturmasına uğrayacağı korkusunun, haberin gerçeklik unsuru açısından aşırı bir değerlendirmeye gitmesi ve bu nedenle de basının gerçekliğinden kuşku duyduğu bir olayı haber olarak verme konusunda çekingen davranacağı ortadadır. (**TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹**, s. 987, dn. 36). Ayrıca bkz. **YILDIZ**, s. 324-325; **Hakan HAKERİ**, “*Madde Madde Yeni TCK*”, http://www.hakanhakeri.com/radikal_yazi.html (E.T.: 02.04.2015); **KOCA**, Bilişim, s. 394.

e) Hukuka Aykırı Fiil İsnadı

ETCK döneminde iftira suçunun oluşumu için mağdura isnat edilen fiilin “suç” olması gerekirdi²⁶⁹. YTCK ile birlikte, isnat edilen fiilin mutlaka suç olması gerekmemekte, hukuka aykırı olması yeterli olmaktadır. Gerçekten her suç hukuka aykırı bir fiildir, ancak her hukuka aykırı fiil mutlaka suç değildir²⁷⁰. ETCK döneminde disiplin cezası gerektiren eylemlerin de iftira suçu kapsamında cezalandırılmasına imkân sağlayacak bir düzenlemenin yapılması gerektiği belirtilmekteydi²⁷¹. Doktrindeki bu eleştiriler de dikkate alınarak yerinde ve haklı bir düzenleme ile²⁷² YTCK’da bu husus düzenlenmiştir ve fakat bu düzenlemeye karşı olan yazarlar²⁷³ da bulunmaktadır.

- Soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını gerektiren hukuka aykırı bir fiilin (suçun) isnadı: Soruşturma ve kovuşturma, bir suçun işlendiği iddiası ile ilgili olarak adli makamlar tarafından yürütülen ceza muhakemesi evreleridir (bkz. CMK m. 2/1, e, f). Mağdura isnat edilen fiilin, kanunilik ilkesinin bir gereği olarak, isnat edildiği anda cezalandırılabilir bir eylem olması gerekmektedir²⁷⁴. İsnat edilen fiil TCK’da yaptırıma bağlanan herhangi bir suç olabilir. Ayrıca özel kanunlar ile düzenlendiği halde, TCK genel hükümlerinde suçlara özgü yaptırımlar olarak gösterilen hapis veya adli para cezası yaptırımları öngörölmüş olan fiiller de bu kapsamda değerlendirilerek suç isnadı sayılır²⁷⁵. Dolayısıyla burada bahsedilen “hukuka aykırı fiil”den, “suç” oluşturan fiiller anlaşılmalıdır. Hatta iftira da ceza

²⁶⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **ÖNDER**, Özel Hükümler, s. 287 vd.

²⁷⁰ **Çetin ARSLAN/Bahattin AZİZAĞAOĞLU**, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara, 2004, s. 1089.

²⁷¹ **EREM**, Şerh, C.: II, s. 1519; **EREM**, İftira, s. 1064; **GÖZÜBÜYÜK**, TCK Açıklaması, C.: III, s. 416; **YENİDÜNYA**, s. 69.

²⁷² Aynı yönde **ÜNVER**, s. 61.

²⁷³ **KESKİN**, s. 224; **YILDIRIM**, s. 45.

²⁷⁴ **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**¹⁴, s. 1043.

²⁷⁵ **YAŞAR/GÖKCEN/ARTUÇ**, s. 8057; **ÖNDER**, Özel Hükümler, s. 288; **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**¹⁴, s. 1043.

kanununda suç olarak düzenlendiğinden, masum kişinin iftira ettiğini söylemek de diğer koşulların varlığı halinde iftira suçunu oluşturabilir²⁷⁶.

İsnat edilen hukuka aykırı fiilin tamamlanmış bir suça ilişkin olması ya da hakkında asılsız isnatta bulunulan kimsenin asli fail olarak ihbar veya şikâyet edilmesi şart değildir. Mağdur hakkındaki asılsız isnadın teşebbüsün ya da iştirakin cezalandırılabilir bir şekline ilişkin olması yeterlidir. Dolayısıyla suç işlemediğini bildiği masum kimseyi işlenmemiş bir suçun veya üçüncü kişilerce gerçekleştirilen bir suçun faili ya da başka birisinin işlediği bir suçun ortağı olarak yetkili makamlara ihbar veya şikâyet etmek iftira suçunu oluşturur²⁷⁷.

İsnat, somut ve belli bir olayla ilgili bilgileri (neyi, ne zaman ve kime karşı işlediği gibi) içermelidir; tüm detayları içermesi aranmaz. Bu içerikte olmayan, soyut ifadeler taşıyan isnatlar (dolandırıcıdır, kadın tellallığı yapan bir kimsedir, çok kişiyi kandırmıştır vb.) iftira suçuna vücut vermemekle birlikte hakaret olarak değerlendirilebilir.²⁷⁸ Ancak kullanılan belirsiz, soyut ifadeler içerisinde, belirli bir suç ya da fiile yönelik isnat mevcut ise, iftiranın varlığından bahsedilebilir²⁷⁹. Buna karşılık isnat edilen fiilin belirli suç tipinin unsurlarını kati bir şekilde göstermiş olması elzem olmadığı gibi, isnat edilen fiilin hukuken isminin açıklanmış olması da gerekmez. İsnat edilen fiil gerçek olsa idi bir suç tipini ihlal edecek nitelikleri haiz ise “suç” isnadının gerçekleştiği kabul edilmelidir²⁸⁰.

Asılsız olarak isnat edilen her fiil, soruşturma veya kovuşturması mümkün bir suça ilişkin olmayacağından, devletin cezalandırmak hakkının doğduğu veya doğduktan sonra ortadan kalkmadığı ya da bu hak mevcut olmakla birlikte kovuşturma engellerinin bulunmadığı durumlarda, kanunumuzun aradığı nitelikte bir

²⁷⁶ EREM, İftira, s. 1064; EREM, Şerh, C.: II, s. 1518; YILDIRIM, s. 46.

²⁷⁷ EREM, İftira, s. 1064; EREM, Şerh, C.: II, s. 1518; YENİDÜNYA, s. 68; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1042.

²⁷⁸ YAŞAR/GÖKCEN/ARTUÇ, s. 8057.

²⁷⁹ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1043.

²⁸⁰ ÖNDER, Özel Hükümler, s. 289.

“suç” isnadının gerçekleştiğinden bahsedilebilir²⁸¹. Dolayısıyla mağdurun 12 yaşından küçük olması, isnat edilen fiilde mağdur bakımından bir cezasızlık nedeninin bulunması veya af ya da zamanaşımına uğramış fiillerin isnadı halinde iftira suçu gerçekleşmez; zira bu durumlarda kanuni takip imkânı mümkün değildir²⁸².

- **İdari bir yaptırım uygulanmasını gerektiren hukuka aykırı bir fiilin isnadı:** Bu kapsamda yaptırım uygulanmasını gerektirecek eylemler kabahatler ve disiplin fiilleridir²⁸³.

TCK m. 267’de “idari bir yaptırım” ifadesine yer verildiğinden, idari yaptırımın kişisel haklara ya da mali haklara yönelik olması hususunda bir özellik yoktur; masum kimse hakkında herhangi bir idari yaptırım uygulanması sonucunu doğuracak asılsız isnatlar iftira suçunu oluşturacaktır²⁸⁴. Dolayısıyla herhangi bir idari yaptırımı gerektirmeyen fiillerin isnadı iftira suçunu oluşturmayacaktır²⁸⁵.

İdari yaptırımlar, başta İdare Hukuku olmak üzere, Anayasa Hukuku, Ceza Hukuku, Mali Hukuk, Mukayeseli Hukuk ve Avrupa İnsan Hakları Hukukundan beslenmektedir²⁸⁶. İdari yaptırım ise, mevzuat kapsamında idari makamlar tarafından kamu güvenliğini, kamu düzenini, kamu sağlığını ve ulusal servetin korunması anlamına da gelen idari düzeni sağlamak ve korumak için bir yargı kararına gerek olmaksızın re’sen icra edilen, muhatabı olan kimselerin kişisel ya da mali hakları

²⁸¹ **ÖNDER**, Özel Hükümler, s. 288-289; **BAYRAKTAR**, s. 198; **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**¹⁴, s. 1043.

²⁸² **ÖNDER**, Özel Hükümler, s. 288-289; **BAYRAKTAR**, s. 198; **ÖNER**, s. 1146; **EREM**, İftira, s. 1066; **EREM**, Şerh, C.: II, s. 1521; **YENİDÜNYA**, s. 71-72; **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**¹⁴, s. 1043. Aksi görüşte olan Soyaslan’a göre, “isnat edilen fiilde cezalandırma şartı mevcut ise ortada yine iftira suçu mevcuttur” (**SOYASLAN**, s. 713).

²⁸³ **YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ**, s. 8057; **ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE**, s. 1078.

²⁸⁴ **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**¹⁴, s. 1042.

²⁸⁵ **SOYASLAN**, s. 715.

²⁸⁶ **Yücel OĞURLU**, “İdari Yaptırımlara Genel Bir Bakış ve İdari Yaptırım-Ceza Yaptırımı Ayrımı”, AÜEHFD, C.: III, S.: 1, s. 144.

üzerinde etki doğuran, idare hukukuna özgü usullerle verilen idari işlem ve cezalar olarak tanımlanmaktadır²⁸⁷. Anayasa Mahkemesi de doktrindeki bu tanımları hemen hemen aynı şekilde kabul ederek şu şekilde ifade etmektedir²⁸⁸: “İdarenin, bir yargı kararına gerek olmaksızın yasaların açıkça verdiği bir yetkiye dayanarak İdare Hukukuna özgü yöntemlerle, doğrudan doğruya bir işlemi ile uyguladığı yaptırımlarla, verdiği cezalara "idari yaptırım" denilmektedir”. Günümüzde idari yaptırımlar gün geçtikçe artan bir önem kazanmaktadır ve belirli yerlerde sigara içilmesinin yasaklanması, sağlık ve ekonomiye zararlı olabilecek maddelerini satışının durdurulması, Türk vatandaşlığının Bakanlar Kurulu kararı ile kaybettirilmesi, devlet ve merkezi idarece uygulanan yaptırımlar, park yasağına uymayan sürücülerin araçlarının çekilmesi, eğlence yerlerinin denetlenerek buraların tarifelerine müdahale edilmesi, ilgili mevzuata uygun olmayan işyerlerinin kapatılması, meslek ve sanattan men, idari para cezaları, izin ve ruhsatların iptali (kaldırılması), geri alınması, inşaat ruhsatının iptali, ruhsatsız inşaatın durdurularak mühürlenmesi veya yıkılması, barodan kaydın silinmesi, sürücü ehliyetinin geçici olarak geri alınması, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının üyelerine uyguladığı uyarı, kınama, idari para cezası, mesleğin icrasından geçici olarak yasaklama, meslekten çıkarma gibi disiplin cezaları, bağımsız idari otoriteler tarafından öngörülen yaptırımlar (Radyo Televizyon Üst Kurulu tarafından belirli sürelerle televizyon yayının durdurulması, para cezası verilmesi gibi) bu yaptırımlara örnek olarak verilmektedir²⁸⁹.

5326 sayılı Kabahatler Kanunu m. 2’ye göre, “*Kabahat deyiminden; kanunun, karşılığında idarî yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık anlaşılır*”. Dolayısıyla kabahatlerde iftira suçunda aranan hukuka aykırı bir fiildir. Bu Kanuna göre, kabahatler karşılığında uygulanacak olan idarî yaptırımlar, idarî para cezası ve

²⁸⁷ OĞURLU, s. 149 vd.

²⁸⁸ AYM, 23.10.1996, 1996/48 E., 1996/41 K. (www.kazanci.com)

²⁸⁹ OĞURLU, s. 143 vd.; SOYASLAN, s. 715.

idarî tedbirlerden ibarettir. İdarî tedbirler, mülkiyetin kamuya geçirilmesi ve ilgili kanunlarda yer alan diğer tedbirlerdir (m. 16).

Disiplin cezasını gerektiren fiillerin isnadı da iftira suçunun konusunu oluşturur. Bu durum gerekçede, “*Disiplin yaptırımını veya başka bir idari yaptırımı gerekli kılan fiiller de bu suçun konusunu oluşturabilir*” şeklinde ifade edilmiştir. Bu kapsamda soruşturma/kovuşturma geçiren mağdur, kamu görevlisi olabileceği gibi, öğrenci, kamu kurumu niteliğindeki meslek mensubu da olabilir²⁹⁰.

f) Isnadın Objektif Olarak Gerçeğe Aykırı Olması

Kanunumuz “*işlemediğini bildiği halde... hukuka aykırı bir fiil isnat eden...*” deyimini ile bu başlık altında inceleyeceğimiz hususu açıklamaktadır (bkz. TCK m. 267/1). Bu husus ETCK m. 285’te ise, “*suçsuz olduğunu bildiği bir kimseye bir suç isnad*” ederse denilerek ifade edilmişti. İftira eden, yetkili makamlara yapacağı bir bildirimle (doğrudan veya dolaylı), masum bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat edecek ve bu kimsenin suçsuz olduğunu da bilecektir. Ayrıca isnat edilen fiilin objektif olarak iftiraya vücut verebilmesi için suçlamanın içeriğinin gerçekte aynı olmaması gerekir. Bu kapsamda gerçek olmayan bir isnada maruz kalan kimse, gerçekten hiç suç işlememiş olabileceği gibi, suç işlemekle birlikte kendisine isnat edilen suçu işlememiş de olabilir²⁹¹.

Failin eylemi hatalı vasıflandırmış olması iftira suçuna vücut vermez; zira isnadın belirlenmesinde esas dikkate alınması gereken failin suça ilişkin vasıflandırması değil, mağdura yüklediği maddi olaydır²⁹². Örneğin, işkence suçu isnat edilirken, failin kendisine karakolda eziyet edildiğini söylemesi, iftira olarak değerlendirilmez. Ancak fail karakolda dövülüp, üzerine işendiğini belirttikten sonra gerçekte olmadığı halde cinsel yönden taciz edildiğini de belirtirse bu durumda iftira suçu gerçekleşir.

²⁹⁰ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8057.

²⁹¹ ÖNDER, Özel Hükümler, s. 290.

²⁹² YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8054.

Müfterinin masum kimseye karşı gerçekleştirdiği isnadın gerçek ile olan ilişkisi bakımından çeşitli olasılıklar ortaya çıkabilir:

- Fail, aslında hiç gerçekleşmemiş bir olayı, işlenmiş gibi isnat etmiş, mağdurun münnet suçu işlediğini veya iştirak ettiğini ihbar etmiş olabilir²⁹³. Yargıtay bir kararında, “sanığın kullanıp geri verilmek üzere yakınana teslim ettiği cep telefonunu aradan geçen zaman içerisinde yakını bulamadığı için geri alamayınca, C.Başsavcılığına yazdığı dilekçede; "Atakan" adındaki bir şahsın kendisine bıçak çekerek cep telefonunu istediğini, mecburen vermek zorunda kaldığını" iddia ederek yakınmada bulunduğu, ancak birkaç gün sonra telefonunun geri verilmesi üzerine kolluktaki anlatımında gerçeğe döndüğünün kabul edilmesi karşısında, suçsuz olduğunu bildiği bir kimseye suç yüklemek suretiyle iftira suçunu işlediği gözetilmeden, yetersiz gerekçelerle beraat hükmü kurulması”nı yasaya aykırı bulmuştur²⁹⁴.

- Müfteri, gerçekte suç işlemiş olan kimsenin fiilini daha hafif bir suç tipi içerisinde (örneğin, yağma suçunu hırsızlık olarak) ihbar etmiş olabilir. Böyle bir ihtimalde, isnada maruz kalan gerçekten ağır bir suç işlemiş olduğundan ve işlediği bu fiil de daha hafif bir suç tipi içerisinde gösterildiğinden, yapılan isnat iftira suçuna vücut vermeyecektir²⁹⁵.

- Suç isnat edilen kimsenin gerçekte işlemiş olduğu suç, cezayı azaltan nitelikli unsurlar eklenmek suretiyle yetkili makamlara ihbar edilmiş ise, bu durumda da yapılan isnat iftira niteliğinde değildir²⁹⁶.

- Asılsız isnatta bulunan kimse, gerçekten suç işlemiş bir kimsenin fiilini cezanın artırılmasını gerektirecek şekilde, nitelikli unsurlar ekleyerek (örneğin,

²⁹³ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8055; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 989.

²⁹⁴ 4. CD., 27.6.2007, 2006/3107 E., 2007/6143 K. (www.kazanci.com)

²⁹⁵ ÖNDER, Özel Hükümler, s. 290; BAYRAKTAR, s. 198; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1045. Bu durumda ihbarın konusunu oluşturan suç ile gerçekte işlenmiş olan suç arasında korunan *hukuksal yarar bakımından önemli bir sapma* olup olmadığına bakılır ve her iki suç (hırsızlık ile yağma) arasında korunan yarar bakımından benzerlik bulunduğu için iftira suçu oluşmaz (TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 989).

²⁹⁶ ÖNDER, Özel Hükümler, s. 290.

gündüz işlenen hırsızlık suçunun gece işlendiğini isnat etmek) yetkili makama ihbar ederse bu halde iftiranın oluşup oluşmayacağı tartışmalıdır. Bir görüşe göre, failde iftira kastı mevcut ise suç oluşur²⁹⁷. Kanaatimizce daha isabetli olan diğer görüşe göre, gerçekten işlenmiş olan suçun daha ağır halinin gerçekleştiğinin ihbar edildiği hallerde, şayet bu ekleme sadece suçun cezasının alt ve üst sınırlar arasında tespitinde rol oynuyorsa, bu durumda temelde gerçek bir suç ve gerçek bir suçlu olduğundan ve ihbar bu suçun niteliğini değil, niceliğini değiştirdiğinden iftira suçunun gerçekleştiğinden bahsedilemez²⁹⁸.

- Hakkında suç isnadında bulunulan kimse gerçekten suç işlemiş olmakla birlikte, isnat edilen fiil bu suçtan hukuki yapı ve hukuki konu bakımından farklılıklar arz ettiği durumlarda ne olacaktır? Müfteri suç işleyen kişinin daha ağır ceza alması amacıyla fiile yeni unsurlar eklemek suretiyle suç tipini değiştirip (örneğin hırsızlık yerine yağma suçunun, taksirle öldürme yerine kasten öldürme suçunun işlendiğini) ihbarda bulunmuş ise, işlenen suç ile ihbar edilen suç arasında nitelik, vasıf farkı olduğundan, artık ihbar edilen suç işlenen suçtan farklıdır ve bu durumda da iftira suçu gerçekleşmiştir²⁹⁹.

- Failin suçsuz olduğu kanaatiyle hakkında iftirada bulunduğu kimse, şikâyet veya ihbar yoluyla yetkili makamlara bildirilen suçu gerçekten işlemişse ve bu durum daha sonra adli makamlar tarafından da anlaşılmış ise, fail iftira suçundan sorumlu tutulacak mıdır? Doktrindeki genel kanaate göre, böyle bir durumda adliye yok yere oyalanmamış ve suçun maddi unsuruna ilişkin şartlardan biri olan

²⁹⁷ EREM, Şerh, C.: II, s. 1519; EREM, İftira, s. 1064; GÖZÜBÜYÜK, TCK Açıklaması, C.: III, s. 418.

²⁹⁸ ÖNDER, Özel Hükümler, s. 291; BAYRAKTAR, s. 199; DÜNDAR, s. 296; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1046; YAŞAR/GÖKCEN/ARTUÇ, s. 8055. Hukuksal yarar bakımından önemli bir sapma görüşünden hareketle iftira suçunun oluşmayacağına ilişkin bkz. TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 989.

²⁹⁹ ÖNDER, Özel Hükümler, s. 291; BAYRAKTAR, s. 199; DÜNDAR, s. 296; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1046; SOYASLAN, s. 715. Bu durumda hukuksal yarar bakımından önemli bir sapma olduğundan, zira yağma suçunda zilyetlik ve mülkiyetin yanında, kişi özgürlüğü de korunmaktadır, iftira suçu oluşur (TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 989).

“mağdurun suçsuz olması” koşulu³⁰⁰ da gerçekleşmemiştir. Bu durumda ortada bir mefruz (sözde) suç vardır ve isnatta bulunana kimse farkında olmadan gerçeği beyan etmiştir. Hakikati ifade eden ceza görmeyeceğinden, kişi iftira suçundan sorumlu tutulamaz.³⁰¹ Başka bir görüşe göre ise, aslında suçlu olan bir kimsenin, yanlışlıkla suçsuz olduğu zannedilerek ihbar veya şikâyet edilmesi durumunda, kastın yokluğu nedeniyle iftira suçu oluşmaz³⁰².

Tüm bu açıklamalarımız idari bir yaptırım uygulanmasını gerektiren fiiller açısından da geçerlidir. İdari bir yaptırım gerektiren bir fiil isnadı söz konusu olduğunda, olayın objektif gerçekleşme biçimine aykırı olarak fail tarafından eklenen unsurların, fiilin gerektirdiği yaptırımı değiştirip değiştirmediğine bakmak gerekir. Örneğin, işten 45 dakika erken ayrılan bir memurun 2 saat önce gittiğini söylemek iftira suçunu oluşturmaz; zira her iki durumda da DMK m. 125/A, b bendi gereğince “uyarma” cezası verilir. Fakat iki gün işe gelmeyen bir memur hakkında “bütün hafta işe gelmedi ve bu durumu bilen amirlerde olayı örtbas etmektedirler” ifadeleri kullanılırsa, bu durumda iftira suçu oluşur; zira DMK m. 125/C, b bendi uyarınca iki gün işe gelmemek “aylıktan kesme” cezasını gerektirirken, kesintisiz 3-9 gün işe gelmemenin cezası ise “kademe ilerlemesinin durdurulması”dır (DMK m. 125/D, b).³⁰³

2. MADDİ İFTİRA

ETCK döneminde 285/1. maddede iftira suçunun seçimlik hareketlerinden biri olan “maddi iftira”, YTCK’da ağırlaştırıcı bir neden olarak düzenlendiğinden burada

³⁰⁰ “Doktrinde kanuni tipteki düzenlemeden biraz uzaklaşılarak, kendisine gerçeğe aykırı isnatta bulunulan kimsenin *masum, suçlu olmayan kimse* olması gerektiği belirtilmektedir” (ÜNER, s. 62, dn. 95).

³⁰¹ DÜNDAR, s. 294-295; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1045; ÖNER, s. 1147. Bayraktar’a göre, iftira suçunun hukuki konusunu adliyenin düzenli işleyişi olduğunu öne süren fikirler bakımından bu sonuca ulaşmakla birlikte, iftiranın hukuki konusunun kişinin şeref ve onuru olduğunu öne süren görüşler bakımından iftira suçunun oluştuğunu kabul etmek gerekecektir (BAYRAKTAR, s. 198, dn. 84).

³⁰² TOROSLU, Özel Kısım, s. 314.

³⁰³ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 990.

konuya kısaca değindikten sonra ayrıntılı açıklamayı aşağıda “Suçun Nitelikli Halleri” başlığı altında inceleyeceğiz.

ETCK döneminde maddede şekli ve maddi iftira ayrımı bulunmamasına rağmen, doktrinde bu iki durum ayrı ayrı incelenmekteydi³⁰⁴. YTCK’da bu eleştiriler dikkate alınarak maddi iftira ayrı bir maddede düzenlenmiştir ancak madde ilk fıkra kadar açık düzenlenmediğinden tartışmalara sebebiyet vermektedir.

Ayrıca maddi iftira ile şekli iftira suçu açısından fail ve mağdur yönünden fark bulunmamaktadır. Bu nedenle yukarıda yaptığımız açıklamalar bu fıkra bakımından da geçerlidir.

Maddi iftiranın hareket ögesi ise, fiilin maddi eser ve delillerini uydurmaktır.

3. SUÇUN TAMAMLANMASI

Müfterinin masum kişiye yönelik hukuka aykırı fiil isnadının, ihbar veya şikâyetin yapılabileceği adli veya idari makamlara ulaşması ya da uydurulan delil ve eserlerin yetkili makamlar tarafından öğrenilmesi ile; basın ve yayın yoluyla işlenmesi durumunda ise yayımla birlikte³⁰⁵, icra hareketleri ve suç tamamlanır³⁰⁶.

Fail elverişli vasıtalarla eylemini tamamladıktan ve ihbar ya da şikâyetini yetkili mercilere ulaştırdıktan sonra, sözkonusu makamların adli veya idari soruşturma başlatmamaları, herhangi bir işlem yapmamaları, örneğin şikâyet dilekçesini yırtmaları-çöpe atmaları, olayı takip etmemeleri, iftira suçunun

³⁰⁴ EREM, Şerh, C. II, s. 1521 vd.-1524; ÖNDER, Özel Hükümler, s. 278, 282 vd.; YENİDÜNYA, s. 57 vd.

³⁰⁵ Basın Kanunu m. 11: *Basılmış eserler yoluyla işlenen suç yayım anında oluşur.*

Bir görüşe göre, diğer kitle iletişim araçları bakımından böyle bir düzenleme olmadığından, suç, gerçeğe aykırı isnada ilişkin yayının yetkili makamların bilgisine ulaştığı an tamamlanmış sayılmalıdır (YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8064).

³⁰⁶ EREM, Şerh, C. II, s. 1523; BAYRAKTAR, s. 199; SOYASLAN, s. 718; ŞAHBAZ, s. 499; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 994; YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8063; MERAN, s. 190; ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAĞSIZ/TEPE, s. 1079-1080; TOROSLU, Özel Kısım, s. 313.

tamamlanması açısından önem arz etmez³⁰⁷, iftira suçu gerçekleşmiş olur. Bu durum sözkonusu makamların görev sorumluluğu ile ilgilidir³⁰⁸. Zira bu suç tehlike suçu ve sırf hareket suçu niteliğindedir. Nitekim TCK m. 269/1’de de iftira edenin, mağdur hakkında adli veya idari soruşturma başlamadan önce, iftirasından dönmesi halinde, bu suçtan verilecek cezanın indirilerek hükmolunması öngörülmüştür. Buradan da anlaşılmaktadır ki soruşturma başlamadan önce, yetkili makamların hukuka aykırı fiil isnadını öğrenmesi ile bu suçun tamamlanacağı kabul edilmiştir³⁰⁹.

Konuyu tamamlamadan önce zamanaşımına ilişkin de açıklama yapmakta fayda görmekteyiz. Genel hükümler uyarınca dava zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden itibaren işlemeye başlar (bkz. TCK m. 66/6). ETCK döneminde iftira suçu açısından bu genel hükümden farklı bir düzenlemeye gidilmemiş³¹⁰, doktrinde de “masum kimse hakkında ceza takibatı devam ederken, müfteri lehine zamanaşımının işlemeye devam etmesinin makul olmadığı” gerekçesiyle bu durum eleştirilmiş ve bu suça ilişkin hususi bir zamanaşımı düzenlemesinin getirilmesi suretiyle bu sıkıntının halledilebileceği görüşü belirtilmişti³¹¹. TCK m. 267/8’de, “*İftira suçundan dolayı dava zamanaşımı, mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu tarihten başlar*“, iftira suçunda dava zamanaşımına ilişkin özel düzenlemeye yer vermek suretiyle³¹² daha makul ve adil

³⁰⁷ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1050; GÖZÜBÜYÜK, TCK Açıklaması, C.: III, s. 419; YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8064; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 994; Haydar EROL, Gerekçeli, Açıklamalı ve İctihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu, Ankara, 2005, s. 1251.

³⁰⁸ ŞAHBAZ, s. 501.

³⁰⁹ “ETCK 285/son maddede takibattan önce meydana gelen dönme indirim sebebi olarak öngörülmüş ve böylece kovuşturmadan önce suçun tamamlanacağı kabul edilmiştir. Aynı maddenin ilk fıkrasında da “kanuni takip yapacak veya yaptırabilecek” merci belirtildiğine göre ortak hukuktaki “öğrenme kuramı” burada uygulanarak bu makamların haberdar olmaları suçun tamamlanma anı olarak kabul edilecektir.” (BAYRAKTAR, s. 200).

³¹⁰ ETCK Madde 103 - *Müruru zamanın başlangıcı tamamiyle icra olunmuş cürüm ve kabahatler hakkında fiilin vukuu gününden ve teşebbüs olunan veya icra ve ikmal olunamayan cürümler hakkında son fiilin işlendiği tarihten ve mutemadi ve müteselsil cürümler hakkında dahi temadi ve teselsülün bittiği günden itibaren* olunur.

³¹¹ EREM, Şerh, C. II, s. 1523.

³¹² “İsnat edilen suç dolayısıyla yapılan kovuşturma sonucu hükmün kesinleşmesiyle, iftiranın sabit olabileceği ve dolayısıyla takibata girileceği aşikâr olduğundan böyle bir hükme olan zorunluluk meydandadır.” (Bkz. madde gerekçesi).

bir düzenlemeye gidilmiş ve müfterinin bu sebeple zamanaşımından yararlanarak hakkında yapılabilecek soruşturma ve kovuşturmadan kurtulması ihtimali ortadan kaldırılmıştır.

C. FAİL VE MAĞDUR

1. FAİL

İftira suçu özgü suç olarak düzenlenmediğinden, yaşayan her gerçek kişi bu suçun faili olabilir^{313, 314}.

Bu suç açısından failin kamu görevlisi³¹⁵ (TCK m. 6/1,c) veya sivil vatandaş olması suçun işlenmesi ve ceza yaptırımı açısından bir farklılık göstermemektedir. Ancak kamu görevlisi, görevi gereği elinde bulundurduğu araç ve gereçleri işlediği iftira suçunda kullanırsa, TCK m. 266 gereğince cezası artırılır³¹⁶. Örneğin, bir emniyet amiri göreviyle ilgili bir konuda, bir suçun maddi eser ve delillerini oluşturarak veya ilgili daireye asılsız bir ihbarda bulunarak, gerçekleşmediğini veya isnat ettiği şekilde gerçekleşmediğini bildiği bir suçu, masum bir vatandaşa isnat ederse, iftira suçunu işlemiş olur. Ancak TCK m. 267’de suçun işlenmesi açısından

³¹³ EREM, İftira, s. 1063; YENİDÜNYA, s. 50; DÜNDAR, s. 293; ÜNVER, s. 47; YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8050; ŞEN/AKSÜT, s. 472. Çağdaş ceza hukukunda suç faili olmak açısından iki temel şart aranmaktadır: İnsan olmak ve hayatta olmak. (Bkz. DÖNMEZER/ERMAN, Genel Kısım, C.: II, s. 401 vd.).

³¹⁴ Alman CK’ya göre de bu suçun faili her gerçek kişi olabilir; suç özgü bir suç olarak düzenlenmemiştir (prg. 164/1): “**Her kim**, diğer bir kişi hakkında, resmi makam tarafından bir muhakeme yapılmasını veya tedbir uygulanmasını sağlamak veya bunları sürdürmek maksadıyla, bir makam önünde veya suç ihbarını kabul etmeye yetkili kılınmış olan kamu görevlisine veya askeri amire veya alenen, doğru olmadığını bilerek, başka birinin bir suç işlediği veya bir hizmet yükümlülüğünü yerine getirmediği hususunda isnadda bulunursa, ...cezalandırılır” (Feridun YENİSEY/Gottfried PLAGEMANN, 15 Mayıs 1871 tarihli Alman Ceza Kanunu, İstanbul, 2009, s. 234).

³¹⁵ TCK m. 6/1,c: *Kamu görevlisi* deyiminden; *kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi, anlaşılır.*

Ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail ŞAHİN, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Kamu Görevlisi Kavramı ve Görevi Kötüye Kullanma Suçu, Hâkim Yayınları, Ankara, 2014, s. 3-60.

³¹⁶ ŞEN/AKSÜT, s. 472; ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE, s. 1075.

kamu görevlisi olma sıfatı ayrıca dikkate alınmadığından cezası 266 ıncı maddeye göre artırılır.³¹⁷

Madde gerekçesinde³¹⁸, başlatılmış olan hukuk veya ceza muhakemesi sürecinde davanın tarafı, sanık veya tanık konumundaki kişilerin de bulundukları beyanlarla iftira suçunu işleyebilecekleri ifade edilmiştir³¹⁹.

Tüzel kişiler ise bu suçun faili olamazlar³²⁰. Zira Anayasa'nın 38. maddesinin 5. fıkrasında ve TCK'nın 20. maddesinde, ceza sorumluluğunun şahsi olduğu ve kimsenin başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamayacağı düzenlenmiştir. Yine TCK'nın 20. maddesinin ikinci fıkrasında, "*Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamaz.*" ve TCK m. 20'nin gerekçesinde "Suç ve ceza politikası gereği olarak ancak gerçek kişiler suç faili olabilir ve sadece gerçek kişiler hakkında ceza yaptırımına hükmedilebilir. Bu anlaşılış, Anayasamızda da güvence altına alınan ceza sorumluluğunun şahsiliği kuralının bir gereğidir." ve TCK m. 60'ın gerekçesinde de "Anayasamızda da güvence altına alınan ceza sorumluluğunun şahsiliği kuralının gereği olarak sadece gerçek kişiler hakkında ceza yaptırımına hükmedilebilir." denilerek, tüzel kişilerin fail olamayacağı belirtilmiştir.³²¹

³¹⁷ **YENİDÜNYA**, s. 51. Buna karşılık aynı ihtimaller durumunda iftira suçu ile görevi kötüye kullanma suçu (TCK md. 257) arasında fikri içtimanın varlığı da dikkate alınmalıdır (a.g.e., s. 51, dn. 135).

³¹⁸ Bkz. madde gerekçesi.

³¹⁹ Tanık konumundaki kişilerin yalan beyanı bu suçu değil, yalan tanıklık suçunu oluşturur (**TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**¹¹, s. 985).

³²⁰ *Roxin*'e göre, tüzel kişilerin cezalandırılmaması kusurluluk ilkesinin diğer bir görünüş şeklidir. Yazara göre, tüzel kişiler kusurlu hareket edemezler ve kişisel bir kınamanın düşünsel bir yapıya yöneltilmesi mümkün değildir. Fakat tüzel kişilere yönelik yaptırımlara da ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda YTCK'daki düzenlemeyi yazar olumlu bulmaktadır (**Claus ROXİN**, "*Yeni TCK ile Türkiye Avrupa'ya Dâhil Oluyor*", HPD, S:2, Sonbahar 2004, s. 23).

³²¹ Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Onur ÖZCAN**, "*Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğu*", Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku, C.: III, YÜHFY, İstanbul, 2010, s. 307-343.

Mülga TCK uyarınca tüzel kişilerin de bu suçun faili olabileceği belirtilmekteydi (Bkz. **BAYRAKTAR**, s. 190; **ŞAHBAZ**, s. 493).

Müfterinin ihbar ya da şikâyet yazısında ismini tam olarak –veya hiç- belirtmemiş olması ya da müstear ad kullanması, bilinmeyen failer hakkında da ceza soruşturması yapılabileceğinden suçun oluşmasını engellemez³²². Zira suçun tamamlanmasından itibaren dava zamanaşımı süresi boyunca soruşturmasına devam edilir. Ancak failin kimliği tespit edilmeden C. Savcısı iddianame düzenleyemez³²³. Aksi halde Mahkeme iddianameyi iade eder³²⁴.

2. MAĞDUR

İftira suçunun mağduru konusunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre, mağdur, suçsuz olan kimse³²⁵ yani kendisine karşı şekli veya maddi iftira suçlaması yöneltilecek gerçek kişi³²⁶ iken; bir diğer görüşe göre bu suçun mağduru, kendisine iftira edilen gerçek kişi ve toplumu oluşturan bireylerdir ve suçun mağduru ancak gerçek kişiler olabileceğinden, tüzel kişiler, iftira suçundan ancak zarar gören olabilirler³²⁷. Başka bir yazar ise bu suçta mağdurun yargı organı

³²² YENİDÜNYA, s. 50; YILDIRIM, s.24; YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8058.

³²³ Şüphelinin T.C. kimlik numarası da iddianamede bulunmalıdır (Özkan GÜLTEKİN, “İddianamenin İadesi”, TAHD, Y.: 1, S.: 3, Kasım 2006, s. 51).

³²⁴ Görevli ve yetkili mahkemeye hitaben düzenlenen iddianamede; şüphelinin kimliği gösterilir (CMK md. 170/3-a). Mahkeme tarafından, iddianamenin ve soruşturma evrakının verildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde soruşturma evresine ilişkin bütün belgeler incelendikten sonra, eksik veya hatalı noktalar belirtilmek suretiyle, 170 inci maddeye aykırı olarak düzenlenen, iddianamenin Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine karar verilir (CMK md. 174/1-a).

³²⁵ BAYRAKTAR, s. 190.

³²⁶ İsmail MALKOÇ, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 4. Cilt, Ankara, 2013, s. 4602; MERAN, s. 181.

³²⁷ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8050; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1053; ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAĞIZ/TEPE, s. 1076.

Konuyu isnadın (gerçek dışı hukuka aykırı eylemin) suç olması ya da idari yaptırım gerektiren bir fiil olması şeklinde iki türlü ele alan yazarlara göre, “İdari yaptırım gerektiren bir fiilin gerçeğe aykırı olarak isnadında, tüzel kişiler böyle bir müeyyidenin hukuken muhatabı olabileceklerinden iftira suçunun gerçekleşeceği konusunda şüphe yoktur. Nitekim tüzel kişiler hakkında uygulanacak yaptırımlarda esasen idari ve inzibati niteliktedir. Bununla birlikte, bu idari yaptırımlardan doğrudan etkilenecek olan hissedar ya da üye olan gerçek kişilerdir.”, “İftira suçunun mağduru, tüzel kişinin organ veya temsilcisini oluşturan gerçek kişidir.” (ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1053).

olduğunu, iftiraya uğrayan kimsenin ise suçun maddi konusunu oluşturduğunu belirtmektedir³²⁸. Bir kısım yazarlara göre iftira suçunun mağduru; hem kendisine hukuka aykırı fiil isnat edilmiş olan gerçek kişi/ler hem de tüzel kişilerdir³²⁹. Diğer bir yazara göre ise, iftira suçu bireyin adil yargılanma hakkına karşı işlenen bir suç olup, bireyler (topluluğu) bu suçta mağdurdur; adliye ise burada hukuksal değer sahibi değil, temsilcisi/taşıyıcısıdır ve dolayısıyla da mağduru temsil etmektedir. Adil yargılanma hakkı ihlal edilen birey dışındakiler ise suçtan zarar gören kimselerdir³³⁰.

Kanaatimizce, bir suçun dar anlamda mağduru, ancak gerçek kişiler olabilirken tüzel kişiler bir suçtan ancak zarar gören konumundadır. Bununla birlikte bütün suçlarda toplumu oluşturan ve barış esasına dayalı bir hukuk toplumunda yaşama hakkına sahip olan herkes mağdur konumundadır. Bu gerekçeyle geniş anlamda mağdurun, devlet değil ama toplumu oluşturan tüm bireyler olduğu kanaatindeyiz.

İftira suçunda, hukuka aykırı bir fiil isnadına maruz kalan kişi, belirli ve hayatta olan, ceza sorumluluğu ol(may)an, suçsuz olduğu müfteri tarafından bilinen, bir veya birden fazla kimse olabilir.

Suçun mağdurunun kişi toplulukları ya da tüzel kişiler olamayacağına ilişkin görüş için bkz. **MERAN**, s. 181.

³²⁸ **ŞAHBAZ**, s. 493. İftira suçunda mağdurun yapılan isnadın niteliğine bağlı olarak adliye veya idarenin olduğu görüşü için bkz. **YILDIRIM**, s. 25.

³²⁹ **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**¹¹, s. 983; **ŞEN/AKSÜT**, s. 472; **Hasan GERÇEKER**, Yorumlu ve Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Cilt-4, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara, 2014, s. 5173.

Tezcan/Erdem/Önok'a göre, "Suçun mağduru bakımından ikili bir ayırım yapmak gerekir. Şayet, bir suç isnadı söz konusu ise, kendisine hukuka aykırı fiil isnad edilen kişi, ancak gerçek kişi olabilir. Tüzel kişilerin cezai sorumluluğu olmadığı için (TCK m. 20/2), bir eylemin faili olarak gösterilmeleri de mümkün değildir ve bu nedenle iftira suçu, bu bakımdan tüzel kişilere karşı işlenemez.", devamında ise "Buna karşılık, yönetsel bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için de hukuka aykırı bir fiil isnadı bu suçu oluşturabileceği ve tüzel kişiler de böyle bir isnada muhatap olabilecekleri için tüzel kişilerde artık bu suçun mağduru olabilirler." (Bkz. **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**¹¹, s. 982-983).

³³⁰ "Somut iftiraya maruz birey, tıpkı toplumu oluşturan diğer münferit bireyler gibi bu suçtan zarar gören kişidir." (Bkz. **ÜNVER**, s. 48 vd.).

Failin hukuka aykırı fiili isnat ettiği kişi belirli, en azından belirlenebilir, olmalıdır³³¹. Bu özellik iftirayı suç uydurma suçundan ayırır³³². Failin iftira atığı kişinin kimliğinin açıkça belirtilmesine gerek yoktur; matufiyet³³³ olarak da ifade edilen bu durumda önemli olan kullanılan ifadelerden iftiraya uğrayan kişinin kim olduğunun yetkili makamlar tarafından anlaşılabilmesi ve birey olarak tespit edilebilmesidir³³⁴. Müfterinin ihbar veya şikâyetinde belirttiği kişinin şahsında yanılması, iftira suçunun oluşumu açısından önem arz etmez³³⁵. Ancak kendi kendine iftira mümkün olmadığından³³⁶, failin isnatta bulunduğu kişi kendisinden başka bir kimse olmalıdır. Aksi halde şartları varsa “suç üstlenme suçu” gerçekleşmiş olur. Birden fazla kişinin çalıştığı bir yerde iftiranın kime atıldığı anlaşılamıyor ise, yani hukuka aykırı eylemin yöneltildiği kişi belirli veya belirlenebilir değilse, iftira suçu oluşmaz; fail suç uydurma suçundan cezalandırılır³³⁷. Dolayısıyla bir topluluğa iftira ithamında bulunulması durumunda, belirli kişilerin kastedildiği anlaşılmıyorsa iftira suçu oluşmaz³³⁸. Çünkü TCK m. 267’de bir topluluğa hukuka aykırı bir fiil

³³¹ “İsnadın belli bir kişiye yönelik olması gerekir. Bu kişinin ismi açıkça belirtilmese bile, yapılacak bir araştırma sonucunda kimliğinin belirlenebilir olması yeterlidir.” (bkz. madde gerekçesi).

³³² Bkz. İftira-Suç Uydurma Farkı

³³³ Mağdurun kimliği, mesleği, fiziksel özellikleri, isminin baş harfleri, kullandığı rumuz ya da takma adı, toplumda herkes tarafından bilinen sıfatı (lakap) gibi bazı ima ya da ifadelerden, kuşkuyla mahal bırakmayacak biçimde açığa çıkartılıyorsa, artık mağdurun belirli olduğunun kabulü gerekir.

³³⁴ **EREM**, Şerh, C.: II, s. 1520; **BAYRAKTAR**, s. 191; **ŞAHBAZ**, s. 493; **DÜNDAR**, s. 302; **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**¹⁴, s. 1052; **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**¹¹, s. 983; **TOROSLU**, Özel Kısım, s. 311; **ÜNVER**, s. 51; **YENİDÜNYA**, s. 53; **YAŞAR/GÖKCEN/ARTUÇ**, s. 8050-8051; **YILDIRIM**, s. 27; **PARLAR/HATİPOĞLU**, s. 4219; **MALKOÇ**, s. 4606; **YILDIZ**, s. 323.

³³⁵ **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**¹⁴, s. 1053; **YENİDÜNYA**, s. 53.

³³⁶ **EREM**, Şerh, C.: II, s. 1521; **YİĞİTBAŞ**, s. 836; **DÜNDAR**, s. 310; **BAYRAKTAR**, s. 191.

³³⁷ **ÜNVER**, s. 51; **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**¹¹, s. 983; **MERAN**, s. 181. “Sanıkça, gönderilen ihbar yazılarında yakınanın adından söz edilmeyip, Aydın Metin ve 52 M 9088 plaka sayılı araçtan söz edilmesi karşısında, anılan aracın sahibi ya da şoförünün yakınacı Mehmet Habil ile bağlantısının olup olmadığı, ne suretle yakınan hakkında soruşturma yapıldığı araştırılıp, ihbarda yakınanın hedef alındığının kanıtlanması halinde iftira, belirli bir kişinin hedeflenmemesinde ise suç uydurma suçunun oluşacağı gözetilmeden, sonucuna göre hüküm kurulması gerekirken, eksik soruşturma ve yasal olmayan gerekçeyle hüküm kurulması...”, **4. CD., 16.12.1998, 11002 E., 11694 K.** (www.kazanci.com).

³³⁸ **EREM**, Şerh, C.: II, s. 1520.

isnadından değil, belirli bir kimseye isnattan bahsedilmektedir. Nitekim Yargıtay, “..., Cengiz Topel İlköğretim Okulunda görevli erkek öğretmenlerin kimliklerinin de açıkça belirtilmemesi karşısında, iftira suçunun yasal öğelerinin oluşmadığı gözetilmeden hükümlülük kararı verilmesi,” hükmü ile isnadın yöneldiği kişi ya da kişilerin belirlenebilir nitelikte olmadığından bahisle iftira suçunun oluşmayacağına karar vermiştir³³⁹. Toparlayacak olursak, failin, hukuka aykırı eylem isnadında bulunduğu kişi *kendisi, meçhul* veya *ölmüş* bir kimse olmamalıdır.

İftiraya uğrayan kişi, haksız fiilin isnat edildiği anda hayatta olmalıdır³⁴⁰. Zira suçsuz olmak, sadece gerçek ve hayattaki bir şahsın sahip olabileceği somut ve aktüel bir oluş biçimidir³⁴¹. Şayet kendisine iftira niteliğindeki haksız eylem isnat edildiği anda kişi hayatta değil ise, bu durumda soruşturma ve kovuşturma yapılamayacağından ya da idari bir tedbir uygulanamayacağından, iftira suçu oluşmaz ve dolayısıyla fail iftira suçundan cezalandırılmaz. Tüm şartları mevcut ise, “kişinin hatırasına hakaret suçu” (TCK m. 130/1)^{342,343} veya “suç uydurma suçu” oluşabilir³⁴⁴.

³³⁹ 4. CD., 21.03.2002, 197/4466. Karar için bkz. MERAN, s. 183, dn. 90.

³⁴⁰ “İncelenen somut olayda, sanık hakkında dört kişiye iftira suçundan dava açıldığı, ancak dosyada bulunan nüfus kaydı ve mernis ölüm tutanağından Cemile Gözüpınar adlı kişinin, sanığın yetkili merciye şikayet dilekçesi verdiği günden yaklaşık altı ay önce 20.6.2002 tarihinde öldüğü anlaşılmaktadır. Ölüye karşı suç yüklenmesi düşünülemeyeceğinden, sanığın, anılan kişiye, işlenemez nitelikteki iftira suçundan, mahkumiyetine karar verilmesi hukuka aykırıdır.” 4. CD., 12.7.2006, 2006/4670 E., 2006/13841 K. (www.kazanci.com); “UYAP ortamından alınıp dosya içine konulan nüfus kaydına göre sanığın hükümden sonra, temyiz aşamasında 05.05.2014 tarihinde öldüğüne ilişkin kayıt araştırılarak sonucuna göre bir karar verilmesinde zorunluluk bulunması, bozmayı gerektirmiş olup” 9. CD., 13.01.2015, 2014/8526 E., 2015/39 K. (www.uyap.gov.tr)

Manzini, iftiranın ölü veya hayal ürünü kimselere karşı işlenemeyeceğini, suçun “bir kimseye” yani yaşayan bir bireye karşı isnat edilebileceğini ifade etmektedir. MANZİNİ, Trattato di diritto penale Italiano, vol.:V, Torino, 1926, s. 711 (Zikr.: TOROSLU, *Hukuki Konu*, s. 124., dn. 50).

³⁴¹ TOROSLU, *Hukuki Konu*, s. 124.

³⁴² **Madde 130-** (1) Bir kimsenin öldükten sonra hatırasına en az üç kişiyle ihtilat ederek hakaret eden kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Ceza, hakaretin alenen işlenmesi halinde, altıda biri oranında artırılır.

Hukuka aykırı fiil isnat ettiği kişinin suçlu olmayan, masum bir kimse olduğu iftiracı tarafından bilinmelidir. Bu husus kanun metninde de “işlemediğini bildiği halde” ifadesi ile açıkça belirtilmektedir. Madde gerekçesinde de belirtildiği üzere, iftira suçunun oluşabilmesi için, kendisine hukuka aykırı fiil isnat edilen kişinin bu fiili işlemediğinin bilinmesi gerekir. Fail bu suçu; üçüncü bir şahıs tarafından işlenmiş olan bir suçu, masum olduğunu bildiği bir kimseye isnat etmek veya suçsuz bir kimseyi üçüncü bir şahsın işlemiş olduğu suçun ortağı olarak göstermek veya bir suç işlenmemiş olmasına rağmen işlenmiş iddiası ile masum bir kimseye o suçu isnat etmek³⁴⁵ veya zamanaşımına uğramış olduğunu, meşru müdafaa halinin bulunduğunu bildiği bir suçu isnat etmek suretiyle³⁴⁶ ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak suretiyle işleyebilir. Fiili hukuka aykırılığı ortadan kaldıran şartlarda işlediğini bildiği halde, bu şartlar yokmuş gibi masum kişiye yapılan isnatlarda iftira suçunu oluşturabilir³⁴⁷.

İftiraya uğrayan kişi, bir veya birden fazla gerçek kişi olabilir. Örneğin, “zimmet suçunu Genel Müdür işledi” denildiğinde, bir kişi; “bu suçu Yönetim Kurulu üyeleri birlikte işledi” denildiğinde beş kişi, iftiraya uğramış olur. Yukarıda da belirttiğimiz üzere belirli kimselere yapılmayan isnatlar bu suçu oluşturmaz (Örneğin, “zimmet suçunu Genel Müdürlük çalışanları işledi veya Mali İşler Daire Başkanlığı personeli işledi” denildiğinde).

Hakkında asılsız suç isnadında bulunulan masum kişinin cezai ehliyeteye sahip olmasının gerekip gerekmediği konusunda doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre, iftiraya uğrayanın yaşının küçük olması veya akıl hastası olması vs. gibi

³⁴³ EREM, Şerh, C.: II, s. 1520; ŞAHBAZ, s. 493; ÜNVER, s. 52; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1054; TOROSLU, Özel Kısım, s. 311; YENİDÜNYA, s. 55.

³⁴⁴ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1054; MERAN, s. 181.

³⁴⁵ EREM, Şerh, C.: II, s. 1518.

³⁴⁶ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1055.

³⁴⁷ Ancak, hırsızlık fiilini işleyip de akrabalık bağı nedeniyle cezalandırılmayan kimselerden ise, isnat edilen fiili işlemiş bile olsa şahsi cezasızlık nedeniyle cezalandırılmadığı için bu kimseye yönelecek isnatlar iftira suçunu oluşturmaz (TOROSLU, Özel Kısım, s. 311).

cezaî sorumluluğu olmayan kişilere karşı işlenmesi halinde iftira suçu oluşur³⁴⁸; zira yasalar önünde bunlar da birer şahıstırlar³⁴⁹ ve isnat kabiliyetine sahip olmayan bu kişilere karşı yapılan asılsız isnatlar neticesinde bunlarda yargı önüne çıkmakta ve haysiyet ve itibarları zarar görmektedir³⁵⁰. Diğer bir görüşe göre ise, mağdurun cezai ehliyetine sahip olması gerekir; zira bir kimseye asılsız suç isnat edilebilmesi için, o şahsın kusur yeteneğinin bulunması, fiilin faili olarak takip edilmesi gerekir. Yaşı küçük olan ya da tam akıl hastası olan kimselerin bu ehliyeti olmadığından haklarında yapılan isnatlar bakımından iftira suçu oluşmaz.³⁵¹ Bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira cezai ehliyetine sahip olmak fail açısından önem arz eden bir husus olup; yüklenen suç dolayısıyla, cezai ehliyetine sahip olsun ya da olmasın, mağdur da soruşturma veya kovuşturmanın tarafı olmaktadır. Çünkü cezai sorumluluğun olmaması bir kusur/isnat yeteneği sorunu olup, suçun oluşumu ile ilgili değil, sorumluluk ile ilgilidir³⁵². Kaldı ki gerçek kişinin mağdur olabilmesi için birtakım özelliklere sahip bulunması gerekli olmayıp sağ ve tam doğumla birlikte kişilik kazanılacağından³⁵³, özellikle medeni hakları kullanma ehliyetine sahip bulunması gerekli değildir; akıl hastaları, küçükler ve isnat yeteneğinden yoksun kimseler de suçun mağduru olabilirler³⁵⁴. Yine bu kişiler hakkında ceza yaptırım uygulanamayacak olsa bile, güvenlik tedbiri uygulanabilmesine mani bir düzenleme

³⁴⁸ **ŞAHBAZ**, s. 493; **SOYASLAN**, s. 713; **ÜNVER**, s. 72; **YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ**, s. 8052; **MALKOÇ**, s. 4607; **YILDIZ**, s. 323-324.

³⁴⁹ **ŞAHBAZ**, s. 493.

³⁵⁰ **SOYASLAN**, s. 713. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hükümlerine göre çocuklar hakkında soruşturma yapılamayacağına dair hüküm olmadığı gibi, “suça sürüklenen çocuk” tanımında da bir soruşturma yapılamama durumu yoktur. TCK m. 56 çerçevesinde bir tedbir söz konusu olacağına göre suçun oluştuğunu kabul etmek daha isabetlidir (**MALKOÇ**, s. 4608).

³⁵¹ **EREM**, Şerh, C. II, s. 1521; **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**¹⁴, s. 1055; **YENİDÜNYA**, s. 56.

Bazı yazarlara göre ise, müfteri iftirayı oluşturan eyleminde ceza ilişkisini düşüren bu neden(ler)i ihbar veya şikâyetle belirtmiş ise iftiranın oluşmayacak, aksi halde iftiradan cezalandırılacaktır (Bkz. **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**¹¹, s. 984).

³⁵² **ÜNVER**, s. 72.

³⁵³ TMK m. 28: *Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer.*

³⁵⁴ **DÖNMEZER/ERMAN**, Genel Kısım, C.: II, s. 427.

bulunmamaktadır. Güvenlik tedbiri uygulayabilmek için de bir yargılama faaliyetine ihtiyaç olduğu tartışmadan varestedir.

ETCK m. 273'te yer alan iftira suçunun "devlet memurlarından biri aleyhine sıfat ve hizmetlerinden dolayı" işlenmesi halinde failin cezasının arttırılacağı hükmü³⁵⁵ YTCK'da bulunmamaktadır.

Suçun mağdurunun/suçtan zarar görenlerinin açılan davada açıkça belirtilmesi gerekmektedir³⁵⁶. C. Savcısı genel-soyut bir biçimde iddianame düzenleyerek mahkemeye sunamaz. Çünkü CMK'ya göre görevli ve yetkili mahkemeye hitaben düzenlenen iddianamede, mağdur veya suçtan zarar görenin kimliği gösterilir (m. 170/3,c). Aksi halde, Mahkeme tarafından, iddianamenin ve soruşturma evrakının verildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde soruşturma evresine ilişkin bütün belgeler incelendikten sonra, eksik veya hatalı noktalar belirtilmek suretiyle, 170 inci maddeye aykırı olarak düzenlenen, iddianamenin Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine karar verilir (m. 174/1-a).

II. SUÇUN MANEVİ UNSURU

İftira suçu, kasten işlenebilen bir suçtur. TCK m. 267'de failin, "soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını veya idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak" amacıyla hukuka aykırı fiil isnat etmesi veya bunlara yönelik maddi eser ve delil uydurması arandığı için genel kasıt yetmemekte, bu suçun manevi unsurunu "özel kast"³⁵⁷ oluşturmaktadır. Tipik eylem(ler)in gerçekleştirilmesi amacına yönelik genel kastın yeterli olmadığı ve iftiranın ETCK'dan farklı olarak ancak özel kastla işlenebilen bir suç haline getirildiğini ve hâkime de faildeki bu amacın varlığını araştırma görevinin

³⁵⁵ Bkz. 4. CD., 9.6.1964, 2864/3109 ; 4. CD., 26.02.1990, 601/1021.

³⁵⁶ Bkz. 4. CD., 20.05.2002, 6997/8921; 4. CD., 21.03.2002, 197/4466.

³⁵⁷ "Özel kast, genel kastta aranan suç tipindeki eylemi bilme ve irade etme unsurlarına psikolojik bir unsur olan failin yasal metinde belirlenmiş kişisel hesaplarından birinin, bir amacının, duygusunun, güdüsünün eklenmesiyle elde edilir." **Mustafa AVCI**, "Kasten Öldürme Ve Kasten Yaralama Suçlarının Manevi Unsurlarını Ayırt Etmeye Yarayan Ölçütler", KHukA, Mart 2005, S.: 1-98, Y.: 8, s. 90.

yüklendiğini söylemek mümkündür³⁵⁸. Fail burada, eylemini yapmadan önce veya en geç yaptığı sırada³⁵⁹, “işlemediğini bildiği”³⁶⁰, yani suçsuz olduğunu bildiği, bir kimse hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını veya idari nitelikte bir yaptırım uygulanmasını sağlamak amacıyla ve özel kastıyla hareket etmektedir³⁶¹. Fail yapmış olduğu isnadın gerçek olmadığını kesin olarak bildiğinden, suçu ancak doğrudan kastla işleyebilir. Dolayısıyla failde bilme (“işlemediğini bildiği halde”) arandığından mümkün görmüş olması, olursa olsun düşüncesiyle hareket etmesi suçun oluşması için yeterli gelmez³⁶² ve bu suç olası kastla işlenemez³⁶³.³⁶⁴ Sonuç

³⁵⁸ YENİDÜNYA, *YTCK'da İftira*, s. 2851; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 991-992; YILDIZ, s. 328.

³⁵⁹ ÜNVER, s. 91.

³⁶⁰ ETCK'nın 285. maddesinde de “suçsuz olduğunu bildiği bir kimseye” ifadesine yer verilerek, aynı esas benimsenmişti.

³⁶¹ “Sanığın savunmalarında, sadece çek üzerindeki imzanın kendisine ait olmadığını söylediğini belirtmesi ve suça konu şikâyetine ilişkin beyanında da şirketin muhasebecisinin Turgut olduğunu, ancak keşideci olarak atılan imzanın ona ait olup olmadığını bilmediğini, Hakan A.'dan şüphelendiğini, imza nedeniyle kriminal inceleme talep ettiğini beyan etmesi karşısında, sanığın iftira özel kastıyla hareket ettiği yolunda kanıt bulunmadığından, beraati yerine yazılı şekilde hüküm tesisi kanuna aykırıdır.” 4. CD., 19.12.2012, 2011/20882 E., 2012/30943 K.; “...sanığın iftira kastının bulunmadığı gözetilmeden özel kasıtlı işlenen iftira suçundan beraati yerine yazılı gerekçe ile mahkumiyetine karar verilmesi, kanuna aykırıdır.” 9. CD., 11.12.2012, 2012/3573 E., 2012/14764 K. (Kararlar için bkz. YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8068 ve dn. 632).

³⁶² TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 992.

³⁶³ “Kasten işlenebilen suçlar, ilke olarak hem doğrudan hem de olası kastla işlenebilir. Ancak, kanundaki tanımında “bilerek” ifadesine yer verilmiş olan suçlar sadece doğrudan kastla işlenebilir. Örneğin iftira suçunda, failin suçsuz olduğunu “bilerek” kişiye suç isnat etmesi gerektiğinden, bu suç ancak doğrudan kastla işlenebilir.” (Bkz. TCK'nın 21. madde gerekçesi). Aynı yönde açıklamalar için bkz. ÖZGENÇ, s. 236-237.

“İftira suçunda korunan hukuki yarar yargı makamlarının yanıltılıp kişilerin haksız soruşturma ve kovuşturmayaya uğramalarının önlenmesi olup bu suçun oluşabilmesi için failin yetkili makamlara ihbar ve şikâyetle bulunarak bir kimse hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak saiki ile hareket etmesi gerekir. İftira suçu muhtemel kastla işlenemez. Somut olayda; Sanığın S...'ın ismini gönderici olarak göstererek kargo ile ruhsatsız bir silahı göndermek istediği sırada, uçakta yapılan kontrol esnasında silahın fark edilmesi sonucu mağdur S... hakkında 6136 sayılı Kanuna muhalefet suçundan soruşturma ve kovuşturma yapılmış ise de; yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunarak mağdur hakkında adli veya idari soruşturma başlatılması özel kastıyla hareket ettiğine dair delil bulunmadığından sanığın unsurları itibarıyla oluşmayan atılı suçtan beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi” 9. CD., 25.2.2013, 2012/11660 E., 2013/2777 K. (www.kazanci.com)

olarak bu suç için TCK m. 21/2 uyarınca cezanın indirilmesi mümkün değildir. İftira suçunun manevi unsuruna ilişkin tüm bu açıklamalarımız hem şekli hem de maddi iftira suçu bakımından geçerlidir.

Ünver'e göre bu suçta manevi unsur açısından "özel kast" aranması yerinde olmamıştır. Korunmak istenen hukuksal değerın koruduğu alanı ve cezalandırılan ihlal biçimlerinin sayısını daraltması, özel kastın ispatının çok güç olması, ispat araçları ve ispata ilişkin hükümlerin anlam ve amaca uygun uygulanması halinde iftira suçunun işlendiği olayların çok büyük bir kısmının cezalandırılabilmesinin mümkün olmaması gerekçeleriyle düzenlemeyi yerinde bulmamaktadır.³⁶⁵ Öte yandan yazara göre, bu suçta failin amacı olarak belirtilen "soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını sağlamak" ifadesi amaca uygun bir biçimde düzenlenmemiştir. Madde seçimlik amaçlar olarak düzenlenerek "ve" bağlacı yerine "veya" bağlacı kullanılmalıydı³⁶⁶. Zira, failin mağdur/lar hakkında yalnızca soruşturma başlatılmasını istediği ve fakat kovuşturmayı istemediği durumlarda eylem suç teşkil etmeyecektir. Kanunilik ilkesinin gereği de budur. Aksi durumda kanununa aykırı bir karar verilmiş olur. Bu bakımdan eleştiriye ve madde metninin önerilen şekilde değiştirilmesi gerektiği yorumuna katılıyoruz.

Fail, yönelttiği isnadın objektif olarak gerçek olmadığına yönelik şüphe ile ya da varsayımlarla hareket ediyorsa ya da gerçekten işlenen bir suçla alakalı olarak ihbar/şikâyet hakkını kullanırken, bu suçun belli bir şahıs veya şahıslar tarafından işlendiğinden şüphelendiği için beyanda bulunuyorsa³⁶⁷, suç kastı bulunmadığı için,

³⁶⁴ Bu hususlar madde gerekçesinde de şu şekilde ifade edilmiştir: "İftira suçunun oluşabilmesi için, kendisine hukuka aykırı fiil isnat edilen kişinin bu fiili işlemediğinin bilinmesi gerekir. Bu bakımdan, söz konusu suç, ancak doğrudan kastla işlenebilir. Başka bir deyişle iftira suçu muhtemel kastla işlenemez. Bu suçun oluşabilmesi için, ayrıca, kendisine hukuka aykırı fiil isnat edilen kişi hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak amacıyla hareket edilmesi gerekir. Bu nedenle, iftira suçu açısından failde kastın ötesinde belirtilen amacın varlığı gereklidir."

³⁶⁵ ÜNVER, s. 94.

³⁶⁶ ÜNVER, s. 94-95.

³⁶⁷ Erem'e göre, "İhbar veya şikâyet dilekçesinde failin sadece bir suçun işlenmiş olduğunu zan ve tahmin etmiş olduğu yolundaki mütereddit beyanı onu cezadan kurtaramaz. Çünkü bütün ihbar

suçun manevi unsurunun gerçekleştiğinden bahsedilemez³⁶⁸. Zira fail bu durumlarda, gerçekten işlenmiş olan suçun belirli bir kişi tarafından işlendiği hususunda kesin yargıda bulunmamakta, suç isnat etmemektedir. Ancak şüpheyile isnatta bulunan failin, bu konudaki şüphesini gerekçeleriyle birlikte açıklaması gerekir. Örneğin, arabası kundaklanan şahıs “Kızımın peşinde dolaştığı için dün dövdüğüm X adlı genç bu işi yapmış olabilir” dediğinde iftira suçu oluşmaz.

Öte yandan failin hatası kastı ortadan kaldırır ve fail bundan yararlanır. TCK m. 30’a göre “Fiilin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz”. Fail, mağdurun suçlu olduğu kanaatiyle hareket etmiş olmasına rağmen kişinin masum olduğu anlaşılacak olursa, iftira kastı olmadığı için cezalandırılmaz³⁶⁹.

Peki, fail yetkili makamları harekete geçirdikten sonra mağdurun masum olduğunu öğrendiği halde bunu yetkili makamlara bildirmezse yine de iftira suçu oluşacak mıdır? *Kanaatimizce*, müfteri tarafından ihbar ve şikâyetin yapıldığı anda; basın yoluyla isnatta ise yayının yapıldığı anda iftira suçu tamamlanır. Dolayısıyla tamamlanmış suç açısından artık geride kalan eylem açısından failin kastından bahsedilemez³⁷⁰. Kanunilik ilkesi gereğince de bu sonuca ulaşırız. Zira, madde de “işlemediğini bildiği halde” ibaresi ile kesin isnat aranmıştır. Doktrinde farklı görüşlerin olduğu ve tartışılması gereken husus ise suçun ihmali hareketle işlenmesi durumunda cezalandırılıp cezalandırılmayacağına ilişkindir. Bir görüşe göre suçun ihmali hareketle işlenmesi durumunda da cezalandırılabilmesine ilişkin kanunda açık bir düzenlemeye gerek yoktur. Çünkü bir suçun ihmali hareketle işlenip

ve şikâyetler, kesin hükme kadar zan ve tahminden başka bir şey değildir” (EREM, Şerh, C.: II, s. 1525). Suçta kanunilik ilkesi uyarınca bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira madde de açıkça “işlemediğini bildiği halde” ibaresi yer almaktadır.

³⁶⁸ BAYRAKTAR, s. 201; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 992; ÖZGENÇ, s. 236; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1059; YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8068; ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAĞIZ/TEPE, s. 1085; ÜNVER, s. 56; ŞEN/AKSÜT, s. 475.

³⁶⁹ EREM, Şerh, C.: II, s. 1525; SOYASLAN, s. 719.

³⁷⁰ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 991.

işlenemeyeceği kanunda yer alan ayırık-özel düzenlemeye değil, ilgili suç tipinin düzenlediği tipe uygun davranışın düzenleniş biçimine bağlıdır. Eğer ilgili suçun tipe uygun eylem unsuruna uyuyorsa ihmali hareketle işlenebilir ve bunun için ayrı düzenlemeye gerek olmadığı gibi, belirli suçların ihmali hareketle işlenebileceği veya işlenemeyeceğine ilişkin de bir düzenleme ve hatta gereklilik de yoktur³⁷¹. Bu görüşe katılmamaktayız. Zira ihmali hareketle suçun işlenmesi TCK'da ve diğer mevzuatta ancak bazı suçlara özgü olarak düzenlenmiştir³⁷². Dolayısıyla bütün suçların garantörsel ihmali suç şeklinde işlenebileceğini söylemek mümkün değildir. TCK'da yer alan özgü düzenlemelerin³⁷³ haricinde 6831 sayılı Orman Kanunu'nda da bu hususta düzenleme mevcuttur (m. 105/2): *“Bu maddede yazılı memurlarla orman teşkilatında vazifeli olanlardan yangın yerine yardım göndermeyenlerle alaka göstermeyenler, Türk Ceza Kanununun 170 inci maddesinde tanımlanan suçu ihmali davranışla işlemiş olmak dolayısıyla cezalandırılır”*. Bu ayırık düzenlemeden de anlaşılacağı üzere kanun koyucu konuyu genel bir hükümle düzenlemek yerine özel düzenlemeler yapmak suretiyle garantörsel ihmali suçların (ihmal suretiyle icra suçları - görünüşte ihmali suçlar – gerçek olmayan) ancak kanunda açıkça düzenleme yaptığı durumlarda söz konusu olacağını belirtmektedir³⁷⁴. Dolayısıyla tipe uygun eylemin ancak icrai bir davranışın olabileceği iftira suçu, kanunda ihmali hareketin icrai harekete eşdeğer sayılacağına dair bir düzenleme getirilmedikçe, ihmali bir

³⁷¹ **ÜNVER**, s. 69-70. *Yaşar/Gökcan/Artuç*'a göre, “Failin nezdindeki parayı harcadığı halde çaldırıldığını söyleyip, bir kişinin adını vermemesine (ve bu nedenle bir kişi hakkında ihbar veya şikayet ögesi oluşmamasına) karşın, polisin yakaladığı sabıkalı bir zanlının baskı altında suçu kabullenmesi ve bu kişi hakkında soruşturma başlatılmasına rağmen, failin gerçeği açıklamaması durumunda, ihmali davranışla iftiranın işlendiği kabul edilmelidir” (**YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ**, s. 8059). Bu örnek ne TCK m. 267'de düzenlenen iftira suçunun unsurlarıyla ne ihmali hareketle işlenen suçun unsurlarıyla suç ne de yazarların konu boyunca savundukları diğer görüşlerle uyuşmaktadır. Zira verilen örnekte, zanlının masum olduğu bilinmesine rağmen, yazarların da savunduğu doğrudan ve özel kast unsuru olmadığı gibi en azından “belirlenebilir” bir failde işaret edilmemekte ve ihbar-şikayet şartı da gerçekleşmemektedir. Dolayısıyla burada suç uydurma suçu oluşabilir ancak iftira suçunun oluşması kesinlikle mümkün değildir. Aksi kabul kanunilik ilkesine de aykırılık teşkil edecektir.

³⁷² **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**¹¹, s. 991. Eleştiriler için bkz. a.g.e., s. 991, dn. 54.

³⁷³ Bunlar kasten öldürme, kasten yaralama ve işkence suçlarıdır (m. 83, 88, 94/5).

³⁷⁴ **HAKERİ**, s. 158.

hareketle işlenemez. Aksini kabul etmek kanunilik ilkesine aykırı olacağı gibi, kanun koyucunun iradesiyle de çelişecektir.

Fail, kendisine isnat edilen bir suçtan kurtulmak amacıyla kendisine isnatta bulunan kişiye karşı isnatta bulunursa, eylemi iftira teşkil edecek midir? *Kanaatimizce* bu durumda iftira suçu oluşmaz³⁷⁵. Zira bu suç olası kastla işlenemeyip doğrudan kastla işlenebilir ve fail bu durumda iftira isnadı özel kastıyla hareket etmemekte, savunması sırasında kendisine yüklenen suçu başkasına isnat ederek, “ben yapmadım o yaptı, katılan ya da şikâyetçi bana şu eylemde bulunduğu için bende isnat edilen suçu işledim” diyerek kendini koruma maksadı gütmektedir³⁷⁶. Yargıtay da, savunma hakkını geniş yorumlamakta, içtihatlarında, sanığın savunması sırasındaki isnatlarında iftira suçunun hukuka aykırılık unsurunun oluşmadığını kabul etmekte, savunma dokunulmazlığını hukuka uygunluk nedeni olarak değerlendirmektedir³⁷⁷. **Yargıtay 9. CD., 15.10.2014 tarih ve 2014/3484 E., 2014/10177 K.** sayılı kararında, “Sanığın olay tarihinde katılana karşı işlediği iddia edilen hakaret suçu nedeniyle emniyette şüpheli sıfatıyla ifadesinin alınması sırasında, “katılanın kendisine karşı hakarete bulunduğunu” iddia etmesi şeklindeki eyleminin savunma hakkı kapsamında kalması nedeniyle sanık hakkında beraat kararı verilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile beraat kararı verilmesi sonucu itibarıyla doğru olduğundan” hükmün onanmasına karar vermiştir.

³⁷⁵ Aynı düşünce için bkz. **GÖZÜBÜYÜK**, TCK Açıklaması, C.: III, s. 420.

³⁷⁶ “Somut olayda; kasten yaralama ve hakaret suçlarından yapılan soruşturma sırasında şüpheli sıfatı ile kollukta verdiği ifadesinde “mağdurunda kendisine tokat attığını ve hakaret ettiğini” söyleyen sanığın bu beyanının savunma hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ve iftira suçunun unsurları itibarıyla oluşmadığı gözetilmeden sanığın yüklenen suçtan beraati yerine yazılı şekilde mahkûmiyetine karar verilmesi,” kanuna aykırı görülmüştür. **9. CD., 31.10.2014, 2014/1706 E., 2014/10736 K.**; “Sanığın olay tarihinde katılana karşı işlediği iddia edilen hakaret suçu nedeniyle emniyette şüpheli sıfatıyla ifadesinin alınması sırasında, “katılanın kendisine karşı hakarete bulunduğunu” iddia etmesi şeklindeki eyleminin savunma hakkı kapsamında kalması nedeniyle sanık hakkında beraat kararı verilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile beraat kararı verilmesi sonucu itibarıyla doğru olduğundan, katılan vekilinin yerinde görülmeleyen temyiz itirazlarının reddiyle beraate ilişkin hükmün ONANMASINA,” **9. CD., 15.10.2014, 2014/3484 E., 2014/10177 K.** (www.uyap.gov.tr)

³⁷⁷ Bkz. **9. CD., 12.11.2014, 2014/3136 E., 2014/11458 K.**, karşı oy gerekçesi (www.uyap.gov.tr)

Taksirle (dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranarak), bilinçli veya bilinçsiz, iftira suçu işlemek mümkün değildir. Zira gerekli dikkat ve özeni göstermeksizin yapılan harekette kasıt bulunmamaktadır³⁷⁸. Bu durumda iftira suçu oluşmaz, ancak haksızlığa uğrayan kişinin müfteri/ler aleyhinde hukuk mahkemelerinde tazminat davası açma hakkı mahfuzdur. Zira ceza mahkemesinin suç oluşturan bir fiil ile ilgili olarak yapmış olduğu yargılamada sanık konumunda bulunan failin, kast veya taksirinin bulunmadığına ilişkin vermiş olduğu beraat kararı hukuk mahkemesini bağlamaz³⁷⁹. Çünkü ceza yargısı ile hukuk yargısının sorumluluk ilkeleri farklı esaslara dayanmakta, ceza mahkemesi cezalandırma yoluna giderken mutlak surette kast veya taksir ararken, hukuk mahkemesi çok basit bir ihmalde bile sorumluluk yoluna gidebilmektedir.³⁸⁰

Failin yapmış olduğu ihbar veya şikâyet üzerine gerçekleştirilen soruşturma ve kovuşturma neticesinde mağdur hakkında “kovuşturmaya yer olmadığı” veya “beraat” kararı verilmiş olması, failin kötü niyetine ve iftira kastıyla hareket ettiğine karine teşkil edemez³⁸¹. Aksi halde şikâyetinin veya yaptığı ihbarın neticesinde

³⁷⁸ EREM, Şerh, C.: II, s. 1525.

³⁷⁹ “Dava konusu olayın gelişimi ve yukarıda açıklanan ilkeler birlikte değerlendirildiğinde şikâyet için yeterli belirti bulunduğu kabulü gerekir. Davalı ceza mahkemesinde davacıya karşı iftira suçunu işlediği gerekçesiyle cezalandırılmış ise de “hükümün açıklanmasının geri bırakılmasına” karar verildiğinden, bu ceza kararı hukuk hâkimi yönünden bağlayıcı değildir” **HGK, 9.10.2013, 2013/4-8 E., 2013/1458 K.** (www.kazanci.com)

³⁸⁰ **Fethullah SOYUBELLİ**, Ceza ve Hukuk Mahkemesi Kararlarının Birbirine Etkisi, Hâkim Yayınları, Ankara, 2013, s. 80-81.

³⁸¹ “Somut olayda, sanığın müştekilere yönelik iddiaları nedeniyle yürütülen soruşturmada “kovuşturmaya yer olmadığına” dair verilen kararın, iftira suçunun işlendiğinin kesin kanıtı olamayacağı” **4. CD., 22.1.2014, 2013/26612 E., 2014/1652 K.** (www.kazanci.com); “F.A.’nın hangi beyanının diğerine üstün tutulduğunu dosyadaki kanıtlarla birlikte değerlendirip takdir etme yetkisi mahkemeye ait olup, dosyada tanık anlatımları da bulunmasına ve dava açılması için yeterli şüphe nedeninin oluşmasına karşın soruşturmayı yapan Cumhuriyet Savcısının kamu davası açmak yerine, delil takdiri yaparak, mağdure F.’nin sonraki beyanını önceki beyanına üstün tutmak suretiyle T.Ç. hakkında ırza geçme suçundan kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermesi, iftira suçunun kesin kanıtı olamayacağı görüşüyle tebliğnamedeki bozma isteyen düşünceye iştirak edilmemiştir.” **4. CD., 18.01.2012, 2009/27469 E., 2012/1074 K.** (www.kazanci.com); “Somut olayda sanığın şikayeti üzerine yürütülen soruşturmada delil yetersizliği nedeniyle “kovuşturmaya yer olmadığına” dair verilen kararın, iftira suçunun işlendiğinin kesin kanıtı olamayacağı ve sanıkların Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 74. maddesi ile teminat altına alınan “Anayasal dilekçe-şikayet hakkı”nı kullandığı gözetilmeden, iftira suçunun öğelerinin ve suçsuz olduğunu bildiği bir kişiye karşı

takipsizlik kararı çıkabileceğini tahmin eden bir kimsenin, bu şikâyetinden vazgeçmesi mümkün olabilecektir ki, bu durum Anayasanın 36. maddesinde düzenlenen hak arama hürriyetine ve 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesine aykırı olacaktır³⁸². Nitekim Yargıtay CGK bir kararında şu karara varmıştır³⁸³: “Olay gecesi sanıkların ineğinin çalındığı bir gerçektir. Bu nedenlerle sanık Fındık'ın, ineğin daha önceden aralarında husumet bulunan müdahiller tarafından çalındığı kesin kanı ve yargısı ile ihbar ve şikâyetle bulunmak ve giderek ithamını yoğunlaştırmaktan ibaret olan eyleminde iftira suçunun kasıt unsurunun oluştuğu düşünülemez. Hırsızlık suçunun sanıkları olan müdahillerin beraatlerine karar verilmiş olması da sanığın iftira suçunu işlediğinin kesin delili olamaz”. Ancak kovuşturmayaya yer olmadığı ya da beraat kararının gerekçelerine ve delillerin durumuna göre suçun varlığı kabul edilebilir³⁸⁴.

Son olarak belirtelim ki, doktrinde baskın olan görüşe göre³⁸⁵ hâkimin iftira suçunun manevi unsurunun oluşup oluşmadığına karar verirken; failin, akli durumu,

suç yükleme özel kastının nasıl oluştuğu açıklanıp tartışılmadan, vakıya ilişkin beyanları tanık anlatımıyla da doğrulanan sanık hakkında yasal temelden yoksun gerekçeyle hükümlülük kararı verilmesi” 4. CD., 22.12.2014, 2014/22937 E., 2014/36776 K. (www.uyap.gov.tr); “Sanıkların dilekçelerine konu olaylara dair olarak müştekiler hakkında tehdit, mala zarar verme ve yağma suçlarından şikâyet üzerine yapılan soruşturma sonunda kovuşturmayaya yer olmadığına dair verilen kararın tek başına iftira suçunun kanıtı sayılamayacağı, gerçek bir olaya dair resmi makamlara ihbar ve şikâyetle bulunma hakkını kullanan sanıkların savunmalarının tanıklar A.K., D.S., Ş.A. ve M.G.'in beyanlarıyla da doğrulanması karşısında, iftira suçunun unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden kanuni olmayan gerekçeyle mahkumiyet kararları verilmesi, kanuna aykırıdır.” 4. CD., 10.7.2014, 2012/24512E., 2014/24413 K. (www.kazanci.com)

³⁸² ŞEN/AKSÜT, s. 477. “İftira suçunun oluşabilmesi için; yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunarak işlemediğini bildiği halde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat edilmesi gerektiği, sanığın Başbakanlık İletişim Merkezine gönderdiği mektupla ağabeyi B.'in kendisini tehdit ettiğini, annesine ise eziyet ettiğini bildirmesi şeklindeki somut olayda eyleminin suç işlemediğini bildiği kimseye suç atmak biçiminde olmayıp yasal şikâyet hakkını kullanma niteliğinde bulunduğu, iddiasının kanıtlanamaması nedeniyle ağabeyi hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmiş olmasının iftira suçuna vücut vermeyeceği, bu nedenle atılı suçun yasal unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden beraati yerine mahkumiyetine karar verilmesi,” 9. CD., 10.6.2013, 2013/5004 E., 2013/8756 K. (www.kazanci.com)

³⁸³ CGK, 12.5.1980, 8-139 E., 203 K. (www.kazanci.com)

³⁸⁴ MALKOÇ, s. 4609; MERAN, s. 190; ŞEN/AKSÜT, s. 475.

³⁸⁵ BAYRAKTAR, s. 200-201; MERAN, s. 189.

kültür düzeyi, ekonomik durumu ve yaşantısı gibi verilere ve delillere bakarak değerlendirme yapacağı belirtilmektedir. Aksi yöndeki görüşe göre³⁸⁶ ise, failin kültür düzeyi ve yaşantısı gibi hususlar isnat yeteneği ve hukuka aykırılık bilinci; akli durumu ise isnat (kusur) yeteneği ile ilgili olup, kast ve bunun ispatı ile doğrudan ilgili değildir. Hâkim bu suçun manevi unsurunu tespit ederken, hukuka uygun, kollektif ve ceza muhakemesindeki ispat araçları olan delil ve emarelerin her türünü kullanarak, her tür kuşkudan arınmış bir biçimde fiil anında kastın varlığına veya yokluğuna vicdani kanaat getirecektir.

III. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

A. GENEL OLARAK

Suçun unsurlarından biri olan hukuka aykırılık³⁸⁷, işlenen ve kanundaki tarife uygun bulunan fiile hukuk düzenince cevaz verilmemesi, fiilin bütün hukuk düzeni ile çelişki ve çatışma halinde bulunmasıdır³⁸⁸. Failin gerçekleştirdiği eylem hukuka aykırı değilse, başka bir ifade ile, eylemi hukuka uygun hale getiren bir neden varsa, suç oluşmaz. Bu demektir ki, failin gerçekleştirdiği hareket kanundaki bir suç tanımına uygun olsa bile, her zaman bunun hukuka aykırı olduğunu söyleyemeyiz. Bir eylem karşılığında ceza öngörülmesi, onun kural olarak hukuka aykırı olduğuna karine teşkil eder. Buna karşılık, ceza normunun yasakladığı bir fiilin işlenmesine cevaz verilmiş, kişiye görev olarak yüklenmiş ise hukuka aykırılık karinesi çürümüş

³⁸⁶ ÜNVER, s. 92-93.

³⁸⁷ Katoğlu'na göre hukuk aykırılık, suçun unsurlarından birisi değildir. Yazar bu görüşü savunmakla birlikte, suçun yapısına dair açıklamaları çerçevesinde hukuka aykırılığın hangi kapsamda ele alınması gerektiği hususunda da bir değerlendirmede bulunmamaktadır (Bkz. **Tuğrul KATOĞLU**, Ceza Hukukunda Hukuka Aykırılık, Ankara, 2003, s. 147, 160 vd.). Başka bir eserde de hukuka aykırılık, “mazeret sebepleri” ifadesi altında ve kusurluluğu ortadan kaldıran nedenler olarak incelenmiştir (Bkz. **EREM/DANIŞMAN/ARTUK**, s. 549 vd.).

³⁸⁸ **DÖNMEZER/ERMAN**, Genel Kısım, C.: II, s. 427; **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**, Genel Hükümler, s. 396; **ÖZGENÇ**, s. 270; **Timur DEMİRBAŞ**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 6. Baskı, Ankara, 2009, s. 247; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, s. 236.

ve hukuka aykırı olmaktan çıkmış demektir³⁸⁹. İşte bu durumda hukuka uygunluk nedenlerinin varlığından bahsedebiliriz. Bu varlığın fiili hukukun meşru saydığı hale getirmesi sebebiyle de tipe uygun eylemin hukuka aykırılığından söz edilemez.

TCK m. 267’de yer alan unsurların gerçekleşmesi ile hukuka aykırılıkta meydana gelmiş olur³⁹⁰. Ancak TCK m. 24, 25 ve 26’da düzenlenmiş olan hukuka uygunluk nedenleri fiili hukukun meşru saydığı hale getirir ve hukuka aykırılık ortadan kalkar. Aşağıda bu hukuka uygunluk nedenlerinden hangilerinin iftira suçunda uygulanabileceğini ve şartlarını izah etmeye çalışacağız.

B. HUKUKA UYGUNLUK SEBEPLERİ

1. Kanun Hükmünü (Görevi) Yerine Getirme

Kişiye herhangi bir konuda bir hak veya yetki kanunen verilmişse, bunun öngörüldüğü şekilde uygulanması durumunda hukuka aykırılık söz konusu olmayacağı için³⁹¹ kanunun hükmünü yerine getiren kişiye ceza verilemez (TCK m. 24/1).

Kanun hükmünün yerine getirilmesi halinin hukuka uygunluk sebebi olabilmesi için, kişinin kanun hükmünü yerin getirmeye yetkili olması, kanun hükmü çerçevesinde hareket etmiş olması ve orantılılık ilkesine uygun davranmış olması gerekmektedir³⁹². Örneğin kolluk görevlilerinin yanı sıra, suçu işlerken rastlanan veya suçüstü bir fiilden dolayı işlenen ve kaçması olasılığı bulunan veya hemen

³⁸⁹ **Kayıhan İÇEL/A. Hakan EVİK**, İçel Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Kitap, 4. Bası, İstanbul, 2007, s. 84.

³⁹⁰ “Sanıkların aşamalardaki değişmeyen savunmaları, evlerinin yanması olayı ve garaj kapı kilidinin kırıldığına ilişkin düzenlenen tutanaklar ile tutanak düzenleyicilerinin anlatımlarında "yangın çıkış nedenini tahmini olarak yazdıklarını" belirtmeleri karşısında, iftira suçunun hukuka aykırılık ögesinin ne surette oluştuğu ve şikâyet hakkını kullanıp kullanmadıkları tartışılmadan ve sanıkların yakınlarının suçsuz olduğunu bilerek doğrudan kasıtlı onlara suç yüklediğine dair kanıtlar gösterilip açıklanmadan, yetersiz gerekçeyle hükümlülük kararı verilmesi, yasaya aykırı” **4. CD., 17.10.2006, 2005/7341 E., 2006/15304 K.** (www.kazanci.com)

³⁹¹ **İÇEL/EVİK**, s. 101.

³⁹² Leipziger Kommentar, vor§32, kn. 143, 144 (Zikr.: **HAKERİ**, s. 294).

kimliğini belirleme olanağı bulunmayan bir kimseyi herkesin yakalama yetkisinin olduğu CMK m. 90/1’de düzenleme altına alınmıştır. Dolayısıyla bu şartlar altında yakalama yaparak şüphelinin özgürlüğünü kısıtlayan bir kişinin fiili, kanunun hükmünü icra gereği hukuka uygun olacaktır.

TCK m. 24/1’de ifade edilen “kanun” terimini, şekli anlamda sınırlamaya tabi tutmadan, herhangi “yazılı hukuk kuralı” şeklinde anlamak gerekir. Örneğin TCK m. 98, 232/2, 276, 278, 279, 280; CMK m. 43/1, 62 vd., 90, 119, 129, 135, 139, 146; TMK m. 267, 432 vd.; İİK m. 78 vd.; PYSK m. 13; Orm.K m. 78 bu şekilde anlaşılmalıdır. Kanunlara uygun şekilde yürürlüğe konulmak zorunda olan yönetmelik ve tüzük gibi düzenleyici işlemlerin de bu çerçevede değerlendirilmesi gerekir.³⁹³ Yine bu terim esas itibariyle Türk Kanunlarına ilişkidir³⁹⁴. Ancak TCK m. 19 çerçevesinde olduğu gibi, yabancı kanunların Türkiye’de uygulanmasının kabul edildiği durumlarda hukuka uygunluk sebebi olarak dikkate alınmalıdır³⁹⁵.

Bu hukuka uygunluk sebebi iftira suçunda vücut bulamaz³⁹⁶. Zira hiçbir kanun hükmü, masum kimseye karşı yapılan hukuka aykırı fiil isnadını korumaz. TCK m. 278, 279; CMK 161/2 gibi ihbarda bulunma yükümlülüğünün olduğu, yani kişinin kanunen “görevini yerine getirdiği” durumlarda dahi, masum kimseye karşı hukuka aykırı fiil isnadında bulunulamaz. Zira bu suçların yüklediği yükümlülüğü yerine getiren kimseler, masum olduğunu bildikleri bir kimseye suç atmamakta, suç işlediği zannedilen veya bilinen bir durumda o suçu ihbar etmektedirler. Dolayısıyla bu durumda iftira suçunun unsurları gerçekleşmeyeceği gibi işlendiği hususunda delil

³⁹³ EREM/DANIŞMAN/ARTUK, s. 555-556; İÇEL/EVİK, s. 101; KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 244; HAKERİ, s. 294; Berrin AKBULUT, Türk Ceza Kanunu İle Kabahatler Kanununun Genel Hükümlerinin Yaptırım Hükümleri Dışında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, Ankara, 2010, s. 346.

Artuk/Gökçen/Yenidünya’ya göre, TCK m. 24/1’de geçen “kanun hükmü” ibaresinden yalnızca kanun kuralı anlaşılmalıdır. Yetkili makamlar tarafından usulüne uygun olarak yürürlüğe konulmuş olan tüzük ve yönetmelikler TCK m. 26/1 kapsamında değerlendirilmelidir (ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Genel Hükümler, s. 406).

³⁹⁴ EREM/DANIŞMAN/ARTUK, s. 555.

³⁹⁵ İÇEL/EVİK, s. 102.

³⁹⁶ YİĞİTBAŞ, s. 848.

ve/veya belirti bulunan suçun ihbar veya şikâyeti söz konusu olacağı için bu bildirimin sonucunda suçun işlenmediği ortaya çıksa dahi, iftira suçu oluşmayacak; kanunen verilen yükümlülüklerini yerine getiren bu kişiler, TCK m. 24/1 gereği hukuka uygunluk sebeplerinden yararlanacaklardır³⁹⁷.

2. Meşru Savunma

TCK m. 25/1'e göre, "Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez". Bu hükümden şu sonucu çıkarabiliriz: Meşru müdafaa halinde, kanunda belirtilen şartlara uygun olarak işlenen fiiller hukuka uygundur ve herhangi bir sorumluluğu gerektirmez³⁹⁸.

Meşru müdafaa şartlarından birisi "bir saldırının varlığı"dır. Bu saldırının maddi nitelikte bir fiil olması gerekir. Dolayısıyla mahiyeti gereği maddi nitelikte olmayan TCK m. 267/1 anlamında iftira isnatlarına karşı meşru savunma olmaz.

Kişi iftirayı kendine imtiyaz sağlama veya suçtan kurtulmak için araç olarak kullanırsa, iftiradan dolayı cezalandırılır. Zira bir hakkın, haksız bir saldırıya karşı iftira yoluyla korunması mümkün olamayacağından, müfterinin meşru savunma halinde bulunması da mümkün değildir³⁹⁹. Zira kanun bu suçu salt belirli bir kişiye karşı işlenmiş suçlardan saymamış, onda adliye karşı suç vasfı da görmüştür.

Yiğitbaş, iftiraya karşı bir meşru müdafaa düşünölemeyeceğini ve fakat iftiranın meşru bir müdafaa olabileceğini; örneğin kızını kandırarak ırzına geçmekte olan A'yı karakola şikâyet etmekte olan babanın, "Kızın reşit, şikâyeti varsa kendi yapsın. Rızası varsa bir şey yapamayız" cevabı üzerine, kızının ırzına zorla geçildiğini söylemesi durumunda, fiili def etmek için bir zaruret doğduğundan meşru

³⁹⁷ ÜNVER, s. 85.

³⁹⁸ KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 246.

³⁹⁹ YILDIRIM, s. 72.

müdafa durumunun kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir⁴⁰⁰. Bu durumda meşru savunmanın şartlarının oluşmadığını belirtmek isteriz. Zira meşru savunmanın gerçekleşebilmesi için ortada bir saldırı olmalı ve müdafa haksız saldırıyı gerçekleştiren kişiye yöneltilmelidir. Ayrıca babanın yaptığı fiil, savunma hareketi kapsamında değerlendirilemez. Zira ortada hukuka aykırı bir saldırı söz konusu değildir. Saldırıya uğrayan kişi açık veya zımni iradesi ile savunma hareketine karşı ise, savunma hareketini istemiyor ve saldırıda bulunana bu hakkını adeta terk ediyorsa, kimsenin buna karışmaya hakkı yoktur ve dolayısıyla üçüncü kişi lehine meşru müdafaadan da bahsedilemez. Çünkü bir kişiye, kendisine saldırılan kimsenin kullanmak istediğinden daha fazla hak verilemez⁴⁰¹. Olayda da saldırıya uğrayan hak, üzerinde özgürce tasarrufta bulunulabilecek bir hak olduğundan (reşit ve rızanın var olduğunu kabul ederek) saldırıya uğrayanın rızası, üçüncü kişi adına meşru savunmayı engeller.

3. Hakkın Kullanılması

TCK m. 26/1'e göre "*Hakkını kullanan kimseye ceza verilmez*". Bir hakkın kullanılmasının hukuka uygunluk sebebi sayılabilmesi için ilk olarak, kişiye doğrudan doğruya kullanılabileceği⁴⁰² hukuk düzenince tanınmış bir subjektif hakkın⁴⁰³ bulunması; ikinci olarak, kişinin bu hakkını öngörülen sınırlar içinde kullanması; üçüncü olarak, hakkın kullanılması ile işlenen ve tipe uygun olan fiil arasında illiyet bağının bulunması gerekir⁴⁰⁴.

TCK m. 26/1'in iftira suçu açısından hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilebilmesi için, ortada gerçek bir maddi olayın bulunması ya da failin bu olayın

⁴⁰⁰ YİĞİTBAŞ, s. 849.

⁴⁰¹ HAKERİ, s. 318; İÇEL/EVİK, s. 129.

⁴⁰² "Burada hakkın doğrudan doğruya kullanılabilir olması aranacaktır. Eğer hak, bir mercie başvurarak kullanılabilecekse, artık buradaki hak kapsamında kabul olunmayacaktır." (Bkz. madde gerekçesi).

⁴⁰³ "Bir hak, kanun, tüzük, yönetmelik, genelge gibi nizamlara dayanabilir ve hukuken tanınmış ve düzenlenmiş olmak kaydıyla, bir mesleğin icrasından da doğabilir." (Bkz. madde gerekçesi).

⁴⁰⁴ İÇEL/EVİK, s. 141; KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 253.

gerçek olduğuna inanmasını gerektirecek bazı olguların varlığı gerekmektedir. Zira fail objektif olarak gerçek olmadığını bildiği bir suç isnadında bulunuyorsa, bu durumda hakkın kullanılmasından söz edilemez.⁴⁰⁵

Yüklenen suç sanık tarafından işlenmiş olmasına rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeni varsa, mahkeme beraat kararı vermelidir (CMK m. 223/2,d).

Genel koşullarını belirttiğimiz hakkın kullanılması şeklindeki hukuka uygunluk nedenleri çok sayıda olup⁴⁰⁶, biz burada iftira suçu açısından özellik arz edenlerini inceleyeceğiz.

a) İhbar ve Şikâyet (Dilekçe) Hakkı

1982 Anayasası'nın 74. maddesine göre "Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir". Bu açıdan ceza soruşturması veya kovuşturmasını ya da idari yaptırım gerektiren hukuka aykırı bir fiili yahut failini yetkili makamlara bildirme şeklinde gerçekleşen ihbar ya da şikâyet hakkı da dilekçe hakkının bir görünümü olarak karşımıza çıkmaktadır⁴⁰⁷.

Vatandaşların ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancıların kendileriyle veya kamu ile ilgili konularda çeşitli makamlara başvurabilmeleri Anayasa ve kanunlarca tanınmış hak ve özgürlüklerinin bir

⁴⁰⁵ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8065.

⁴⁰⁶ Bu sayı toplumdaki gelişmelere paralel olarak değişmekte ve yeni haklar ortaya çıkmaktadır. Tedip hakkı, zilyetliğin korunması, basının haber verme hakkı, iddia ve savunma dokunulmazlığı, tıbbi müdahaleler, spor hareketleri vb. gibi. Ayrıntılı bilgi için bkz. İÇEL/EVİK, s. 140-151; ARTUK/GÖKÇEN/YENİDÜNYA, Genel Hükümler, s. 423-459.

⁴⁰⁷ ARTUK/GÖKÇEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1061. "Sanığın Anayasa'nın 74. maddesi ile teminat altına alınan "Anayasal dilekçe-şikâyet hakkı"nı kullandığı gözetilmeden ve iftira suçunun öğeleri ile suçsuz olduğunu bildiği bir kişiye karşı suç yükleme özel kastının nasıl oluştuğu da açıklanıp tartışılmadan, kanuni temelden yoksun gerekçeyle hükümlülük kararı verilmesi" 4. CD., 22.1.2014, 2013/26612 E., 2014/1652 K. (www.kazanci.com)

parçasıdır⁴⁰⁸. Hemen belirtmek gerekir ki, dilekçe hakkı görüntüsü altında, masum olduğunu bildiği bir kişiye karşı hukuka aykırı fiil isnat edilmesi ise hakkın kötüye kullanılması olacak ve hukuka aykırılık ortadan kalkmayarak iftira suçu oluşacaktır⁴⁰⁹. Yine gerçekte belirttiği şekilde gerçekleşmediğini bildiği bir olaya eklemeler yapmak suretiyle suç isnadı oluşturacak nitelikte ihbar veya şikâyet hakkının kullanılması halinde de hakkın kötüye kullanılması oluşacaktır⁴¹⁰. Örneğin arkadaşından sadece yumruk yiyen bir kişi, karakola giderek arkadaşının kendisini dövüp parasıyla cep telefonunu da zorla aldığını belirtmesi durumunda, failin şikâyet hakkını kullandığından söz edilemez. Bu durum hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olduğundan hukuka aykırılık ortadan kalkmayacak ve iftira suçu meydana gelecektir. Sonuç olarak şunu ifade edebiliriz ki fail, mağdurun gerçekten suçsuz olduğunu bildiği sabit olmadıkça hukuka uygunluk nedeninden yararlanabilir⁴¹¹.

Ancak Yargıtay, failin maddi bir olaya ekleme yaptığı ve fakat somut olayda eklenen fiilin gerçekten var olup olmadığının kanıtlanamadığı hallerde, failin şikâyet hakkını kullandığından bahisle suçun oluşmadığına karar vermektedir⁴¹².

Kişi, gerek Anayasa tarafından tanınmış bir hak gerekse bir görev olsun, suç ve suçluları yetkili makamlara veya işi bunlara aktarmakla görevli bir mercie bildirmesiyle, yargı faaliyetine katılmakta, yargılama işlevinin bir bölümü haline gelmektedir⁴¹³. Bu nedenle ihbar ya da şikâyetle bulunan kişinin açıklamaları yanılma sonucu gerçeğe uygun olmasa ya da gerçeklik ile arasında bir tezatlık olsa,

⁴⁰⁸ “Sanığın yakını olan A. Ç.'nin, olay günü haciz esnasında icra müdürü olan müştekinin "şerefsiz" diyerek kendisine hakaret ettiğini belirtmesi üzerine, tanığın bu anlatımına itibar edip icra müdürü hakkında kendisine hakaret ettiği inancıyla Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunması biçimindeki eyleminin, anayasal şikâyet hakkı kapsamında kalıp kalmadığı tartışılmadan ve iftira suçunun hukuka aykırılık ögesinin nasıl oluştuğu açıklanmadan yetersiz gerekçeyle mahkumiyet kararı verilmesi,” 4. CD., 8.7.2014, 2011/12797 E., 2014/24149 K. (www.kazanci.com)

⁴⁰⁹ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 992; BAYRAKTAR, s. 187-188; ÜNVER, s. 85.

⁴¹⁰ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8065.

⁴¹¹ 4. CD., 28.6.1994, 1994/3548 E., 1994/5744 K. (www.kazanci.com)

⁴¹² YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8065.

⁴¹³ BAYRAKTAR, s. 187; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1061; MERAN, s. 187.

kişi “hakkını icra ettiği” veya TCK m. 276, 277, 278’de olduğu gibi “görevini yerine getirdiği” için gerçekleştirilen eylem suç oluşturmamaktadır⁴¹⁴.

İhbar ve şikâyet hakkı ile ilgili olarak netice itibariyle şunu diyebiliriz ki, kişi Anayasal veya kanunen sahip olduğu ihbar ve şikâyet hak veya görevine bağlı olarak, suçlu olduğuna inandığı, suçlu olarak bildiği bir kimse hakkında yetkili makamlara beyanda bulunduğu takdirde fiili hukuka aykırılık teşkil etmeyecek, hukuka uygun olacak ve iftira suçu oluşmayacaktır⁴¹⁵. Ancak, şikâyet hakkının sınırları aşılmış, şikâyet haksız ise diğer şartlar da gerçekleşmiş ise eylem iftira suçuna vücut verir ve özel hukuk açısından tazminat doğurabilir⁴¹⁶.

b) Basının Haber Verme Hakkı

Basının haber verme, denetim ve eleştiride bulunma, kamuoyunu açıklama ve oluşturma görev ve hakkı ile bireyin haber alma hakkı anayasal düzeyde korunmuş

⁴¹⁴ **BAYRAKTAR**, s. 187; **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**¹⁴, s. 1061.

⁴¹⁵ **BAYRAKTAR**, s. 187. “Somut olayda, sanığın iddialarının suç işlemediğini bildiği kimseye suç atmak biçiminde olmayıp maddi olaylara dayalı anayasal şikâyet ve dilekçe hakkını kullanma niteliğinde bulunduğu, iftira kastıyla yetkili mercilere müracaat ettiği yolunda her türlü kuşkudan uzak delil elde edilemediği gözetilmeden unsurları itibariyle oluşmayan iftira suçundan sanığın beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi,” **9. CD., 11.7.2014, 2013/13359 E., 2014/8468 K.** (www.kazanci.com); “Sanığın, Simav Cumhuriyet Başsavcılığına verdiği 12.03.2007 ve 19.04.2007 tarihli dilekçelerinde özetle; “hiçbir ihtiyaçları olmadığı, traktörleri ve 2-3 dönüm tarlaları olduğu halde katılanların devletin fakirler için çıkarttığı 65 yaş maaşını suiistimal edip aldıklarını, traktörün resmi olarak katılan Halil’in oğlu adına kayıtlı olduğu ancak katılan Halil’in kullandığı, köyden herhangi birine sorulduğu takdirde bu malların katılanlara ait olduğunu söyleyecekleri, maaşı ne zaman aldılarsa ilk aldıklarından bu yana kendilerinden geri alınması gerektiği” ifadelerine yer verdiği, yapılan araştırmada katılan Gülizar’ın maaş almadığının anlaşıldığı, katılan Halil’in ise maaş almayı hak edecek kadar muhtaç olduğunun, bir adet büyükbaş hayvanı ile 7637 m2 kıraç arazisinin olduğunun tespit edildiği belirlenmiştir. Sanığın, görünüşteki gerçekliğe göre yeteri kadar mal varlığına sahip olduğu ve muhtaç durumlarının bulunmadığını düşündüğü katılanlar hakkında, maaş alma gerekçelerinin yeniden incelenmesini talep etmesinden ibaret eyleminin, ihbar ve şikâyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, hukuka aykırı fiil isnadı sayılamayacağı gözetilmeden beraati yerine iftira suçundan mahkumiyet kararı verilmesi” **4. CD., 5.1.2015, 2014/41983 E., 2015/126 K.** (www.uyap.gov.tr)

⁴¹⁶ **ÜNVER**, s. 82. “1-iftira, genel olarak ve geniş anlamıyla suçsuz olduğu bilinen kişiye suç atmaktır ve hukuka aykırıdır. Eylem sırf davacıya zararlandırmak amacıyla yapıldığından ağır kusur vardır. 2 - iftirada bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığı zedelendiğinden kişilik haklarına saldırı ve iftira eden manevi ödünceden sorumludur” **4. HD., 29.11.1977, 1976/12714 E., 1977/11212 K.** (www.kazanci.com); **4. HD., 17.02.1976, 1975/5084 E., 1976/1601 K.** (www.kazanci.com)

temel haklardandır ve aynı zamanda da hukuka uygunluk sebebi oluşturlar. Anayasa m. 28/2’de “Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır” hükmü ile bu haklar teminat altına alınmıştır. Ancak bu hakların kullanılmasının hukuka uygunluk sebebi sayılabilmesi ve böylece eylemin hukuka aykırılığının önlenebilmesi için, “gerçeklik”, “güncellik”, “konu ile ifade arasında düşünsel bağlılık” ve “ölçülülük” sınırları içerisinde kullanılmaları zorunludur⁴¹⁷. Bu sınırlar içerisinde kullanıldıkları sürece eylem bir hak icra edildiği için hukuka uygun olacak, suç teşkil etmeyecek ve fakat bu sınırlar aşılar ise eylem hukuka aykırılık teşkil edecek ve diğer unsurlarında varlığı halinde iftira suçu işlenmiş olacaktır⁴¹⁸.

⁴¹⁷ **Kayıhan İÇEL/Yener ÜNVER**, Kitle Haberleşme Hukuku (Basın, Radyo-Televizyon, Sinema-Video, İnternet), Yenilenmiş 6. Bası, İstanbul, 2005, s. 311. “Hukuka uygunluk nedenleri veya hukuka aykırılığı ortadan kaldıran nedenler ise; gerçeklik, güncellik, kamu yararı ve toplumsal ilgi gibi öze ilişkin koşulları ve konu ile anlatım arasında düşünsel bağlılık, anlatım ve sergilenişteki ölçülülük niteliğindeki biçime ilişkin koşullardır. Yayımlanmasında kamu yararı bulunan gerçek ve güncel bir haberin ya da eleştirinin öze biçim arasında denge kurularak yayımlanması durumunda hukuka aykırılık ortadan kalkar ve artık basın sorumlu tutulamaz.” **4. HD., 31.1.2013, 2012/2052 E., 2013/1407 K.** (www.kazanci.com); ayrıca bkz. **4. CD., 18.9.2006, 2005/7706 E., 2006/14025 K.**

⁴¹⁸ **ÜNVER**, s. 91. “Basın özgürlüğü, Anayasanın 28. maddesi ile 5187 sayılı Basın Yasasının 1. ve 3. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerde basının özgürce yayın yapmasının güvence altına alındığı görülmektedir. Basına sağlanan güvencenin amacı; toplumun sağlıklı, mutlu ve güvenlik içinde yaşayabilmesini gerçekleştirmektir. Bu durum da halkın dünyada ve özellikle içinde yaşadığı toplumda meydana gelen ve toplumu ilgilendiren konularda bilgi sahibi olması ile olanaklıdır. Basın, olayları izleme, araştırma, değerlendirme, yayma ve böylece kişileri bilgilendirme, öğretme, aydınlatma ve yönlendirmede yetkili ve aynı zamanda sorumludur. Basının bu nedenle ayrı bir konumu bulunmaktadır. Bunun içindir ki, bu tür davaların çözüme kavuşturulmasında ayrı ölçütlerin koşul olarak aranması, genel durumlardaki hukuka aykırılık teşkil eden eylemlerin değerlendirilmesinden farklı bir yöntemin izlenmesi gerekmektedir. Basın dışı bir olaydaki davranış biçiminin hukuka aykırılık oluşturduğunun kabul edildiği durumlarda, basın yoluyla yapılan bir yayındaki olay hukuka aykırılık oluşturmaz.”

Ne var ki basın özgürlüğü sınırsız olmayıp, yayınlarında Anayasanın Temel Hak ve Özgürlükler bölümü ile Türk Medeni Kanunu’nun 24 ve 25. maddesinde yer alan ve yine özel yasalarla güvence altına alınmış bulunan kişilik haklarına saldırıda bulunulmaması da yasal ve hukuki bir zorunluluktur.

Basın özgürlüğü ile kişilik değerlerinin karşı karşıya geldiği durumlarda; hukuk düzeninin çatışan iki değeri aynı zamanda koruma altına alması düşünülemez. Bu iki değerden birinin diğerine üstün tutulması gerektiği, bunun sonucunda da, daha az üstün olan yararın daha çok üstün tutulması gereken yarar karşısında o olayda ve o an için korumasız kalmasının uygunluğu kabul edilecektir. Bunun için temel ölçüt kamu yararıdır. Gerek yazılı ve gerekse görsel basın bu işlevini yerine getirirken, özellikle yayının gerçek olmasını, kamu yararı bulunmasını, toplumsal ilginin varlığını, konunun güncelliğini gözetmeli, haberi verirken öze biçim arasındaki dengeyi de korumalıdır. Yine basın, objektif sınırlar içinde kalmak suretiyle

Yargıtay kararlarına⁴¹⁹ ve doktrindeki görüşe göre, hakkın kullanılması niteliğindeki haber verme ve eleştiri hakkının hukuka uygun bir biçimde kullanılmasının söz konusu olabilmesi için dört şartın bir arada gerçekleşmesi gerektiğini, bu unsurlardan birisinin yokluğu halinde ise eylemin hukuka aykırı hale geleceğini yukarıda belirtmiştik⁴²⁰. Bu özellikleri kısaca incelersek;

- Haberin gerçek olması gerekir. “*Gerçeklik*” haberin ve bir olaya dayanan eleştiri de olayın gerçeğe uygun olmasını ifade eder⁴²¹. Gerçek dışı, tamamen yalan, düzmece niteliğindeki haber veya yorumlar ne düşünce ne de basın özgürlüğü bağdaştırılabilir. Buradaki gerçeklik somut ve maddi gerçeklik olmayıp, görünüşte gerçeklik de yeterlidir. Demek ki, “Gerçeklik somut gerçekliği değil, olayın haber verildiği andaki belirli biçimine uygunluk şeklinde anlaşılması gerekir. Yayın ancak olayın maddi gerçekliği saptandıktan sonra verilebileceği kabul edilecek olursa, haber verme hakkı sınırlandırılmış olur.”⁴²²

- Haberin aynı zamanda güncel olması gerekir. Zira kamu yararı, bir haberin hemen veya en kısa süre içinde verilmesi durumunda bulunur. Dolayısıyla güncelliğini yitirmiş, hatırlanmasında yarar olmayan bir olayın (ilk kez veya tekrar) haber yapılmasında kamu yararı yoktur. Çünkü bu tür haberler kamu yararı amacına değil kin, intikam nefret sansasyon gibi subjektif amaçlara hizmet eder.

yayın yapmalıdır. O anda ve görünürde var olup da sonradan gerçek olmadığı anlaşılan olayların yayınından da basın sorumlu tutulmamalıdır.” **4. HD., 10.2.2009, 2008/5026 E., 2009/1925 K.** (www.kazanci.com)

⁴¹⁹ “1- Haber gerçek olmalı, 2- Haber güncel olmalı, 3- Haberin verilmesinde kamu yararı bulunmalı, 4- Haberin veriliş biçimi ile özü arasında düşünsel bir bağ bulunmalıdır.” **CGK, 13.02.2007, 2007/7-28 E., 2007/34 K.** (www.kazanci.com)

⁴²⁰ Yargıtay’a göre, “Hukuka aykırılığı hukuka uygun hale getiren öze ilişkin koşullar gerçeklik, güncellik ve kamu yararadır. Biçime ilişkin koşul ise anlatım ve sergilenişte dengeli davranıştır. Bu koşullardan birine aykırı eylem hukuka aykırı olup...” **4. HD., 22.02.2000, 1999/10478 E., 2000/1598 K.** (www.kazanci.com)

⁴²¹ **İÇEL/ÜNVER**, s. 311.

⁴²² **HGK, 8.5.2002, 2002/4-259 E., 2002/356 K.** (www.kazanci.com)

- Haberin verilmesinde kamu yararının ve toplumsal ilginin bulunması gerekir. Kamu yararına yönelik bir haber, objektif olarak gerçekleri yansıttığı sürece hukuka uygun olur⁴²³. Ancak kamu yararının gerektirdiği bilgi ve toplumsal ilginin ötesine geçilerek kişilerin özel bilgilerinin yer alması durumunda haber verme hakkının kullanıldığından söz edilmeyecektir⁴²⁴.

- Verilen haberle kullanılan ifadeler arasında fikri bağlantı olmalıdır. Haber verilirken veya eleştiri yapılırken, haberin kendisi ile veriliş şekli farklı çağrışımlara yol açmamalı, haber verme amacının dışına çıkılmamalıdır⁴²⁵.

Anlatım ve sergilenişteki ölçülülükte sınırlamalardan birisidir. Haberci olayı gereğinden çok genişletmişse, abartmışsa ve bu şekilde kamuyu etkileyecek bir hale dönüştürmüşse, bu hakkın kötüye kullanıldığını gösterir ve hukuka uygulamak sebebinden yararlanamaz⁴²⁶.

Tüm bu açıklamalardan sonra, hakkında yapılan bir haber yüzünden adli veya idari bir soruşturma geçiren şahsın masum olduğu anlaşılırsa, haberi yapan kişinin iftira suçundan cezalandırılıp cezalandırılmayacağını izah etmeye çalışalım. Somut olayda, habercinin habere konu olayın gerçek olup olmadığına yönelik bütün araştırmalarını yapmış ve gerekli bütün titizliği göstermiş olması gerekmektedir. İftira suçunun oluşabilmesi için failde, “masum kişiye yönelik işlemediğini bildiği hukuka aykırı fiil isnadı” iradesinin bulunması şarttır. Dolayısıyla bu şart gerçekleşmemiş ise şahsı iftira suçundan cezalandıramayız⁴²⁷. Ancak gerekli dikkat ve özeni göstermeyip kusurlu davranmış ise, tazminat sorumluluğu cihetine gidilebileceği düşüncesindeyiz.

⁴²³ İÇEL/EVİK, s. 114.

⁴²⁴ Mine ARISOY, “*Hakaret*”, TBBD, Y.: 2007, S.: 72, s. 176.

⁴²⁵ ARISOY, s. 176.

⁴²⁶ İÇEL/ÜNVER, s. 318.

⁴²⁷ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1064.

c) İddia ve Savunma Dokunulmazlığı

TCK m. 128'e göre, *“Yargı mercileri veya idari makamlar nezdinde yapılan yazılı veya sözlü başvuru, iddia ve savunmalar kapsamında, kişilerle ilgili olarak somut isnadlarda ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunulması halinde, ceza verilmez. Ancak, bunun için isnat ve değerlendirmelerin, gerçek ve somut vakıalara dayanması ve uyumsuzlukla bağlantılı olması gerekir”*. “Bu hukuka uygunluk sebebinin esası, gerçeğin ortaya çıkarılması ve adaletin yerine getirilmesidir. İddia ve savunma ceza korkusu olmadan gerçekleri ortaya koyabilmelidir; ancak savunma dokunulmazlığı örtüsü altında kişilere hakaret edilebilmesine kanunun izin verebileceği düşünülemez”⁴²⁸.

TCK m. 128'de hakaret suçu açısından hukuka aykırılığı ortadan kaldıran bir neden olarak düzenlenen “iddia ve savunma dokunulmazlığı”nın, iftira suçu açısından uygulanıp uygulanamayacağı hususunda doktrinde farklı görüşler mevcuttur:

Erman'a göre, kanun koyucu bu hükmü hakaret veya sövme cürmüne ilişkin tahdidi olarak düzenlediğinden tehdit veya iftira gibi suçlara uygulanması mümkün değildir⁴²⁹. *Önder*'e göre de, düzenleme yalnızca hakaret suçları bakımından uygulanabilir. Ayrıca hakarete bile sınırın aşılması halinde savunma dokunulmazlığını kabul etmeyen kanunun, iftira suçunun işlenmesinde bunu cezasız bırakabileceği düşünülemez⁴³⁰. *Centel*'de aynı görüşü savunmaktadır⁴³¹.

Erem'e göre, herhangi bir sıfat ile (mesela sanık veya tanı sıfatı ile) adli bir makam önünde sorguya çekilirken suçu masum olduğunu bildiği bir kişiye isnat etmek de iftiradır. Hatta isnadın kendini savunma saiki ile yapılmış olması dahi, fiili suç olmaktan çıkarmaz. Yalnız burada failin iftira kastının olup olmadığına bakmak

⁴²⁸ **Ayhan ÖNDER**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, C.: II, İstanbul, 1989, s. 198.

⁴²⁹ **Sahir ERMAN**, Hakaret ve Sövme Suçları, 1. Bası, İstanbul, 1950, s. 212.

⁴³⁰ **ÖNDER**, Özel Hükümler, s. 298-299.

⁴³¹ **Nur Başar CENTEL**, Ceza Muhakemesi Hukukunda Müdafî, İstanbul, 1984, s. 64-65.

gerekir. Kanunda ihbar ve űikâyetten bahsedildiđine göre, failde ihbar ve űikâyet kastının varlıđı űarttır. Kendisine yönelik isnadı kaldırmak için bilerek ve isteyerek başkasına suç isnat eden kimsede bu irade mevcut sayılmalıdır.⁴³²

Bayraktar'a göre, gerek savunma dokunulmazlıđının kabul ediliű sebebi gerekse iftiranın da kiűinin űeref ve hasiyetini sarsıcı, sonuç olarak hakaretamız niteliđi dikkate alındıđında söz konusu hukuka uygunluk sebebinin bu suç içinde geçerli olması gerekmektedir. Kiűinin kendi hakkını koruma içgüdüüne dayanılarak tanınmıű olan savunma dokunulmazlıđını hakaret için kabul edip, iftira için kabul etmemek çeliűki teűkil edecektir. Ayrıca mahkeme önünde gerçekteűen iftira, aynı zamanda hakareti de oluűturacađı gözönüne alındıđında, aynı fiilin hem hukuka uygun hem de hukuka aykırı sayılması gibi kabul edilemeyecek bir durum ortaya çıkacaktır. Bu nedenlerle, ETCK m. 486'da yer alan savunma dokunulmazlıđı, iftira suçu bakımından da hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilmelidir.⁴³³

űahbaz'a göre de, ETCK m. 486'da hakaret ve sövme suçları için düzenlenen savunma dokunulmazlıđını iftira suçu bakımından kabul etmemek yerinde bir görüş olmaz. Zira sanık kendisini savunurken "acaba konuűmam bir suç teűkil eder mi" diye düűündüğünde böyle bir özgürlükten de bahsedilemez. Savunma dokunulmazlıđı vazgeçilmez bir haktır ve gerek savunma dokunulmazlıđının kabulü nedeni ve gerekse iftiranın bireyin űeref ve haysiyetini sarsıcı bir sonuç olarak hakareti içerir niteliđi dikkate alındıđında, bu hukuka uygunluk sebebinin iftira suçu için de kabul etmek gerekir. Aksi durum, savunma dokunulmazlıđının kabul ediliű amacına (savunmadaki konuűmalardan dolayı sorumlu tutulmama) ters düşer.⁴³⁴

⁴³² **EREM**, űerh, C.: II, s. 1522. Yazar aynı görüşü önceki tarihli bir makalesinde űu űekilde dile getirmiűtir: "Tatbikat ceza davalarında rastlanan "atfî cürüm (sanığın suçu bir başkasına atması)" hadisesi müdafaa serbestisi içinde mütalaa edilemez. Bu müdafî içinde düűündürücü bir konudur. Böyle hallerde "iftiranın" diđer űartları mevcut ise sanık bu yönden de takibata uğrayabilir. Zira haksız atfî cürüm, netice de bir "hile"dir. Esasen iftira bakımından "saik"ın ehemmiyeti yoktur." (**Faruk EREM**, "*Usul Hiylesi*", YD, C.: 3, S.: 3-4, Y.: 1977, s. 173).

⁴³³ **BAYRAKTAR**, s. 189-190. Aynı yönde bkz. **HAKERİ**, s. 329.

⁴³⁴ **űAHBAZ**, s. 492.

Tezcan/Erdem/Önok'a göre, sanığın duruşma esnasında müdahile karşı sarf ettiği sözlerin iftira suçunu oluşturmamasının gerekçesi, fiilin hukuka uygun olması değil, iftira suçunun oluşması için aranan ihbar koşulunun olayda gerçekleşmemesidir. Öte yandan her somut olay bakımından hakkın izin verilen sınırlar içinde kullanılıp kullanılmadığı ayrıca belirlenmelidir. Bu açıdan TCK m. 128'in gerekçesindeki görüşe katılmakta mümkün değildir.⁴³⁵

Keskin ise, hukuka aykırılığın bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğini ve hakaret suçları bakımından hukuka uygun olanın, iftira suçu bakımından hukuka aykırı olarak değerlendirilemeyeceğini savunmaktadır⁴³⁶.

Artuk/Gökçen/Yenidünya'ya göre, suçsuz olduğunu bildiği bir kimseyi ceza takibatına ya da idari yaptırıma maruz bırakmak amacıyla gerçekleşen iftirada, savunma dokunulmazlığından yararlanılabilmesi mümkün değildir. Zira şüpheli ya da sanık susma hakkına sahiptir ve kimliği dışındaki konularda doğru söylemek zorunda da değildir. Yazarlara göre, tüm bu imkânlar şüpheli ya da sanığa “başkalarına asılsız suç isnat etme hakkı” vermez. Şüpheli ya da sanık kendisine isnat edilen eylemle ilgili olarak yalan söyleyebilir ve bundan dolayı herhangi bir sorumluluğu da yoktur. Ancak şüpheli veya sanık CMK'nın kendisine tanıdığı tüm savunma imkânlarına rağmen isnattan kurtulmak için masum bir kimseye suç yükleme yolunu tercih etmişse, bu durumda artık savunma dokunulmazlığının sınırlarını aştığından iftira suçundan sorumlu olur.⁴³⁷

⁴³⁵ **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**¹¹, s. 994.

⁴³⁶ Bkz. **KESKİN**, s. 226. “Bu görüşe sonuç itibarıyla katılmakla birlikte, bunun gerekçesi, suçun hukuka aykırılık unsurunun değil, “işlemediğini bildiği halde” bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat etme kastının bulunmamasıdır.” (**TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**¹¹, s. 994).

⁴³⁷ **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**¹⁴, s. 1066; **YENİDÜNYA**, *YTCK'da İftira*, s. 2851; Aynı yönde **YILDIRIM**, s. 82. Ancak *Yenidünya* ETCK döneminde, “Kanunumuzun sistemine göre, 486 ncı maddede yer alan savunma dokunulmazlığını dar anlamda iftirada kabul etmek mümkün değildir. Ancak amaç bakımından, iftirada da savunma dokunulmazlığını tanımak doğru olur. Çünkü iftira oluşturan hareket, aynı zamanda hakareti de içermektedir” görüşünü savunmaktaydı (Bkz. **YENİDÜNYA**, s. 91 ve 92).

Ünver'e göre, gerek TCK m. 267'nin gerekçesi gerekse TCK m. 128'in gerekçesinde iftira ile ilgili açıklamalar, bu sorunun çözümüne yönelik olmayıp uygulamayı yönlendirmeye ilişkin açıklamalardır. Ayrıca TCK m. 128 açıkça hakaret suçuna özgü düzenlendiğinden bu maddeyi ve gerekçesini sadece hakaret suçu ile sınırlı olarak anlamak ve uygulamak gerekir. Ancak TCK m. 26/1'de düzenlenen hakkın icrası kapsamında değerlendirme yapılmasına da mani bir durum yoktur. Dolayısıyla, iddia veya savunma kapsamında belirtilen bir eylemin iftira suçunu meydana getirip getirmediği ancak bu hakkın koşul ve sınırları kapsamında değerlendirilebilir ve bu somut olayda TCK m. 128'in şartları ve kapsamından farklı olabilir. Kısacası eylem TCK m. 26/1 kapsamında ise, TCK m. 128'in ne metnine ne de gerekçesine ihtiyaç olmayacak, hukuka uygun olacak ve iftira suçuna vücut vermediği kabul edilecektir. Ancak dikkat edilmesi gerekli bir husus, şüpheli ve sanığa birçok hak tanınmış ve susma hakkı da bunlardan en önemlisi olmasına karşılık, bu haklar hiçbir zaman şüpheli ya da sanığa "başkalarına asılsız suç isnat etme hakkı" vermez.⁴³⁸

Yaşar/Gökcan/Artuç'a göre, savunma dokunulmazlığı TCK m. 128'de hakaret suçuna özgü biçimde ayrıca düzenlenmiş olsa da, TCK m. 26/1'deki hakkın kullanılmasına ilişkin genel hüküm dolayısıyla diğer suçlarda da uygulanabilir⁴³⁹.

Şen/Aksüt'e göre, TCK m. 128'deki hükmün ikinci cümlesinden de anlaşılacağı üzere başvuruların gerçek ve somut vakıalara dayanması ve uyumsuzlukla bağlantılı olması gerekmektedir. Eğer kötüniyet yok ise, TCK m. 128'deki iddia ve savunma dokunulmazlığı kapsamında değerlendirilmeli, bir hukuka uygunluk sebebi olarak görülmeli ve kişiler hakkında iftira suçundan ceza sorumluluğu da doğmamalıdır⁴⁴⁰.

⁴³⁸ ÜNVER, s. 87.

⁴³⁹ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8066, dn. 629.

⁴⁴⁰ ŞEN/AKSÜT, s. 479. "Sanığın suçsuz olduğunu bildiği halde arkadaşı olan mağdur İsmail'in maktulü bıçaklayarak öldürdüğünü söyleyip, mağdur hakkında soruşturma yapılmasına neden olduğu, başkalarına suç atfedilmesinin savunma hakkı kapsamında değerlendirilemeyeceği gözetilmeksizin, sanığın iftira suçundan mahkûmiyeti yerine beraatine karar verilmesi" **1. CD., 29.11.2010, 2010/2749 E., 2010/7581 K.** (www.kazanci.com)

Yargıtay ise, ETCK döneminde verdiği kararlarda gerekçesini tam bir açıklıkla belirtmemekle birlikte, iddia ve savunma dokunulmazlığı kavramını çok geniş yorumlamakta ve bu hakkı iftira suçunda hukuka uygunluk sebebi olarak kabul etmektedir⁴⁴¹. YTCK döneminde **Yargıtay 9. CD., 27.9.2013 tarih, 2013/6877 E., 2013/11962 K.** sayılı kararında ise, “somut olayda; uyuşturucu madde ticareti yapmak suçundan hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturma evrelerinde alınan ifadesinde uyuşturucuyu şikayetçi E.'den aldığını ifade eden sanığın bu beyanının savunma hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, iddialarını ispat edememesinin iftira suçunun işlendiğinin kanıtı sayılamayacağı eyleminin suç işlemediğini bildiği kimselere suç atmak biçiminde olmayıp savunma hakkını kullanma niteliğinde bulunduğu, bu nedenle sanığa atılı iftira suçunun yasal unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden, beraati yerine yazılı gerekçe ile mahkumiyetine karar verilmesi,”ni hukuka aykırı bulmuştur⁴⁴².

⁴⁴¹ “Temyiz dilekçesindeki sözler hakim aleyhinde iftira suçunu teşkil etmez”. **4. CD., 30.4.1946, 4909 E., 5563 K. (ÖNDER, Özel Hükümler, s. 298).** YTCK döneminde aynı konuda verdiği karar ve gerekçesi ise şu şekildedir: “İftira suçunun oluşabilmesi için; yetkili makamlara ihbar veya şikayette bulunarak, işlemediğini bildiği halde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat edilmesi gerektiği, somut olayda; sanığın, ...6. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2007/858 esas, 2008/146 sayılı kararı ile 6136 sayılı Kanuna muhalefet suçundan verilen mahkumiyet kararını temyiz ederken verdiği 08.04.2008 havale tarihli dilekçesinde "Yerel mahkeme hakiminin yargılama sırasında ifadem alınırken önünü ilikle lan şeklindeki beyanına mukabil, siz bana neden lan diyorsunuz diye cevabıma aşırı tepki gösteren hakimnin yargılamayı şahsileştirerek kanuni ve yasal olmayan, hukuka dayanmayan aleyhe tutumu aleyhime haksız ceza verilmesine neden olmuştur." biçimindeki açıklamalarının yasal temyiz hakkını kullanmaktan ibaret olup, iftira suçunun unsurlarının oluşmayacağı gözetilmeden, sanığın beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi,”ni kanuna aykırı bularak, şartları oluşmayan iftira suçundan ceza verilemeyeceğine,” **9. CD., 6.3.2013, 2013/298 E., 2013/3543 K. (www.kazanci.com)**

⁴⁴² “Oldukça geniş bir kavram olan "savunma hakkı" şüpheliyi ve sanığı ilgilendirdiği kadar, bir gün şüpheli veya sanık konumuna düşebilecek olan toplumda yaşayan herhangi bir ferdi, dolayısıyla bütün toplumu ve yine adaleti sağlama yükümlülüğü bulunan Devleti de ilgilendirmektedir. Ceza muhakemesinin amacı, yargılama neticesi verilen ve iddia ile savunmanın değerlendirilmesinden ibaret olan hükmün doğru olmasını sağlamaktadır. Bu yönüyle, geniş bir bakış açısı ile değerlendirilmesi gereken savunma hakkı, yargı mercileri huzurunda kendisini savunma, müdafî yardımından yararlanma, susma, soru sorma, aleyhine olan işleme katılmama, tercümandan yararlanma, delillerin toplanmasını isteme, duruşmada hazır bulunma, kanun yoluna başvurma gibi hakları içermektedir.” **CGK, 30.10.2014, 2013/8-119 E., 2014/448 K. (Kararlar için bkz. www.kazanci.com)**

Kanaatimizce TCK m. 128 ve gerekçesi yalnızca hakaret suçu ile sınırlı olarak uygulanmalı; iftira suçu bakımından ise iddia ve savunma dokunulmazlığına ilişkin genel pozitif kaynak olan TCK m. 26/1'in koşulları çerçevesinde hareket edilmelidir. Doktrinde haklı olarak belirtildiği üzere hiç kimse “hakkımı kullanıyorum” diyerek suçsuz olduğunu bildiği kimselere asılsız isnatta da bulunamaz. Sorun TCK m. 26/1'de düzenlenen hakkın koşul ve sınırları kapsamında çözüme kavuşturulmalıdır. Yahut hakaret suçuna özgü olarak düzenlenen bu durum, iftira suçu açısından da özel olarak düzenlenerek kanundaki bu boşluk giderilmelidir.

4. İlgilinin Rızası

Hukuka uygunluk sebebi olarak “ilgilinin rızası”⁴⁴³ TCK m. 26/2'de düzenlenmiştir. Hükme göre, “Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez”.

Kişinin kendisine karşı suç işlemesi cezalandırılmadığı gibi, belirli şartların mevcudiyeti halinde kendi hukuksal değerini bir başkasına ihlal ettiren, yani bu ihlale rıza gösteren de cezalandırılmayacaktır⁴⁴⁴. Ancak rızanın ilişkin bulunduğu hak üzerinde rıza sahibinin serbestçe tasarruf edebilme yetkisinin olması gerekir. Ceza hukuku alanında mağdurun rızası, ancak mağdurun mutlak surette tasarruf edebileceği haklar bakımından bir etki yapabilir⁴⁴⁵.

İftira suçu yalnızca bireye karşı işlenebilen bir suç olmadığı ve suç ile adliyeyle ilişkin yararlar da korunduğu için, mağdurun mutlak surette tasarruf edebileceği bir hak olmaması sebebiyle, iftiraya rıza göstermesi, sonradan onay vermesi veya şikâyetçi olmaması suçun oluşmasını ya da müfteriye ceza verilmesini

⁴⁴³ Suça etkisi bakımından genel olarak ikiye ayrılarak incelenmektedir: Tipikliği kaldıran ve hukuka uygunluk nedeni olan rıza. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Meral EKİCİ-ŞAHİN**, Ceza Hukukunda Rıza, İstanbul, 2005, s. 65 vd.

⁴⁴⁴ **EKİCİ-ŞAHİN**, s. 43.

⁴⁴⁵ **DÖNMEZER/ERMAN**, Genel Kısım, C.: II, s. 74.

engellemeyecektir⁴⁴⁶. Yani ilgilinin rızası, iftira suçuna ilişkin tipe uygun eylemin hukuka aykırılık özellik ve niteliğini ortadan kaldıramaz; bu suçta hukuka uygunluk nedeni teşkil edemez⁴⁴⁷.

IV. KUSURLULUK

A. GENEL OLARAK

Failin cezai sorumluluğu açısından tipe uygun ve hukuka aykırı hareketin yapılmış olması yeterli değildir. Failin söz konusu hareketi nedeniyle kusurlu da olması gereklidir. Kusurluluk, failin kusur yeteneğine sahip olmasına bağlıdır. Kusur yeteneği (isnat kabiliyeti) ise failin suçu işlediği anda, doğruyu yanlıştan, haklıyı haksızdan ayırabilme ve buna göre davranabilme yeteneğine sahip olmasıdır⁴⁴⁸. Suçun işlenmesinden sonra kusur yeteneğinin kalkması failin işlediği bu suç dolayısıyla sorumluluğunu etkilemez.

Kusurluluğu etkileyen hallerin varlığı halinde kişi suç teşkil eden fiilden dolayı ya hiç sorumlu tutulmamakta ya da sorumluluğu azalmaktadır. Kusurluluğu etkileyen halleri şu şekilde sıralamak mümkündür: Hukuka aykırı ve fakat bağlayıcı bir emrin yerine getirilmesi (TCK m. 24/2-4), zorunluluk (ıztırar, mecburiyet, zaruret) hali (TCK m. 25/2), meşru müdafaa sınıрын heyecan, korku ve telaş nedeniyle aşılması (TCK m. 27/2), cebir veya tehdit dolayısıyla kişinin irade yeteneğinin etkilenmesi (TCK m. 28), haksız tahrik (TCK m. 29), kusurluluğu etkileyen hata halleri (TCK m. 30/3-4), yaş küçüklüğü (TCK m. 31), akıl hastalığı (TCK m. 32), sağır ve dilsizlik (TCK m. 33), geçici nedenler, alkol ve uyuşturucu madde etkisinde olma (TCK m. 34).

⁴⁴⁶ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 992; YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8067; YENİDÜNYA, s. 94; ŞEN/AKSÜT, s. 471. Farklı gerekçe ile aynı yönde ÜNVER, s. 89-90. ETCK döneminde İtalyan ceza hukuku çerçevesinde konuya ilişkin açıklama için bkz. TOROSLU, *Hukuki Konu*, s. 112-115.

⁴⁴⁷ ÜNVER, s. 89.

⁴⁴⁸ ARTUK/GÖKÇEN/YENİDÜNYA, Genel Hükümler, s. 477; KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 269 vd.; HAKERİ, s. 359 vd.

Aşağıda kusurluluğu etkileyen haller, inceleme konumuz olan iftira suçu ile bağlantılı olarak açıklanmıştır.

B. KUSURLULUĞU ETKİLEYEN (KALDIRAN VEYA AZALTAN) HALLER

1. Hukuka Aykırı ve Fakat Bağlayıcı Emrin Yerine Getirilmesi

TCK m. 24/2 uyarınca, “Yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz”.

Yiğitbaş’a göre, amirin emrinin icrası sırasında iftira suçu işlenebilir⁴⁴⁹. Bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira hiçbir yetkili merci, masum olduğunu bildiği bir kimseye karşı hukuka aykırı fiil isnadı emri veremez⁴⁵⁰. Kaldı ki yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir hukuka aykırı fiil isnadı da olamaz. Çünkü masum kimseye iftira atmak kanunda düzenlenmiş bir suçtur ve TCK m. 24/3’e göre, “*Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde yerine getiren ile emri veren sorumlu olur*” (ayrıca bkz. Anayasa m. 137/2). Bu durumda iftira emrini veren azmettiren, yerine getiren ise fail olarak sorumlu tutulur.

2. Zorunluluk Hali⁴⁵¹

TCK m. 25/2. maddesine göre, “*Gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile*

⁴⁴⁹ **YİĞİTBAŞ**, s. 848-849.

⁴⁵⁰ **YILDIRIM**, s. 72.

⁴⁵¹ Zorunluluk halinin hukuki niteliği ile ilgili görüşler için bkz. **Zeynel T. KANGAL**, Ceza Hukukunda Zorunluluk Durumu, Ankara, 2010, s. 31 vd., 165 vd., 434 vd. *Kanaatimizce* bu konuda ceza kanunumuzdaki düzenleme çok açıktır. Zira TCK m. 25/2’nin gerekçesinde zorunluluk halinin hukuki niteliğinin “*kusurluluğu kaldıran bir neden olduğu*” belirtilmiştir. Bu açıklamaya uygun olarak da CMK m. 223/3,b’de, bir olayda zorunluluk halinin bulunması durumunda mahkemenin kusurun bulunmaması dolayısıyla ceza verilmesine yer olmadığı kararı vereceği belirtilmiştir. Dolayısıyla doktrinde bazı yazarlar tarafından savunulan zorunluluk halinin bir hukuka uygunluk sebebi olduğu görüşüne katılmıyoruz.

ve tehlikenin ağırlığı ile konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez”.

Kanaatimizce zorunluluk halinin iftira suçu açısından gerçekleşme ihtimali yoktur. Bir kişinin meydana gelmesine bilerek sebebiyet vermediği ağır ve muhakkak bir tehlikeden kendisini ya da başkasını kurtarmak için başka bir kişiye iftira atması günlük yaşamda pek karşılaşılan bir durum değildir. Zira bir kişiyi tehlikeden korumak için, bu şekilde bir iftiranın yarar sağlaması mümkün değildir. “Euthanasia suçlarına benzeyen bir hal de iftiranın koruyucu maksat ile yapılmasıdır. Böyle hallerde, kesin surette suç işleyeceği yakınları tarafından bilinen bir kimse bu suçu işlemesine mani olmak için hayali bir suç faili olarak ihbar edilir. Kanunumuza göre bunun dahi bir “iftira” olduğundan şüphe edilemez. Fakat “saik”in hem sanık hem de toplum bakımından bir fayda sağlamadığı da söylenemez. Her halde böyle bir iftiranın faili, üzerinde durulacak bir psikolojiye sahiptir.”⁴⁵²

Ancak doktrinde hatalı bir örnek üzerinden bunun mümkün olduğu belirtilmiştir: “İftira sonucu yakalanan A’nın, toplanan bütün delillerin aleyhine olduğunu ve tutuklama istemiyle sorguya sevk edileceğini haber alması üzerine tutuklamadan kurtulmak amacıyla delil uydurup suçu B’ye isnat etmesinde, A zorunluluk halinde hareket etmiştir”⁴⁵³. Zorunluluk halinin şartlarına hiçbir şekilde uymayan bu örnek hatalıdır. Zira hâkimin A’yı tutuklayacağı kesin olmamakla birlikte kesin olsa, hatta A gerçekten masum bile olsa, bu durumu A’ya yönelmiş ağır ve muhakkak bir tehlike olarak görmek mümkün değildir. Ayrıca zorunluluk halinin şartlarından olan “bilerek neden olmama ve başka türlü kurtulma olanağı olmama” kriterleri de örnek olayda vücut bulmamıştır. Masum olduğunu bildiği bir kişiye suç isnat ederek kişi kendi kusurunu ortadan kaldıramaz. Dolayısıyla örnek olayda failin hareketi zorunluluk hali kapsamında değerlendirilemez, fiili suç teşkil eder ve kusurlu olduğu için de hakkında cezaya hükmedilebilir.

⁴⁵² **Faruk EREM**, “Bilinçaltı (Gayri şuur) ve Suçluluk”, YD, C.: 14, S.: 1-2, Ocak-Nisan 1988, s. 86.

⁴⁵³ **YİĞİTBAŞ**, s. 849.

3. Yaş Küçüklüğü⁴⁵⁴

İftira suçunun faili, on iki yaşını doldurmamış bir çocuk ise ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir (TCK m. 31/1).

İftira fiilini işlediği sırada failin, on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olması ve iftira fiilinin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. Bu kişiler işlediği iftira fiilinin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğine sahip ise, bu kişiler hakkında ceza indirilerek hükmolunur (TCK m. 31/2).

Kişi iftira fiilini işlediği sırada on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış ise, hakkında işlediği bu fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmamasına bakılmaksızın cezasının üçte biri indirilir ve bu hâlde verilecek hapis cezası on iki yıldan fazla olamaz (TCK m. 31/3).

TCK m. 31 gereğince bu durumda bulunan sanığa ceza tayin edilmesi mümkün olmadığından, CMK 223/3,a uyarınca "ceza verilmesine yer olmadığına" karar verilmesi gerekir.

4. Sağır ve Dilsizlik⁴⁵⁵

İftira suçunu işleyen failin sağır ve dilsiz olması halinde TCK m. 33 çerçevesinde yaş gruplarına göre sorumluluğunun tespit edilmesi gerekir. On beş

⁴⁵⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**, Genel Hükümler, s. 483 vd.; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, s. 303 vd.; **HAKERİ**, s. 363 vd.; **ÖZGENÇ**, s. 351 vd.; **İÇEL/EVİK**, s. 174 vd.; **DEMİRBAŞ**, s. 320 vd.

⁴⁵⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**, Genel Hükümler, s. 491 vd.; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, s. 308-309; **HAKERİ**, s. 371-372; **ÖZGENÇ**, s. 364-365; **İÇEL/EVİK**, s. 182-183; **DEMİRBAŞ**, s. 332 vd.

yaşını doldurmamış olanların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir. İftira fiilini işlediği sırada sağır ve dilsiz olan failin, on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olması ve iftira fiilinin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. Bu kişiler işlediği iftira fiilinin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğine sahip ise, bu kişiler hakkında ceza indirilerek hükmolunur. Kişi iftira fiilini işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmuş olup da yirmi bir yaşını doldurmamış ise, hakkında işlediği bu fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olup olmamasına bakılmaksızın cezasının üçte biri indirilir ve bu hâlde verilecek hapis cezası on iki yıldan fazla olamaz (TCK m. 33).

TCK m. 33 gereğince bu durumda bulunan sanığa ceza tayin edilmesi mümkün olmadığından, CMK 223/3,a uyarınca "ceza verilmesine yer olmadığına" karar verilmesi gerekir.

5. Akıl Hastalığı

Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği iftira fiilinin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez⁴⁵⁶. Ancak, bu kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmolunur (TCK m. 32/1).

⁴⁵⁶ "...zincirleme iftira suçundan yargılanan sanık Murat İmre hakkında cezai ehliyeti bulunmadığından bahisle ceza verilmesine yer olmadığına dair karar verildiğinin anlaşılması karşısında; sanığın, incelenen dosyaya konu suçların niteliğine ve suç tarihlerine göre, TCK'nın 32. maddesi gereğince "akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiillerin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayıp algılayamadığı veya bu fiillerle ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin önemli derecede azalmış olup olmadığı" konusunda yöntemince rapor alınarak sonuca göre karar verilmesi zorunluluğu, Bozmayı gerektirmiş" **4. CD., 29.1.2014, 2012/28506 E., 2014/2463 K.** (www.uyap.gov.tr); "Sanığın temyiz dilekçesi ekinde ibraz ettiği Hatay Adli Tıp Şube Müdürlüğü tarafından düzenlenen 11.02.2012 tarihli raporda "atipik psikoz" tanısı

TCK m. 32/1’de belirtilen derecede akıl hastalığı olmamakla birlikte, işlediği iftira fiilinin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış kişiye verilecek ceza, altıda birden fazla olmamak üzere indirilebilir. Mahkûm olunan ceza, süresi aynı olmak koşuluyla, kısmen veya tamamen, akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri olarak da uygulanabilir (TCK m. 32/2).

CMK m. 74’te şüpheli veya sanığın akıl hastası olup olmadığının ne şekilde tespit edilmesi gerektiği açıklanmıştır⁴⁵⁷.

TCK m. 32 gereğince bu durumda bulunan sanığa ceza tayin edilmesi mümkün olmadığından, CMK 223/3,a uyarınca "ceza verilmesine yer olmadığına" karar verilmesi gerekir⁴⁵⁸.

konulmuş olması karşısında, sanığın TCK’nın 32. maddesi gereğince suç tarihinde işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğini ortadan kaldıran veya bu fiille ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneğinin azalmasına yol açan bir akıl hastalığı ve yüklenen suç yönünden cezai ehliyetinin bulunup bulunmadığı hususlarının araştırılıp hukuki durumunun yeniden takdir ve tayininde zorunluluk bulunması (TCK’nın 267/1, 53/1. maddeleri uyarınca verilen mahkumiyet hükmünü) Bozmayı gerektirmiş” **9. CD., 18.11.2014, 2014/6730 E., 2014/11636 K.** (www.uyap.gov.tr)

⁴⁵⁷ Yargıtay’da akıl hastalığının tespiti hususunda son derece hassas davranmaktadır: “Mağdureyle ilgili olarak soruşturma evresinde Ordu Devlet Hastanesinde görevli psikiyatri uzmanı tarafından düzenlenen 08.04.2013 günlü, 702 sayılı raporla Ordu Adli Tıp Şube Müdürlüğünde görevli adli tıp uzmanınca tanzim edilen 09.04.2013 günlü, 280 sayılı rapor ve kovuşturma evresinde Samsun 19 Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi bünyesinde oluşturulan 6 kişilik heyetçe düzenlenen 30.04.2013 günlü, 1157 sayılı ve 30.05.2013 günlü, 1486 sayılı heyet raporlarında mağdurenin sınır düzeyde mental kapasiteye sahip olduğu, bu nedenle mağduru bulunduğu olaya karşı bedenlen veya ruhen kendisini savunabilecek durumda olduğu bildirilmiş ise de, mevcut raporların içerikleri itibarıyla yetersiz olduğu anlaşılmakla mağdurenin dava dosyasıyla birlikte İstanbul Adli Tıp Kurumu 6. İhtisas Kuruluna sevk edilerek kendisinde mentalretardasyon rahatsızlığı olup olmadığı, varsa bundan dolayı eyleme karşı bedenlen veya ruhen kendisini savunup savunamayacağı, durumunun hekim olmayanlarca anlaşıp anlaşılamayacağı ve beyanlarına itibar edilip edilemeyeceği hususlarında ayrıntılı rapor alınarak buna göre sanığın hukuki durumunun tayin ve takdiri gerekirken eksik incelemeyle yazılı şekilde hüküm kurulması, Mağdurun duruşmada verdiği 24.09.2013 günlü ifadesinde abisi olan sanığın küçük yaşta geçirdiği menenjit hastalığı nedeniyle rahatsız olduğunu ve bu sebeple eylemi gerçekleştirdiğini beyan etmesi karşısında, sanığın dava dosyasıyla birlikte İstanbul Adli Tıp Kurumu 4. İhtisas Kuruluna sevk edilerek cezai sorumluluğunun bulunup bulunmadığı, mevcut haliyle TCK’nın 32/1-2 nci maddesi kapsamına girip girmediği hususunda rapor alınarak buna göre sanığın hukuki durumunun tayin ve takdiri gerekirken eksik incelemeyle yazılı şekilde hüküm kurulması, hukuka aykırı..” **14. CD., 26.2.2014, 2013/11714 E., 2014/2416 K.** (www.kazanci.com)

6. Geçici Nedenler, Alkol ve Uyuşturucu Madde Etkisinde Olma

Geçici bir nedenle⁴⁵⁹ ya da irade dışı alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez (TCK m. 34/1).

Geçici nedenin söz konusu olabilmesi için, failin bu halin meydana gelmesinde hiçbir kusurunun bulunmaması gerekir. Örneğin, kendisine zorla ilaç veya alkol içirilen bir kişi, karakola giderek suç işlemediğini bildiği arkadaşı hakkında “kendisini dövdüğünü ve cebinden de parasıyla cep telefonunu aldığını” bildirmesi durumunda, iradesinin kaybolmasında hiçbir kusuru olmadığından iftira suçundan sorumlu tutulamayacaktır. Ancak kasıtlı veya taksirli olarak geçici nedenin meydana gelmesine neden olan kişi, kusur yeteneği varmış gibi cezalandırılır. Kanunumuzda açıkça öngörülmemiş olan bu sonuç, *actio liberae in causa* (sebebinde serbest hareketler) teorisinin bir sonucudur⁴⁶⁰.

TCK m. 34/2’den ise, isteyerek kullandığı alkol veya uyuşturucu madde tesiriyle suç işleyen kişinin, birinci fıkra hükmünden faydalanamayacağı ve cezai sorumluluğunun tam olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla iftira suçunu işlemek için, alkol veya uyuşturucu almak suretiyle kendisini cesaretlendiren kişinin ceza sorumluluğu tamdır.

⁴⁵⁸ “Suç tarihinde akıl hastası olduğu kabul edilen sanık hakkında suçun sübutunun ve vasfını belirlemeye yönelik olarak yargılama yapıp tüm deliller toplanıp tartışıldıktan sonra sonucuna göre suç sübut bulmadığı takdirde beraatine, sübutu halinde ise CMK’nın 223/3-a maddesi uyarınca ceza verilmesine yer olmadığına ve TCK’nın 57. maddesi gereğince akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirlerinin uygulanmasına karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, ceza ehliyeti bulunmadığından bahisle yargılamaya son verilerek yazılı şekilde hüküm kurulması” **9. CD., 05.11.2014, 2014/6562 E., 2014/11026 K.** (www.uyap.gov.tr)

⁴⁵⁹ Uyku hali, ateşli hastalık, hipnotik telkin altına girme, zehirlenme, sar’a nöbeti, diyabet, gebelik sonrası ortaya çıkan psikozlar örnek olarak gösterilebilir. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**, Genel Hükümler, s. 504; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, s. 313; **HAKERİ**, s. 374. Ayrıca bkz. TCK m. 34 gerekçesi.

⁴⁶⁰ Geniş bilgi için bkz. **Yener ÜNVER**, ““Sebebinde Serbest Hareketler” Kuramı”, Prof. Dr. Sahir ERMAN’a Armağan, İstanbul, 1999, s. 801 vd.

7. Cebir veya Tehdit Dolayısıyla Kişinin İrade Yeteneğinin Etkilenmesi

TCK m. 28'e göre, "*Karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu suç işleyen kimseye ceza verilmez. Bu gibi hallerde cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılır*".

Karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu suç işleyen kişi, kusurlu sayılamayacağından hakkında cezaya hükmolunmaz. Örneğin kafasına silah dayalı olan veya kız kardeşi kaçırılan A, tehdit eden B'nin zorlamasıyla herhangi bir suç işlemediğini bildiği C şahsı hakkında C. Savcılığına ihbar mektubu yazarsa, hakkında cezaya hükmolunmaz. Bu durumda tehdit eden kişi (B), dolaylı fail olarak sorumlu tutulur.

8. Haksız Tahrik

Haksız tahrik, kişinin haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemnin etkisi altında suç işlemesidir (bkz. TCK m. 29). Haksız tahrik kişinin kusurunu tamamen kaldırmamakta, sadece azaltmaktadır.

Haksız tahrik, koşulları gerçekleştiğinde niteliği bakımından elverişli olan, bütün suçlar için uygulanabilen genel bir hükümdür⁴⁶¹. Bazı suçlar ise niteliği itibariyle haksız tahrik altında işlenmeye elverişli değildirler. Yargıtay'a göre, "hırsızlık, dolandırıcılık, hileli iflas, cinsel saldırı ve yağma⁴⁶², korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda silahla ateş etme⁴⁶³" suçları⁴⁶⁴, taksirli ve olası kastla

⁴⁶¹ KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 292; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, Genel Hükümler, s. 531; HAKERİ, s. 411.

⁴⁶² "Ayrıca zorla ırza geçme ve yağma suçlarında haksız tahrik hükümlerinin uygulanması mümkün olmadığı halde, tahrik nedeniyle cezadan indirim yapılmak suretiyle noksan ceza tayini doğru değildir." 5. CD., 29.3.2006, 2006/402 E., 2006/2577 K. (www.kazanci.com)

⁴⁶³ Bkz. 8. CD., 11.10.2006, 3071 E., 7504 K.

⁴⁶⁴ Mehmet Akif TUTUMLU, Türk Ceza Hukukunda Haksız Tahrik Genel ve Özel Hükümler, Ankara, 1999, s. 41.

işlenen suçlar⁴⁶⁵ bakımından haksız tahrik hükümlerinin uygulanabilmesi mümkün değildir.

Eskiden doktrinde baskın görüş tarafından haksız tahrikin iftiranın cezasını kaldıran bir sebep olduğu savunulmuş⁴⁶⁶, genel kanaatin aksini savunan diğer görüş ise iftira suçunun muayyen bir şahsa karşı işlenmiş suçlardan değil adliye karşı işlenen suçlardan sayıldığından mağdurun müfteriyi haksız yere tahrik etmiş olması, mağdura karşı değil, adliye karşı işlendiğini ve haksız tahrikten ceza indirimine gidilememesinin kanunun ruhuna daha uygun olacağı savunulmuştur^{467, 468}.

Kanaatimizce, sadece suçun niteliğine bakarak böyle bir ayırımın yapılması yerinde değildir. Zira TCK m. 29 genel bir hükümdür ve uygulama bakımından herhangi bir sınırlama getirmemiştir. Kanun koyucu böyle bir sınırlamanın olmasını isteseydi, karşılaştırmalı hukukta olduğu gibi⁴⁶⁹ konuyu sadece bazı suç tipleri bakımından düzenleyebilirdi; ancak böyle bir sınırlama yapmayı tercih etmemiştir. Bu nedenle haksız tahrikin şartlarının her somut olay bakımından özel olarak değerlendirilerek incelenmesi elzem olduğundan ve iftira suçu bakımından haksız tahrik hükümlerinin uygulanmasını engelleyen kanuni ve hukuksal bir engel de bulunmadığından, bu suç bakımından haksız tahrik pekâlâ uygulanabilir⁴⁷⁰.

⁴⁶⁵ “Oluş ve kabule göre; taksirli suçlarda tahrik hükümlerinin uygulanmasının mümkün olmadığı düşünülmeyen, tahrik nedeniyle cezadan indirim yapılması suretiyle eksik ceza tayini, bozmayı gerektirmiş” 1. CD., 1.12.2008, 2008/5346 E., 2008/7646 K. (www.kazanci.com); “Olayın oluşuna göre olası kastla işlenen suçta tahrik hükümlerinin uygulanamayacağı gözetilmeden yazılı şekilde uygulama yapılarak sanık hakkında eksik ceza tayini, bozmayı gerektirmiş” 1. CD., 6.10.2009, 2009/4921 E., 2009/5660 K. (www.kazanci.com)

⁴⁶⁶ Bkz. YİĞİTBAŞ, s. 849.

⁴⁶⁷ EREM, Şerh, C.: II, s. 1527-1528; ŞAHBAZ, s. 508.

⁴⁶⁸ Meran’a göre, iftira suçunun varlığı ile korunan sadece adliye olmayıp aynı zamanda kişilerin onur ve şerefleri olması nedeniyle haksız tahrik hükümlerinin iftira suçuna uygulanması daha doğru olacaktır (MERAN, s. 192). Bu görüşün gerekçesine yönelik eleştiri için bkz. ÜNVER, s. 99-100.

⁴⁶⁹ Haksız tahrik müessesesinin karşılaştırmalı hukuktaki yeri hakkında bkz. Zeynel T. KANGAL, “Türk Ceza Hukukunda Haksız Tahrik”, EÜHFD, C.: XIV, S.: 3-4, Y.: 2010, s. 22 vd.

⁴⁷⁰ Aynı yönde bkz. ÜNVER, s. 99-100.

9. Kusurluluğu Etkileyen Hata Halleri

Kusurluluğu ortadan kaldıran veya azaltan bir nedenin maddi şartlarının gerçekleştiği konusunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi bu hatasından yararlanır (TCK m. 30/3). Bu durumdaki kişi, kusurluluğu ortadan kaldıran veya azaltan nedenlerden birinin şartları somut olayda gerçekleşmediği halde, şartların gerçekleştiği konusunda yanılığa düşmektedir. Eğer düştüğü bu yanılığa kaçınılmaz ise fail bu hatasından yararlanacak ve cezalandırılmayacaktır⁴⁷¹. Örneğin, bir gazeteci, habere konu olayın gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkin olarak yaptığı bütün araştırmalara ve gösterdiği bütün titizliğe rağmen, yayınladığı haberin gerçekte uyuşmadığı anlaşılırsa, haberin gerçekliği hususunda “kaçınılamaz” bir hataya düştüğünden, bu hatasından TCK m. 30/3 hükmü uyarınca yararlanır⁴⁷². Burada yanılmanın niteliği açısından, gerek TCK’da düzenlenen kaçınılabilirlik-kaçınılamazlık gerekse doktrin ve uygulamamızın uzun yıllar uyguladığı ve fakat kanuna alınmayan esaslı-esassız hata ayırımından faydalanılarak karar verilmelidir⁴⁷³.

Yargıtay CGK 24.2.1998 tarih, 364 E., 57 K. sayılı bir kararında, gerçekte aktarılan şekilde bir tehdit olmadığı halde, kendisinin birisi tarafından tehdit edildiği bilgisini kayınpederinden öğrenen failin o kimse hakkında savcılığa suç duyurusunda bulunması karşısında, failin hakkını kullandığı ve eyleminin hukuka uygun olduğuna karar vermiştir. “Oysa burada doğrudan doğruya kullanılan bir hakkın icrası bulunmayıp, bir hukuka uygunluk nedeni olan hakkın icrasının varlığı konusunda kayınpederi tarafından yanıltılan bir kimsenin adli bir makama başvurusu olduğu dikkate alınarak değerlendirme yapılmalıdır. Bu nedenle, TCK m. 30/3 uyarınca kaçınılmaz derecede hataya düşürüldüğü için, fiili yanılma kuralları gereğince, gerçekte olmayan bir hukuka uygunluk nedeninden failin yararlandırılması söz konusudur. Bu nedenle de eylemi hukuka uygun saymamak, ancak failin kusurluluğu ortadan kalktığı için, fail hakkında CMK’nın 223/3,b maddesi uyarınca fail hakkında

⁴⁷¹ ÖZGENÇ, s. 410; KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 302.

⁴⁷² ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1063.

⁴⁷³ ÜNVER, s. 100. Bkz. DÜNDAR, s. 296-297.

ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilecektir. Eylem hukuka aykırı ve suç ve fakat fail kusurluluğu ortadan kaldıran bir hata hali içinde olduğu için kendisine ceza sorumluluğu yükletilmeyecektir.”⁴⁷⁴

Maddi iftira halinde de failin hata hükümlerinden uygulanabileceği *kanaatindeyiz*. Zira failin işlendiğini düşündüğü bir suça delil uydurması halinde, hatası sebebiyle, iftira suçundan cezalandırılması mümkün olmayacaktır.

V. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

A. TEŞEBBÜS

Sırf hareket suçu niteliğindeki iftira suçu, ihbar ve şikâyet konu eylemin yetkili makamlar tarafından öğrenilmesiyle; suçun basın yoluyla işlenmesi durumunda ise, yayınlanmasıyla birlikte tamamlanır. Bu suç bir yönüyle ani, diğer yönüyle ise soyut tehlike suçudur. Suçun işlenip tamamlanması açısından, bir kimsenin zarar görmesi, hakkında ceza veya güvenlik tedbiri uygulanması ya da başka bir neticenin doğması gerekli olmadığı⁴⁷⁵ gibi yetkili makamların harekete geçmiş olup olmamaları da önemli değildir⁴⁷⁶.

Uygulamada karşılaşma oranı çok düşük ve güç olsa da, bu suça teşebbüs mümkündür⁴⁷⁷. Zira icra hareketlerinin bölünebildiği durumlarda suç teşebbüse elverişlidir. Dolayısıyla icra hareketleri olan ihbar, şikâyet veya basın yayın

⁴⁷⁴ ÜNVER, s. 89’den naklen. Haksız tahrik hükmünün uygulanması gerektiği kanısında olan bazı yazarların gerekçe olarak suçun hangi hukuki değeri korunduğundan hareket etmelerinin hatalı bir yaklaşım olduğuna dair haklı eleştiri için bkz. a.g.e., s. 99-100.

⁴⁷⁵ ÜNVER, s. 115; ŞEN/AKSÜT, s. 483.

⁴⁷⁶ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 994.

⁴⁷⁷ Aynı yönde bkz. ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1066-1067; ÜNVER, s. 115; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 994-995; YAŞAR/GÖKCEN/ARTUÇ, s. 8071; TOROSLU, Özel Kısım, s. 311; YENİDÜNYA, *YTCK’da İftira*, s. 2852; ŞEN/AKSÜT, s. 483; DÜNDAR, s. 299; SOYASLAN, s. 718. Ancak anılan son yazar teşebbüsün mümkün olduğunu belirttikten sonra, “Takibatı yapacak kurum savcılık olduğundan suçun mutlaka tamamlanması gerekir. Çünkü suç, bu makamların bilgisine ulaşıncaya tamamlanmaktadır. Teşebbüsün hiçbir pratiği yoktur” diyerek önceki ifadesiyle çelişmekte ve muğlak bir düşünce ortaya koymaktadır (bkz. a.g.e. 718. Benzer eleştiri için bkz. ÜNVER, s. 118, dn. 283).

araçlarıyla yayın eylemine ilişkin hareketlerin failin iradesi dışında bir nedenle tamamlanamaması bu suç açısından mümkündür. Örneğin, A'nın savcılığa vermesi için iftirayı içeren bir dilekçeyi B'ye vermesi, dilekçenin mahiyetinin farkına varan B'nin ihbarı savcılığa vermemesi gibi. Maddi iftira suçu bakımından da, delil ve eserlerin uydurulmasına başlanılmasından ve tamamlanmasından sonra yetkili makamlara bildirimine kadar geçen süreçte hareketlerin failin iradesi dışında kesilmesi durumunda suç teşebbüs aşamasında kalacaktır. Örneğin, failin, mağdurun iş yerine yerleştirdiği uyuşturucu maddenin daha sonra mağdur tarafından fark edilmesiyle, müfterinin iftira ihbarında bulunmasının önüne geçilmesi hali, iftira suçuna teşebbüs olarak değerlendirilecektir.

Peki, bu suç açısından teşebbüs ne zaman gerçekleşmiş sayılacaktır? İhbar ve şikâyet yolu ile suç işleniyorsa, ihbar ve şikâyetin yapıldığı anda suç tamamlanacağı için, elverişli davranışlarla icra hareketlerine (ihbar ve şikâyet) de başlanmasına rağmen ihbar ve şikâyetin yetkili makamlara ulaştırılmasından önce hareketler kesintiye uğramışsa suç teşebbüs aşamasında kalmış demektir⁴⁷⁸. Bir görüşe göre, “suçun doğrudan doğruya icrasına başlama”yı ifade eden bir hareketin bu suç bakımından ne zaman gerçekleşmiş sayılacağını belirleme imkânı çoğu zaman bulunmadığından, teşebbüsün ve gönüllü vazgeçmenin gerçekleşme olasılığı oldukça düşüktür⁴⁷⁹. Suçun basın yayın yoluyla işlenmesi halinin teşebbüse elverişli olup olmadığı konusunda da doktrinde farklı görüşler vardır. Bir görüşe göre, iftira suçunun basın yayın yoluyla işlenmesi durumunda suç yayının gerçekleştiği anda işlenmiş sayılacağı için, teşebbüste mümkün olmayacaktır⁴⁸⁰. Diğer bir görüşe göre, suçun basın yayın yoluyla işlenmesinde belirleyici olan yayın eylemidir ve yayından

⁴⁷⁸ Aynı yönde bkz. **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**¹¹, s. 994; **ÜNVER**, s. 117.

⁴⁷⁹ **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**¹¹, s. 994-995.

⁴⁸⁰ **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**¹¹, s. 995; **ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE**, s. 1085.

önce, yani neşrin tamama ermesinden önceki bir zaman diliminde suç teşebbüs aşamasında kalacaktır⁴⁸¹.

ETCK döneminde bu suçun (m. 285) tam teşebbüse elverişli olmamakla birlikte, eksik (nakıs) teşebbüse elverişli olduğu haklı olarak savunulmuştur⁴⁸².

İftira suçunda gönüllü vazgeçme hali de söz konusu olabilir (TCK m. 36). Müfteri, suçun tamamlanmasından önce icra hareketlerinden kendi iradesiyle vazgeçerse teşebbüsten dolayı cezalandırılmayacaktır (TCK m. 36). Örneğin, arkadaşına iftira atmak amacıyla uyuşturucu maddeyi eve koyduktan sonra kendi iradesiyle vazgeçip maddeyi koyduğu yerden alan A şahsı, iftira suçundan gönüllü olarak vazgeçmiş sayılacak ve teşebbüsten dolayı da cezalandırılmayacaktır. Ancak o ana kadar tamamlanan kısım esasen bir suç oluşturuyor ise sadece o suçtan cezalandırılacaktır. Yani A şahsı arkadaşının evine izinsiz olarak girip uyuşturucu maddeyi koymuş ve gönüllü olarak vazgeçip maddeyi de alarak geri çıkmış ise, sadece konut dokunulmazlığını ihlal (TCK m. 116) suçundan cezalandırılabilir⁴⁸³.

Gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanabilmesi için, failin suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlemesi gerekmektedir. Bu itibarla, suç tamamlandıktan sonra failin isnadın gerçek dışı olduğunu yetkili makamlara bildirmesi veya iftirasından dönmesi halinde gönüllü vazgeçme değil, aşağıda ayrıca ele alacağımız özel nitelikli etkin pişmanlık (TCK m. 269) hükümleri söz konusu olacaktır.

⁴⁸¹ ÜNVER, s. 117.

⁴⁸² BAYRAKTAR, s. 200; ÖNDER, Özel Hükümler, s. 303; ŞAHBAZ, s. 499-500; YENİDÜNYA, s. 99. “Yargıtay, başkasının evine esrar koymak ve bilahare adliyeğe ihbar etmek niyetiyle hareket eden kimsenin, bu esrarı mağdurun evine koymak için diğer bir şahsa verirken yakalanmasını teşebbüs saymıştır.” 4. CD., 10.3.1949, 2724 E., 3850 K. (bkz. EREM, Şerh, C.: II, s. 1524). ETCK döneminde konuya ilişkin farklı görüş için bkz. YİĞİTBAŞ, s. 846.

⁴⁸³ ŞEN/AKSÜT, s. 483-484. Aksoy’a göre, iftira suçunda hareket yapıldığı anda sonuç tamamlanacağı için, bu suçlarda failin sonucu önleme çabasının görülmesi mümkün değildir (Pervin AKSOY, Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs, DT, Ankara, 2007, s. 234).

B. İŞTİRAK

İştirak hükümlerinin uygulanması bakımından iftira suçu bir özellik arz etmez. İştirak müessesesinin tüm şekillerinin gerçekleşmesi mümkündür. Genel hükümler uyarınca, iftira suçunun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren her kişi, TCK m. 37 uyarınca müsterek fail olarak sorumlu olurlar. Asıl faile iftira suçunu işleme kararı verdiren kişi ise azmettiren olarak sorumlu olur⁴⁸⁴ (TCK m. 38). İftira suçunu işlemeye teşvik eden, bu suçu işleme kararını kuvvetlendiren veya suçun işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat eden, bu suçu nasıl işlemesi gerektiği hususunda yol gösteren veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlayan ya da suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştıran kişi ise yardım eden sıfatı ile sorumlu olacaktır⁴⁸⁵ (TCK m. 39).

TCK m. 267/4'te dolaylı fail olarak sorumlu tutulmaya ilişkin özel bir düzenleme getirilmiştir. Buna göre, yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş olan mağdurun iftira konusu isnat nedeniyle gözaltına alınması veya tutuklanması halinde; müfteri, ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulur⁴⁸⁶. Bu durumda iftira eden, iftira suçunun cezasına ek olarak, TCK m. 109⁴⁸⁷ uyarınca bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması sözkonusu olacaktır. Yargıtay'a göre bu hükmün uygulanabilmesi için, somut olayda

⁴⁸⁴ “Kocasının azmettirmesi sonucunda kendisine karşı bir suçun işlenmiş olduğu yolunda hakikat dışı bir şikâyetle bulunarak suçsuz olduğunu bildiği bir kimseye suç isnad eden kadının kocası hakkında, azmettirme hükümleri tatbik edilebilir.” (EREM, Şerh, C.: II, s. 1523).

⁴⁸⁵ “Sanık İbrahim Ü.’nün olayın başlangıcından beri fikir ve eylem birliği içinde eşi Nuray ile iftira suçuna konu dilekçeyi hazırlayarak birlikte adliyeye gittiğinin anlaşılması karşısında; eyleminin suç işleme kararını kuvvetlendirme niteliğinde bulunduğu...” 4. CD., 10.03.2009, 2007/8386 E., 2009/4386 K. (YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8071).

⁴⁸⁶ Soyaslan’a göre, hükümde kullanılan dolaylı faillik kavramı isabetli olmamıştır. Yazar’a göre, dolaylı fail bir kimseyi (akıl hastası veya küçük) suç aleti olarak, ona suç işleten kişidir ki, burada böyle bir durumdan söz edilemez (SOYASLAN, s. 721).

⁴⁸⁷ **Madde 109-** (1) *Bir kimseyi hukuka aykırı olarak bir yere gitmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun bırakan kişiye, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.*

kendisine iftira edilen kişinin bu iftira nedeniyle tutuklandığı veya gözaltına alındığına dair delillerin varlığı gereklidir⁴⁸⁸.

TCK m. 267/2 uyarınca fiilin maddi eser ve delillerini uydurmak suretiyle suç isnat eden müfteriye uydurulan eser ve delilin temininde yardımcı olan kişiler, yardım eden sıfatıyla suça iştirak etmiş olurlar⁴⁸⁹.

C. İÇTİMA

Ceza hukukunda suçların içtimaı ile ilgili olarak “*kaç tane fiil varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır*” kuralı geçerlidir. Bu kuraldan çıkan sonuç, cezaların içtimanın (gerçek içtima) kural, suçların içtimasının ise bu kuralın istisnası olduğudur. Buna göre, suçların içtimaı kapsamına giren istisnalar dışında, işlenen her bir suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmedilecek ve verilen her bir ceza bağımsızlığını muhafaza edecektir⁴⁹⁰.

Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş olan mağdurun bu fiil nedeniyle gözaltına alınması veya tutuklanması halinde; müfteri, ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulur (TCK m. 267/4). Mağdur çok kısa bir süre dahi bu tedbirlere maruz kalsa, müfteri bu fiili nedeniyle iftira suçundan doğrudan fail olarak, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan ise dolaylı fail olarak iki ayrı suçtan cezalandırılır.

Müfteri resmi veya özel belgede sahtecilik yapmak suretiyle TCK m. 267/2 kapsamında maddi iftira suçunu işlemesi halinde, TCK m. 212’nin açık hükmü uyarınca hem sahtecilikten hem de iftiradan dolayı cezalandırılacaktır.

Fail, iftira suçunu işlemek için başka bir suç da işlemişse, bu durumda gerçek içtima kuralları uyarınca her iki suçtan ayrı ayrı cezalandırılmalıdır.

⁴⁸⁸ 4. CD., 3.4.2007, 1076 E., 3056 K. (ÜNVER, s. 119).

⁴⁸⁹ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8072.

⁴⁹⁰ ÖZGENÇ, s. 493; KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 428-429; HAKERİ, s. 571-572.

TCK kapsamında iftira suçu bakımından suçların içtimaina ilişkin olarak ortaya çıkabilecek ihtimaller; 42. maddede düzenlenen bileşik suç⁴⁹¹, 43. maddede düzenlenen zincirleme suç ve 44. maddede düzenlenen fikri içtimadır.

1. Bileşik Suç⁴⁹²

Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça bileşik suç denir ve bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz (TCK m. 42).

Bileşik suç müessesesi bakımından iftira suçu herhangi bir özellik arz etmemektedir. Nitekim iftiranın hapis (ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet) cezasına mahkûmiyet ile neticelenip infazına başlanması durumu cezayı ağırlaştıran nitelikli hal olarak öngörülmüştür (bkz. TCK m. 267/5, 6). Bu hüküm hürriyetten yoksun kılmayı da cezayı ağırlaştıran bir neden olarak içine aldığından iftiranın bu şekli, bileşik suç vasfındadır.

2. Zincirleme Suç

TCK m. 43'te düzenlenen her iki tür zincirleme suça ilişkin hükümler, koşulları olduğu takdirde, iftira suçu açısından da uygulama alanı bulacaktır.

Müfteri, bir kişi hakkında değişik zamanlarda birden çok hukuka aykırı fiil isnadında bulunmuş (ihbar, şikâyet ya da basın yayın yolu mekanizmasını işleterek) ise eylemini bir suç işleme kararının icrası kapsamında⁴⁹³ değişik zamanlarda bir

⁴⁹¹ Esasen bileşik suç, suçların içtimaiden olmayıp tüketen-tüketilen norm ilişkisinin görünüm şekillerinden birisidir ve görünüşte içtima (kanunların içtimai) şekillerindendir. Kanunda düzenleniş yerine göre burada ele aldık.

⁴⁹² Bileşik suça ilişkin olarak Kanunun genel hükümleri kapsamında bir düzenleme yapılmasının gereksiz olduğu yönündeki eleştiri için bkz. **ÖZGENÇ**, s. 499 vd.

⁴⁹³ Yargıtay'a göre bir suç işleme kararının icrasından şu anlaşılmalıdır: "Kaynak yasa ile yasamızdaki "aynı suç işleme kararı" kavramından ne anlaşılabileceği öğretisi ve yargısal kararlarda değerlendirilmiş, bunun, kanunun aynı hükmünü müteaddit defa ihlal etmek hususunda önceden kurulan bir plan (Antokosei Maggiore, Manzini'ye atfen DÖNMEZER-ERMAN, C.: I, s. 387), kanunun aynı hükmünü müteaddit defa ihlal etmek hususundaki genel bir niyet (Raineri-Pannen'e atfen DÖNMEZER-ERMAN) anlamında bulunduğu, ancak çok genel bir

kişiyi karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunu haiz olduğu gerekçesi ile TCK m. 43/1 hükmü uyarınca cezasında artırım uygulanmak suretiyle bir cezaya hükmedilir.

Müfteri, iftira içeren suç isnadını bir başvuru ile birden fazla kişiyi kapsayacak şekilde yapmış ise hakkında TCK m. 43/2 gereğince tek cezaya hükmedilecek, cezası dörtte birden dörtte üçüne kadar artırılacaktır⁴⁹⁴. Örneğin suç işlemediklerini bildiği halde, A ve B'yi köy okulunu ateşe verirken gördüğünü iddia eden müfterinin başvurusu TCK m. 43/2 kapsamında değerlendirilecektir. Burada dikkat edilmesi gereken, aynı anda birden fazla kimseye yönelik iftira edilmesi eylemine yönelik mağdurların farklı olup olmadıkları ve farklı iseler eylemin tek ve aynı olup olmadığı hususudur.

ETCK döneminde iftira suçunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına ilişkin verilen Yargıtay kararlarında da görülmektedir ki, aynı dilekçe veya mektupla

birliğin, genel bir saik birliği sonucuna götüreceği, örneğin hırsızlığı kendisine meslek edinmiş bir kimsenin, çok sayıda hırsızlık suçu işlenmesinde saik birliği bulunduğu halde, bu saik birliğinin, kararda birliği meydana getiremeyeceği, suç saiki, niyeti, amacı ile kararının karıştırılmaması gerektiği, yine fırsat çıktığı zaman suç işlemek için verilen genel bir kararın, müteselsil suçun bu sübjektif koşulunu oluşturmayacağı (SANCAR), işlenen suçlar aynı olsa dahi, failin eline geçirdiği fırsatlardan yararlanarak bunları işlemesinde, aynı suç işleme kararından bahsedilemeyeceği, suçlar arasında uzun bir süre bulunmasının, aynı suç işleme kararının değil ortaya çıkan fırsatlardan yararlanma şeklinde yorumlanabileceği (ÖNDER), görüşleri ileri sürülmüştür.

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun konuya ilişkin 2.3.1987 gün ve 341/84 sayılı, 20.3.1995 gün ve 48/68 sayılı kararlarında, öğretilerdeki görüşlere yer verildikten sonra "aynı suç işleme kararından" Yasanın aynı hükmünü birçok kez ihlal etme hususunda önceden kurulan bir plan, genel bir niyetin anlaşılması gerektiği, bu bağlamda failin suçu işlemekten önce bir plan yapmasının veya bu suça niyet etmesinin, fakat fiili bir defada yapmak yerine kısımlara bölmeyi ve o surette gerçekleştirmeyi daha uygun görmesinin, hareketinin önceki hareketinin devamı olmasının ve tüm hareketleri arasında sübjektif bir bağlantı bulunmasının anlaşılması gerektiği kabul edilmiştir.

Aynı suç işleme kararının varlığı, olaysal olarak suçun işlenmesindeki özellikleri suçun işleniş biçimi, fiillerin işlendikleri yer ve işlenme zamanı, fiiller arasında geçen süre, mağdurların farklı olup olmadıkları, ihlal edilen değer ve yarar ile korunan değer ve yarar, olayların oluşum ve gelişimi ile tüm özellikleri değerlendirilerek belirlenecektir.” **CGK, 8.7.2003, 2003/5-189 E., 2003/207 K.** (www.kazanci.com)

494

“Aynı eylemde birden fazla mağdura iftira atan sanık hakkında TCK m. 43/2’deki zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı tartışılmadan mağdur sayısınınca hüküm kurulması yasaya aykırıdır.” **4. CD., 24.3.2009, 2007/9315 E., 2009/5487 K. (ŞEN/AKSÜT, s. 487).**

birden çok kişiye iftira edilmesi halinde; görünüşte içtima hükümleri değil, zincirleme suç hükümleri uygulanmalıydı⁴⁹⁵. Zira zincirleme suç hükümlerinin uygulanması için kural olarak birden fazla suçun aynı kişiye karşı işlenmesi ve birden fazla kişiye karşı zincirleme suçtan söz edilebilmesi için eylemin tekliğinin gerektiğine yönelik bir kural bulunmamaktaydı⁴⁹⁶.

a) Aynı Mağdura Karşı İşlenen Eylemler

aa. Aynı Fiilin Farklı Mercie İhbar veya Şikâyet Edilmesi

Suçsuz olduğu bilinen bir kimse hakkında aynı isnadın farklı yetkili mercilere birden çok ihbar veya şikâyet edilmesi durumunda ne olacaktır? Doktrinde bir görüşe göre, failin amacı masum kimse hakkında tek bir cezai takibat başlatmak olduğundan, bu durumda tek bir iftira suçu oluşur; farklı yerlerde yapılan ihbarın ayrı bir soruşturma başlatılmasına neden olması durumunda TCK m. 43/1 kapsamında zincirleme suç hükümleri uygulanmalıdır⁴⁹⁷. Başka bir görüş ise, her soruşturma organı diğerlerinden bağımsız olarak harekete geçebileceği ve mağdurun da bu sebeple her merci vasıtasıyla birbirinden bağımsız birden fazla saldırıya maruz kalabileceği ihtimaline binaen suçların birden fazla olduğunu savunmaktadır⁴⁹⁸.

Kanaatimizce suçsuz olduğu bilinen masum kimse hakkında aynı fiilin isnadı farklı yetkili mercilere (hem kamu idaresine hem adliyeye veya birden fazla adli mercie) birden fazla ihbar veya şikâyetle bulunulması suretiyle gerçekleştirilmiş olsa

⁴⁹⁵ 4. CD., 3.9.1990, 1990/3734 E., 1990/4792 K. (www.kazanci.com)

⁴⁹⁶ ÜNVER, s. 121.

⁴⁹⁷ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1068; YENİDÜNYA, s. 103; YENİDÜNYA, *YTCK'da İftira*, s. 2853. *Tezcan/Erdem/Önok*'a göre, bu suçla korunan öncelikli menfaat adliye olduğundan ve ihbar birden fazla olsa bile, tek bir ceza soruşturması yapılması tehlikesi doğduğundan suç tektir ve zincirleme suç hükümleri uygulanamaz (TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 995).

⁴⁹⁸ Friedrich Eduard RUFER, *Die Falsche Anschuldigung*, Bern, 1919, s. 12 (Zikr.: ÖNDER, *Özel Hükümler*, s. 305).

bile, müfterinin fiili tekdir⁴⁹⁹. Zira adliyeler farklı yetki alanında olsalar da hukuken farklı yerlerdeki dosyaların birleştirilmesi ve bir fiil nedeniyle tek soruşturma başlatılması gerekir. Kaldı ki adli veya idari makamların birbirinden habersiz farklı soruşturma açmaları da fiilin tek olduğu sonucunu değiştirmez.⁵⁰⁰

bb. Mağdurun Aynı Fiili Farklı Zamanlarda da İşlediğinin Birden Çok İhbar veya Şikâyetle Isnat Edilmesi

Müfteri, suç işlemediğini bildiği masum kimsenin aynı fiili değişik zamanlarda da işlediğini birden çok ihbar veya şikâyetle isnat etmesi durumunda, farklı maddi olayların isnat edilmesi nedeniyle her ihbar veya şikâyetin ayrı bir suç oluşturacağı ve fakat bir suç işleme kararının varlığı halinde TCK m. 43/1 gereğince uygulama yapılması gerektiği düşünülmelidir. Örneğin müfteri ilk ihbar dilekçesinde kendisine telefon aracılığıyla tehditte bulunulduğunu, sonraki başvurusunda ise telefonla tehdit olayından sonra mağdur tarafından evinde ve işyerinde yüzüne karşı silahla tehdit edildiğini belirterek isnatta bulunmuştur.⁵⁰¹

cc. Aynı Mağdur Hakkında Farklı Fiillerin Isnat Edilmesi

Müfteri, aynı mağdurun farklı fiilleri işlediğini aynı ihbar veya şikâyet dilekçesi ile gerçekleştirmesi durumunda, bir görüşe göre⁵⁰² tek bir iftira suçu meydana gelir. Zira bu durumda ortada birden fazla suç isnadı bulunsa dahi, bunlar tek bir ihbar ile gerçekleşmiştir. Yargıtay'da ETCK döneminde bu görüş

⁴⁹⁹ “Sanığın Bimer’e 24.12.2008 tarihinde gönderdiği e-mailden sonra gönderdiği iki e-mail ve Kütahya. tr adresine gönderdiği e-mailin yine aynı konuya ilişkin olup ilk iddia hakkındaki işlemlerin akıbetini sorma niteliğinde olup yeni bir iddia ve isnat içermediğinden sanığın eyleminin tek bir iftira suçunu oluşturduğu gözetilmeden sanık hakkında zincirleme suç hükümlerinin uygulanarak hakkında fazla ceza tayini kanuna aykırıdır.” 9. CD., 28.11.2013, 2013/10311 E., 2013/14698 K. (www.kazanci.com)

⁵⁰⁰ Aynı görüş için bkz. YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8072; ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAĞIZ/TEPE, s. 1086; GERÇEKER, s. 5182.

⁵⁰¹ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8072-8073.

⁵⁰² MENZEL, s. 125 (Zikr.: ARTUK/GÖKCAN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1067); TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 995; ŞEN/AKSÜT, s. 486.

çerçevesinde kararlar vermişti⁵⁰³. Kanaatimizce failde tek suç işleme kararı bulunmadığı sürece, bu tür suç ihbar veya şikâyetlerinde suç isnadı sayısı kadar suç oluşacağından her bir suç için ayrı soruşturma başlatılır ve birden fazla suç meydana gelir. Ancak failde tek bir suç işleme kararı mevcut ise TCK m. 43/1 gereğince ceza verilmesi gerekir.⁵⁰⁴

Müfteri, aynı mağdurun farklı fiilleri işlediğini değişik zamanlarda verdiği ihbar veya şikâyet dilekçesi ile gerçekleştirmesi durumunda kural olarak birden fazla suçun oluştuğunu düşünmek gerekir. Örneğin fail ilk ihbar dilekçesinde müfterinin hırsızlık suçunu işlediğini, daha sonraki bir zamanda ise yaralama suçunu işlediğini ileri sürerek ihbarda bulunması durumunda, failde tek suç işleme kararının varlığı saptanamadığı sürece, birden fazla suçun işlendiğini kabul etmek gerekir.⁵⁰⁵

b) Birden Fazla Mağdura Karşı İşlenen Eylemler

Müfteri aynı ihbar veya şikâyet dilekçesi ya da basın yayın yolu vasıtasıyla birden fazla kişiye, aynı veya farklı fiillerin isnadıyla, suç yüklerse TCK m. 43/2 gereğince zincirleme suç hükümleri uygulanır⁵⁰⁶. İşbu madde gereğince müfterinin fiili tek suç sayılır ve fakat ceza dörtte birden dörtte üçüne kadar artırılır. Yargıtay'da 22.1.2014 tarihli kararında, "Sanığın Cumhuriyet Başsavcılığına verdiği dilekçe ile

⁵⁰³ "Bir dilekçe ile suçsuz olduğunu bildiği katılana iki suç yükleyen sanığın eylemi tek suç oluşturur." 4. CD., 27.12.1978, 1978/6542 E., 1978/6609 K. (YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8073, dn. 644).

⁵⁰⁴ Aynı görüş için bkz. ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1068; YENİDÜNYA, *YTCK'da İftira*, s. 2853; YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8073.

⁵⁰⁵ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8073; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 995-996.

⁵⁰⁶ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1068; ÜNVER, s. 123; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 995; YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8073. "Sanığın iftira suçunu birden fazla müştekiye karşı tek bir fiille işlemesi karşısında, TCK'nın 43/2. maddesinin uygulanıp uygulanmayacağı tartışılmadan, üç ayrı cezaya hükmolunması kanuna aykırıdır." 4. CD., 12.9.2013, 2013/15904 E., 2013/22043 K. (www.kazanci.com); 4. CD., 21.2.2013, 2013/1260 E., 2013/4853 K. (www.kazanci.com)

Aksi yöndeki görüşe göre, bu durumda (TCK m. 43 uygulanmaksızın) tek suç oluşacaktır; zira suçun oluştuğu an, iftiraya uğrayan kişiler aleyhine soruşturma başlatılması değil, yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunulduğu ya da isnadın, basın ve yayın organında yayımlandığı andır. TCK m. 43'ün tatbiki, fiilde teklik karşısında mümkün değildir. (ŞEN/AKSÜT, s. 486-487).

aynı suç işleme kararıyla tek bir fiille katılan N. ile müşteki B.'a karşı gerçekleştirdiği iftirada eylemi nedeniyle, TCK'nın 43/2. maddesinin uygulanması gerektiği düşünülmeden, aynı Kanunun 267/1. maddesi uyarınca şikâyetçi sayısının ayrı ayrı mahkûmiyet kararları verilmesi"ni yasaya aykırı bulmuştur⁵⁰⁷.

ETCK döneminde (m. 80) bir kimsenin iki ayrı kimseye iki ayrı mektupla iftirada bulunması durumunda, diğer koşulların da varlığı halinde, zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkündür⁵⁰⁸. Ancak Kanun koyucunun TCK m. 43'e getirdiği özel düzenleme gereği, iki ayrı eylemle iki farklı kimseye karşı suç işlenmesi durumunda zincirleme suç hükümlerini uygulamak mümkün değildir.

3. Fikri İçtima

İşlediği bir fiil ile hem iftira suçunun hem de başka bir suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır⁵⁰⁹ (kşz.: TCK m. 44).

Doktrinde, yalan tanıklık sırasında yapmış olduğu açıklamalarla suçsuz olduğunu bildiği bir kimseye iftira eden müfterinin eyleminin tek olduğu, diğer

⁵⁰⁷ 4. CD., 22.1.2014, 2013/26612 E., 2014/1652 K. (www.kazanci.com); "Sanığın C. Başsavcılığına verdiği 27.01.2007 tarihli yakınma dilekçesinde annesi ve kardeşi olan mağdurların kendisini bıçakla yaraladıklarına dair asılsız isnatta bulunma biçimindeki eylemi hakkında TCK'nın 43/2. maddesi uyarınca zincirleme suç hükümlerinin uygulanma olanağı bulunup bulunmadığının tartışılmaması" 4. CD., 11.3.2009, 2008/15691 E., 2009/4628 K. (www.kazanci.com); "Aynı eylemle birden fazla mağdura iftira atan sanık hakkında TCK 43/2 madde ve fıkrasındaki zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı tartışılmadan mağdur sayısının hüküm kurulması yasaya aykırıdır." 4. CD., 24.3.2009, 2007/9315 E., 2009/5487 K. (YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8073, dn. 647); Hukuksal anlamda tek bir fiil ile birden fazla mağdura iftirada bulunduğu anlaşılan sanık hakkında TCK'nın 43/2. maddesi uyarınca aynı nev'iden fikri içtima hükümleri uygulanarak bir cezaya hükmolunup bu cezanın arttırılması gerektiği gözetilmeden, mağdur sayısının suç olduğu kabul edilerek yazılı şekilde uygulama yapılması" 9. CD., 11.11.2014, 2014/5880 E., 2014/11227 K. (www.uyap.gov.tr)

⁵⁰⁸ 4. CD., 16.10.1990, 1990/4159 E., 1990/5088 K. (www.kazanci.com)

⁵⁰⁹ "Sanığın ifadesi alınırken kollukta, Cumhuriyet Savcısına verdiği ifadede, Sulh Ceza Mahkemesindeki sorgusunda kendi kimlik bilgileri yerine abisinin ismini vermesi şeklinde gerçekleşen olayda eyleminden dolayı, TCK'nın "fikri içtima"yı düzenlenen 44. maddesi gereğince, en ağır cezayı gerektiren "iftira" suçundan hüküm kurulmasıyla yetinilmesi gerekirken, ayrıca "yalan beyanda bulunma" suçundan da hükümlülük kararı verilmesi" 13. CD., 3.4.2012, 2012/841 E., 2012/8008 K. (www.kazanci.com)

koşullarının da bulunması şartıyla, hem yalan tanıklık hem de iftira suçuna vücut vereceği ve bu durumda da fikri içtima hükümleri uyarınca fail hakkında bu iki suçtan en ağır cezayı gerektiren suç olan iftira suçuna ilişkin hükümlere göre ceza verileceği iddia edilmektedir⁵¹⁰. Aksi görüşte olan bir kısım yazarlara göre⁵¹¹ ise, bu durumda tanıklık yapan kişinin gerçeğe aykırı beyanı sabit ise, eylemi yalan tanıklık suçunu oluşturmakta ve bunu tanıklık görevi nedeniyle ve tanıklığa konu olay çerçevesinde verdiği beyanı da yetkili makama yapılmış ihbar veya şikâyet olarak değerlendirilemeyeceği için, iftira suçunun hareket unsuru oluşmamaktadır. Dolayısıyla fail bu durumda yalnızca yalan tanıklık suçundan cezalandırılacaktır.

Kanaatimizce de bu durumda, tek bir suçun şartları olduğu için fikri içtima hükümlerini uygulamak mümkün değildir. Somut olayda iftira suçunun gerçekleştiğinden söz edebilmek için failin hakkında yalan tanıklık ettiği kişinin soruşturma veya kovuşturmayaya ya da idari bir yaptırıma maruz kalmasını sağlama amacı gütmesi gerekmektedir. İhbar ve şikâyet şartı yönünden ise tanık dinleme yetkisi bulunan makamlar, iftira suçu bakımından da ihbar veya şikâyetin yapılabileceği adli makamlardır (bkz. CMK m. 158). Dolayısıyla “*ihbar veya şikâyet*” şartı bulunmadığı gerekçesiyle değil, “*soruşturma veya kovuşturmayaya ya da idari bir yaptırıma maruz kalmasını sağlama amacı*”nın yokluğu sebebiyle iftira suçu gerçekleşmemektedir. Fakat failde bu amaç varsa pek tabiki iki suç tipi ihlal edilmiş olur ve fikri içtima hükümleri gereği en ağır cezayı gerektiren iftira suçundan dolayı cezalandırılır. Konuya ilişkin Yargıtay tarafından verilen bir kararı her iki görüşte kendi savunmalarına dayanak göstermektedirler⁵¹². Belirtmek gerekir ki

⁵¹⁰ ÜNVER, s. 122; MERAN, s. 192; SOYASLAN, s. 719-720.

⁵¹¹ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8074; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 985.

⁵¹² “Sanığın, Halil İbrahim Aydın’ın sanık olarak yargılandığı Akçakale Asliye Ceza Mahkemesinin (2004/126 E., 2004/141 karar sayılı dosya) 06.05.2004 günlü oturumunda, anılan davanın hazırlık soruşturması sırasında tanık olarak verdiği yalan anlatımından rücu ettiğinin anlaşılması karşısında, eylemin yalan tanıklık suçunu oluşturup oluşturmayacağı tartışılmadan ve tanık olarak dinlendiği sırada söylenen ve resmi makamlara yakınma niteliğinde bulunmayan sözlerin iftira suçunu oluşturmayacağı gözetilmeden yetersiz gerekçeyle hüküm kurulması...”, 4. CD., 19.06.2006, 2006/1001 E., 2006/12551 K. (www.kazanci.com).

Yargıtay'ın bu kararında tam bir açıklık bulunmamakla birlikte failin yalan beyanından dönmesinin işlenmiş olan yalan tanıklık suçunu işlenmemiş hale getiremeyeceği mevzuunda hatalı ifadeler barındırmaktadır.

İşlenmediğini bildiği bir suçu ihbar veya şikâyet eden fail, soruşturma veya kovuşturma sırasında tanık olarak dinlenmiş ve bu fiilin işlendiği hususunda da yalan tanıklık yapmış ise; bir görüşe göre, fikri içtima kuralı uygulanmalı ve en ağır cezayı gerektiren iftiradan dolayı ceza verilmelidir⁵¹³. Katıldığımız diğer görüşe göre, burada gerçek içtima kuralları uygulanmalı ve faile her iki suçtan ayrı ayrı ceza verilmelidir⁵¹⁴. Zira burada birden fazla ihlal vardır ve bunlar “tek (aynı) fiil” ile gerçekleşmemiştir.

4. Görünüşte İçtima

TCK bakımından suçların içtimaı zincirleme suç ve fikri içtima hallerini kapsamaktadır. Ancak doktrinde, kanunda düzenlenmiş olmamakla birlikte, suçların görünüşte içtima ettikleri çeşitli hallerin varlığından söz edilmektedir ki, biz burada sadece iftira suçu açısından konuyu değerlendireceğiz⁵¹⁵.

İftira suçu ile hakaret suçu arasında temel farklılıklar olmasına rağmen, bir kimsenin şeref ve haysiyetini zedeleyecek şekilde somut bir fiil isnat edilmesi ortak unsurdur ve bu noktada içtima bakımından doktrinde farklı görüşler mevcuttur.

Konuyu görünüşte içtima kurallarına göre değerlendiren görüşe göre, bu iki suç arasında özel-genel norm ilişkisi bulunmamakla birlikte, bireyin onur ve şerefine korunması hususunda iftira suçunda mağdurun maruz kaldığı tehlike daha yoğun ve korunan yarar da daha öncelikli ve üst düzeyde olduğundan asli-tali norm ilişkisi bulunmaktadır. Bu görüşe göre, yardımcı normun sonralığı (veya asli normun

⁵¹³ EREM, Şerh, C.: II, s. 1524.

⁵¹⁴ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 996; YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8075; MALKOÇ, s. 4619.

⁵¹⁵ Görünüşte içtima konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. İÇEL/EVİK, s. 16 vd.; KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 461 vd.; HAKERİ, s. 610 vd.

önceliği) ilkesi uyarınca, bir fiilin normu ihlal ettiği hallerde yardımcı norm çekilir, yalnızca asıl norm uygulanır ki bu nedenle, iftira suçu ile ilgili unsurların gerçekleşmesi halinde müfteri yalnızca TCK m. 267'den sorumlu tutulacak, hakaret suçundan ceza verilmeyecektir.⁵¹⁶

Baskın olan diğer görüşe göre ise, her iftira fiili aynı zamanda mağduru açısından şeref ve haysiyetini zedeleyici niteliğe sahip olması dolayısıyla hakaret suçunun da vücut bulmasına neden olur. Böylece iftira suçunu işleyen kimse bir fiil ile kanunun muhtelif hükümlerini ihlal ettiği için, TCK m. 44 çerçevesinde fikri içtima kuralları gereğince sadece en ağır cezayı gerektiren iftira suçundan cezalandırılması gerekmektedir⁵¹⁷.

Kanaatimizce bu suçla korunan hukuki değer hem adliyenin menfaati hem de bireyin menfaatinin aynı derecede korunması olduğu için, verilecek hükümle hem adliyenin hem de bireyin menfaatini zedeleyen fiil cezalandırılmış olmalıdır. Dolayısıyla iftira eylemi her iki suçun unsurlarını yerine getirmekte ve fakat bu hakareten cezalandırmayı tüketmemektedir veya yardımcı norm yapmamaktadır. Kaldı ki fikri içtimanın açıklama (aydınlatma) fonksiyonu gereği sadece iftiradan cezalandırıp hükümde hakareten bahsetmemek hükümde eksikliğe sebebiyet verir ve ayrıca hakaret haksızlığı yeterince göz önünde bulundurulmamış olur. Bu sebeple fikri içtima kuralları uygulanarak failin en ağır cezayı gerektiren iftira suçundan cezalandırılması gerekmektedir.

⁵¹⁶ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8076.

⁵¹⁷ BAYRAKTAR, s. 205; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1068; İÇEL/EVİK, s. 291.

VI. SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ

A. CEZANIN AĞIRLAŞTIRILMASINI GEREKTİREN NİTELİKLİ HALLER

1. Fiilin Maddi Eser ve Delillerini Uydurarak İftirada Bulunulması

Fiilin maddî eser ve delillerini uydurarak iftirada bulunulması halinde, ceza yarı oranında artırılır. Doktrinde “maddi iftira” olarak adlandırılan suçun bu işleniş biçimi, daha ağır cezayı gerektiren nitelikli bir unsur olarak TCK m. 267/2’de düzenlenmiştir. Zira suçun bu şekilde işlenmesi daha aldatıcı ve inandırıcı etki oluşturmakta, şüpheyi yoğunlaştırmaktadır. Müfteri böyle davranarak şekli iftirada olduğu gibi soyut bir suçu isnat etmemekte, maddi eser ve delilleri uydurarak isnadını somutlaştırmaktadır⁵¹⁸. Bu somutlaştırılan fiil, belirli veya belirlenebilir bir kimseye isnat edilmiş olmalıdır. İftiranın bu şeklinde de amaç, masum kişi hakkında soruşturma veya kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamaktır. Aksi takdirde suçun bu hali oluşmaz.

Doktrindeki bir görüşe göre fıkra da belirtilen “fiil” kavramı ile maddenin 1. fıkrasında belirtilen ve iftira suçuna vücut veren fiil kastedilmektedir⁵¹⁹. Bu açıklamaya göre ilk fıkradaki fiile ilişkin öğeler tümüyle ikinci fıkra içinde geçerlidir⁵²⁰.

Maddi eser ve delilleri uydurulan hukuka aykırı fiilin ayrıca ihbar veya şikâyet ya da basın ve yayın yoluyla bir kimseye isnat edilmesinin gerekip gerekmediği hususu tartışmalıdır. Çoğunluğu oluşturan görüşe göre, uydurulan maddi eser ve

⁵¹⁸ ÖNDER, Özel Hükümler, s. 314.

⁵¹⁹ ÜNVER, s. 101. Ünver eserinin başka bir yerinde maddi iftira ile şekli iftira arasındaki ayrımı şu şekilde ifade etmektedir: Şekli iftira hem şikâyet ve ihbar hem de basın yoluyla işlenebilmesine karşılık maddi iftira sadece ihbar veya şikâyet suretiyle yapılabilir (bkz. a.g.e., s. 44). Kanaatimizce bu suç basın yayın yoluyla da işlenebileceğinden bu görüşe katılmamaktayız. Örneğin fail daha önceden uydurduğu eser ve delillerin bulunması amacıyla basın ve yayın yoluyla ihbarda bulunması durumunda, suçun bu şekli gerçekleşmiş olur.

⁵²⁰ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8062, dn. 618.

delillerin fail tarafından bizzat yetkili makamlara ulaştırılmasının gerekmediği, önemli olanın bu maddi eser ve delillerin ilgili makamın bilgisine ulaşmış olmasıdır⁵²¹. Fıkra da belirtilen “*iftirada bulunulması halinde*” ifadesinden hareket eden görüşe göre ise, uydurulan maddi eser ve deliller ancak, ihbar veya şikâyetle bulunarak yahut basın ve yayın yoluyla masum kişiye isnat edilmişse, iftira suçunun olduğu kabul edilmeli, aksi halde kanıtlandığı takdirde eylemin teşebbüs aşamasında kaldığı düşünülmelidir⁵²².

Bunun yanı sıra doktrinde, masum bir kimsenin suçsuzluğunu ortaya koyan delillerin saklanması veya ortadan kaldırılması halinde de iftiranın bu şeklinin oluşacağı belirtilmektedir⁵²³. Örneğin, hakkında takibat yürütülen masum bir kimsenin aklanmasını sağlayacak belgelerin yakılması, tahrif edilmesi bu kapsamdadır⁵²⁴.

Tasarıda m. 269/2, “suçun maddi eser ve delillerini uydurarak iftira da bulunulması” şeklinde düzenlenmişti. Yapılan yerinde ve haklı eleştiriler⁵²⁵ neticesinde, metindeki “suçun” ibaresi “fiilin” olarak değiştirilerek, terim birliği sağlanmıştır. Böylece birinci fıkra kapsamında olan idari yaptırım gerektiren bir fiilin isnadı, maddi eser ve delil uydurmak suretiyle de işlenebilecektir. Örneğin, sınavdan önce arkadaşının kanununun içine sınav yönetmeliğinde yasak olduğu belirtilen bilgi ve belgelerin, hakkında kopya çekmekten idari yaptırım uygulanmasını sağlamak amacıyla koyulması durumunda maddi iftira suçu gerçekleşmiş olur.

⁵²¹ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1048; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 997; MALKOÇ, s. 4613. Konu hakkında örneklerle açıklama için bkz. YAŞAR/GÖKCEN/ARTUÇ, s. 8063.

⁵²² MERAN, s. 193.

⁵²³ ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1047; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 997.

⁵²⁴ YENİDÜNYA, *YTCK’da İftira*, s. 2840.

⁵²⁵ Mustafa AVCI, “Türk Ceza Kanunu, TCK Tasarıları Ve Özellikle 2004 TCK Tasarısı’nın Genel Olarak Değerlendirilmesi”, Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar, TBBY: 71, Ankara, 2004, s. 315; KESKİN, s. 224.

Maddi içeriğe sahip olan ve hukuka aykırı fiilin (suç veya idari yaptırım gerektiren) belirli bir kimse tarafından işlendiği kanaati uyandıran her şey “maddi eser ve delil” tabirine dâhildir⁵²⁶. Örneğin mağdurun evine gizlice silah yerleştirmek, bir suçun mağdurunun kanının iftira edilecek kişinin elbisesine sürülmesi, kendi kendini yaraladıktan sonra bunun mağdur tarafından gerçekleştirildiğini beyan etmek, bir kimsenin çantasına ya da cebine kanunen yasak broşür veya kaçak eşya koymak gibi⁵²⁷. Failin ihbar ettiği gerçeğe aykırı fiil nedeniyle yalancı tanık tedarik etmesi de “eser ve delil uydurma” kapsamında değerlendirilmelidir⁵²⁸.

Peki, fail gerçekten hukuka aykırı bir fiil gerçekleştiren bir kişi hakkında, onun bu fiilinden habersiz olarak eser ve delil uydurursa, iftira suçundan sorumlu tutulabilecek midir? Suçlu olsa bile, bir kimse hakkında delil uydurmanın adalete zarar verici nitelikte bir eylem olduğunu belirten görüşe göre, toplumun huzuru ve emniyeti bakımından her şartta gerçeğe ulaşmak yeterli değildir, önemli olan hukukun meşru saydığı yollardan gerçeğe ulaşmaktır⁵²⁹. Ayrıca hakkında delil uydurulan kimse gerçekte suçlu olsa dahi, suça ilişkin yeterli deliller yoktur ya da uydurma delillerle suçlunun sorumluluğu azaltılıp çoğaltılmaktadır; her iki durumda da adliye mekanizması gerçekten yanlış yönlendirilmekte ve suçlu zarara uğratılmaktadır ki bu sebeple iftira suçu meydana gelmektedir⁵³⁰. Diğer görüşe göre, hakkında suç delili uydurulan kimse, o suçu gerçekten işlemişse, suçsuz olma koşulu gerçekleşmemiştir. Ayrıca tam bu aşamada uydurulan delil, kovuşturmanın doğrudan

⁵²⁶ **EREM**, Şerh, C.: II, s. 1524.

⁵²⁷ Örnekler için bkz. **ÖNDER**, Özel Hükümler, s. 314; **EREM**, Şerh, C.: II, s. 1524; **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**¹⁴, s. 1047. Yargıtay’da kararlarında maddi iftiranın şartlarının oluşup oluşmadığını incelemektedir: “Cezaevinde karışmış olduğu olay sebebiyle müşahade odasına götürülürken infaz koruma memurlarına direnmesi sırasında yaralanan sanığın, iftira suçunun maddi eser ve delillerini uydurma niteliğinde bir eyleminin olmadığı gözetilmeden hakkında tayin olunan cezanın TCK’nın 267/2. maddesiyle arttırılması suretiyle fazla cezaya hükmolunması” **9. CD, 7.5.2014, 2013/15366 E., 2014/5666 K.** (www.kazanci.com)

⁵²⁸ **YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ**, s. 8062.

⁵²⁹ **EREM**, Şerh, C.: II, s. 1526.

⁵³⁰ **BAYRAKTAR**, s. 199.

doğruya iftiracının inisiyatifinde gerçekleştirilmediğini de göstermektedir⁵³¹. *Kanaatimizce* de hakkında asılsız isnatta bulunulan şahıs, söz konusu suç işlemiş ise, daha sonradan fail tarafından eser ve delil uydurulması durumundan iftira suçu vücut bulmaz. Zira burada suçsuz olduğu bilinen bir kimseye suç isnadında bulunulmamakta, dolayısıyla da iftira suçunun unsurları oluşmamaktadır. Ancak uydurulan maddi eser ve deliller şekil itibarıyla ayrı bir suç oluşturuyorsa, fail ancak bu suçtan dolayı cezalandırılabilir⁵³².

Suçun maddi eser ve delillerinin uydurulduğu hususu kararda çok açık bir biçimde belirtilerek, hangi eylemin maddi eser ve delil uydurma niteliğinde olduğu tartışmasız ortaya konulmalıdır. Aksi halde TCK m. 267/2'den değil, 267/1'den hüküm tesis edilmelidir. Nitekim Yargıtay bir kararında bu konuda şöyle bir karar vermiştir⁵³³: “Sanığın, C. Başsavcılığına müracaatla mağdur hakkında başkasının kimliğini kullanarak telefon hattı tesis edip adres olarak da kendi adresini verdiği biçimindeki iftira eyleminin de suçun maddi eser ve delillerini ne şekilde uydurduğu açıklanıp tartışılmadan hükmedilen özgürlüğü bağlayıcı cezada TCK m. 267/2 uygulanmak suretiyle artırım yapılması, hukuka aykırıdır.”

“5237 sayılı TCK'nın 267/2. fıkrasında düzenlenen "fiilin maddi eser ve delillerinin uydurulması", işlemediğini bildiği halde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat edilmesi halinde, soruşturma ve kovuşturma mercilerinin yanıltılmasını, mağdurun suç işlediği izlenimine kapılmalarını sağlayacak, iftira eyleminin varlığını kuvvetlendirerek haklı gösterecek ispat araçları ve emarelerdir. Fiilin maddi eser ve delilleri, iftira eylemiyle bağlantılı olarak uydurulmalıdır. En başından beri iftirada bulunmak amacıyla fail tarafından oluşturulmuş olanlar hariç, önceden var olan bir takım hususların, doğal olayların ya

⁵³¹ ÖNDER, Özel Hükümler, s. 315.

⁵³² ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1048; “Suç belirtileri bir kimsenin gerçek suçluluğunu ortaya koymak için uydurulmuş ise, suçlanan kimsenin suçsuz olması şartı gerçekleşmediğinden iftira suçu oluşmayacaktır” TOROSLU, *Hukuki Konu*, s. 120.

⁵³³ Karar için bkz. ŞEN/AKSÜT, s. 480.

da iftira edilerek yüklenen eylemle bağlantısı bulunmayan olguların iftira eylemini desteklemek için ileri sürülmesi, fiilin maddi eser ve delillerinin uydurulduğu anlamına gelmeyecektir”.⁵³⁴

Fıkra düzenlenirken ”ve” bağlacı yerinde olmamıştır. Zira fıkradaki hükmün uygulanabilmesi için, kanunilik ilkesinin gereği olarak, hem fiilin maddi eserlerini hem de delillerini uydurmak gereklidir. Bu da fıkranın düzenleniş amacına uymayarak, uygulanma olanağını gereksiz yere kısıtlamaktadır. Yapılacak bir düzenleme ile “ve” bağlacı yerine “veya” bağlacı kullanılması yerinde olacaktır.⁵³⁵

2. Masum Kişi Hakkında Tutuklama ve Gözaltı Dışında Başka Bir Koruma Tedbirine Başvurulması

TCK m. 267/3’te suçlu ağırlaştırıcı bir neden öngörülmüştür: “Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş mağdurun aleyhine olarak bu fiil nedeniyle gözaltına alma ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbiri uygulanmışsa, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

Öncelikle belirtme gerekir ki, madde metni yanıltıcı ve yanlış şekilde düzenlenmiştir⁵³⁶. “Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı” koşulunu yalnızca beraat kararı açısından kabul etmek gerekir. Zira CMK m. 172 uyarınca C. Savcısı, soruşturma evresi sonunda kamu davası açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması hallerinde “kovuşturmaya yer olmadığı” kararı verir. Dolayısıyla C. Savcısı, şüphelinin suçu

⁵³⁴ “Somut olayda, sanığın, Ali Sayit Özdemir’den aldığını söyleyerek hint keneviri tohumlarını cezaevi idaresine teslim etmesinden ibaret eyleminin, fiilin maddi eser ve delillerini uydurma niteliğinde olmadığı gözetilmeden, TCK’nın 267/2. fıkrası ile cezanın artırılması” **4. CD., 3.11.2014, 2014/2504 E., 2014/31469 K.** (www.uyap.gov.tr)

⁵³⁵ Aynı yönde eleştiri için bkz. **ÜNVER**, s. 101. Yazar, tek ve genel bir ifade ile konunun belirtilebileceği önerisini de getirmektedir (**a.g.e.**, s. 101).

⁵³⁶ **ÜNVER**, s. 103. Yazara göre, bu fıkra beraat veya kovuşturmaya yer olmadığı kararının kesinleşmiş olması gerektiğinin belirtilmemesi de önemli bir hata olmuştur (**a.g.e.**, s. 103).

işlememesi iddia ve gerekçesiyle bu kararı veremez. Maddi metni düzeltilinceye kadar amaca uygun yorumlanarak karar verilmelidir.

Bu fıkra ve aşağıda inceleyeceğimiz diğer fıkralarda kullanılmış olan “mağdur” ifadesinden, her unsuru tamamlanmış ve suça vücut veren bir iftira eyleminin mağdurunu anlamak gerekir⁵³⁷.

“Gözüaltına alma ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbiri” ifadesinden, TCK m. 53-60 arasında düzenlenen güvenlik tedbirleri değil, CMK m. 90 ila 140 ncı maddeler arasında düzenlenen koruma tedbirleri anlaşılır. Cezayı artıran bu nitelikli halin uygulanabilmesi için, tutuklama veya gözüaltına alma koruma tedbirleri dışında; yakalama⁵³⁸, adli kontrol⁵³⁹, arama⁵⁴⁰, el koyma, şirket yönetimi için kayyım tayini, iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması, gizli soruşturmacı görevlendirme, teknik araçlarla izleme koruma tedbirinden herhangi birisinin uygulanması yeterlidir.

Bu fıkradaki nitelikli halin uygulanabilmesi için, belirtilen koruma tedbirinin karar altına alınması yeterli olmayacak, aynı zamanda icra edilmiş (infaz edilmiş) olması aranacaktır⁵⁴¹. Görüldüğü üzere, mağdura yönelik gerçek olmayan suç isnadı nedeniyle başlatılan ceza soruşturması veya kovuşturması çerçevesinde bu tedbirlere başvurulması, netice yüzünden cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren bir durumdur;

⁵³⁷ ÜNVER, s. 103.

⁵³⁸ Yakalama tedbirine başvurulduğunda da mağdurun özgürlüğü kısıtlanmaktadır. Mağdur hakkında yakalama koruma tedbiri uygulanmış, fakat C. Savcısı tarafından gözüaltına alınma kararı verilmemişse, bu durumda, TCK m. 267/4’te yalnızca “gözüaltına alma” ve “tutuklama”dan bahsedildiği için, mağdurun yakalanmasına yol açan fail hakkında, kanunilik ilkesi gereği TCK m. 267/3’teki nitelikli hal uygulanır (TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 998).

⁵³⁹ Adli kontrol tedbiri kişi özgürlüğünü kısıtlayan bir niteliğe sahip değildir. Dolayısıyla iftira atarak mağdur hakkında bu tedbirin uygulanmasına sebep olan fail, ayrıca kişiyi özgürlüğünden yoksun bırakma suçundan cezalandırılmayacaktır. Sonuç olarak ifade edelim ki, mağdurun aleyhine adli kontrol tedbirinin uygulanmasına yol açan fail hakkında, TCK m. 267/3’teki nitelikli hal uygulanacaktır (TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 997-998).

⁵⁴⁰ “Sanığın iftira teşkil eden ihbarı üzerine, mağdurun ikametinde arama yapılması suretiyle koruma tedbiri uygulanmış olması karşısında, sanık hakkında tayin olunan temel cezanın TCK’nın 267/3. maddesi uyarınca arttırılması gerektiği gözetilmeyerek eksik cezaya hükümlenmesi” 16. CD., 4.3.2015, 2015/3 E., 2015/3 K. (www.kazanci.com)

⁵⁴¹ MALKOÇ, s. 4615; ÜNVER, s. 102; YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8069.

dolayısıyla failin bu netice bakımından en azından taksirli hareket etmiş (TCK m. 23) olması gerekir⁵⁴².

Suç teşkil eden eylem şekli iftira niteliğinde ise, ilk fıkra göre belirlenen temel ceza, üçüncü fıkra gereğince yarısı oranında artırılır. Örneğin, müfterinin cezası ilk fıkra uyarınca iki yıl hapis olarak belirlenmiş olsun. Şartları gerçekleşen üçüncü fıkra gereğince cezası yarı oranında artırılarak üç yıl hapis cezasına hükmedilir. Eylem maddi iftira niteliğinde ise, ilk fıkra ile belirlenen iki yıl hapis, ikinci fıkra uyarınca yarı oranında artırılarak ceza üç yıl olur; sonra da üçüncü fıkra gereği yarı oranında artırılarak dört yıl altı ay hapis cezasına hükmedilir. Diğer bütün indirim nedenleri (TCK m. 31, 32, 33, 62 gibi) bu miktar üzerinden uygulanır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, fıkra da tek bir artırma oranı belirlendiğinden koruma tedbirinin ağırlığı ve etkisi artırım yaparken dikkate alınamayacaktır. Bu sebepten ortaya çıkacak mağduriyet ve zararların ağırlığını hâkim temel cezayı belirlerken değerlendirmelidir (TCK m. 61)⁵⁴³.

3. Masum Kişinin Tutuklanması veya Gözaltına Alınması

Diğer koruma tedbirlerinden farklı olarak, masum kişi hakkında isnat edilen suç nedeniyle tutuklama veya gözaltına alma koruma tedbirine hükmedilmiş ise, müfteri iftira suçuyla birlikte kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan da cezalandırılmaktadır. Esasen bu fıkra maddi içtima hükmü niteliğindedir⁵⁴⁴.

Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş olan mağdurun bu fiil nedeniyle gözaltına alınması veya tutuklanması halinde, müfteri iftira suçundan dolayı doğrudan fail olarak; kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna (TCK m. 109) ilişkin hükümlere göre ise dolaylı fail olarak sorumlu tutulur.

⁵⁴² TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 998.

⁵⁴³ MALKOÇ, s. 4616.

⁵⁴⁴ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8069.

Bu fıkra doktrinde, faile tek fiilinden ötürü iki kez ceza vermek anlamına geldiği, hükümde kullanılan dolaylı faillik kavramının da isabetli olmadığı, failin iftira ettiği kişinin gözaltına alınacağını veya tutuklanacağını bilemeyeceği ve kişiyi sanki ikinci bir fiilden sorumlu tutmak gibi bir uygulamanın ceza hukukunun ilkeleriyle bağdaştırılamayacağı gerekçeleriyle eleştirilmektedir⁵⁴⁵. Bu görüşe katılmamaktayız. Zira bu görüşün kabulü kanunu neredeyse tamamen reddetmek demektir⁵⁴⁶. Bir diğer görüşe göre⁵⁴⁷, failin iftira ettiği kişinin gözaltına alınacağını veya tutuklanacağını, dolayısıyla haksız olarak hürriyetten yoksun kılınacağını öngörmesine rağmen sonucuna katlanarak ve olursa olsun diyerek eylemini gerçekleştirmiş ve iftirada bulunmuş olduğundan, olası kast ile hürriyetten yoksun kılma suçunu işlediği kabul edilmelidir. Zira gözaltına alma ve tutuklama, tüm koşulları bulunduğu dahi derhal uygulanmayı gerektiren tedbirler değil, C. Savcısının veya hâkimin takdirine bağlı olarak uygulanabilecek tedbirlerdir.

Kanaatimizce hükümde ikinci suçtan sorumluluğun niteliğinin dolaylı faillik olduğu belirtilerek, failin bu ikinci suçtan sorumluluğu cihetine gidilirken dolaylı faillik kurumunun dikkate alınmasına vurgu yapılmakta ve sorumlu tutulacağı ikinci suç (kişiyi hürriyetinden yoksun kılma) açıkça gösterilerek failin iki farklı suçtan sorumlu olacağı belirtilmektedir. Böylece bu suçun yaptırımının diğerinin içinde erimesi engellenmektedir. Kanun koyucu buna benzer düzenlemeleri başka maddelerde de yaparak, faile fıkri içtima hükümlerinin uygulanması yolunu kapatmıştır (bkz. 223/4; 224/2; 272/5).

⁵⁴⁵ **SOYASLAN**, s. 721. Yazara göre, dolaylı fail bir kimseyi (akıl hastası veya küçük) suç aleti olarak kullanarak ona suç işleten kişidir ki bu düzenlemede böyle bir durum söz konusu değildir (a.g.e., s. 721).

⁵⁴⁶ Kanun koyucunun faili başka bir suçtan da ayrıca sorumlu tuttuğu diğer maddeler için bkz. TCK m. 102/4; 103/5; 106/3; 109/6; 119/2; 149/2; 220/4,5 ve 6; 223/5; 224/3; 235/3,a; 265/5; 292/4; 294/7; 296/2; 298/3; 302/2; 303/3; 309/2; 311/2; 312/2; 313/4.

⁵⁴⁷ **MERAN**, s. 195.

4. İftiraya Uğrayan Hakkında Hürriyeti Bağlayıcı Cezaya Hükmedilmiş Olması

TCK m. 267/5 uyarınca, iftira eyleminin neticesinde, masum kişi hakkında ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet hapis cezasına hükmedilmiş ise, faile yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis cezasına hükmedilir.

Mağdurun mahkûm edildiği cezanın süreli hapis cezası olması durumunda faile, “mağdurun mahkûm edildiği cezanın üçte ikisine kadar hapis cezasına hükmolunacağı” belirtilmişti. Doktrinde bu husus, birinci fıkradaki suçun temel şeklinin cezasının üst sınırı ile bağlantı kurulmadan düzenlendiği, yasa yapma tekniğine uygun olmadığı ve yapılacak bir kanun değişikliği ile bu çarpıklığın giderilmesi gerekliliği yönünden eleştirilmekteydi⁵⁴⁸.

Anayasa Mahkemesi, 10.04.2013 tarih ve 2013/14 E., 2013/56 K. sayılı kararıyla⁵⁴⁹, TCK m. 267/5’te geçen “*süreli hapis cezasına mahkumiyeti halinde, mahkum olunan cezanın üçte ikisi kadar hapis cezasına*” ibaresini iptal etmiştir. Bu karar ise Resmi Gazete’de yayımlandığı 10.12.2013 tarihinden altı ay sonra, 10.06.2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir⁵⁵⁰.

⁵⁴⁸ Bkz. ÜNVER, s. 104; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1057; MALKOÇ, s. 4617. Soyaslan ise, bu cezanın iftira suçunun temel şeklinden ayrı bir ceza olup olmadığının hükümden anlaşılamadığını, ancak ağırlatıcı sebebin yerleştirilme sistematığına bakıldığında bunun ikinci bir ceza olması gerektiğini savunmaktadır (SOYASLAN, s. 721). Bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira fıkradan ve düzenleniş yerinden böyle bir hüküm çıkarılamadığı gibi yorumla bunun kabul edilmesi ise kanunilik ilkesine aykırı olacaktır. Kaldı ki yazarın belirttiği gibi olsa bile, ilk fıkradaki cezanın alt sınırının bir yıl olduğu için, süreli cezalar bakımından sorun yine devam edecektir. Zira TCK m. 49/1’de ifade edildiği üzere, “Süreli hapis cezası, kanunda aksi belirtilmeyen hallerde bir aydan az, yirmi yıldan fazla olamaz”. AYM’nin tartışmalı hususu iptal etmesi ile bu görüşlerinde güncelliği kalmamıştır.

⁵⁴⁹ <http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/3cfa8e50-480f-4504-a5ef-ceb09036a7ed?excludeGerekce=False&wordsOnly=False> (E.T.: 13.04.2015)

⁵⁵⁰ “5237 sayılı Kanun’un 267. maddesinin (5) numaralı fıkrasının “...süreli hapis cezasına mahkûmiyeti halinde, mahkûm olunan cezanın üçte ikisi kadar hapis cezasına...” bölümünün iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu düzenini ihlal edecek nitelikte görüldüğünden, Anayasa’nın 153. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükmünün, kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir”.

AYM iptal kararının gerekçesinde, “Kanun koyucunun, iftira suçunun temel şekli ve nitelikli hâlleri ile failin cezalandırılmasında esas alınan özellikleri düzenlerken iftira sonucunda mağdurun uğradığı zararın ağırlığını ve mağdur hakkında uygulanan yaptırım miktarını ve türünü de dikkate alacağı açıktır. İşlemediğini bildiği hâlde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat eden kişinin 5237 sayılı Kanun’un 267. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması öngörülmüşken, anılan Kanun’un 267. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince iftira neticesinde mağdurun yargılanıp hapis cezasıyla cezalandırılmasına neden olan sanık hakkında ise mahkûm olunan hapis cezasının üçte ikisi kadar hapis cezası öngörülmesi, sanıklar açısından ceza adaletine uygun olmayan sonuçlar doğurmaktadır. Örneğin, sanığın hukuka aykırı bir fiili mağdura isnat etmesinden ibaret eylemini gerçekleştirmesi durumunda mağdur hakkında bu iftira nedeniyle soruşturma ve kovuşturma yapılmış olmasına bakılmaksızın sanık asgari bir yıl hapis cezası ile cezalandırılacakken; iftira neticesinde mağdurun işlemediği bir suçtan yargılanıp üstelik hapis cezasıyla cezalandırılmasına neden olan sanık ise, itiraz konusu kural uyarınca (mahkûm olunan cezanın üçte ikisi) asgari yirmi günden başlayan hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Anlaşılabacağı üzere itiraz konusu kural uyarınca, iftira neticesinde suç isnadının gerçek dışı olduğunun ortaya çıkmaması ve mağdurun yargılanıp hakkında da hapis cezası özellikle de kısa süreli hapis cezası uygulanması hâli, suçun temel şekline oranla daha hafif bir şekilde cezalandırılmaktadır. Bu bakımdan, itiraz konusu kural suç ile ceza arasında bulunması gereken adil dengeyi korumadığı gibi adalet duygularını zedeleyen bir durumun ortaya çıkmasına da neden olmaktadır. Dolayısıyla, iftira suçunun temel şekli için öngörülen ceza miktarı ile suçun nitelikli hâli olan iftira neticesinde mağdur hakkında süreli hapis cezası uygulanması hâli için öngörülen ceza miktarı arasında kabul edilebilir bir orantının bulunmadığı anlaşıldığından itiraz konusu kuralın hukuk devletinde olması gereken adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaştırılması mümkün değildir.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın, Anayasa'nın 2. maddesine aykırı görülerek iptal edilmesi nedeniyle Anayasa'nın 10., 11. ve 38. maddeleri yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.” ifadelerine yer vermiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin iptal gerekçesine katılmakla birlikte, iptal neticesinde ortaya çıkan durumun yine hakkaniyete aykırı bir durum ortaya çıkaracağını belirtmek isteriz. Örneğin mağdur hakkında, TCK m. 267/1'de düzenlenen sürelerden (bir yıldan dört yıla) daha fazla bir cezaya hükmedilmesi durumunda, müfteri açısından birinci fıkra hükümleri uyarınca bir yıldan dört yıla kadar bir hapis cezasına hükmedilebileceği için, suç ile ceza arasında bulunması gereken adil denge yine korunamadığı gibi adalet duygularını zedeleyen bir durum yine ortaya çıkmaktadır. Doktrinde haklı olarak belirtildiği üzere, iptal kararı yürürlüğe girmeden önce TCK m. 267/5'e, *“Ancak bu suretle verilecek ceza, yukarıdaki hükümler uyarınca tayin edilecek ceza miktarından az olamaz.”* şeklinde bir cümle eklenerek, “hukuk devleti” ve “eşitlik” ilkeleri çerçevesinde konuya çözüm getirilmiş olacaktır⁵⁵¹.

Bu fıkranın uygulanabilmesi için, mağdur hakkında hükmedilen cezanın kesinleşmesi⁵⁵² zorunlu olup, ayrıca cezanın tamamen ya da kısmen infaz edilmiş olmasına gerek yoktur⁵⁵³.

Kanaatimizce fıkroda belirtilen mahkûmiyet kararlarının kesinleşmiş olmasının gerektiğinin belirtilmemesi de hukuka aykırılık teşkil etmektedir. Zira Yargıtay

⁵⁵¹ ŞEN/AKSÜT, s. 470.

⁵⁵² Hüküm çeşitli olasılıklara göre farklı zamanlarda kesinleşir: 1) Hükme karşı bir kanun yolu öngörülmemişse, 2) Öngörülen süre içinde ilgili kişiler başvurmazsa (tek istisnai hal, eski hale iade kurumunun işletilmesidir), 3) Olağan kanun yolları tüketilmiş ise, karar kesinleşir. Bkz. ÜNVER/HAKERİ, s. 755.

⁵⁵³ ÜNVER, s. 104; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 998; YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8070; ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE, s. 1082; BAYRAKTAR, s. 202; GÖZÜBÜYÜK, TCK Açıklaması, C.: III, 421. Aksi yönde görüş için bkz. ÖNER, s. 1156.

tarafından yerel mahkeme tarafından verilen mahkûmiyet hükmü bozulduğunda, ilk derece mahkemesi de bozma kararına uyup iftiraya uğrayanı beraat ettirirse, faili bu fıkra göre cezalandırmak kanunilik ilkesine aykırı olacaktır⁵⁵⁴. Bu sebepten yapılacak kanuni bir düzenleme ile “mahkûmiyet kararının kesinleşmesi” şartı getirilmelidir.

Son olarak ifade edelim ki, bu fıkranın uygulanabilmesi için, masum kişinin mahkûmiyet kararının iftira eyleminden dolayı verilmiş olması, bir diğer ifadeyle, masum kişinin mahkûmiyet kararı ile iftira eylemi arasında nedensellik bağının bulunması zorunludur. Aksi halde, bu fıkra değil birinci fıkra hükümleri uygulanır.

5. İftiraya Uğrayanın Mahkûm Olduğu Hapis Cezasının İnfazına Başlanması

TCK m. 267/6 uyarınca, mağdurun mahkûm olduğu hapis cezasının infazına başlanmış ise, beşinci fıkra göre verilecek ceza yarısı kadar artırılmalıdır.

Kanun koyucu iftiraya uğrayan masum kişi hakkındaki hapis cezasının infazına başlanmış olmasını yeterli görmüş, cezanın belirli bir süre için veya tamamen infaz edilmiş olması gibi bir şart koşmamıştır. Bu durumda hapis cezasının bir gün veya daha az süreli infazı halinde dahi, bu fıkra hükümlerinin uygulanması gerekir⁵⁵⁵.

Hapis cezasının ertelenmesi (TCK m. 51) söz konusu olduğunda bu anlamda infaz sayılıp sayılmayacağı sorununa da değinmekte yarar görmekteyiz. Erteleme TCK’da bir şartlı atıfet müessesesi olarak değil, hapis cezasının bir tür özel infaz şekli olarak düzenlenmiş olduğundan⁵⁵⁶, denetim süresi sonunda “*ceza infaz edilmiş sayılacak*”tır. Bu süreçte kişiye yükümlülükler yüklenmekte, denetimli serbestlik

⁵⁵⁴ Şahbaz, kanun koyucunun bu düzenlemeyi yapmasındaki amacı, “Yargıtay yolundan geçmesine rağmen uydurulan suçun gerçekte mağdurun işlediğine ilişkin makamların aldatılabilmeleri, delillerin o denli güçlü uydurulabilmesindeki vehamettir.” şeklinde ifade etmektedir (ŞAHBAZ, s. 504).

⁵⁵⁵ ÜNVER, s. 104.

⁵⁵⁶ ÖZGENÇ, s. 632, dn. 104.

kurumu uygulanmaktadır. Bu nedenle, sadece ceza infaz kurumu içinde bu infazın yapılmaması cezanın infazına başlanmadığı veya infaz edilmediği anlamına gelmeyecek; hapis cezasının ertelenmesi halinde de, bu nitelikli halin uygulanması gerekecektir⁵⁵⁷.

6. İftiraya Uğrayan Hakkında Hapis Cezası Dışında Adli veya İdari Yaptırım Uygulanması

TCK m. 267/7’de, mağdur hakkında hapis cezası dışında adli veya idari bir yaptırım uygulandığı takdirde müfteri hakkında üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezasına hükmolunacağı belirtilmişti. Ancak bu fıkra, Anayasa Mahkemesi tarafından anayasaya aykırı bulunarak iptal edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi 17.11.2011 tarih, 2010/115 E., 2011/154 K. sayılı iptal kararının gerekçesinde⁵⁵⁸: "Yasakoyucu, iftira suçunun temel şekli ve nitelikli halleri ile failin cezalandırılmasında esas alınan özellikleri düzenlerken iftira sonucunda mağdurun uğradığı zararın ağırlığını ve mağdur hakkında uygulanan yaptırım miktarını ve türünü de dikkate alması gerekir. İşlemediğini bildiği hâlde bir suç isnat ederek mağdurun mahkum olmasına neden olan sanıklar hakkında, mağdurun hapis cezasıyla cezalandırılması halinde, Kanun’un 267. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince mahkum olunan hapis cezasının üçte ikisi kadar, mağdura uygulanan bu hapis cezasının adli para cezasına veya diğer seçenek yaptırımlara çevrilmesi halinde ise Kanun’un 267. maddesinin (7) numaralı fıkrası gereğince 3 ila 7 yıl arası hapis cezası öngörülmesi, sanıklar açısından ceza adaletine uygun olmayan sonuçlar doğurmaktadır. Örneğin, iftira neticesinde mağdurun işlemediği bir suçtan yargılanıp hapis cezasıyla cezalandırılmasına neden olan kişi, Kanun’un 267. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince (mahkûm olunan cezanın üçte ikisi) asgari 20 gün hapis cezası ile cezalandırılacakken; mahkemece mağdur hakkında uygulanan hapis cezasının adli para cezasına veya diğer seçenek yaptırımlara çevrilmiş olması halinde

⁵⁵⁷ ÜNVER, s. 105; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 998.

⁵⁵⁸ [http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/kararlar_dergisi/kararlar_dergisi_49_1.p\(E.T.: 14.04.2015\)](http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/kararlar_dergisi/kararlar_dergisi_49_1.p(E.T.: 14.04.2015))

ise iftira eden kişinin Kanun'un 267. maddesinin (7) numaralı fıkrası gereğince asgari 3 yıl hapis cezası ile cezalandırılması gerekecektir. İtiraz konusu fıkra uyarınca, mağdur hakkında uygulanan hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi veya seçimlik olarak hapis cezası ve adli para cezası öngörülen suçlar bakımından da adli para cezasının tercih edilmesi hapis cezasına mahkum edilmesine oranla daha ağır bir şekilde cezalandırılma sonucunu doğurmaktadır.

Öte yandan, hapis cezası dışındaki adli yaptırımlar ile idari yaptırımlar kişi üzerindeki etkileri bakımından değerlendirildiğinde, hapis cezası dışındaki adli yaptırımların idari yaptırımlara göre daha ağır sonuçlarının olduğu kuşkusuzdur. Ayrıca ihlalin niteliği, uygulayan merci ve uygulanan usul ile hukuki sonuçları itibarıyla da idari yaptırımlar ile adli yaptırımlar arasında kapsamlı farklılıklar bulunmaktadır. Oysa yasakoyucu, iftira sonucunda mağdur hakkında konusu suç teşkil etmeyen ve genellikle kişiye görev ve yükümlülüklerinin hatırlatılmasından ibaret olan idari yaptırımların uygulanması haliyle, hapis cezası dışındaki adli yaptırımların uygulanması halini aynı ağırlıkta görerek, her iki durum için de aynı miktarda cezalar öngörmüştür. Bu açıdan itiraz konusu fıkra da suç ile ceza arasında bulunması gereken adil dengenin korunamadığı ve bu haliyle de adalet duygularını zedeleyen bir durum bulunduğu açıktır. İtiraz konusu fıkranın, suçun niteliği, mağdurun uğradığı zararın ağırlığı, mağdur hakkında uygulanan yaptırımın çeşidi ve suçla korunan hukuki fayda bakımından değerlendirilmesi yapıldığında, iftira neticesinde mağdur hakkında hapis cezası uygulanması halinde öngörülen ceza ile mağdur hakkında hapis cezası dışında adli yaptırım veya idari yaptırım uygulanması halinde öngörülen cezalar arasında kabuledilebilir bir orantı bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu yönüyle de itiraz konusu fıkranın hukuk devletinde olması gereken adalet ilkesiyle bağdaştırılması mümkün değildir.

Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Anayasa'nın 2. maddesine aykırı görülerek iptal edilen kuralın, Anayasa'nın 10., 11. ve 38. maddeleri yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir." ifadelerine yer vermiştir. Bu karar, 17.03.2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir⁵⁵⁹.

İftira eylemi neticesinde mağdur hakkında hapis cezası uygulanması halinde öngörülen ceza ile hapis cezası dışında adli yaptırım veya idari yaptırım uygulanması halinde öngörülen cezalar arasında aşırı orantısızlık olduğu ve bu durumun da adil sonuçlar doğurmadığı açık olduğundan, Anayasa Mahkemesi haklı ve yerinde bir karar ile bu fıkrayı iptal etmiştir. İptal edilen bu fıkra yerine halen yeni bir düzenleme yapılmış değildir. Dolayısıyla iftiraya uğrayan masum kişi, bu eylemden dolayı hapis cezası dışında adli veya idari bir yaptırıma maruz kalmışsa, örneğin üniversite öğrencisi A hakkındaki hukuka aykırı fiil isnadı neticesinde okuldan uzaklaştırma cezası almışsa, müfteri yalnızca TCK m. 267/1'den sorumlu tutulabilecektir⁵⁶⁰.

Kanaatimizce iptalden sonra ortaya çıkan bu durum, suçun maddedeki düzenleniş sistematığına ve hakkaniyete yine aykırılık teşkil etmektedir. Zira üçüncü fıkra gereğince hakkında beraat kararı verilmiş olan mağdurun aleyhine olarak bu fiil nedeniyle arama kararı verilmiş ve uygulanmışsa müfterinin cezası bir veya ikinci fıkra gereğince yarısı oranında artırılabilirken; mağdur iftira neticesinde okuldan atılmış ya da uzaklaştırılmış ise müfteri yalnızca birinci fıkra gereğince cezalandırılabilir. Mağdurun uğramış olduğu yaptırımlar açısından durum

⁵⁵⁹ "5237 sayılı Kanun'un 267. maddesinin (7) numaralı fıkrasının iptal edilmesi nedeniyle, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükmünün, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine" **AYM, 17.11.2011, 2010/115 E., 2011/154 K.**

⁵⁶⁰ "Sanık hakkında uygulanan TCK'nın 267/7. maddesinin Anayasa Mahkemesinin 17.11.2011 tarih ve 2010/115 esas, 2011/154 sayılı kararı ile iptaline karar verildiği, söz konusu kararın 17.03.2012 tarih ve 28236 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmasına karşın yürürlüğe girdiği 17.03.2013 tarihine kadar yeni bir yasal düzenlemenin de gerçekleştirilmemesi karşısında, TCK'nın 267/7. maddesinin uygulama kabiliyetinin kalmadığı, ancak aynı maddenin birinci fıkrası gereğince ceza tayin edilebileceği gözetilerek sanığın hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesinde zorunluluk bulunması" **9. CD., 16.9.2014, 2013/15677 E., 2014/9195 K.** (www.kazanci.com)

değerlendirildiğinde ortaya yine adil olmayan bir cezalandırma sistemi çıkmaktadır. Bu çarpıklığın giderilmesi için yasal düzenleme yapılması elzemdir.

B. 4926 SAYILI (MÜLGA) KANUNDA ÖNGÖRÜLEN DURUM

4926 sayılı mülga Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’nun 32. maddesine göre, kaçakçılık suçları bakımından iftira suçunu işleyenlere verilecek ceza ağırlaştırılırdı⁵⁶¹. 31.03.2007 tarihinde yürürlüğe giren 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’nda iftira suçuna ilişkin düzenlemeye yer verilmemiştir.

VII. ETKİN PİŞMANLIK

Suçun tamamlanmasından sonra failde bazı pişmanlık gösteren hareketlerin ortaya çıkması ile neticeyi telafi etmeye yönelik davranışlar gerçekleştirmesi durumunda, faile ceza verilmemesi veya cezasında indirim yapılarak daha az ceza verilmesini ifade eden kuruma “etkin pişmanlık” adı verilir⁵⁶². Kanunumuz gönüllü vazgeçmeyi genel hükümler kısmında düzenlediğinden bütün suçlar bakımından geçerlidir. Fakat etkin pişmanlık genel hükümler kısmında düzenlenmediğinden sadece düzenlendikleri suçlar bakımından uygulanabilir. Ayrıca iki kurum arasındaki fark açısından şunu ifade edebiliriz: “Etkin pişmanlık gönüllü vazgeçmenin tamamlanmış suçlardaki görünüm şekli olarak nitelendirilebilir”⁵⁶³.

İftira suçuna ilişkin etkin pişmanlık hükümleri TCK m. 269’da düzenlenmiştir. Madde incelendiğinde, çeşitli muhakeme aşama ve evreleri ya da iftira mağdurunun ceza ve yaptırıma mahkûm edilmesi veya mahkûmiyet kararının infazı öncesi veya sonrasındaki etkin pişmanlık durumuna göre çok çeşitli olasılık içeren ve oldukça geniş kapsamlı olarak (Soruşturma başlamadan önce, soruşturma başladıktan sonra

⁵⁶¹ **Suç Uydurma ve İftira başlıklı 32. madde:** *Kaçakçılık suçunu uyduranlar veya başkalarına iftira veya kaçakçılık davalarında yalancı şahitlik yapanlar Türk Ceza Kanununun ilgili maddelerinde belirtilen cezalar üçte bir arttırılarak cezalandırılır.*

⁵⁶² **Köksal BAYRAKTAR**, “*Faal Nedamet*”, İÜHFM, C.: 33, S.: 3-4, Y.: 1968, s. 123; **HAKERİ**, s. 499-500; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, s. 385.

⁵⁶³ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, s. 385.

ancak kovuşturma başlamadan önce, kovuşturma başladıktan sonra ancak ilk derece mahkemesince hüküm verilmeden önce, hüküm verildikten sonra ancak kesinleşmeden önce ve hüküm kesinleşip infazına başladıktan sonra olmak üzere) düzenlendiği görülmektedir. Maddenin 1. ve 2. fıkralarında düzenlenen etkin pişmanlık hallerinde failin cezasında indirim yapılması zorunlu iken, 3. ve 4. fıkralarda gerçekleşen olasılıklarda ise “indirilebilir” ifadesi ile hâkime takdir yetkisi tanınarak, cezanın indirilebileceği düzenlenmiştir.

Madde metninde “iftiranın itirafı” yerine “iftiradan dönme” ifadesi kullanılmıştır⁵⁶⁴. İftiradan dönme, diğer bir ifade ile failin isnat ettiği fiilin gerçek olmadığını itiraf etmesi, açık ve her türlü tereddütten uzak bir şekilde olmalı; kapalı, müphem, muğlak ifadeler içermeyecek şekilde gerçekleşmelidir⁵⁶⁵. Hâkim karar verirken somut olayda kullanılan ifadeleri iyi tetkik etmelidir⁵⁶⁶. Ayrıca belirtmek

⁵⁶⁴ Süheyl DONAY, Türk Ceza Kanunu Şerhi, İstanbul, 2007, s. 388.

⁵⁶⁵ BAYRAKTAR, s. 203; ŞAHBAZ, s. 505; ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1069; GÖZÜBÜYÜK, TCK Açıklaması, C.: III, s. 422. Yargıtay’da kararlarında bu hususun açıkça tartışılması gerektiğini vurgulamaktadır: “Kızı Kevser’e cinsel taciz suçundan hükümlü sanığın Cumhuriyet Savcılığı’na verdiği dilekçede ve anlatımda, cezaevinden tahliye edildiğinde eşinin vefat ettiğini, çocuklarının da kayınbiraderi olan yakınıcılarla birlikte olduğunu öğrendiğini, onları geri almak istediğinde kendisine vermediklerini ve göstermediklerini, kendisini takip ettiklerini, tehdit ettiklerini duyduğunu, bu kişilerden dolayı hayatı tehlikede olup koruma ve tedbir talep ettiğini bildirerek, yakının kayınbiraderi ile kendisi arasındaki çocuklarıyla ilgili doğrulanan uyuşmazlık ve sorunlar nedeniyle endişelerini dile getirme ve yakınma hakkını kullanmaktan ibaret eyleminde iftira suçunun hukuka aykırılık ögesinin oluşmayacağı ve ancak cezaevine girdiği sırada beşbin dolarının ve on adet altınının yakının Faruk tarafından yağmalandığı yolunda suçlamada bulunduktan sonra, sorgusunda söz konusu para ve altını bu kez borç olarak verdiği hususundaki açıklamalarının gerçekliğinin tanık Keziban ve Mehmet dinlenerek araştırılması ve doğrulanmaması durumunda TCY’nin 269/2. madde ve fıkrasının uygulanmasını gerektiren iftiradan dönme niteliğinde olup olmadığı tartışılmadan, yetersiz gerekçe ile hüküm kurulması” 4. CD., 02.06.2009, 2009/9413 E., 2009/10970 K. (www.kazanci.com); 4. CD., 29.4.2009, 2009/7 E., 2009/8223 K. (www.kazanci.com)

⁵⁶⁶ “Sanığın, 12.05.2006 tarihinde Cumhuriyet Savcısına verdiği ifade ile esrar olarak nitelendirdiği maddeyi, Ali Sayit Özdemir’den almadığını beyan etmesinin, iftiradan dönme niteliğinde olup olmadığının, TCK’nın 269. maddesinin uygulanıp uygulanmayacağının tartışılmaması, kanununa aykırı” 4. CD., 3.11.2014, 2014/2504 E., 2014/31469 K. (www.uyap.gov.tr); “02.05.2003 tarihli polis memurlarının düzenlediği tutanakta, sanığın gerçekten kaçırma olayı olmayıp, geçirdiği iş kazası nedeni ile katıldan hınc almak için kendisinin kaçırıldığını söylediğinin açıklanması karşısında, katılan hakkında açılan dava dosyaları getirtilip, sanığın diğer anlatımları da incelenerek, iftiradan dönüp dönmediğinin tartışılmaması, (bozmayı gerektirmiştir)” 4. CD., 22.6.2009, 2008/605 E., 2009/12330 K. (www.kazanci.com)

gerekir ki, failin iftiradan dönmüş sayılabilmesi için, mutlaka pişmanlığı ifade eden kelimeler kullanması gerekli olmayıp, isnattan döndüğünü ifade eden herhangi bir söz söylemiş olması yeterlidir⁵⁶⁷.

Müfteri, pişman olup rücu ettikten sonra bunu istemeyerek gerçekleştirdiğini beyan edip ya da sonraki aşamada isnat ettiği eylemin doğru olduğunu söyleyerek, iftiradan dönme isteğinden açıkça vazgeçerse, hakkında cezayı azaltan bu şahsi sebep uygulanamayacaktır. Nitekim Yargıtay'da, "*Sanığın, mağdurlar hakkındaki iftirasından Cumhuriyet Savcılığındaki 23.1.2009 tarihli beyanıyla döndüğü ancak kovuşturma aşamasında 29.6.2009 tarihli beyanıyla mağdurlara isnad ettiği eylemin doğru olduğunu söyleyerek iftiradan dönme isteğinden vazgeçtiğinin anlaşılması karşısında TCK'nın 269/2. maddesindeki etkin pişmanlık hükmünün uygulanamayacağının düşünülmemesi*"ni kanuna aykırı bulmuştur⁵⁶⁸.

"İnkâr", iftira suçundan dönme olarak kabul edilemez. Nitekim YİBGK bu durumu şu şekilde ifade etmiştir⁵⁶⁹: "*İnkâr gerek lügat manasiyle, gerek hukuki terim olarak müsnet suçun her veçhile ademi kabulüne delalet eyler. İftira suçunda rücu, hakikata dönmek, mağdur hakkındaki ihbarın varit olmadığını açıklamak ve binnetice suçu kabul etmektir. Kanunun rücu dolayisiyle cezadan indirmeyi gerektirdiği bir halde, inkarla, ahlaki reddetinde ısrar eden münkiri faydalandırmanın düşünülemediği derkardır(açıktır). Türk Ceza Kanunu'nun 289. maddesi hükmünden de rücu bir bakımından hakikatı ifadeyi tazammun ettiği anlaşılmakta ve binaenaleyh sarih ve tereddütten ari şekilde beyanı 285. madde*

⁵⁶⁷ ÜNVER, s. 107.; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 1001. "Sanık; kendisine ait aracı müştekiye satarak teslim ettiğini duruşmada kabul ve ifade ettiğine göre; bu husus ilk isnadından rücu ettiğini açıkça gösterir niteliktedir. Sanıktan ayrıca "iftira etmişim" tarzında bir sözü kullanmasını beklemek yasaya uygun bir yorum sayılamaz." YCGK, 25.10.1982, 1982/4-332 E., 1982/387 K. (www.kazanci.com); "Sanığın üç adet ineğinin geri verilmediğini iddia ederek mağdura hırsızlık suçunu yükledikten ve verilen kovuşturmasızlık kararından sonra, söz konusu hayvanlarını ahırda bulduklarını söylemelerinin iftiradan dönme niteliğinde olduğu ve cezadan TCY'nin 269/2. maddesi uyarınca indirim yapılması gerektiğinin gözetilmemesi" 4. CD., 18.12.2007, 2007/10853E., 2007/10907 K. (Karar için bkz. ÜNVER, s. 107; MALKOÇ, s. 4641).

⁵⁶⁸ 9. CD, 7.5.2014, 2013/15366 E., 2014/5666 K. (www.kazanci.com)

⁵⁶⁹ YİBGK, 21.1.1959, 1957/12 E., 1959/3 K. (www.kazanci.com)

hükmü iktizasından bulunmaktadır. Netice: İftira suçundan inkarın rücu olarak ad ve kabul edilemeyeceğine 21 Ocak 1959 tarihinde ittifakla karar verildi". İhbardan vazgeçme de, iftiradan dönme veya itiraf olarak kabul edilemez⁵⁷⁰.

Bu düzenleme ile, aşağıda yapacağımız ayrıntılı açıklamalarla da görüleceği üzere, iftiradan en geç ne zaman dönülebileceği yönündeki tartışmalar da cevap bulmuştur. Buna göre, adli suçlar bakımından, infaz aşaması sona erene kadar; idari yaptırım gerektiren fiiller bakımından ise, yaptırım uygulandıktan sonra bile iftiradan dönme halinde müfterinin cezasında indirim yapılabilecektir.

Son olarak ifade etmek gerekir ki, failin hangi neden veya saike dayanarak iftiradan döndüğünün bir önemi bulunmamaktadır. Tanık beyanları veya maddi delillerle gerçeğin ortaya çıktığını görmesi halinde bile olsa, iftiradan rücu ederek gerçeğe yönelik açıklamalarda bulunmuşsa, yine etkin pişmanlık hükümlerinden yararlandırılabilir⁵⁷¹.

A. FAİLİN, ADLİ VEYA İDARİ SORUŞTURMA BAŞLAMADAN ÖNCE İFTİRASINDAN DÖNMESİ

Maddenin 1. fıkrasına göre, iftira edenin, iftira eyleminin mağduru hakkında adli veya idari bir soruşturma başlamadan önce iftirasından dönmesi halinde, hakkında iftira suçundan dolayı verilecek cezanın beşte dördü indirilecektir. Bu rücu halinin gerçekleşmesi durumunda hâkimin takdir yetkisi olmadığından, öngörülen miktardaki ceza indirimini yapmak zorundadır⁵⁷².

Soruşturma, Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi ifade eder (CMK m. 2/1,e). Bu tanım ve

⁵⁷⁰ **GÖZÜBÜYÜK**, TCK Açıklaması, C.: III, s. 422.

⁵⁷¹ **YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ**, s. 8138.

⁵⁷² “Sanığın, izinsiz silah taşıma suçu nedeniyle yakalanması üzerine, kardeşi olan mağdurun kimlik bilgilerini bildirmesi eyleminde mağdur hakkında herhangi bir soruşturma başlamadan önce gerçek kimliğini bildirerek iftiradan döndüğünün anlaşılması karşısında, TCK’nın 269/1.maddesi gereğince cezadan 4/5 oranında indirim yapılması gerektiğinin gözetilmemesi” **4. CD., 16.4.2008, 2007/10884 E., 2008/7055 K.** (www.kazanci.com)

iftira suçu açısından dikkat etmemiz gereken husus, ihbar veya şikâyetin herhangi bir makama yapıldığı anda öğrenilmesi değil, soruşturmaya yetkili makamın suç şüphesini öğrendiği anın esas alınması gerektiğidir. Aksini kabul yani, soruşturmanın suç şüphesinin öğrenilmesiyle başladığının kabulü halinde iki hüküm arasında bir çelişki ortaya çıkmakta ve ilk fıkranın neredeyse uygulanma alanı kalmamaktadır⁵⁷³. Bu çelişkiyi ortadan kaldırmak için soruşturmanın başlama evresine ilişkin olarak teorik tanım bir yana bırakılarak, Yargıtay'ın da uygulamada kabul ettiği üzere, mağdur hakkındaki isnadın kayda geçirilmesi soruşturmanın başlangıcı sayılmamalı, bu kayıttan sonra öğrenilen suça ilişkin bir soruşturma işlemi başlatıldığı ana kadar gerçekleşen etkin pişmanlıkta ilk fıkra hükümleri uygulanmalıdır⁵⁷⁴.

İdari soruşturmalar bakımından, soruşturma/kovuşturma ayrımı olmadığından disiplin amiri tarafından soruşturma emri verilme anı, bu fıkra uygulanırken dikkate alınacak zamandır⁵⁷⁵. Dolayısıyla müfteri, disiplin amiri tarafından soruşturmaya başlama emri verilme anından önce iftirasından dönerse, TCK m. 269/1 hükümlerinden yararlanır.

Öte yandan, iftira suçunun oluşması bakımından adli veya idari mercilerin soruşturmaya başlaması gerekli olmadığından, mağdur hakkında hiç soruşturma yapılmamışsa veya soruşturma yapılmış ve fakat müfteri iftirasından soruşturmaya

⁵⁷³ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8138-8139.

⁵⁷⁴ “Sanığın, narkotik büro tarafından arandığı için yanında kimlik taşımadığı ve polis tarafından yakalanınca yeğenine ait kimlik bilgilerini verdiği, ancak karakola gidince pişman olarak ve gerçeğin nasıl olsa ortaya çıkacağını düşünerek 2-3 saat içinde gerçek kimliğini açıkladığı yönündeki savunması ile tüm tutanakların sanığın gerçek kimliğine göre düzenlenmiş olması ve sanığın kimliğinin parmak izi incelemesine göre saptandığına ilişkin bir kanıt bulunmaması karşısında, kimlik bilgileri kullanılan mağdur hakkında soruşturmaya geçilmediği de göz önüne alınarak, sanık yararına TCK’nın 269. maddesi uyarınca etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerektiği gözetilmeden fazla ceza verilmesi, yasaya aykırıdır.” 4. CD., 9.11.2009, 2009/3332 E., 2009/18115 K. (YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8139, dn. 688); “Kardeşine ait sürücü belgesini kolluk görevlilerine verdikten sonra, henüz mağdur hakkında soruşturma aşamasına geçilmeden kimliğini açıklayarak gerçeğe dönen sanık hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması sırasında TCK’nın 269. maddesinin 1. fıkrası yerine 2. fıkra gereğince indirim yapılması suretiyle fazla ceza tayini” 9. CD., 8.1.2013, 2012/4038 E., 2013/494 K. (www.uyap.gov.tr)

⁵⁷⁵ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 1000; ÖZBEK/KANBUR/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE, s. 1083.

başlanmadan önce rücu etmişse, iftirasından dönen müfteri hakkında TCK m. 269/1 gereğince indirim uygulanmalıdır⁵⁷⁶.

B. FAİLİN KOVUŞTURMA BAŞLAMADAN ÖNCE İFTİRASINDAN DÖNMESİ

Müfteri, mağdur hakkında kovuşturma başlamadan önce iftirasından dönerse, iftira suçundan dolayı verilecek cezanın dörtte üçü indirilir (TCK m. 269/2)⁵⁷⁷.

Kovuşturma evresi, iddianamenin kabul edilmesiyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi ifade eder (CMK m. 2/1,f). İddianame, hâkim tarafından “iddianamenin kabulü” kararı verilmesi ile kabul olunacağı gibi, iddianamenin ve soruşturma evrakının verildiği tarihten itibaren 15 gün içinde iade edilmemesi halinde de kabul edilmiş sayılır (bkz. CMK m. 174/1 ve 3). Ayrıca C. Savcısı tarafından iddianamenin iadesi kararına itiraz edilmiş (CMK m. 174/5) ve itiraz kabul edilmiş ise kovuşturma aşaması başlamış olur; zira artık iddianame kabul olunmuş demektir. Dolayısıyla iddianame kabul edilmeden kovuşturma evresi

⁵⁷⁶ **YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ**, s. 8138.

⁵⁷⁷ “Sanığın, içkili gazinoda alkol aldıktan sonra telefonunun yanında olmadığını fark edip geri dönerek önceden hesap anlaşılmazlığı nedeniyle tartıştığı garsonlardan sorması ve onların ilgilenmemeleri nedeniyle karakola alkollü olarak gidip telefonun gasp edildiğini bildirdikten sonra, soruşturma evresinde polis ve Cumhuriyet Savcısı önünde “fazla alkollü olduğumdan telefonumun garsonlar tarafından alındığını zannediyordum” ve “alkolün etkisi ile beni gaspettiler diye müracaat etmiş olabilirim, kimse beni gaspetmedi” diyerek iftiradan dönmesinin TCK’nın 269/2. maddesinin uygulanmasını gerektirdiği, kovuşturma aşamasında talimatla alınan beyanlarında, parası ve telefonunun gasp edildiğini bildirmesinin, iftira nedeniyle açılan kamu davasında haklı olduğunu kanıtlamaya çalışma olarak kabul edilebileceği gözetilmeden, etkin pişmanlık hükümleri uygulanmayarak fazla cezaya hükmolunması” **4. CD., 21.1.2015, 2014/44511 E., 2015/1940 K.** (www.uyap.gov.tr); “Sanığın, aldığı borç sebebiyle imzalayıp verdiği bononun katılan tarafından icrada işleme konulması üzerine, hakkında sahte senet düzenlendiğini öne sürüp. Cumhuriyet Savcılığına şikayette bulunma şeklindeki eyleminin iftira suçunu oluşturduğu ve sanığın soruşturma evresinde verdiği ifadesinde suça konu senetteki imzanın kendisine ait olduğunu bildirmesinin de iftiradan dönme niteliğinde bulunduğu gözetilmeden. TCK’nın 267/1, 269/2. maddeleri uyarınca mahkumiyet kararı verilmesi yerine, yasal ve yerinde olmayan gerekçeyle beraat kararı verilmesi” **4. CD., 31.10.2011, 2009/18758 E., 2011/19796 K.** (www.kazanci.com); benzer karar için bkz. **4. CD., 2.6.2009, 2009/9413 E., 2009/10970 K.** (www.kazanci.com)

başlamayacağından, iddianame iade edildikten sonra müfteri iftirasından gerçeğe dönerse, TCK m. 269/2'den yararlanır⁵⁷⁸.

C. Savcısı tarafından verilen “kovuşturmaya yer olmadığı” kararı durumunda da, fail hakkında bu etkin pişmanlık hükmünün uygulanması gerekir. Zira verilen takipsizlik kararı, kovuşturmanın başlamadığını ispat eder⁵⁷⁹.

C. İFTİRADAN DÖNMENİN; İFTİRAYA UĞRAYAN HAKKINDA HÜKÜM VERİLMEYEN ÖNCE VEYA İFTİRAYA UĞRAYANIN MAHKÛMİYETİNDEN SONRA VEYA CEZANIN İNFAZINA BAŞLANDIKTAN SONRA GERÇEKLEŞMESİ

TCK m. 269/3'e göre, kovuşturmaya başlandıktan sonraki etkin pişmanlık halleri üç ayrı evrede gerçekleşmektedir. Buna göre müfterinin,

a) Mağdur hakkında hüküm verilmeden önce iftirasından dönmesi halinde, verilecek cezanın üçte ikisi (TCK m. 269/3,a),

b) Mağdurun mahkûmiyetinden sonra iftirasından dönmesi halinde, verilecek cezanın yarısı (TCK m. 269/3,b),

c) Mağdur hakkında hükmolunan cezanın infazına başlanması halinde iftirasından dönmesi durumunda, verilecek cezanın üçte biri (TCK m. 269/3,c) indirilebilir.

TCK m. 269/3,a'da geçen “hüküm”⁵⁸⁰ kelimesini, yerel mahkemenin verdiği karar olarak anlamak gerekir⁵⁸¹. TCK m. 269/3,a bakımından yerel mahkeme

⁵⁷⁸ “Mağdur hakkında yapılan idari soruşturma sırasında gerçeğin ortaya çıkmasından önce 22.05.2009 tarihli ifadeyle sanığın iftirasından döndüğü dosya kapsamından anlaşılacakla hakkında TCK'nın 269/2. Maddesinde düzenlenen tekin pişmanlık hükmünün uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi” 9. CD., 07.11.2013, 2013/6095 E., 2013/13557 K. (ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA, TCK Şerhi, s. 7769).

⁵⁷⁹ ÜNVER, s. 110.

⁵⁸⁰ “Hüküm yargılama makamının önüne gelmiş olan uyuşmazlığı çözen, o uyuşmazlıkta bir sonuca ulaştıran ve mahkemenin dosyadan bir üst mercii tarafından bozuluncaya kadar elini

hükümünün kesinleşmesi aranmayacaktır. CMK m. 223/1'e göre, "*Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararı, hükümdür*". İlk derece mahkemesi tarafından mağdur hakkında verilecek bu kararlardan herhangi birisinden önce müfteri iftirasından dönmüş ise, hakkında verilecek cezanın üçte ikisi indirilebilir⁵⁸².

"*Hükümün açıklanmasının geri bırakılması*"⁵⁸³ (CMK m. 231) müessesesinin işletilmesi durumunda TCK m. 269/3,a uyarınca müfterinin cezasında indirim yapılabilecek mi? Doktrinde bir görüşe göre iftira suçunun mağduru hakkında mahkûmiyet kararı verilmekle birlikte bu hükümün açıklanması geri bırakılmışsa, bu durumda TCK m. 269/3,a hükmü uygulama alanı bulamayacaktır⁵⁸⁴. Diğer görüşe göre ise, ortada henüz verilmiş en azından "açıklanmış" bir hüküm bulunmadığı için, müfterinin cezası TCK m. 269/3,a hükmü gereği indirilebilir⁵⁸⁵. *Kanaatimizce* de iftira suçunun mağduru hakkında verilen hükümün açıklanması geri bırakılmışsa, müfteri bu fıkra hükmünden yararlanabilecektir. Zira CMK m. 223/1'de belirtildiği üzere, "*Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararı, hükümdür*". Dolayısıyla mağdur hakkında bu karar verilmeden önce "hüküm" verilmekte, ancak açıklanması geri bırakılmaktadır. Zaten bu karar suçun mahkûmiyetle sonuçlanması gerektiği kanaatine ulaşıldığında verilmekte ve fakat hüküm açıklanmadığından, mahkûmiyete ilişkin hüküm sonuç doğurmamaktadır⁵⁸⁶.

çekmesini sağlayan bir karardır" (Mustafa ARTUÇ, Hüküm Kurma Sanatı, 6. Baskı, Ankara, 2015, s. 5).

581 ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1069; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 1000; ŞEN/AKSÜT, s. 489.

582 "Sanığın son oturumda; "mağdur hakkında asılsız olarak iftira attım, pişmanım" biçimindeki sözlerinin iftiradan dönme niteliğinde olduğu ve hakkında TCY.nın 285/son maddesinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi, Yasaya aykırıdır." 4. CD., 20.9.2004, 2003/5781 E., 2004/8901 K. (www.kazanci.com)

583 Ayrıntılı bilgi için bkz. ARTUÇ, s. 144 vd.

584 ŞEN/AKSÜT, s. 489.

585 TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹, s. 1000.

586 Aynı yönde YAŞAR/GÖKCEN/ARTUÇ, s. 8140, dn. 691.

Duruşmanın sona erdiğinin açıklanmasından sonra, mağdur hakkında verilen “mahkûmiyet” hükmünden sonra, müfteri pişmanlık göstererek iftirasından dönecek olursa hakkında verilecek cezanın yarısı indirilebilir⁵⁸⁷. Burada söz konusu olan etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için mahkûmiyet hükmünün kesinleşip kesinleşmemesinin gerekip gerekmediği doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre, mahkûmiyet kararı verilmiş olması yeterlidir, bu kararın kesinleşmesi gerekmez^{588,589}. Diğer görüşe göre ise, ilk derece mahkemesinin verdiği mahkûmiyet hükmünün, süresi içinde kanun yoluna başvurmama ya da temyiz incelemesi sonucunda kesinleşmesi gerekir⁵⁹⁰. *Kanaatimizce* de kararın kesinleşmesine gerek yoktur. Zira karar kesinleştiğinde infazına başlanması gerekmektedir. Mağdur hakkında hükmolunan cezanın infazına başlanması halinde iftirasından dönmesi durumu ise, (c) bendinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla mağdur hakkında verilen mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesi, (b) bendinin uygulanması bakımından son tarih olarak kabul edilemez. Aksini kabul durumunda, mahkûmiyet kararının verilmesi ile kesinleşmesi arasında kalan zaman diliminde gerçekleşen etkin pişmanlık halinde, gerçeğe dönen müfteriyi hiçbir bentten yararlandıramayız.

Bu fıkra uyarınca son olasılık, cezanın infazına başlanması halinde müfterinin iftirasından dönmesi durumudur. Bunun için infaza başlanması yeterli olup, cezanın

⁵⁸⁷ “Mağdur hakkında dava açılıp beraatine karar verildikten sonra iftira suçundan açılan dava sırasında ve karardan önce sanığın iftiradan rücu etmesi karşısında, TCK’nın 269. maddesinin 3.fıkrasının uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi, bozmayı gerektirmiş” **4. CD., 10.1.2011, 2011/3 E., 2011/4 K.** (www.kazanci.com); “Sanığın yağma suçundan mağdur Hayrettin Değirmenci kimliğini kullanarak mahkum olduğu ve cezasını infaz ettiği olayda gerçek kimliğini kendisinin açıkladığı, TCK’nın 269/3-c maddesinde mağdur hakkında hükmün infazı koşullarının arandığı, somut olayda ise; infazın sanık aleyhine gerçekleştiği bu sebeple sanığın mahkûmiyet hükmünden sonra iftirasından döndüğünün anlaşılması karşısında sanık hakkında tayin olunan cezadan TCK’nın 269/3-b maddesi uyarınca indirim yapıp yapılmayacağının karar yerinde tartışılmaması” **9. CD., 22.10.2014, 2014/6998 E., 2014/10634 K.** (www.uyap.gov.tr)

⁵⁸⁸ **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴**, s. 1069; **YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ**, s. 8140; **MALKOÇ**, s. 4642; **MERAN**, s. 224.

⁵⁸⁹ *Meran’a* göre, mahkûmiyet kararının kesinleşmesi ancak cezanın infazına başlanmamış olması durumunda da (b) bendi uyarınca cezada indirim yapılmalıdır (**MERAN**, s. 224).

⁵⁹⁰ **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK¹¹**, s. 1000.

tamamen veya kısmen ya da önemli miktarda veyahut çok kısa bir süre infaz edilmiş olması şart değildir ve bu fıkranın uygulanabilirliği açısından önemi de yoktur⁵⁹¹.

Mağdur hakkında hükmolunan ceza ertelenmiş ve müfteri de bu denetim süresi içerisinde iftirasından dönerse durum ne olacaktır? *Tezcan/Erdem/Önok*'a göre, TCK m. 51/8 uyarınca “*Denetim süresi yükümlülüklerle uygun veya iyi halli olarak geçirildiği takdirde, ceza infaz edilmiş sayılır*” hükmü ve cezası ertelenen kişi hakkında bazı yükümlülükler yüklenebileceği için, denetim süresi içinde iftirasından dönen müfteri hakkında TCK m. 269/3,c uygulanmalıdır. *Kanaatimizce* de erteleme bir infaz rejimi olduğundan deneme süresinin başlaması ile buna göre infazın başlayıp başlamadığı tespit edilerek, iftirasından dönen müfteri TCK m. 269/3,c indiriminden faydalandırılmalıdır.

Mağdurun mahkûmiyetine karar verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması durumunda ise, infazı sözkonusu olan bir hüküm bulunmadığından, müfteri hakkında TCK m. 269/3,c hükmü uygulanamaz⁵⁹².

D. İSNAT EDİLEN FİİLİN İDARİ YAPTIRIM GEREKTİREN BİR FİİL OLMASI

TCK m. 269/4'te, iftiranın konusunu oluşturan münhasıran idari yaptırım uygulanmasını gerektiren fiiller bakımından ikili bir ayrıma gidilmiştir. Buna göre, fail;

a) İdari yaptırıma karar verilmeden önce etkin pişmanlıkta bulunursa verilecek cezanın yarısı (TCK m.269/4,a),

b) İdari yaptırım uygulandıktan sonra etkin pişmanlıkta bulunursa verilecek cezanın üçte biri (TCK m.269/4,b), indirilebilir.

Kanun koyucu burada da etkin pişmanlık halinde indirim uygulanıp uygulanmaması konusunda hâkime takdir yetkisi vermiştir. Bu yetkinin, bu madde

⁵⁹¹ ÜNVER, s. 111.

⁵⁹² Aynı yönde YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, s. 8140; ŞEN/AKSÜT, s. 489.

kapsamında düzenlenen tüm olasılıklarda olduğu gibi, bir “takdir” yetkisi olduğu ve indirimi uygulayıp uygulamama yönünde hâkime bırakılmış bir “keyfilik” anlamına gelmeyeceği hususu tartışmadan varestedir⁵⁹³.

Madde metni incelendiğinde, idari yaptırıma karar verilmeden önce ve idari yaptırım uygulandıktan sonra müfterinin gerçeğe dönmesi hususunun düzenlendiğini ve fakat idari yaptırıma karar verildikten sonra ancak bu karar uygulanmadan önce iftiradan dönölmesi hususunun düzenlenmediğini görmekteyiz. Dolayısıyla bu arada yapılan dönmeye TCK m. 269/4,a hükmünü uygulayamayız. *Kanaatimizce*, kanunilik ilkesine uygun olması ve tartışmalara sebep olmaması açısından maddeye yeni bir bent eklenerek, “*idari yaptırıma karar verildikten sonra ancak bu kararın uygulanmasından önce etkin pişmanlıkta bulunulması halinde verilecek cezanın*”, eksiklik giderilmelidir. Böylece TCK m. 269/3,b’de yapılan düzenlemeyle de paralellik sağlanmış olur.

Son olarak belirtmek gerekir ki, TCK m. 269’un 3. ve 4. fıkralarındaki “etkin pişmanlık” ifadesini, 1. ve 2. fıkralarda belirtilen “iftiradan dönme” olarak anlamak gerekir⁵⁹⁴.

E. BASIN VE YAYIN YOLUYLA İŞLENEN İFTİRA SUÇUNDA ETKİN PİŞMANLIK

TCK m. 269/5’e göre, basın ve yayın yoluyla yapılan iftiradan dolayı etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanılabilmesi için, müfterinin bunu aynı yöntemle yayınlaması/yayınlatması gerekir. TCK m. 6/g’ye göre, “*Basın ve yayın yolu ile deyiminden; her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar*” anlaşılır.

Maddenin ilk halinde ve ETCK’da da yer almayan bu düzenleme, 27.5.2005 tarih ve 5357 sayılı kanunla maddeye eklenmiştir. ETCK döneminde ve değişiklikten

⁵⁹³ ÜNVER, s. 112.

⁵⁹⁴ ÜNVER, s. 112.

önce bu madde kapsamında, iftira suçunun basın yayın yoluyla işlenmesi durumunda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına imkân bulunmamaktaydı. Doktrin ve basın çevrelerinde, zaten ağır olan suça bu kapsamda etkin pişmanlık tanınmamasının ceza sorumluluğunu daha da artırdığı ve bunun eşitlik ilkesine de aykırı olduğu yönünde eleştiri getirilmekteydi. Yerinde yapılan değişiklik ile haklı bir gerekçesi olmayan ve eşitsizlik meydana getiren bu durum ortadan kaldırılmıştır. "Düzeltilme ve cevap" hakkının hukukumuzda düzenlenmiş olması hasebiyle bu fıkranın madde metninden çıkarılmasının yerinde olacağına yönelik görüşe⁵⁹⁵ katılmamaktayız. Zira AY m. 32'de⁵⁹⁶ ve 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 14. maddesinde düzenlenen "Düzeltilme ve cevap"⁵⁹⁷ hakkı zarar gören kişiye- mağdura tanınmış bir haktır. Buradaki düzenleme ise müfteriye tanınmış bir haktır ve mağdurun Basın Kanununun 14. maddesinde olduğu gibi talepte bulunmasına da

⁵⁹⁵ YILDIRIM, s. 100.

⁵⁹⁶ **Madde32** – *Düzeltilme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir.*

⁵⁹⁷ **Madde 14-** *Sürelî yayınlarda kişilerin şeref ve haysiyetini ihlâl edici veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayım yapılması halinde, bundan zarar gören kişinin yayım tarihinden itibaren iki ay içinde göndereceği suç unsuru içermeyen, üçüncü kişilerin hukuken korunan menfaatlerine aykırı olmayan düzeltme ve cevap yazısını; sorumlu müdür hiçbir düzeltme ve ekleme yapmaksızın, günlük sürelî yayınlarda yazıyı aldığı tarihten itibaren en geç üç gün içinde, diğer sürelî yayınlarda yazıyı aldığı tarihten itibaren üç günden sonraki ilk nüshada, ilgili yayının yer aldığı sayfa ve sütunlarda, aynı puntolarla ve aynı şekilde yayımlamak zorundadır. Düzeltme ve cevapta, buna neden olan eser belirtilir. Düzeltme ve cevap, ilgili yazıdan uzun olamaz. Düzeltme ve cevaba neden olan eserin yirmi satırdan az yazı veya resim veya karikatür olması hallerinde düzeltme ve cevap otuz satırı geçemez. Sürelî yayının birden fazla yerde basılması halinde, düzeltme ve cevap yazısı, düzeltme ve cevap hakkının kullanılmasına sebebiyet veren eserin yayımlandığı bütün baskılarda yayımlanır. Düzeltme ve cevabın birinci fıkrada belirlenen süreler içinde yayımlanmaması halinde yayım için tanınan sürenin bitiminden itibaren, birinci fıkra hükümlerine aykırı şekilde yayımlanması halinde ise yayım tarihinden itibaren on beş gün içinde cevap ve düzeltme talep eden kişi, bulunduğu yer sulh ceza hâkiminden yayımın yapılmasına veya bu Kanun hükümlerine uygun olarak yapılmasına karar verilmesini isteyebilir. Sulh ceza hâkimi bu istemi üç gün içerisinde, duruşma yapmaksızın, karara bağlar. Sulh ceza hâkiminin kararına karşı acele itiraz yoluna gidilebilir. Yetkili makam üç gün içinde itirazı inceleyerek karar verir. Yetkili makamın kararı kesindir. Düzeltme ve cevabın yayımlanmasına hâkim tarafından karar verilmesi halinde, birinci fıkradaki süreler, sulh ceza hâkiminin kararına itiraz edilmemişse kararın kesinleştiği tarihten, itiraz edilmişse yetkili makamın kararının tebliği tarihinden itibaren başlar. Düzeltme ve cevap hakkına sahip olan kişinin ölmesi halinde bu hak, mirasçılardan biri tarafından kullanılabilir. Bu durumda, birinci fıkradaki iki aylık düzeltme ve cevap hakkı süresine bir ay ilave edilir.*

gerek yoktur. Düzeltme yani iftiradan dönerek gerçeği aynı yöntemle açıklama istemi, müfterinin kendi iradesiyle yayınlanmış olmalıdır.

Doktrinde basın yoluyla işlenen iftiradan dolayı, TCK m. 269’da belirtilen indirim sebeplerinin basın mensubu hakkında uygulanamayacağı ve bu durumda basın özgürlüğünü daraltmaya yönelik bir önemli bir husus olduğu belirtilmektedir⁵⁹⁸. Bu görüşe katılmamaktayız. Kanaatimizce burada son 4 fıkradaki koşulun gerçekleşmesi durumunda, ilgili fıkra uygulanacaktır. Zorunlu olan etkin pişmanlığın da iftira eylemi gibi aynı yöntemle yayınlanmasıdır. Yani bu son fıkranın uygulanması bakımından da, maddenin 1. ve 2. fıkrasındaki etkin pişmanlık hükümleri mecburi olarak uygulanacak ve fakat 3. ve 4. fıkarda düzenlenen etkin pişmanlık durumlarında ise, ceza indirimi yapıp yapmama hususunda hâkim/mahkeme takdir hakkını kullanacaktır⁵⁹⁹.

Fıkarda ifade edilen “*bunun*” kelimesi ile iftiradan dönmeye ilişkin etkin pişmanlık davranışı kastedilmektedir⁶⁰⁰. Ayrıca basın ve yayın yoluyla işlenen iftira suçunda, iftiradan dönme niteliğindeki açıklamaların aynı yöntemle yayınlanması gerekliliği, etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanabilmek için fail hakkında getirilmiş bir koşuldur. Bu koşulun şartlarının somut olay bakımından gerçekleşip gerçekleşmediğine yargı organı karar verecektir⁶⁰¹.

VIII. YAPTIRIM, KOVUŞTURMA VE GÖREVLİ MAHKEME

A. YAPTIRIM

TCK m. 267/1’de düzenlenen basit iftira eylemi açısından bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası; 267/2’de düzenlenen nitelikli iftira eylemi açısından ise bu cezanın yarı oranında artırılarak uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Yukarıda

⁵⁹⁸ KOCA, Bilişim, s. 394.

⁵⁹⁹ Aynı yönde ÜNVER, s. 113-114; PARLAR/HATİPOĞLU, s. 4250.

⁶⁰⁰ ÜNVER, s. 113.

⁶⁰¹ MERAN, s. 225; ÜNVER, s. 113.

“Suçun nitelikli halleri” başlığı altında iftira suçuna ilişkin cezaların neler olduğu ayrıntılı olarak açıklandığı için bu bölümde tekrar değinilmeyecektir.

TCK m. 267/1’de belirtilen alt ve üst sınırlar önemlidir. Zira hâkim kısa süreli bir hapis cezasına⁶⁰² hükmetti ise bu cezayı TCK m. 50/1’de öngörülen tedbirlere veya adli para cezasına çevirebilir. Ancak sonuç adli para cezasının TCK m. 51/1 çerçevesinde ertelemesi mümkün olmamakla birlikte, hâkim hapis cezasını adli para cezasına çevirmezse erteleyebilir⁶⁰³. Yine suçun işlendiğine kanaat getiren mahkeme, TCK m. 61 çerçevesinde somut olayın şartlarını da dikkate alarak m. 267/1’de alt ve üst sınırları belirtilen miktarlar arasında bir cezaya hükmedecektir⁶⁰⁴.

Failin cezası TCK m. 50/1’deki seçenek yaptırımlara çevrilmeyip hapis cezası olarak bırakıldıysa, kasten işlemiş olduğu bu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin yasal sonucu olarak TCK m. 53/1’de⁶⁰⁵ öngörülen hakları kullanmaktan yoksun bırakılır ve infaz tamamlanıncaya kadar yoksun bırakıldığı bu hakları kullanamaz⁶⁰⁶.

⁶⁰² **TCK m. 49/2:** *Hükmedilen bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, kısa süreli hapis cezasıdır.*

⁶⁰³ **MERAN**, s. 197.

⁶⁰⁴ **ÜNVER**, s. 123.

⁶⁰⁵ **Madde 53-** (1) *Kişi, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak; a) Sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden; bu kapsamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden veya Devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen, atamaya veya seçime tabi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten, b) Seçme ve seçilme ehliyetinden ve diğer siyasi hakları kullanmaktan, c) Velayet hakkından; vesayet veya kayyımlığa ait bir hizmette bulunmaktan, d) Vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan, e) Bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten, Yoksun bırakılır.*

⁶⁰⁶ “5237 sayılı TCY.nın 53/4. fıkrasında "Kısa süreli hapis cezası ertelenmiş veya fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında birinci fıkra hükmü uygulanmaz." hükmü öngörülmüş olduğundan TCY.nın 267/1-2,maddeleri uyarınca 3 ay 22 gün hapis cezasına mahkum olan sanık Sabit Çiftçi'nin cezasının aynı Yasanın 49/1 madde hükmüne uygun nitelikte ve kısa süreli olduğu, 51. madde uyarınca ertelendiği gözetildiğinde 53. maddenin 1. fıkrasında öngörülen hak yoksunluklarının sanık hakkında uygulanmasına kararı verilmesi hukuka aykırı olduğundan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının tebliğnamedeki görüşü yerinde bulunmuştur.” 4. CD., 1.5.2007, 2007/3361 E., 2007/4133 K. (www.kazanci.com)

Basın ve yayın yoluyla işlenen iftira suçundan dolayı verilen mahkûmiyet kararı, aynı veya eşdeğerde basın ve yayın organıyla ilan olunur. İlan masrafı ise hükümlüden tahsil edilir (TCK m. 267/9)⁶⁰⁷. Söz konusu ilanın yapılması için herhangi bir talep olmasına gerek yoktur. Koşulları gerçekleşmiş ise ilan etmek zorunlu hale gelir ve yargı organı bu kararı alır⁶⁰⁸. İlan yapılması için harcanan bu meblağ ile iftira nedeniyle yapılan masraflar, yargılama giderlerinden olup, hüküm ve kararda müfteriye yükletildiği gösterilir (CMK m. 324 ve 329).

CMK m. 143/3'e göre, *“İftira konusunu oluşturan suç veya yalan tanıklık nedeniyle gözaltına alınma ve tutuklama halinde; Devlet, iftira eden veya yalan tanıklıkta bulunan kişiye de (ödemiş olduğu tazminatı) rücu eder.”*

CMK'ya göre, eğer bir kimse suç uydurup iftirada bulunur ve bu sonradan ispat edilirse, suç uydurup iftirada bulunan bu müfteri, bu nedenle yapılmış giderleri ödemeye mahkûm edilir (CMK m. 329).

B. KOVUŞTURMA

İftira suçunun soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye tabi olmayıp, C. Savcılığınca re'sen yapılacaktır. Dolayısıyla iftiraya uğrayan kişinin şikâyetçi olup olmaması, soruşturma ve kovuşturma yapılabilmesi açısından bir önem arz etmez. Ancak bu kişi CMK m. 237 kapsamında ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında, hüküm verilinceye kadar, şikâyetçi olduğunu bildirerek kamu davasına katılabilir ve kanun yollarına başvurabilir⁶⁰⁹.

⁶⁰⁷ TCK genel hükümler kısmında gerek cezalar bahsinde gerekse güvenlik tedbirleri arasında “hükümün ilanı”na yer vermemiştir. Ayrıca fer'i ve asli ceza ayrımını benimsemeyen YTCK, yaptırım sisteminde cezalar olarak hapis ve adli para cezasına yer vermiş, bunların haricinde de güvenlik tedbirlerini düzenleyerek sistemi tamamlamıştır. Bu bakımdan 267. maddenin son fıkrasında yer verilen “hükümün ilanı” yasanın genel hükümleri ile uyuşmamaktadır (ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA¹⁴, s. 1070).

⁶⁰⁸ ÜNVER, s. 123.

⁶⁰⁹ ÜNVER, s. 124. Mağdur, suçtan zarar gören ve malen sorumlu olanların, C. Savcısı tarafından açılmış bulunan kamu davasında, ilk derece mahkemesinde hüküm verilinceye kadar, kanunların kendilerine tanıdığı hak ve yetkilere sahip olup kullanarak yer almak istemelerine

İftira suçu, görev dolayısıyla veya görevle bağlantılı olarak işlenemediği için görevi sırasında suç işleyen kamu görevlisinin soruşturulmasında 4483 sayılı Kanun uygulanamaz; suç genel hükümlere göre soruşturulur ve kovuşturulur⁶¹⁰.

Devlet memurları hakkındaki ihbar ve şikâyetler, garaz veya mücerret hakaret için, uydurma bir suç isnadı suretiyle yapıldığı ve soruşturma veya yargılamanın tabi olduğu kanuni işlem sonucunda bu isnat sabit olmadığı takdirde, merkezde bu memurun en büyük amiri, illerde valiler, isnatta bulunanlar hakkında kamu davası açılmasını Cumhuriyet Savcılığından isterler (DMK m. 25) Yine 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun “Cumhuriyet başsavcılığınca resen dava açılacak haller” başlıklı 15. maddesinde⁶¹¹ “Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkındaki ihbar ve şikâyetlerin ihbar veya şikâyet edileni mağdur etmek amacıyla ve uydurma bir suç isnadı suretiyle yapıldığı hazırlık soruşturması sonucunda anlaşılır veya yargılama sonucunda sabit olursa haksız isnatta bulunanlar hakkında yetkili ve görevli Cumhuriyet başsavcılığınca re'sen soruşturmaya geçilir. Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yukarıdaki fıkrada belirtilen durumlarda kamu davası açılması için Cumhuriyet başsavcılığına başvurma ve haksız isnatta bulunanlar hakkında genel hükümlere göre tazminat davası açma hakları saklıdır.” hükmü yer almaktadır.

Müfterinin yapmış olduğu isnadın gerçek dışı olduğu farklı aşamalarda ortaya çıkabilir. Hazırlık soruşturması, son soruşturma veya infaz aşaması (TCK m. 267/6) gibi⁶¹².

davaya katılma denir (CMK m. 237/1) **Mahmut KOCA**, “Temyiz Yolunda Davaya Katılma”, TAAD, Y.: 15, S.: 18, Temmuz 2014, s. 3.

Katılma talebinin zamanına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **CENTEL/ZAFER**, s. 827-828; **Cumhur ŞAHİN**, Ceza Muhakemesi Hukuku -1-, 5. Baskı, Ankara, 2014, s. 135-139.

⁶¹⁰ **YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ**, s. 8050.

⁶¹¹ Madde eleştirisi için bkz. **BOZ**, s. 73-75.

⁶¹² **DONAY**, s. 386.

2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun “İhbar ve şikâyet” başlıklı 76. maddesinde, *"Bir şahsın şikâyeti üzerine başlanan disiplin soruşturması şikâyetten vazgeçilse dahi durdurulmaz. Soruşturma için özel olarak müfettiş veya yetkili gönderilmesini gerektirmiş olan bir şikâyetin haksız olduğunun anlaşılması halinde soruşturma için Devletçe yapılan masraflar hakkında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 329'uncu maddesi uygulanır. Disiplin cezasını gerektirecek mahiyette olan ihbar ve şikâyetin kötü niyetle yapıldığı veya delillerin uydurulduğu anlaşılan hallerde, mahkemece yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmakla birlikte 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 267'nci maddesinin birinci fıkrasında yazılı ceza hükmolunur. Şu kadar ki bu konuda kovuşturma yapılması Adalet Bakanlığının iznine bağlıdır. Bu gibi hallerde kovuşturma, şikâyet olunan hâkim ve savcının mensup olduğu mahkemeye en yakın ağır ceza mahkemesi merkezindeki Cumhuriyet Savcısına ve yargılaması o yer ağır ceza mahkemesine aittir."* hükümlerine yer verilmiştir^{613,614}.

⁶¹³ “İncelenen dosyada, Ankara D.G.M. Cumhuriyet Başsavcılığının yürüttüğü başka bir soruşturmaya bağlantısı nedeniyle Adalet Bakanlığınca görevlendirilen müfettişlerce katılan dışındaki görevlilere ilişkin olarak yürütülen soruşturma sırasında, ifadesine başvurulmuş İl Jandarma Alay Komutanlığı İstihbarat Şube Müdürü sanığın, aynı yer Cumhuriyet Başsavcısının görevde yetkisini kötüye kullandığı yolundaki iddiaları üzerine anılan görevli hakkında Teftiş Kurulu Yönetmeliğinin 5/f. maddesi gereğince inceleme başlatıldığı, ancak iddia edilen hususların doğrulanmaması nedeniyle soruşturmaya geçilmesine yer olmadığına dair görüş bildirildiği anlaşılmaktadır. Hakkında inceleme yapıldığını öğrenen katılanın, sanık aleyhine yasal yollara başvurabilmek amacıyla inceleme dosyasındaki belgelerin kendisine gönderilmesini istediği 31.3.2004 tarihli dilekçesine Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığınca 14.4.2004 tarih ve 2292 sayılı ile kovuşturma izni veya disiplin cezası verilmesine yetkili mercinin duruma göre Ceza İşleri Genel Müdürlüğü ya da Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu olduğu ve başvurmayı düşündüğü yasal yollara bu makamlardan çıkacak bir karar sonucunda gitmesinin olanaklı bulunduğu belirtilerek yanıt verilmiştir. Oluşu yukarıda özetlenen somut olayda, 2802 sayılı Kanunun 76. maddesi hükmü uyarınca Adalet Bakanlığınca iftira suçu açısından izin alınmadan sanık hakkında kovuşturma yapılması olanaksızdır. Sanık aleyhine düzenlenen iddianamede, anılan merciden izin alındığına ilişkin bir açıklama bulunmadığı gibi dosya içerisindeki belgelerde de iznin varlığına rastlanmamıştır. Bu durumda Düzce Ağır Ceza Mahkemesince CMK'nın 223/8. maddesi uyarınca verilen durma kararı hukuka uygundur.” 4. CD., 8.11.2006, 2006/4667 E., 2006/16051 K. (www.kazanci.com)

⁶¹⁴ *Kanaatimizce* bu madde ile kişilerin AY m. 36'da güvence altına alınan hak arama hürriyetleri kısıtlanmaktadır. Zira madde gereğince Adalet Bakanlığınca iftira suçu açısından izin alınmadan sanık hakkında kovuşturma yapılması olanaksızdır. Yapılacak bir düzenleme ile bu hüküm kaldırılarak, Anayasaya aykırı olan bu düzenlemeye son verilmeli ve kişilerin hak arama hürriyetini kullanabilmelerinin önü açılmalıdır.

C. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

İftira suçunun temel şekli (m. 267/1) ile nitelikli haller (m. 267/2, 3, 4, 6) bakımından görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir. Zira 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 11. maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir: “Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği⁶¹⁵ ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri⁶¹⁶ dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır”.

615

5235 s.K. Madde 10- (Değişik: 18/6/2014-6545/48 md.) Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, yürütülen soruşturmalarda hâkim tarafından verilmesi gerekli kararları almak, işleri yapmak ve bunlara karşı yapılan itirazları incelemek amacıyla sulh ceza hâkimliği kurulmuştur.

İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde birden fazla sulh ceza hâkimliği kurulabilir. Bu durumda sulh ceza hâkimlikleri numaralandırılır. Müstakilen sulh ceza hâkimliğinde görevlendirilen hâkimler, adli yargı adalet komisyonlarınca başka mahkemelerde veya işlerde görevlendirilemez.

Sulh ceza hâkimliğinde bir yazı işleri müdürü ile yeteri kadar personel bulunur.

Sulh ceza hâkimliği, her il merkezi ile bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulur.

Sulh ceza hâkimliği bulundukları il veya ilçenin adı ile anılır.

Sulh ceza hâkimliğinin yargı çevresi, bulundukları il merkezi ve ilçeler ile bunlara adli yönden bağlanan ilçelerin idari sınırlarıdır.

Ağır ceza mahkemeleri ile büyükşehir belediyesi bulunan illerde, büyükşehir belediyesi sınırları içerisindeki il ve ilçenin adı ile anılan sulh ceza hâkimliğinin yargı çevresi, il veya ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir.

Coğrafi durum ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak bir sulh ceza hâkimliğinin kaldırılmasına veya yargı çevresinin değiştirilmesine, Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir.

616

5235 s.K. Madde 12- (Değişik: 21/2/2014 – 6526/2 md.) Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanununda yer alan yağma (m. 148), irtikâp (m. 250/1 ve 2), resmî belgede sahtecilik (m. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflâs (m. 161) suçları, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç) ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay'ın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler, askerî mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler ile çocuklara özgü kovuşturma hükümleri saklıdır.

267. maddenin beşinci fıkrasında öngörülen yirmi yıldan otuz yıla mahkûmiyet gerektiren fiil bakımından görevli mahkeme ise ağır ceza mahkemesidir (5235 s.K m. 12).

İftira suçu basın yoluyla işlenmiş ve suçun işlendiği yerde birden fazla ağır ceza veya asliye ceza mahkemesi varsa, bunlardan iki numaralı olan mahkeme görevlidir⁶¹⁷.

Ceza yargılamasında genel yetki kuralına göre, davaya bakma yetkisi suçun işlendiği yer mahkemesindedir. Ancak, iftira suçu basılı bir eserle ya da işitsel yayınlarla işlendiğinde, yetkili mahkeme kural olarak eserin yayım merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemedir. Aynı eser birden çok yerde basılmışsa ve suç eserin yayım merkezi dışındaki baskısında meydana gelmişse, bu suç için eserin basıldığı yer mahkemesi yetkilidir. İşitsel ve görsel yayınlarda, mağdurun yerleşim yerinde ya da oturduğu yerde bu yayın görülmüş veya işitilmişse, o yerde bulunan mahkeme de yetkilidir (bkz. CMK m. 12).

353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu Ve Yargılama Usulü Kanunu'nun 11/B maddesine göre, asker olmayan kişilerin birinci askeri yasak bölgeler içinde veya nöbet yerlerinde, karakollarda, kışla ve karargâhlarda, askeri kurumlarda, yerleşme ve konaklama amacıyla kullanılan bina ve mahaller içinde askerlere fiilen taarruzda bulunan, söven veya hakaret eden veyahut askerlik görevine ilişkin işleri yapmaya veya yapmamaya zorlamak için şiddet ve tehdide başvuranların Türk Ceza Kanunu'nun bu fiillere ilişkin 188, 190, 191, 254, 255, 256, 257, 258, 260, 266, **267**, 268, 269, 271, 271 ve 273 üncü maddelerinde gösterilen suçları işlemeleri durumunda davalarına Askeri Mahkemelerce bakılacağı düzenlenmişti. 5530 sayılı Kanun ile bu düzenleme kaldırıldığından artık bu mahallerde işlenen suçlara askeri mahkemeler tarafından değil, adli mahkemelerce bakılacaktır⁶¹⁸.

⁶¹⁷ Bkz. 5187 sayılı Basın Kanunu md. 27/2.

⁶¹⁸ “Kaldı ki, olay sırasında, sanıkların, jandarma personeli olan yakınanlara, mülki görevlerinden olan cezaevi dış koruma nöbeti sırasında hakaret ettikleri gözetildiğinde, 353 sayılı Yasa'da

İngiltere’de davaların görülmesi sırasında tek yargıç bulunmaktadır; ancak hakaret, iftira gibi iddialara dayalı belli tazminat davalarında mahkemeye yardım için jüri görevlendirilebilir. Jüri de kararını oy çokluğu ile alır.⁶¹⁹

IX. ZAMANAŞIMI

İftira suçunda dava zamanaşımı bakımından sürenin hangi tarihte başlayacağına ilişkin özel düzenleme mevcuttur. TCK m. 267/8’e göre, iftira suçundan dolayı zamanaşımının başlangıcı, TCK m. 66/6’daki genel dava zamanaşımı hükmünden farklı olarak suçun tamamlandığı günden değil, mağdurun fiili işlemediğinin yani müfterinin yapmış olduğu isnadın gerçek olmadığı sabit olduğu tarihten başlar⁶²⁰. Örneğin, mağdur hakkındaki soruşturma, kovuşturmayaya yer olmadığı kararı ile sonuçlanmış ise, bu kararın kesinleştiği tarihten; açılan dava beraat kararı ile sonuçlanmış ise, bu kararın kesinleştiği tarihten itibaren zamanaşımı işlemeye başlayacaktır⁶²¹. Böylece iftiraya uğrayan kimse hakkındaki bu nedenle açılan dava devam ederken iftira eden kişinin zamanaşımından yararlanarak ceza soruşturması veya kovuşturmasından kurtulması önlenmiş olur⁶²².

yapılan değişiklikten önceki halde dahi, sanıkları yargılama görevinin adli yargı yerine ait olduğu kuşkusuzdur. Açıklanan nedenlerle, olayda, 5530 sayılı Yasa ile değişik 353 sayılı Yasa’da belirtilen koşulların bulunmaması nedeniyle davanın adli yargı yerinde görülmesi ve Yerköy Asliye Ceza Mahkemesi’nin görevsizlik kararının kaldırılması gerekmektedir.” **Uyuşmazlık Mahkemesi Ceza Bölümü, 7.5.2007, 2007/20 E., 2007/20 K.** (www.kazanci.com)

⁶¹⁹ **Levent YAVUZ**, “İngiltere Birleşik Krallığı Yargı Sistemi (Mahkemeler ve Yargı Görevlileri)”, YD., Y.: 1995, C.: 21, S.: 3, s. 209.

⁶²⁰ “İsnat edilen suç dolayısıyla yapılan kovuşturma sonucu hükmün kesinleşmesiyle, iftiranın sabit olabileceği ve dolayısıyla takibata girişileceği aşikâr olduğundan böyle bir hükme olan zorunluluk meydandadır.” (bkz. madde gerekçesi).

⁶²¹ **YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ**, s. 8077. “Suçun oluştuğu 05.09.2002 tarihine göre temyiz süreci içinde, sanık yararına olan 765 sayılı TCK’nın 102/4 ve 104/2. maddelerinde öngörülen 7 yıl 6 aylık olağanüstü dava zamanaşımının gerçekleştiği anlaşıldığından, sanık Yıldırım Çınar’ın temyiz nedenleri yerinde bulunmakla, 5271 sayılı CMK’nın 223/8. maddesi uyarınca tebliğnameye uygun olarak KAMU DAVASININ DÜŞMESİNE” **4. CD., 17.4.2014, 2014/10412 E., 2014/12391 K.** (www.uyap.gov.tr); **4. CD., 19.3.2014, 2013/42047 E., 2014/8443 K.** (www.uyap.gov.tr)

⁶²² **ÜNVER**, s. 124. “Yukarıdaki açıklamalar somut olaya uygulandığında; zarar doğuran eylemin, Türk Ceza Kanununda düzenlenen iftira suçunu oluşturduğu, davalıların haksız şikayeti

5187 sayılı Basın Kanunu'nun 26/1. maddesinde "Basılmış eserler yoluyla işlenen veya bu Kanunda öngörülen diğer suçlarla ilgili ceza davalarının bir muhakeme şartı olarak, günlük süreli yayınlar yönünden dört ay, diğer basılmış eserler yönünden altı ay içinde açılması zorunludur." hükmü ile basın yoluyla işlenen suçlara ilişkin özel olarak hak düşümü süresi düzenlenmiştir. Buna göre günlük süreli yayınlar için dava açma süresi 4 ay, diğer basılmış eserler yönünden dava açma süresi ise 6 aydır. Maddenin ikinci fıkrasındaki düzenlemeye göre, belirtilen süreler, basılmış eserin C. Başsavcılığına teslim edildiği tarihten başlar. Basılmış eserlerin C. Başsavcılığına teslim edilmemesi halinde ise yukarıdaki sürelerin başlama tarihi, suçu oluşturan fiilin C. Başsavcılığı tarafından öğrenildiği tarihtir. Ancak bu süreler, Türk Ceza Kanununun dava zamanaşımına ilişkin maddesinde öngörülen süreleri⁶²³ aşamaz.

üzerine davacı hakkında yapılan soruşturma sonucunda kınama cezası verilerek bu kararın davacıya 10/4/2009 tarihinde tebliğ edildiği, eldeki davanın ise 11/5/2011 tarihinde açıldığı anlaşılmaktadır. Kural olarak somut olaya uygulanacak zaman aşımı süresi ceza zaman aşımı süresi olup bu sürenin 8 yıl olduğu ve henüz dolmadığı anlaşılmaktadır. Şu halde, esasa girilerek oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, delillerin takdirinde yanılığa düşülerek yazılı biçimde davanın zaman aşımı nedeniyle reddine karar verilmiş olması doğru değildir. Bu nedenle kararın bozulması gerekmiştir." **4. HD., 27.6.2012, 2012/5648 E., 2012/11203 K.** (www.kazanci.com)

⁶²³ **Madde 66-** (1) Kanunda başka türlü yazılmış olan haller dışında kamu davası; a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda otuz yıl, b) Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmibeş yıl, c) Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıl, d) Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda onbeş yıl, e) Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl, Geçmesiyle düşer. (2) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle kamu davası düşer. (3) Dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri de göz önünde bulundurulur. (4) Yukarıdaki fıkralarda yer alan sürelerin belirlenmesinde suçun kanunda yer alan cezasının yukarı sınırı göz önünde bulundurulur; seçimlik cezaları gerektiren suçlarda zamanaşımı bakımından hapis cezası esas alınır. (5) (Değişik: 29/6/2005 – 5377/8 md.) Aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren hallerde, mahkemece bu husustaki talebin kabul edildiği tarihten itibaren fiile ilişkin zamanaşımı süresi yeni baştan işlemeye başlar. (6) Zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, teşebbüs halinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden, çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun onsekiz yaşını bitirdiği günden itibaren işlemeye başlar. (7) Bu Kanunun İkinci Kitabının Dördüncü Kısımında yazılı ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet veya on yıldan

SONUÇ

İftira, işlenmesi kolay ve çokça işlenen bir suç olmakla beraber Ülkemizde çok az cezalandırılan bir suçtur. Bunda suçun taksirle işlenememesinin, uygulamada benzer diğer suçlarla sıkça karıştırılmasının ve C. Savcılar tarafından yeterli miktarda önemsenmemesinin etkili olduğu kanaatindeyiz. Bu suçta korunan hukuki yararın yalnızca adli mekanizma olmadığı, bireyin de aynı derecede menfaatinin korunduğu hususu dikkate alınarak adil ve güvenilir bir hukuk düzeni oluşturma adına etkin bir soruşturma ve kovuşturma yapılması gerekmektedir.

İftira suçu 5237 sayılı TCK'da "Adliye Karşı Suçlar" bölümünde düzenlenmiş olmakla birlikte, korunan hukuki menfaat yönünden Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukuku'nda çok farklı düşünceler ileri sürülmektedir. İftira suçunda korunan hukuki menfaate yönelik doktrindeki bu düşünce farklılıkları, ülkelerin ceza kanunu sistemlerinde suçu farklı bölümlerde düzenlemelerine sebebiyet vermiştir. Türk Kanun Koyucusu 765 sayılı TCK'da olduğu gibi 5237 sayılı TCK'da da suça "Adliye Karşı Suçlar" bölümünde yer vermiştir ve bu bize iftira suçunda korunan hukuki menfaat bakımından devletin adliye ile ilişkili menfaatinin dikkate alındığını göstermektedir. Türk doktrininde bu suçta korunan hukuki menfaatin karma nitelikli olduğu yönünde baskın bir görüş olmakla birlikte hangi menfaatin öncelikle korunduğuna ilişkin fikir ayrılıkları mevcuttur. Kanaatimizce de bu suçta hem masum bireyin uğradığı zararlar hem de adliyenin uğramış olduğu zararlar birlikte korunmaktadır ve bu iki menfaat arasında öncelik yoktur. Bu bakımdan tezimizde iftira suçunun koruduğu hukuki menfaatin karma nitelikli olduğu ve bu suçta bireye ait menfaatler ile adliye ile ilişkili menfaatlerin aynı derecede korunduğunu, bu düşüncemizin kanunumuzun sistematığına de aykırılık teşkil etmediğini ve herhangi bir değişikliğe gerek olmadığını belirttik. Zira birden fazla hukuki yararı koruyan çok

fazla hapis cezalarını gerektiren suçların yurt dışında işlenmesi halinde dava zamanaşımı uygulanmaz.

suç tipi mevcuttur ve kanun koyucu bu menfaatlerden birisini esas alarak ilgili bölümde suçu düzenleyebilir. Aksini kabul karma nitelikli olan her suçun ayrı bir bölümde düzenlenmesini gerektirir.

Savunduğumuz görüş itibariyle iftira suçunun “Adliye Karşı Suçlar” bölümünde düzenlenmiş olmasına bir itirazımız ve eklememiz olmamakla birlikte, uygulamada karşılaşılan sıkıntılar ve ortaya çıkan ihtiyaçlar, Anayasa Mahkemesi’nin iptal ettiği hükümler neticesinde maddede bazı değişikliklerin yapılmasının yerinde olacağını düşünüyoruz. Bu bakımdan, hem getirilen yeni düzenlemelerin (ETCK’den farklı olarak) yerindeliğinden hem de eksikliklerden bahsetmekte yarar görmekteyiz. Bu bakımdan ilk olarak iftiranın sadece “suç” isnadı halinde oluşacağını düzenleyen ETCK’den ayrılarak “hukuka aykırı fiil” isnadının kabul edilmesi yerinde bir düzenleme olmuştur. Böylece isnat edilen fiilin mutlaka suç olması gerekmemekte, hukuka aykırı olması yeterli olmaktadır. Gerçekten her suç hukuka aykırı bir fiildir, ancak her hukuka aykırı fiili suç saymak mümkün değildir.

ETCK’den farklı olarak ayrı bir fıkra düzenlenmiş olan maddi iftiraya ilişkin doktrindeki eleştirilerin giderilmesine yönelik yapılacak bir düzenleme ile ilk fıkrayla ilişkisi netleştirilmeli ve kanunilik ilkesi bakımından uygulamayı zorlayabilecek niteliğe sahip olan “ve” bağlacı yerine “veya” bağlacı getirilmelidir.

İncelediğimiz Yüksek Mahkeme kararlarında sıkça kişilerin ihbar ve şikâyet haklarına vurgu yapılarak iftira suçunun oluşmadığına karar verildiğini gördük. Kişilerin sahip olduğu bu hakkın aşırı genişletilmesinin zararlı olacağını, bunun masum kimselerin hak arayışlarına kısıtlama getireceğini belirtmek istiyoruz. Genel bir ifade ile belirtmek yerine somut her olay bakımından ayrıntılı açıklama ile kararların verilmesi hak kayıplarını önleyerek son merci olan Yüksek Mahkeme kararlarına güveni de artıracaktır.

Doktrinde bir kısım yazar ve Yargıtay, savunma dokunulmazlığının iftira suçu bakımından bir hukuka uygunluk nedeni olduğunu belirtmektedirler. Kanaatimizce

TCK m. 128 ve gerekçesi yalnızca hakaret suçu ile sınırlı olarak uygulanmalı; iftira suçu bakımından ise iddia ve savunma dokunulmazlığına ilişkin genel pozitif kaynak olan TCK m. 26/1'in koşulları çerçevesinde hareket edilmelidir. Doktrinde haklı olarak belirtildiği üzere hiç kimse “hakkımı kullanıyorum” diyerek suçsuz olduğunu bildiği kimselere asılsız isnatta da bulunamaz. Sorun TCK m. 26/1'de düzenlenen hakkın koşul ve sınırları kapsamında çözüme kavuşturulmalıdır. Yahut hakaret suçuna özgü olarak düzenlenen bu durum, iftira suçu açısından da özel olarak düzenlenerek doktrin ve uygulamada ortaya çıkan bu tereddüt giderilmelidir.

Hukuka uygunluk nedenlerinden “ilgilinin rızası” hususunun iftira suçu bakımından geçerli olmadığı sonucuna ulaştık. Zira iftira suçu yalnızca bireye karşı işlenebilen bir suç değildir ve suç ile adliyeyle ilişkin yararlar da korunmaktadır. Mağdurun mutlak surette tasarruf edebileceği bir hak olmaması sebebiyle, iftiraya rıza göstermesi, sonradan onay vermesi veya şikâyetçi olmaması suçun oluşmasını ya da müfteriye ceza verilmesini engellemeyecektir. Yani ilgilinin rızası, iftira suçuna ilişkin tipe uygun eylemin hukuka aykırılık özellik ve niteliğini ortadan kaldıramaz; bu suçta hukuka uygunluk nedeni teşkil edemez.

Kusurluluğu ortadan kaldıran haller bakımından, amirin emirinin, zorunluluk halinin iftira suçunda uygulanmasının mümkün olmadığı sonucuna ulaştık. Haksız tahrikin ise genel hükümler uyarınca iftira suçunda da uygulanabileceği kanaatine vardık. Kusurluluğu etkileyen hata hallerinde ise, eğer kişinin düştüğü yanılgı kaçınılmaz ise fail bu hatasından yararlanacak ve cezalandırılmayacaktır. Burada yanılmanın niteliği açısından, gerek TCK'da düzenlenen kaçınılabilirlik-kaçınılamazlık gerekse doktrin ve uygulamamızın uzun yıllar uyguladığı ve fakat kanuna alınmayan esaslı-esassız hata ayrımından faydalanılarak karar verilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

İftira suçunda failin amacı olarak belirtilen “soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını sağlamak” ifadesinin amaca uygun bir biçimde düzenlenmediği sonucuna ulaştık. Madde seçimlik amaçlara uygun olarak “ve” bağlacı yerine “veya”

bağlacı kullanılarak yeniden düzenlenmeli. Çünkü failin mağdur/lar hakkında yalnızca soruşturma başlatılmasını istediği ve fakat kovuşturmayı istemediği durumlarda eylem suç teşkil etmeyecektir. Kanunilik ilkesinin gereği de budur. Aksi durumda kanununa aykırı bir karar verilmiş olur. Bu bakımdan maddenin yeniden ele alınması gerektiği kanaatindeyiz.

İftira suçunun ihmali hareketle işlenmesi durumunda cezalandırılıp cezalandırılmayacağına ilişkin doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Suçun ihmali hareketle işlenmesi durumunda da cezalandırılabilmesine ilişkin kanunda açık bir düzenlemeye gerek olmadığı, bir suçun ihmali hareketle işlenip işlenemeyeceği kanunda yer alan ayırık-özel düzenlemeye değil, ilgili suç tipinin düzenlediği tipe uygun davranışın düzenleniş biçimine bağlı olduğu ve ilgili suçun tipe uygun eylem unsuruna uyuyorsa ihmali hareketle işlenebileceği ve bunun için ayrı düzenlemeye gerek olmadığı, belirli suçların ihmali hareketle işlenebileceği veya işlenemeyeceğine ilişkin de bir düzenleme ve hatta gerekliliğinde olmadığı görüşüne katılmamaktayız. Zira ihmali hareketle suçun işlenmesi TCK'da ve diğer mevzuatta ancak bazı suçlara özgü olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla bütün suçların garantörsel ihmali suç şeklinde işlenebileceğini söylemek mümkün değildir. TCK'da yer alan özgü düzenlemelerin (Bunlar kasten öldürme, kasten yaralama ve işkence suçlarıdır) haricinde 6831 sayılı Orman Kanunu'nda (m. 105/2) da bu hususta düzenleme mevcuttur. Bu ayırık düzenlemeden de anlaşılacağı üzere kanun koyucu konuyu genel bir hükümle düzenlemek yerine özel düzenlemeler yapmak suretiyle garantörsel ihmali suçların (ihmal suretiyle icra suçları - görünüşte ihmali suçlar – gerçek olmayan) ancak kanunda açıkça düzenleme yaptığı durumlarda sözkonusu olacağını belirtmektedir. Dolayısıyla tipe uygun eylemin ancak icrai bir davranışın olabileceği iftira suçu, kanunda ihmali hareketin icrai harekete eşdeğer sayılacağına dair bir düzenleme getirilmedikçe, ihmali bir hareketle işlenemez. Aksini kabul etmek kanunilik ilkesine aykırı olacağı gibi, kanun koyucunun iradesiyle de çelişecektir.

TCK m. 267/3. fıkrasının yanıltıcı ve yanlış şekilde düzenlendiği kanaatindeyiz. “Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı” koşulunu yalnızca beraat

kararı açısından kabul etmek gerekir. Çünkü CMK m. 172 uyarınca C. Savcısı, soruşturma evresi sonunda kamu davası açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması hallerinde “kovuşturmayaya yer olmadığı” kararı verir. Dolayısıyla C. Savcısı, şüphelinin suçu işlememesi iddia ve gerekçesiyle bu kararı veremez. Bu teknik yanlışlığın giderilmesi için madde metninde düzenleme yapılması gerekmektedir.

TCK m. 267/4 kapsamında failin kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulması gerektiği hususu doktrinde çeşitli gerekçelerle eleştirilmektedir. Kanaatimizce hükümde ikinci suçtan sorumluluğun niteliğinin dolaylı faillik olduğu belirtilerek, failin bu ikinci suçtan sorumluluğu cihetine gidilirken dolaylı faillik kurumunun dikkate alınmasına vurgu yapılmakta ve sorumlu tutulacağı ikinci suç (kişiyi hürriyetinden yoksun kılma) açıkça gösterilerek failin iki farklı suçtan sorumlu olacağı belirtilmektedir. Böylece bu suçun yaptırımının diğerinin içinde erimesi engellenmektedir. Bu fıkra ile kanun koyucu fikri içtimanın uygulanmasını engelleyerek, müfterinin iki ayrı suçtan cezalandırılmasını amaçlamıştır.

Anayasa Mahkemesi, 10.04.2013 tarih ve 2013/14 E., 2013/56 K. sayılı kararıyla, TCK m. 267/5’te geçen “*sürelî hapis cezasına mahkumiyeti halinde, mahkum olunan cezanın üçte ikisi kadar hapis cezasına*” ibaresini iptal etmiştir. Gerekçede, özet olarak, iftira suçunun temel şekli için öngörülen ceza miktarı ile suçun nitelikli hâli olan iftira neticesinde mağdur hakkında sürelî hapis cezası uygulanması hâli için öngörülen ceza miktarı arasında kabul edilebilir bir orantının bulunmadığı anlaşıldığından itiraz konusu kuralın hukuk devletinde olması gereken adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaştırılmasının mümkün olmadığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi’nin iptal gerekçesine katılmakla birlikte, iptal neticesinde ortaya çıkan durumun yine hakkaniyete aykırı bir durum ortaya çıkaracağını belirtmek isteriz. Örneğin mağdur hakkında, TCK m. 267/1’de düzenlenen sürelerden (bir yıldan dört yıla) daha fazla bir cezaya hükmedilmesi durumunda, müfteri açısından birinci fıkra hükümleri uyarınca bir yıldan dört yıla kadar bir hapis

cezasına hükmedilebileceği için, suç ile ceza arasında bulunması gereken adil denge yine korunamadığı gibi adalet duygularını zedeleyen bir durum yine ortaya çıkmaktadır. Kanaatimizce, iptal kararı yürürlüğe girmeden önce TCK m. 267/5'e, *"Ancak bu suretle verilecek ceza, yukarıdaki hükümler uyarınca tayin edilecek ceza miktarından az olamaz."* şeklinde bir cümle eklenerek, "hukuk devleti" ve "eşitlik" ilkeleri çerçevesinde konuya çözüm getirilmelidir. Ayrıca yapılacak kanuni bir düzenlemeye "mahkûmiyet kararının kesinleşmesi" şartı da getirilmelidir.

Anayasa Mahkemesi 17.11.2011 tarih, 2010/115 E., 2011/154 K. sayılı kararı ile TCK m. 267/7. fıkrasını, anayasaya aykırı bularak iptal etmiştir. İftira eylemi neticesinde mağdur hakkında hapis cezası uygulanması halinde öngörülen ceza ile hapis cezası dışında adli yaptırım veya idari yaptırım uygulanması halinde öngörülen cezalar arasında aşırı orantısızlık olduğu ve bu durumun da adil sonuçlar doğurmadığı açık olduğundan, Anayasa Mahkemesi haklı ve yerinde bir karar ile bu fıkrayı iptal etmiştir. İptal edilen bu fıkra yerine halen yeni bir düzenleme yapılmış değildir. Dolayısıyla iftiraya uğrayan masum kişi, bu eylemden dolayı hapis cezası dışında adli veya idari bir yaptırıma maruz kalmışsa, örneğin üniversite öğrencisi A hakkındaki hukuka aykırı fiil isnadı neticesinde okuldan uzaklaştırma cezası almışsa, müfteri yalnızca TCK m. 267/1'den sorumlu tutulabilecektir. İptalden sonra ortaya çıkan bu durumun, suçun maddedeki düzenleniş sistematğine ve hakkaniyete yine aykırılık teşkil ettiğini düşünmekteyiz. Zira üçüncü fıkra gereğince hakkında beraat kararı verilmiş olan mağdurun aleyhine olarak bu fiil nedeniyle arama kararı verilmiş ve uygulanmışsa müfterinin cezası bir veya ikinci fıkra gereğince yarısı oranında artırılabilirken; mağdur iftira neticesinde okuldan atılmış ya da uzaklaştırılmış ise müfteri yalnızca birinci fıkra gereğince cezalandırılabilir. Mağdurun uğramış olduğu yaptırımlar açısından durum değerlendirildiğinde ortaya yine adil olmayan bir cezalandırma sistemi çıkmaktadır. Bu çarpıklığın yapılacak bir düzenleme ile giderilmesi şarttır.

TCK m. 269 ile, iftiradan en geç ne zamana kadar dönülebileceği yönündeki tartışmalar da son bulmuştur. Buna göre, adli suçlar bakımından, infaz aşaması sona

erene kadar; idari yaptırım gerektiren fiiller bakımından ise, yaptırım uygulandıktan sonra bile iftiradan dönme halinde müfterinin cezasında indirim yapılabilecektir. “*Hükümün açıklanmasının geri bırakılması*” müessesesinin işletilmesi durumunda TCK m. 269/3,a uyarınca müfterinin cezasında indirim yapıp yapılamayacağı doktrinde tartışmalıdır. *Kanaatimizce* de iftira suçunun mağduru hakkında verilen hükmün açıklanması geri bırakılmışsa, müfteri bu fıkra hükmünden yararlanabilecektir. Zira CMK m. 223/1’de belirtildiği üzere, “*Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararı, hükümdür*”. Dolayısıyla mağdur hakkında bu karar verilmeden önce “hüküm” verilmekte, ancak açıklanması geri bırakılmaktadır. Zaten bu karar suçun mahkûmiyetle sonuçlanması gerektiği kanaatine ulaşıldığında verilmekte ve fakat hüküm açıklanmadığından, mahkûmiyete ilişkin hüküm sonuç doğurmamaktadır.

Ayrıca duruşmanın sona erdiğinin açıklanmasından sonra, mağdur hakkında verilen “mahkûmiyet” hükmünden sonra, müfteri pişmanlık göstererek iftirasından dönecek olursa hakkında verilecek cezanın yarısı indirilebilir (TCK m. 269/3,b). Burada söz konusu olan etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için mahkûmiyet hükmünün kesinleşip kesinleşmemesinin gerekip gerekmediği doktrinde tartışmalıdır. Biz kararın kesinleşmesine gerek olmadığı kanaatine vardık.

Mağdur hakkında hükmolunan ceza ertelenmiş ve müfteri de bu denetim süresi içerisinde iftirasından dönmüş ise, erteleme bir infaz rejimi olduğundan deneme süresinin başlaması ile buna göre infazın başlayıp başlamadığı tespit edilerek, iftirasından dönen müfterinin TCK m. 269/3,c indiriminden faydalandırılmasını düşünmekteyiz.

TCK m. 269/4 incelendiğinde, idari yaptırıma karar verilmeden önce ve idari yaptırım uygulandıktan sonra müfterinin gerçeğe dönmesi hususunun düzenlendiğini ve fakat idari yaptırıma karar verildikten sonra ancak bu karar uygulanmadan önce iftiradan dönülmesi hususunun düzenlenmediğini tespit ettik. Bu arada yapılan

dönme TCK m. 269/4,a hükmünün uygulanamayacağı kanaatindeyiz. Bizce, kanunilik ilkesine uygun olması ve tartışmalara sebep olmaması açısından maddeye “*idari yaptırıma karar verildikten sonra ancak bu kararın uygulanmasından önce etkin pişmanlıkta bulunulması halinde verilecek cezanın*” ifadesi ile yeni bir bent eklenmek suretiyle eksiklik giderilmelidir. Böylece TCK m. 269/3,b’de yapılan düzenlemeyle de paralellik sağlanmış olur.

TCK m. 269/5’e göre, basın ve yayın yoluyla yapılan iftiradan dolayı etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanılabilmesi için, müfterinin bunu aynı yöntemle yayınlaması/yayınlatması gerekir. Doktrinde basın yoluyla işlenen iftiradan dolayı, TCK m. 269’da belirtilen indirim sebeplerinin basın mensubu hakkında uygulanamayacağı ve bu durumda basın özgürlüğünü daraltmaya yönelik önemli bir husus olduğu görüşünü savunan yazarlar bulunmaktadır. Bu görüşe katılmamaktayız. Kanaatimizce burada son 4 fıkradaki koşulun gerçekleşmesi durumunda, ilgili fıkra uygulanacaktır. Zorunlu olan etkin pişmanlığın da iftira eylemi gibi aynı yöntemle yayınlanmasıdır. Yani bu son fıkranın uygulanması bakımından da, maddenin 1. ve 2. fıkrasındaki etkin pişmanlık hükümleri mecburi olarak uygulanacak ve fakat 3. ve 4. fıkroda düzenlenen etkin pişmanlık durumlarında ise, ceza indirimi yapıp yapmama hususunda hâkim/mahkeme takdir hakkını kullanacaktır. Basının haber verme ve toplumun bilgi alma hakkının kısıtlanacağı yönündeki görüşlere de katılmamaktayız. Zira bu hakkın sınırlarını aşan kişi, masum bir kimseye iftira atmıştır ve cezalandırılması gerekmektedir. Habercinin çekingen davranacağı, görevini layıkıyla yapamayacağı yorumları masum kimsenin lekelenmeme hakkı yanında zayıf bir gerekçe olmaktadır.

2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun “İhbar ve şikâyet” başlıklı 76. maddesindeki; “...mahkemece yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmakla birlikte 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 267’nci maddesinin birinci fıkrasında yazılı ceza hükmolunur. Şu kadar ki bu konuda kovuşturma yapılması Adalet Bakanlığının iznine bağlıdır” ifadesi ile kişilerin AY m. 36’da güvence altına alınan hak arama hürriyetlerinin kısıtlandığı kanaatindeyiz. Çünkü bu hüküm uyarınca, Adalet

Bakanlığından iftira suçu açısından izin alınmadan sanık hakkında kovuşturma yapılması olanaksızdır. Yapılacak bir düzenleme ile bu hüküm kaldırılarak, Anayasaya aykırı olan bu düzenlemeye son verilmeli ve kişilerin hak arama hürriyetini kullanabilmelerinin n açılmalıdır.

İftira suçunda dava zamanaşımına ilişkin özel bir hüküm getirilmesi yerinde olmuştur. İsnat edilen suç dolayısıyla yapılan kovuşturma sonucu hükmün kesinleşmesiyle, iftiranın sabit olabileceği ve dolayısıyla takibata girişileceği aşıkr olduğundan böyle bir hükmün düzenlenmesinin gerekliliği gerekçede de belirtilmiştir. Böylece müfterinin bu sebeple zamanaşımından yararlanarak hakkında yapılabilecek soruşturma ve kovuşturmadan kurtulması ihtimali ortadan kaldırılmıştır.

Sonuç olarak TCK m. 267’ de düzenlenen ve tezimizin de konusunu oluşturan “İftira Suçu”nda, yapılacak değişiklikler neticesinde eksiklikler ve hatalar düzeltilmek suretiyle hem hukuk devleti ilkesinin gerekleri tam olarak yerine getirilecek hem de daha adil ve sistemli bir maddenin düzenlenmesi sağlanacaktır.

KAYNAKLAR

AKBULUT, Berrin, “*Bağlılık Kuralı*”, GÜHFD, C.: XIV, S.: 1, Y.: 2010.

AKBULUT, Berrin, Türk Ceza Kanunu İle Kabahatler Kanununun Genel Hükümlerinin Yaptırım Hükümleri Dışında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, Ankara, 2010.

AKBULUT, İlhan, “*İslam Hukukunda Suçlar Ve Cezalar*”, AÜHFD, C.: 52, S.: 1, Y.: 2003.

AKGÜNDÜZ, Ahmed, “*Kanunnamelerdeki Ceza Hukuku Hükümleri ve Şer’i Tahlili*”, İslami Araştırmalar Dergisi, C.: 12, S.: 1, Y.: 1999.

AKMAN, Mehmet, Osmanlı Devleti’nde Ceza Yargılaması, İstanbul, 2004.

ALDERSON, A.D./İZ, Fahir/HONY, H. C., The Oxford English- Turkish Dictionary, İstanbul 1986.

ALGÜL, Hüseyin, “*İslâm Tarihinden Örneklerle İftira Olayına Tahlilî Bir Bakış*”, UÜİFD, S.: 9, C.: 9, Y.: 2000, s. (belirtilmemiş)
[http://ucmaz.home.uludag.edu.tr/PDF/ilh/2000-9\(9\)/htmpdf/M-4.pdf](http://ucmaz.home.uludag.edu.tr/PDF/ilh/2000-9(9)/htmpdf/M-4.pdf) (E.T.: 05.06.2015).

ALINGE, Curt, Moğol Kanunları, (Çev.: Coşkun ÜÇÖK), AÜHFY No: 227, Ankara, 1967.

ARISOY, Mine, “*Hakaret*”, TBBD, S.: 72, Y.: 2007.

ARSLAN, Çetin/AZİZAĞAOĞLU, Bahattin, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara, 2004.

ARTUÇ, Mustafa, Hüküm Kurma Sanatı, 6. Baskı, Ankara, 2015.

ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/YENİDÜNYA, A. Caner, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 14. Baskı, Ankara, 2014.

ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/YENİDÜNYA, A. Caner, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Gözden Geçirilmiş Yenilenmiş 10. Baskı, Ankara, 2010.

ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/YENİDÜNYA, A. Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Ankara, 2009.

ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/YENİDÜNYA, A. Caner, Türk Ceza Kanunu Şerhi, 5. Cilt, Genişletilmiş ve Yargıtay Kararlarıyla Zenginleştirilmiş 2. Baskı, Ankara, 2014.

AVCI, Mustafa, “*Kasten Öldürme Ve Kasten Yaralama Suçlarının Manevi Unsurlarını Ayırt Etmeye Yarayan Ölçütler*”, KHUKA, S.: 1-98, Y.: 8, Mart 2005.

AVCI, Mustafa, “*Türk Ceza Kanunu, TCK Tasarıları Ve Özellikle 2004 TCK Tasarısı'nın Genel Olarak Değerlendirilmesi*”, Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar, TBBY: 71, Ankara, 2004.

AVCI, Mustafa, Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler, İlaveli ve Tashihli 2. Baskı, Konya, 2014.

AVCI, Mustafa, Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler, 1. Baskı, Konya, 2014.

AYDIN, M. Akif, Türk Hukuk Tarihi, Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, İstanbul, 2009.

BİRTEK, Fatih, Pratik Ceza Hukuku (Genel Hükümler), Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul, 2012.

BOZ, Selman Sacit, Memur Yargılanmasında İzin ve İtiraz Süreci, Ankara, 2014.

CENTEL, Nur, Ceza Muhakemesi Hukukunda Müdafî, İstanbul, 1984.

CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 10. Bası, İstanbul, 2013.

BAYRAKTAR, Köksal, “İftira”, İÜHFM, C.: 40, S.: 1-4, İstanbul, 1974.

BAYRAKTAR, Köksal, “Faal Nedamet”, İÜHFM, C.: 33, S.: 3-4, Y.: 1968.

BIÇAK, Vahit, Ceza Özel Hukuku, Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 2011.

ÇAKIR, Kerim, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Başkasına Ait Kimlik Veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu”, MÜHF-HAD, Nur CENTEL’e Armağan, C.: 19, S.: 2, Y.: 2013.

DEMİRBAŞ, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 6. Baskı, Ankara, 2009.

DOĞAN, Hasan, İslam Hukukunda İftira Suçu ve Cezası, YDT, Ankara, 2008.

DONAY, Süheyl, Türk Ceza Kanunu Şerhi, İstanbul, 2007.

DÖNMEZER, Sulhi, Ceza Hukuku Hususi Kısım: Şahıslara Karşı ve Mal Aleyhinde Cürümler, İstanbul, 1965, s. 202.

DÖNMEZER, Sulhi/ERMAN, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku (Genel Kısım), I, İstanbul, 1987.

DÖNMEZER, Sulhi/ERMAN, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku (Genel Kısım), C.: II, İstanbul, 1999.

DÜNDAR, Hamit, “İftira Suçu İle Benzeri Suçlar Üzerine Bir İnceleme”, AD, Y.: 75, S.: 2, Ankara, 1984.

EKİCİ-ŞAHİN, Meral, Ceza Hukukunda Rıza, İstanbul, 2005.

EREM, Faruk, “Bilinçaltı (Gayri şuur) ve Suçluluk”, YD, C.: 14, S.: 1-2, Ocak-Nisan 1988.

- EREM, Faruk**, “İftira”, AD, Y.: 45 S.: 9, Ankara, 1954.
- EREM, Faruk**, “Suç Tasnii”, AD, Y.: 45, S.: 10, Ekim 1954.
- EREM, Faruk**, “Usul Hiylesi”, YD, C.: 3, S.: 3-4, Y.: 1977.
- EREM, Faruk**, Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler, C.: II, Ankara, 1993.
- EREM, Faruk/DANIŞMAN, Ahmet/ARTUK, Mehmet Emin**, Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara, 1997.
- ERMAN, Sahir**, Hakaret ve Sövme Suçları, 1. Bası, İstanbul, 1950.
- EROL, Haydar**, Gerekçeli, Açıklamalı ve İçtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu, Ankara, 2005.
- FENDOĞLU, Hasan Tahsin**, Türk Hukuk Tarihi, İstanbul, 2000.
- GERÇEKER, Hasan**, Yorumlu ve Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Cilt-4, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara, 2014.
- GÖZÜBÜYÜK, Abdullah Pulat**, Alman, Fransız, İsviçre ve İtalyan Ceza Kanunlarıyla Mukayeseli Türk Ceza Kanunu Açıklaması, C.: III, Genişletilmiş 4. Bası, 1980.
- GÜLTEKİN, Özkan**, “İddianamenin İadesi”, TAHD, Y.: 1, S.: 3, Kasım 2006.
- HAFIZOĞULLARI, Zeki**, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini Sağlamayan Ceza Ve Ceza Muhakemesi Hukuku Düzenlemeleri Ve Uygulamaları”, <http://www.zekihafizogullari.com/Makaleler/Ceza%20Muhakemesi%20Meseleleri.doc> (E.T.: 29.04.2015).
- HAFIZOĞULLARI, Zeki**, Türk Ceza Hukuku Ders Notları, <http://www.zekihafizogullari.com/CezaHukuku%20Ders%20Notlari.pdf> (E.T.: 02.04.2015).

HAKERİ, Hakan, “*Madde Madde Yeni TCK*”, http://www.hakanhakeri.com/radikal_yazi.html (E.T.: 02.04.2015)

HAKERİ, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 17. Baskı, Ankara, 2014.

İÇEL, Kayıhan/EVİK, A. Hakan, İçel Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Kitap, 4. Bası, İstanbul, 2007.

İÇEL, Kayıhan/ÜNVER, Yener, Kitle Haberleşme Hukuku (Basın, Radyo-Televizyon, Sinema-Video, İnternet), Yenilenmiş 6. Bası, İstanbul, 2005.

İÇEL, Kayıhan/ÜNVER, Yener/HAKERİ, Hakan, Karşılaştırmalı Ceza Hukuku Yasaları, Yenilenmiş 7. Bası, İstanbul, 2011.

İÇER, Zafer, “*Yalan Tanıklık Suçu*”, MÜHF-HAD, C.: 18, S.: 1, Y.: 2012.

İLKİZ, Fikret, “*Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Basın Yayın Fiilleriyle İlgili Düzenlemeler*”, Hukuk ve Adalet Dergisi, Y.: 2, S.: 5, Nisan 2005.

KANGAL, Zeynel T., “*Türk Ceza Hukukunda Haksız Tahrik*”, EÜHFD, C.: XIV, S.: 3-4, Y.: 2010.

KANGAL, Zeynel T., Ceza Hukukunda Zorunluluk Durumu, Ankara, 2010.

KARAMAN, Hayrettin, Mukayeseli İslam Hukuku, C.: 1, İstanbul, 1978.

KATOĞLU, Tuğrul, Ceza Hukukunda Hukuka Aykırılık, Ankara, 2003.

KESİR, İbn, Hadislerle Kur’an-ı Kerim Tefsiri, C.: 11, (Çevirenler: Bekir KARLIAĞA/Bedrettin ÇETİNER), İstanbul, 1994.

KESKİN, Serap, Türk Ceza Kanunu Reformu, Birinci Kitap, Toplumsal Değişim Sürecinde Türk Ceza Kanunu Reformu Paneli, TBBY: 68, Ankara, 2004.

KEYMAN, Selahattin, “*Cürmi Fiilin Yapısal Unsuru Olarak Hareket*”, AÜHFD, C.: XL, S.: 1-4, Y.: 1988.

KOCA, Mahmut, “*Temyiz Yolunda Davaya Katılma*”, TAAD, Y.: 15, S.: 18, Temmuz 2014.

KOCA, Mahmut, “*Yeni Türk Ceza Kanunu’nun Basın Özgürlüğüne İlişkin Getirdiği Hükümler*”, Bilişim Hukuku, İstanbul, 2006.

KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 5. Baskı, Ankara, 2012.

KOÇAK, Muhsin / DALGIN, Nihat / ŞAHİN, Osman, İslam Hukuku, İstanbul, 2013.

KOZAK, İbrahim Erol, Kadim Dönemler Genel Hukuk Tarihi, Ankara, 2011.

LÜTFİ, Ahmet, Osmanlı Adalet Düzeni, İstanbul, 1979.

MAHMUTOĞLU, Fatih Selami, “*TBMM Adalet Komisyonu’nda Kabul Edilen Türk Ceza Kanunu Tasarısı Hakkında Görüş*”, Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar, TBBY: 71, Ankara, 2004.

MALİKİ, Abdurrahman, İslam Hukukunda Ceza, İstanbul, 2002.

MALKOÇ, İsmail, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 4. Cilt, Ankara, 2013.

MERAN, Necati, İctihatlı-Açıklamalı Basın Yoluyla ve Genel Olarak Hakaret- İftira Yargılamayı Etkilemeye Teşebbüs ve Soruşturmanın Gizliliğini İhlal Suçları, Ankara, 2009.

OĞURLU, Yücel, “*İdari Yaptırımlara Genel Bir Bakış ve İdari Yaptırım-Ceza Yaptırımı Ayrımı*”, AÜEHFD, C.: III, S.: 1, Erzincan, 1999.

OKANDAN, G. Recai, Umumi Hukuk Tarihi Dersleri, İstanbul, 1951.

ÖNDER, Ayhan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, C.: II, İstanbul, 1989.

ÖNDER, Ayhan, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 4. Bası, İstanbul, 1994.

ÖNER, Hamdi, “*İftira Cürmü Üzerinde Bir İnceleme*”, AD, Y.: 37, S.: 11, Ankara, 1946.

ÖZBEK, Veli Özer/KANBUR, Mehmet Nihat/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar/TEPE, İlker, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, Ankara, 2014.

ÖZCAN, Onur, “*Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğu*”, Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku, C.: III, YÜHFY, İstanbul, 2010.

ÖZEK, Çetin, “*Adliye Karşı Suçların Hukuksal Konusu*”, İÜHFM, C.: LV, S.: 3, İstanbul, 1997.

ÖZGENÇ, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 6. Bası, Ankara, 2011.

PARLAR, Ali / HATİPOĞLU, Muzaffer, Türk Ceza Kanunu Yorumu, 3. Baskı, Ankara, 2010.

ROXİN, Claus, “*Yeni TCK ile Türkiye Avrupa’ya Dâhil Oluyor*”, HPD, S:2, Sonbahar 2004.

SOYASLAN, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Ankara, 2012.

SOYUBELLİ, Fethullah, Ceza ve Hukuk Mahkemesi Kararlarının Birbirine Etkisi, Hâkim Yayınları, Ankara, 2013.

ŞAHBAZ, İbrahim, “*İftira Suçu*”, YD, C.: II, S.: 4, Ankara, 1985.

ŞAHİN, Cumhur, Ceza Muhakemesi Hukuku -1-, 5. Baskı, Ankara, 2014.

ŞAHİN, Ergün, “*Ceza Yargılamasının Tarihçesi*”, TAAD, Y.: 5, S.: 18, Temmuz 2014.

ŞAHİN, İsmail, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Kamu Görevlisi Kavramı ve Görevi Kötüye Kullanma Suçu, Hâkim Yayınları, Ankara, 2014.

ŞEN, Ersan/AKSÜT, Ertekin, “*İftira Suçu*”, Prof. Dr. Feridun YENİSEY’e Armağan, C.:1, İstanbul, Ekim 2014.

TEZCAN, Durmuş / ERDEM, Mustafa Ruhan / ÖNOK, R. Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Güncellenmiş 11. Baskı, Ankara, 2014.

TEZCAN, Durmuş / ERDEM, Mustafa Ruhan / ÖNOK, R. Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 9. Baskı, Ankara, 2013.

TOPAL, Seyid Ali, “*İftira, İnsan Onuruna Karşı Saygısızlıktır*”, Kuran’dan Öğütler, C.: I, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 5. Baskı, Ankara, 2011.

TOROSLU, Haluk, “*Suç Uydurma Suçu*”, ABD, S.: 1, Y.: 2013.

TOROSLU, Nevzat, “*İftira Cürmünün Hukuki Konusu*”, AÜHFD, C.: XXXVII, S.: 1-4, Y.: 1980.

TOROSLU, Nevzat, Ceza Hukuku Özel Kısım, Ankara, 2012.

TOSUN, Mebrure/YALVAÇ, Kadriye, Sumer, Babil, Assur Kanunları ve Ammi-Şaduqa Fermanı, 3. Baskı, Ankara, ...,

TUTUMLU, Mehmet Akif, Türk Ceza Hukukunda Haksız Tahrik Genel ve Özel Hükümler, Ankara, 1999.

Türk Hukuk Lügati, 3. Baskı, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1991.

Türkçe Sözlük, TDKY: 549, Ankara, 2005.

UDEH, Abdulkadir, Seküler Ceza Hukuku Kurumlarıyla Mukayeseli İslam Ceza (Suç) Hukuku, Özel Hükümler, İkinci Cilt, (Çeviren ve Genişletilmiş Notlar Ekleyen Ali Şafak), İstanbul, 2012.

ÜÇOK, Coşkun / MUMCU, Ahmet, Türk Hukuk Tarihi, Ankara, 1991.

ÜÇOK, Coşkun, “*Osmanlı Kanunnamelerinde İslam Ceza Hukukuna Aykırı Hükümler*”, AÜHFD, C.: III, S.: 1, Y.: 1946.

ÜNVER, Yener, ““Sebebinde Serbest Hareketler” Kuramı”, Prof. Dr. Sahir ERMAN’a Armağan, İstanbul, 1999.

ÜNVER, Yener, Adliye Karşı Suçlar (TCK. m. 267-298), 3. Bası, Ankara, 2012.

ÜNVER, Yener, Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Ankara, 2003.

ÜNVER, Yener/HAKERİ, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Baskı, Ankara, 2014.

VEHBE, Tevfik Ali, “İslam Hukukunda ve Mısır Hukukunda Kazif Suçu”, (Çev.: Servet ARMAĞAN), İÜHFM, C.: 39, S.: 1-4, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1974.

YARSUVAT, Duygun/BAYRAKTAR, Köksal ve diğerleri, “Türk Ceza Kanunu Tasarısı Hakkında Galatasaray Üniversitesi’nin Görüşü”, Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar, TBBY: 71, Ankara, 2004.

YAŞAR, Osman/GÖKCAN, Hasan Tahsin/ARTUÇ, Mustafa, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, C.: 6, 2. Basım, Ankara, 2014.

YAVUZ, Levent, “İngiltere Birleşik Krallığı Yargı Sistemi (Mahkemeler ve Yargı Görevlileri)”, YD., C.: 21, S.: 3, Y.: 1995.

YENİDÜNYA, A. Caner, “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda İftira Suçu (m. 267-269)”, Legal Hukuk Dergisi, Y.: 3, S.: 32, Ağustos 2005.

YENİDÜNYA, A. Caner, İftira Suçu, YYLT, İstanbul, 1997.

YENİDÜNYA, Ahmet Caner/ALŞAHİN, Mehmet Emin, “Bireyin Şerefine Karşı Suçlar “, TBBD, S.: 68, Y.: 2007.

YENİSEY, Feridun/PLAGEMANN, Gottfried, 15 Mayıs 1871 tarihli Alman Ceza Kanunu, İstanbul, 2009.

YILDIRIM, Akif, “İftira Suçu”, TBBD, S.: 69, Ankara, 2007.

YILDIRIM, Akif, İftira ve Suç Uydurma Suçları, Ankara, 2010.

YILDIZ, Ali Kemal, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Seminer Notları, İstanbul, 2007.

YILMAZ, A. Reha / DEMİR, Abdullah, Umumi Hukuk Tarihi, Gaziantep, 2012.

YİĞİT, Yaşar, “İnsanlık Onur ve Şerefının Korunması Açısından Kazf Suçu ve Cezasının Değerlendirilmesi”, <http://yasariyigit.com/makaleler.asp> (E.T.: 05.06.2015).

YİĞİTBAŞ, M. Oktay, “İftira Cürmü Üzerine Bir Deneme”, AD, Y.: 58, S.: 11, Ankara, 1967.

ZEHRA, Muhammed Ebu, İslam Hukukunda Suç ve Ceza, (Çev.: İbrahim TÜFEKÇİ), İstanbul, 1994.

ZEYDAN, Abdülkerim, İslam Hukukuna Giriş, İstanbul, 2011.

<http://eawc.evansville.edu/anthology/hammurabi.htm> (E.T.: 31.12.2014).

http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/kararlar_dergisi/kararlar_dergisi_49_1.pdf (E.T.: 14.04.2015).

<http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/3cf8e50-480f-4504-a5ef-ceb09036a7ed?excludeGerekce=False&wordsOnly=False> (E.T.: 13.04.2015).

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Ahmet Selçuk SÖNMEZ
Doğum Yeri:	ÇANKIRI
Doğum Tarihi:	04.02.1986
Medeni Durumu:	Evli
Öğrenim Durumu	
Derece:	Okulun Adı:
İlkokul:	Eldivan Merkez İlkokulu
Ortaokul:	Çankırı Anadolu Lisesi (orta kısım)
Lise:	Çankırı Nevzat Ayaz Anadolu Öğretmen Lisesi
Lisans.	Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi
İlgi Alanları:	Futbol, yüzme, masa tenisi, kitap almak-okumak
İş Deneyimi:	1- Ankara Barosuna kayıtlı olarak serbest avukatlık (2009-2011) 2- Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesinde araştırma görevlisi (2011-2014) 3- Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt A.Ş. (TETAŞ) Genel Müdürlüğünde avukat (2014-devam)
Tel:	0 536 413 11 04
Adres:	Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt A.Ş. (TETAŞ) Genel Müdürlüğü Hukuk Müşavirliği Eskişehir Yolu 7. Km No: 166 Çankaya/ANKARA